T. C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ESKİ TÜRK EDEBİYATI
ANABİLİM DALI

YAHYA NAZÎM DÎVÂNI
I

(İnceleme — Metin)

YÜKSEK LISANS TEZİ

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Cihan OKUYUCU

Nevin GÜMÜŞ

KAYSERİ — 1992

İÇİNDEKİLER

III. BÖLÜM

METİN

ÖNSÖZ

Türklerin İslâmiyeti kabûlü ile ortak İslâm medeniyeti çerçevesinde doğmuş bir edebiyat olarak ortaya çıkan Dîvan edebîyâtı, altı yüz yıldan fazla Türk'ün zihin, hayal ve zekâ potasında yoğurulmuş ve "Klasik Türk Edebiyâtı" olarak Türk Edebiyat Tarihinde yerini almıştır. Zamanla millî ve mahallî unsurlarımızı da içine almış yüksek bir kültürü hâiz orjinal bir edebiyatdır.

Asırlar ötesinden bize ses getiren bu ecdad yâdiğarı eserler gün ışığına çıkarılıp, incelenmeyi beklemektedirler. Biz de çalışmamızı bu gâyeden hareketle gerçekleştirmeğe çalıştık. Tezimizin ana gâyesi, üzerinde geniş çaplı inceleme yapılmamış bir eseri değerlendirerek Türk Edebiyâtına küçük bir katkıda bulunmaktır.

Biz de 17.asrın sonlarında ve 18.asrın başlarında yaşamış olan Yahya Nazîm ve "Dîvân-ı Belâgat- ᶜUnvân-ı Nazîm" isimli beş dîvandan müteşekkil külliyâtın birinci dîvânını tez konusu olarak seçtik. Adı geçen külliyât dâhilindeki tezimiz, Takvîm-i Vekâyi matbaası, İst., 1257 olarak basılmış nüshadır.

Çalışmamız "Metin" ve "İnceleme" olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Metin kısmı okunduktan sonra transkripsiyon yapılmıştır. Metinlerde geçen âyet, hadis ve kudsî hadisleri (   ) işâreti ile belirttik. Dipnotlarda ise, bir defâya mahsus olmak üzere iktıbas edildiği ayet, hadis veyâ kudsî hadisin bütünü, mânâsıyla berâber verilmiştir. Daha sonraki tekrarlarda, pek çoğu zâten bilinen şeyler olduğu için, ilk geçtiği metnin dipnotuna atıfta bulunduk. Bunlar gerek metin üzerinde gerekse dipnotta sıralarına göre (•),(••), (•••) şeklinde gösterilmiştir.

İnceleme kısmı ise Münâcâtlar, Na'tlar, Medhiyeler, Târih manzûmeleri ve Atasözü, Deyim ve Tâbirler olmak üzere beş bölümde ele

alınmıştır. Her bölümün husûsiyetine göre, olabildiğince ilmî bir yol izlenmiştir. Bu metodlar hakkında, bölümlerin başında küçük açıklamalar yaptığımız için, burada tekrarı gereksiz görüyoruz.

Ayrıca şâirin hayatı ve sanatı hakkında elimizden geldiğince sahih bilgiler vermeğe çalıştık. Bu kısımda Rûşen Ferit'in vermiş olduğu dipnotları [ ] parantez ile bize âit olan dipnotları, eser boyunca da ( ) parantez ile gösterdik.

Tarih manzûmeleri kısmında, dipnotlarda kullandığımız bilgilerle, şâirin düşürdüğü târihler arasında ay ve gün birbiri ile aynı ise tek târih kullandık. Ancak böyle bir kesinlik mevzû bahis değilse, hicrî târihlere iki mîlâdî tarih karşılık geldiği için iki tarih vermeği daha uygun bulduk.

Çalışmamızın "metin" kısmında çeşitli başlıklar yer almaktadır. Bunların bir kısmı metinde yer alır, bir kısmını ise konularına göre biz verdik. Bölümleri biribirinden ayırmak için verdiğimiz bize âit başlıklar ( ) parantez içine alınmıştır.

Bir çok hatâ ve eksikleri olduğuna inandığımız bu çalışmada sınırlı bir zaman içerisinde ve ilmî seviyemizin ölçüsünde elimizden gelen gayreti gösterdi. Çalışmamıza gelecek yapıcı tenkidler memnunlukla karşılanacaktır.

Bu tezi gerçekleştirmekte yılların birikimi olan fikirlerinin özünü, çalışmamızın yönlenmesi ve ilmî sahada takdir kazanabilmesi için sarfeden hocam **Prof.Dr.Tuncer GÜLENSOY**'a, çalışmam süresince iyi niyetini, çok kıymetli fikir ve bilgilerini esirgemeden istifâdeme sunan hocam **Doç.Dr.Cihan OKUYUCU**'ya ve metnin çetinliğinden kaynaklanan kelime ve Arapça problemlerimizi, bütün gayretlerini seferber ederek

çözen hocam **Yrd.Doç.Dr.Ümit TOKATLI**'ya, çalışmamızın metin kısmını titizlikle daktilo ederek metnin sağlımlığını temin eden Sayın **Mustafa ASLAN**'a ve diğer emeği geçenlere teşekkürlerimi sunarım.

Şubat-1992

KAYSERİ



GİRİŞ

Yahya Nazîm, İmparatorluğun gerileme dönemlerinde yaşamış ve beş pâdişah devri idrâk etmiştir. Bu padişahlar sırasıyla IV.Mehmed, II.Süleyman, II.Ahmed, II.Mustafa ve III.Ahmed'dir.

IV.Mehmed devrinde pâdişâhın av peşinde koşmaktan devlet işlerine gereken ehemmiyeti vermemesi, iktidarın elden ele dolaşmasına sebep olmuştur. Köprülüler devrinde biraz toparlanan devlet, onlardan mahrum kalınca hazin akıbete doğru yol almaya devam etmiştir. Saltanatın II.Süleyman ve II.Ahmed gibi bir varlık gösteremeyen sultanları da Belgrad ve Sakız adasını Osmanlı sınırlarına katmaktan başka bir başarı elde edememişlerdir.

II.Mustafa devri, 1699'da imzalanan ve Osmanlı'nın ilk toprak verdiği yazılı belge olan Karlofça anlaşmasının imzalandığı devirdir. İmparatorluk Balkanlarda bir çok toprak kaybetmiştir. İktidarın iç politikasında ise, sultanın şiddetle müntesip olduğu hocası Şeyhülislâm Feyzullah Efendi'ye tanıdığı sınırsız imkanlar, hemen her işin Feyzullah Efendi'ye danışılarak yapılması ayrıca pek çok üst kademeye yakınlarını getirerek, âilece devleti yönetmeleri halkı bezdirmiş, sultana karşı ayaklanma yapmaya kadar getirmiştir. I.Edirne vak'ası ile Sultan II.Mustafa indirilmiş yerine Sultan III.Ahmed tahta çıkartılmıştır. II.Mustafa devrinden sonra artık padişahlar ordu ile savaşa katılmamaya başlamış, bu da ordunun moralsiz ve düzensizliğine sebep olmuştur. Savaşlardan bıkan halk, III.Ahmed devrinde kendilerini hayatın zevklerine vermeğe başlamışlar ve Lâle devri adıyla târihe geçen bir devir başlatılmıştır. Nazîm, III.Ahmed'in saltanatının sonlarına doğru vefat etmiştir.

Nazîm de devrindeki bu siyâsî gelişmelere lakayd kalmamış, idrak ettiği beş padişah devrinde çeşitli makamlarda bulunan şahıslara şiirler tertib etmiştir. Bunlar değişik nazım şekillerinde kaleme alınmış medhiyelerle devrin mühim şahıslarının gerek resmî gerekse husûsî hayâtına âit hâdiselere düşürülmüş târih manzûmeleridir.

Şâirin yaşadığı devirde sanat sahasında dilin sâdeleşmesi, nesir ve şiirde halk tâbirlerine yer veriş dîvan edebiyatı ile halk edebiyatını birbirine yaklaştırmağa çalışan hareketlerdir.

Mahallîleşme cereyanı ile divan şiiri halkın zevkine hitâb etmeğe başlamış, kolay anlaşılır, Iran tesirinden kurtulmuş, hatta, Nazîm'de de olduğu gibi İran şâirleriyle boy ölçüşmeye, şiirlerini onlara hediye etmeğe, İran'a mîrâne bir edâ ile hükmetmeğe, dîvan şiirinin millî ve mahallî olarak olgunlaşmağa başladığı bir devir doğurmuştur.

Bunun yanısıra hindistan'a giden İran şâirleri tarafından benimsenen ve yine İran şâirlerinden aldığımız Sebk-i Hindî üslûbu bu asrın klasik edebiyâtında mühim rol oynamıştır.

Bu yeni ifâde tarzının Türk edebiyâtındaki en mükemmel mümessili Gâlip olmuştur. Bu tarzın icâbı olarak lûgatlarden kullanılmayan kelimeler bulup çıkartılmış ve bunlarla uzun tamlamalar yapılmıştır. Bu akım gereği olarak mânâ sözden daha fazla önem taşır. Mânâlar derin, çözülmesi güç, birbiri içine girmiş, âdetâ girdap gibidir. Nazîm'in incelediğimiz dîvânında da sık sık zikrettiği gibi daha evvel kullanılmamış, bâkir mazmunlar bulunmağa çalışılır. Bu ifâde tarzında telmihli anlatım bolca kullanılmıştır. Bunun yanısıra, teşbihler, istiâre ve mübâlağa bu üslûbu başarıyla kullanabilmek için istifâde edilen sanatlar-

dandır. Nazîm'de de sık rasladığımız, zarif ve ince kelime seçiş de üslûbun özelliklerindendir.

Nazîm, birbirinden farklı olan bu iki akımı şiirlerine aksettirmiştir. Sebk-i Hindî üslûbu daha fazla yer tutmakla birlikte mahallîleşme cereyanı da hissedilir ölçüde yer tutar.

Ancak şâirimizin bu üslûbu ne kadar başarıyla kullandığı husûsunda fikir edinebilmek için şiirleri üzerinde esaslı bir çalışma yapılması gereklidir.



KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
Akar	: Dr. Metin Akar
Ank.	: Ankara
Bkz.	: Bakınız
c.	: Cilt
Des.	: Dâstân-ı hicr ü visâl
G.	: Gazel
İst.	: İstanbul
k.	: Kısım
Kam.	: Rûşen ferit Kam
Med.	: Medhiye
Müf.	: Müfredât
N.	: Na^ct
Öztuna	: Yılmaz Öztuna
Pala	: İskender pala
Rub.	: Rubâi
s.	: Sayfa
Şeyhî	: Şeyhî Mehmed
T.	: Tarih Manzûmeleri

Transkripsiyon Alfabesi

ا (آ)	a, â
ا (أ)	a, e, ı, i, u, ü
ء	'
ب	b
پ	p
ت	t
ث	s̲
ج	c
چ	ç
ح	ḥ
خ	h̲
د	d
ذ	z̲
ر	r
ز	z
ژ	j
س	s
ش	ş
ص	ṣ
ض	ḍ, ż
ط	ṭ
ظ	ẓ
ع	ʿ
غ	ġ
ف	f
ق	ḳ
ك	k
ڭ	n̄
ل	l
م	m
ن	n
و	v (o, ö, u, ü, û)
ه	h
ى	y (ı, i, î)

A - HAYATI

Yahya Nazîm'in hayatı hakkında en sahih bilgilerin sunulması gâyemiz olmasına rağmen, bu kaynaklara ulaşmaktaki muhtelif imkansızlıklardan dolayı, şâirin hayatını bu konuda yapılmış çalışmalardan ve incelediğimiz dîvandaki bilgilerden tespite çalıştık.

Nazîm'in hayâtı hakkında bilgi veren çeşitli kaynaklar bulunmakla berâber, içlerinden en sağlıklı bilgileri edinebileceğimize inandığımız Rûşen Ferit'in "Bestekar Şâir Nazîm" isimli eserini tercih ettik. Çalışmamızda bu eserden iktıbaslar yaparak istifâde yoluna gitmeği uygun bulduk.

Rûşen Ferit, eserinde şâirin hayatı ve tahsîli hakkında Sâlim, Safâî tezkireleri ile Vakayı al-fu zalâ'ya dayanarak şunları söylüyor: "Bütün tezkirelerin müttefikan bildirdiklerine göre Nazîm Yahya Çelebi, İstanbulludur. Atrâbü'l-âsâr müellifi Esad Efendi onun Kumkapılı, târih sâhibi Tayyar-zâde Atâ Bey de Kasımpaşalı olduğunu yazıyorlar [1]. Tayyar-zâde'nin, Nazîm'in Kasımpaşalı olduğunu nereden öğrendiğini bilmemekle berâber, Nazîm'le muasır olan Esad Efendi'nin sözü bizce daha ziyâde itimâda şâyandır. Nitekim yazma dîvanlarından birinin baş tarafında Nazîm'in hayâtına âit notlar arasındaki şu sözler de Esad Efendi'nin ifadesini teyit etmektedir: "Evâil-i hâli şebâbı ve eyyâmı tera'ru-ı cevânîde Gedikpaşa nâm mahalde menzil-güzîni ikâmet ve Gedikpaşalı Nazîm diye fitâde-i elsine-i şöhret olup...." [2] Atâ Bey'in Kasımpaşalı demesi hiç şüphesiz Gedikpaşa'dan galat olsa gerektir."

Nazîm'in hangi senede doğduğuna dâir Rûşen Ferit şu bilgileri veriyor: "Bunu kat'î olarak bilmiyoruz. Yalnız Şeyhî Efendi, vakâyı al-Fuzalâ'da "Sinni akdi sâmine karip" olduğu halde 1139'da öldüğünü yazıyor, ki bundan da

---

[1] Atâ tarihi, c.IV, s.151
[2] Üniversite Kütüphânesi yazma divanlar kataloğu, Nazîm divanı, önsöz.

Nazîm'in 1060/1651 yahut 1061/1652 senelerinden birinde doğduğunu, bu hesâba göre 78 veya 79 yaşında öldüğünü tahmin edebiliriz.

Nazîm'in asıl ismi (Yahya)dır.[3] Nazîm,

Ey nazm-ı nu^{c}ut-ı zibi dîvân ü kısas

Ben zâra nola Nâzîm olursa mahlas, [4]

beyitinden de anlaşıldığı gibi mahlasıdır. İlk mahlası (Halîm) idi.[5]Mevlevî şeyhlerinden Neşâtî Ahmed Dede [vefatı 1085/1674] kendisine sonradan Nazîm mahlasını vermiştir [6]"

İncelediğimiz dîvanda şâirin babası, annesi ve kardeşinin ve - fatlarına düşürdüğü târihler yer alır. Şâirin babası Ali Çelebi'dir. 1103/ 1691 de ölmüştür. Bu manzûme de şâir sadece; babasının, yumuşak başlı,kendi hâlinde bir insan olduğunu, ölüm sebebini ve duyduğu büyük tessürü ifâde ediyor. Babasının mesleği veya mühim bir husûsiyetini zikretmiyor.(7)

Babasının ölümünden on iki sene sonra annesini kaybetmiştir. Üç beyitten meydana gelmiş olan bu manzûmede şâir annesinin ismini zikretmiyor. 1115/1703 de vefat eden annesi için sâdece "müşfik" sıfatını kullanmıştır.(7)

Annesinin ölümünden dört sene sonra da kardeşi Hüseyin'i kaybet - miştir. Hakkında başka bir bilgi vermediği kardeşinin ölüm tarihi 1119/ 1707'dir.(7)

Rûşen Ferit, şâirin tahsîli hakkında eserinde şu bilgileri verir: "Tezkirelerde Nazîm'in tahsîline dâir sarih mâlûmat yokdur. Sâlim Efendi "tahsîl-i ma'arifi vefir ve tekmîl-i avârifi kesîr", Safâî de "evâil-i hâlinde tahsîli bî-şumâr" sözleriyle iktifâ etmişlerdir.

Şeyhî Efendi, Vakâyı al-fuzalâ'da, Nazîm'in "Maarif-i Arzî Dede Efendi'den ahz" ettiğini söylüyor. 1075/1664 [8] Filhakîka Mevlâna hakkında söylediği kasîde, sonra sema, külâh-ı mevlevî redifli gazellerinden başka, bir gazelinin şu beyitinden de,

---

[3] Sâlim, Safâî tezkireleri, vakâyı al Fuzalâ, Esrar Dede (Neşâtî mad.)
[4] Basma Nazîm dîvânı
[5] Safâi tezkiresi
[6] Esrar Dede, Neşâtî maddesi
(7) Nazîm dîvânı (basma) I, s.
[8] 1063/1652 de Âdem Dedenin yerine Galata mevlevîhânesine şeyh olmuştur.

Bende-î halka be-gûş-ı der-i Mevlânâyuz
Şâhlar bağladı aşk ile gemer devrinde,

Nazîm'in bir çok şâirlerimiz gibi, şiir ve mûsikîyi bir araya toplayan Mevlevî tarîkatı muhiplerinden olduğu ve yine Şeyhî Efendi'nin sözlerinden Arzî Dede'nin şeyhliği zamanında bu tarîkatın muhibleri zümresine iltihak ettiği anlaşılıyor. Eğer Nazîm'in doğduğu sene hakkındaki tahmînimiz doğru ise, Arzî Dede Nazîm on dört, on beş yaşlarında vefat etmiş demektir; şu halde, onun bu zattan ettiği istifadenin o yaşlarla mütenâsip ve mahdut olması lâzım gelir." [9]

Rûşen Ferit'in ifâdesine gör; "Esrar Dede, Nazîm'in sonradan istifazâ-i envâr-ı tâlimlerine mazhar" olduğunu yazmaktadır [10] Neşâtî Dedenin büyük bir üstad olduğunu bütün tezkireler tasdik ediyorlar. Nazîm de Neşâtî Dede hakkında söylediği iki manzûmesinde, onun ilim ve fazlını tebcil etmektedir. [11] Nazîm'in kendisi de Esrar Dedenin dediği gibi Neşâti Dede'nin "berekât-ı telemmüzleri ile bir şâir-i zorâver-i rûzgar" olduğunu şu sözleriyle te'yit ediyor:

Dilüm şâdâb eden gül gibi feyz-i iltifatıdur
Beni gûya eden bülbül gibi lutt-ı nigâhîdür [12]

Bir gazelinde şiirlerini Neşâtî gibi bir üstâda beğendirmekten dolayı duyduğu gurur ve iftiharı saklamamaktadır.

Nazîm-âsâ nola garralanursam tab'-ı şûhumla
Beğendirdüm Neşâtî gibi bir üstâda eş'ârı

Bundan başka Nazîm, Neşâtî Dedenin otuz altı gazeline nazîre söylemiş bir gazelini de tahmis etmiştir."

---

[9] Esrar Dede tezkiresi, Neşâtı maddesi
[10] Safâî, Riyâzî, zeyl-i zübdetü'l-eş'ar, güftî
[11] Basma ve yazma Nazîm dîvanları
[12] Basma ve yazma dîvanlar

Yahya Nazîm'in Enderun'dan yetişmiş olması husûsunda Rûşen Ferit, târihçi Atâ Bey'in verdiği bilgileri zikreder. "Mehmed-i râbî ve Süleyman hân-ı sânî ve Ahmed hân-ı sâlis a'sâr-ı aliyyesinden Enderûn-ı hümâyunda kilâr-ı hassada nöbetçi başı olduğu halde bazar başılık nanpâresiyle çerağ olan Kasımpaşalı na't-gû Nazîm Efendi saray-ı hümâyûna dâhil olmasıyla berâber, tahsil-i ilm ü ma[c]arife verziş ederek ashâb-ı fazl ü kemâlden ve zürefâ'yı şuarâdan lalası olan zâtın teşvîk u himmeti ile az zamanda ulûm-ı Arabiyeden ahz-ı icâzet ve Farsi-yi teallümle tetmîm-i ma'rifet ettiği esnâda bulunduğu kilâr-ı hassa koğuş ağalarına mahsup olup erbâb-ı isti'dad ve kavâb ile ihâle oluna gelen mertebe takım-ı memuriyetlerinden birisini ve nevbetçi başılık geldiğini ihraz ve bu cihetle iktisâb-ı haysiyet ve ihtiyaz ettikten sonra kendi talebine mebni müstevfa nânpâre ile çerağ olarak...."

"Nazîm'in gençliğinde bir taraftan tahsîl ile meşgûl olurken diğer yandan da, "âbyârî-i cehdi her bâr ile pür-berk ü bâr-ı fennî edvâr olmağa sa'yi bisyâr idüp mevcut olan esâtizi hakayık-şiârı sürûd-ı âsârdan tahsîl-i kavâid-i nağamatı tarab-disâr ve tekmil-i zevâbıt-ı ilm-i elhânı sefâ-medâr etmekle meyve-çîn-i hadika-i üstâdiyet ve mesned-güzîni kasr-ı bî-kusûrı ehliyet olmuştur" cümlesi Esat Efendi'nin Atrabü'l-âsâr'daki ifâdeleridir. Ancak Nazîm'in musikîyi hangi üstadlardan öğrendiğini yazmıyor." (14)

Nazîm incelediğimiz divânında; devrindeki âlimlere ve şâirlere şiirler sunup, birçoğuna tarih düşürdüğü halde mûsıkî ile meşgûl olan zevâtdan bahsetmemiştir. Sâdece Medhiye kısmında, telmihân Hâfız Post'dan bahseden iki beyitden müteşekkil bir kıt'a vardır.(15)

Yahya Nazîm'in vazifesi hakkında yine Rûşen Ferit, kaynaklara dayanarak şu bilgileri veriyor:

---

(14) Ferit, a.g.e., s.8

(15) Nazîm dîvânı (Basma) I, s.

Nâzim'e, şiir ve mûsikîdeki kudret ve kabiliyeti dolayısıyla İstanbul'un "Meyve bazar başılığı bâ-hatt-ı hümâyûni şevketmak un tevcih ve ihsan olunmuştur."[16] Bu vazîfenin ne zaman ve kimler vâsıtasıyla tevcih edildiği hakkındaki rivâyetler muhteliftir.

1- Şeyhi Efendi Vakâyı'al-fuzalâ'da IV.Mehmed "huzurunda ilm-i mûsıkîde tefevvuku sâbit olmakla müebbeden kuru yemiş bazar başılığı ihsan olunmuştu" diyor.

2- Atrabü'l-âsâr'da bu vazîfe "ahdi Sultan Mustafa handa cânib-i sadr-ı âlî Ammî-zâde Hüseyin Paşa tarafından verildiği yazılıdır.

3- السبع السيار في أحوال ملوك التاتار adlı Kırım tarihinde, Selim Giray'ın üçüncü defa hanlığında Nazîm için memuriyeti rica ettiği bildiriliyor.(1104/1692 - 1110/1698)

4- Yazma dîvanının baş tarafındaki notlar arasında ise şu sözler görülüyor:

"Meşârünileyh bâde uhra Sultan Ahmed-i sâlis bin mehmed han merhûmun huzûr-ı şâhânesine tereddüd ve duhûl itmeğin mütercemi mezkûr u bağ-ı âlemde ter-meyve-i behârı irfânı-ı bî-hırzan müşâhede kılmaktan hâşî meyve-i ter bazar başılığı teb'iden ba-hatt-ı hümâyûnı şevket maksun ihsan buyurmağla..."

Ayrıca incelediğimiz dîvanda, II.Ahmed'e verdiği kasîdede,

Merhum Han Muhammed ol pâdişah-ı emced
Eylerdi lutf-ı bî-had cennet ola mekânı
Ol bî-bedel hümânun tûti-i mısr-ı cânın
Ol taʿir-i cinânun huld ola âşiyanı (17)

beyitleriyle merhum sultanı anıyor. Fakat Kırım hânı Selim Giray'a sunulan manzûmelerin sayısı ve ifâdelerindeki samîmi, sadakat ve hürmet dolu sözler de Kırım tarihinin verdiği bilgileri destekler mâhiyetdedir.

[16] Sâlim tezkîresi
(17) Nazîm dîvânı I (Basma), s.

Rûşen Ferit, Esat Efendi Kütüphânesindeki dîvânında "Arz-ı hâl balâ-yı berây-ı vazîfe" sernâmeli bir manzûme olduğunu zikreder. Kime verildiği bilinemeyen bu manzumede şâir,

On yedi akçe kâdir-i zülmen*
Bana lûtfeyledi müşâhereden

Kıl terkkî vazîfeme ihsan
İdeler gûş idenler istihsan

Ramazan ayı ol meh-i firûz
Ya yiğirmi dokuz olur ya otuz

Eyle lutfet be-hakk-ı mâh-ı sıyam
On yedi akçemi otuzla tamam

demektedir.

Nazîm, 1139/1727 cemâziyelâhirede vefat etmiştir. Kabri meçhuldür.(18)

B - SANATI

a. Şâirin Kendi Görüşleri:

Nazîm'in sanatı ve şiirleri hakkındaki tespitlerimizi belirtmeden önce, bu konuda şâirin fikirlerini, kendi sanatına bakışını vermek istedik.

Dîvan şiiri geleneğine göre ve bütün dîvan şâirleri gibi o da, şiirini mübalağalı şekilde medheder. Ancak yapılan teşbihler daha orijinal, sebk-i hindî üslûbu gereği mânâlar daha giriftir. Yerlî söyleyiş bakımından için için bir olgunluk, halk ifâdelerine değer veriş akımı sebebiyle İran şâirleri ile boy ölçüşüyor ve onlardan üstünlüğünü belirtiyor.

---

* Zülmen olarak geçen kelimenin aslı zü'l-minen'dir.
(18) Kam.a.g.e., s.18

Nazîm, şâirlik kâbiliyet ve fikirlerinin Cenâb-ı Hakk'ın feyzi ile kemal bulduğunu ifâde eder. Bu feyzle de Îran'a Tûran'a, onun şiiri hükmeder,

Olursa mazhar-ı feyż-î Huda nutk-ı cihangîrün
Nazîmâ hükm ider Tûran ile Îrana mîrâne (G.141/7)

Şâirlik vasfının Allah'ın bir lûtfu olduğunu, başka beyitlerde de zikreder:

Harc eyle, dükenmez zer-i endîşe Nazîmâ
Sana o hazîne berekâtıyla virildi (G.164/5)

Klasik Türk Edebiyâtı geleneğine göre, şâirler şiirlerini ipliğe dizilmiş bir dizi inciye benzetirler. Nazîm de bu geleneğe uyar:

Virir Nazîm gibi silk-i dürr-i nazma nizam
Elinde böyle o kim bir dizi la^c^l tutar (G.66/7)

Nazîm bir dizi lü'lü olup bu nazm-ı terüm
Henüz mâlik-i tesbîh-i dür-i nâb oldum. (G.115/8)

Fakat Nazîm'in şiiri ipliğe dizilmiş olmak değil, kulağa küpe olmak istemektedir. İnciler saçan kalem, sözün bâkir kulağını delerek "âvize-i gûş" ya'ni küpe olmak gâyesindedir. Ortaya "kulağa küpe olmak" deyimi çıkar ki bundan da şâirin sözden çok mânâya değer verdiğini anlıyoruz.

Gevher-i nutk-ı Nazîm olmag içün âvîze
Gûş-ı bikr-i suhanı kilk-i dürr-efşân deldi (G.167/5)

Merd-i meydân-ı hünersün esb-i tab'unla Nazîm
Yekke-tâzân-ı sûhanle semt-i ma'nâda eş ol (G.104/7)

Bu beyitte de söz ve manânın berâberliğini zikreder. Türk Edebiyatının zirve şâirlerinden Fuzûlî'nin "ilimsiz şiir temelsiz duvar gibidir" fikri, nazîm'de de vardır. Kendi şiirinden bahsederken sık sık "fen" tabirini kullanır.

Nola peyrevlik itse bu zemîn-i dilkeşe tab^{c}ı
Nazîm-i pûr-hüner zîrâ ki her vâdîde fenlenmiş (G.87/7)

Tarh-ı sühânın gayra kıyas itme Nazîmûn
Fenninde kişi hak bu kim üstâd gerekdür (G.29/8)

Nazîm, şiir sanatında kendisini Hz.Ali'ye benzetir.

Tîg-ı kilk ü eblak-ı tab'ıyla Hayderdür Nazîm
Bu hüner bir zülfikar u bir de düldülden gelür (G.50/5)

Şair kendisini Hz.İsa ile de kıyaslar.

Mesîh-âsâ demünden deyr-i ma^{c}na ruh-ı zâr olmuş
Nazîm enfâs-ı canbahşun meger Meryemle tev'emdür (G.33/6)

Nazîm, şiirinden anlamayanları da küçük görerek taşlamıştır.

Cevher-i nazmıyla deryâdır dil-i sâf-ı Nazîm
Cûy-ı fikr-i fâsid-i hâsidle deryâ bir midir (G.15/5)

Dîde-i bîgâne görmezse ^{c}aceb mi ey Nazîm
Nazm-ı rengînünde elfaz âşina ma^{c}nâ garîb (G.6/7)

Fenn-i suhande hüsn-i edâda yegânedür
Gerçek sözü eğerçi hasûda yalan gelür (Med.3/35)

Şiirini mübalağalı bir dille medheden şâir, bilhassa Na't yazma husûsunda mütevâzî fikirlere sâhiptir. Hz.Peygamber'in vasıflarına Nizâmî gibi kâdir olmadığını ifâde ediyor.

Nazîm vasfuna kâdir değil Nizâmî-veş
İder mi kârını bahrün temevvüc eylese Nil (N.6/62)

Nazîm tâze, orjinal şiirini, İstanbul şuarâsına hediye etmiştir.

Tâze tarhıyla nola makbûle geçse ey Nazîm
Tuhfe-i nazm-ı terüm yârân-ı İstanbûladur (G.14/5)

Öldükten sonra da şiirinin, tanısın tanımasın herkesin başı üzerinde yeri olacağını söyler.

Üstâdına rahmet diyerek şi^c^r-i Nazîmi
Hâlâ götürür mahrem ü bîgâne başında (G.151/7)

b) Nazîm'in şiiri hakkında başkalarına âit görüşler:

Rûşen Ferit, Nazîm'in şiiri için "Nazîm, eski klasik edebiyâtın mâlum olan rükünlerindendir. Diline ve kalemine hâkim dîvan edebiyâtının icâbettirdiği bilgilerin hepsine vakıf olan şâir Nazîm de, arkadaşları gibi mazmun etrafında dolaşmak iptilâsından dolayı, yürekten ziyâde kafaya hitâbeden zümrenin ileri gelenlerindendir. His ve hayal tezgâhında dokuduğu kumaşların hepsindeki renkleri, nakışları o devrin modasına uydurmuştur. Çünki rengi, nakşı başka türlü olan kumaşlara, o zamanlarda kimse kıymet vermezdi. İşte Nazîm'in faal kafası, cevval zekâsı da eserlerini daima o modellere göre yapmış, muvaffak olmuştur.

Nazîm, şiirde şöhretinin en büyük kısmını söylediği na'tlara borçludur. Dîvânının hemen hemen üçte ikisini söylediği na'tlar teşkil etmektedir."

Rûşen Ferit, Ziya Paşa'nın Harâbât mukaddimesinde Nazîm'in "na't-gû"luğu hakkındaki sözlerini de belirtmiştir. Rûşen Ferit'in verdiği bilgilere göre Ziya Paşa şöyle der:

Hakkâ ki Nazîm hoş-edâdur
Vassâfı Habîb-i Kibriyâdur

Hiç kimsede yoktur ol tabiet
Bir şâire olmadı bu devlet

El-gıbta o pîr-i pâkrâya
Sarfetmedi ^c^ömrüni hebâya

Hasreyledi nâ'te rûzgârın
Hazırladı gitmeden mezarın

Şâir, şöhret kazanmasını mûcib olan bu eserlerinin bâzılarını hoşa gitmeyecek bir çığırda, yani kasîde tarzında kaleme almıştır.

Nazîm, bu vâdiyi ihtiyâr ile gür ve coşkun bir şelâle gibi, bütün mânialarını ezerek, aşarak, akması lâzım gelen sözlerini sun'î kanallardan akıtmak, dar, mahdut yollardan geçirmek sûretiyle, rûhundaki hurûşun âhengini ihlâl etmiştir.

Nazîm, gazel vâdisinde de zamanın muvaffak olmuş şâirlerindendir. Muasırlarından, Arpa emîni-zâde Sâmi Efendi, Nazîm'in

Hançer kemeri yâre münâsip o bel ince

matla'lı gazeline söylediği nazîrede,

Nazmı yine Sâmî'nin olur rağbete şayan
Olmazsa da ey hâme Nazîmin gazelince

demektedir.

Köprülüzâde Mehmed Fuad Efendi, dîvan edebiyatı antolojisinde "On yedinci asrın ikinci nısfında gazelcilikte şöhret kazanan maruf üstadlar" sırasında bilhassa Nâbî ve Nazîm'i zikretmektedir.

Nazîm'in, şâirliği hakkında yazdığım bu satırlara, onun edebî kudretine karşı gösterilen alâka ve kadirşinaslık için kıymetli bir vesîka olan, Seyit Vehbî'nin vekâletnâmesindeki şu iki beyti nakletmekle nihayet veriyorum:

Tefâvüt üzre tayin etmeğe es'ari eş'ârı
Nazîm olsa sezâ bazar-bâşî-i nükte sencânı

Anun redd ü kabûli bais-i temyizi nazm olsun
O mizan olsun idrâke meta'-ı had-fürûşânı (19)

Biz de incelediğimiz dîvanda şâirin sanatına dâir bazı tespitlerde bulunduk. Şâir, münâcât ve na'tlarında ağır bir dil kullanmıştır. Sebk-i Hindî üslûbunun gereği olarak Arapça ve Farsça lugatlerden, kullanılmayan kelimeleri bulup çıkarmış ayrıca bunlarla uzun tamlamalar

(19) Kam, a.g.e., s.22-23-24

yapmıştır. Bazı beyitler sâdece iki tamlamadan ibâretdir.

Ancak bütün zor anlaşılırlığı, uzun tamlamaları, kullandığı telmihli ifâdelerine rağmen, yüreğine sirâyet etmiş peygamber sevgisini tabîi, canlı, coşkulu, yapmacıktan uzak bir üslûpla sergilemeyi bilmiştir.

Gazellerinde ve diğer nazım şekillerinde kullandığı dil nisbeten kolay anlaşılır bir tarzdadır. Gazellerinde değişik mazmunlar kullanmasının yanısıra, beyitlerde de güzel kompozisyonlar oluşturmuştur.

Semen serve sarılmış bîd lerzân çeşm-i nergis mest
Çemende âteş-i ġayret derûnsûz-ı çenâr olmuş (G.86/6)

Ṣaḥîfe-i güli pür-nükât eylemiş şebnem
Çemende bülbül-i şeyda meger ki fâl tutar (G.65/4)

Nazîm, Nâilî ve Nef'î'nin şiirlerinde yapmış oldukları gibi dîvandaki II. na'tına fahriye ile başlar. Kırk beyit boyunca şiirini ve sanatını mübâlağalı, o ölçüde de orijinal ifâdelerle medheder.

"Fikrimin Meryemi, Hudâ'nın feyzinden dolayı hâmile olup, tab^c^ımın beşiğinde ma'na Mesih'i doğdu" ifâdesi ile II.na'tına başlayan şâir, "Ben hüner gecesinin devreden, elden ele dolaşan buhurdanıyım, âlemin lezzeti sözlerimin esintileriyle kokuludur; söz gülbahçesinin bülbülü benim, kulağım gül gibi mânâ güzellikleri tutar; söz gelininin yüzünün süsleyicisiyim, fikir kalemim mânâ süsleyen bir tarzdadır" gibi değişik ifâdelerle kendisini ve sanatını medheder.

17. ve 18.asırlardaki mahallîleşme cereyânı Nazîm'in şiirinde de baş köşeyi tutan konulardandır. Bu cereyânın tesîri ile hem atasözü, deyim ve vecîzelere yer vermiş hem de bazı Türkçe kelimeleri kullanmıştır.

Tekerek (Dolu)
Yasmak (Yayın kirişini gevşetmek, yassıltmak)
Kocmak (Kucaklamak)
Sınuk (Kırık)
İrgürmek (ulaştırmak, eriştirmek)

Yingi (Yeğni, hafifmeşrep)

Bunların yanısıra (didüm - didi) gibi halk şâirlerine özgü söyleyiş ve bir şiirinin (dir idün şimdi ne dirsün) redifi de, bu asırdaki halk şiiri ve dîvan şîiri arasındaki yakınlaşmayı haber veren ifâdelerdendir.

Didüm ki nedür nâmun eyâ gülbin-i cân
Didi gülerek Yûsuf o verd-i handân

Didüm zakanun mısr-ı cemâlinde nedür
Yûsuf kuyusı didi o mâh-ı Ken^{c}an (Rub. 127)

Nazîm dîvânında, dikkat çeken husûsiyetlerden birisi de hikmetli, özlü bir ifâde gerektiren rûbâîlerin halk ifâdelerini, Türkçe kelimeleri, deyim ve veciz sözleri diğer nazım şekillerinden daha fazla ihtiva etmesidir.

Çalışmamızda karşılaştığımız ve Ali Nihad Tarlan hoca nın da sonraki nesillere havâle ettiği çözülememiş bir mazmundan da dikkat çekip üzerinde düşünülmesi için, bahsetmeği uygun bulduk.

Göreydi kâkül-i şâb-gûnunı ey sebz-i tih-gülgûn
Beyâbanlarda yâleyli dimezdi bir dahi Mecnûn (G.125/2)

Nazîm'in sevgilisine hitâb ederken kullandığı, "Dibi gül renkli yeşillik" Dîvan Edebiyâtının çözülememiş mazmunlarındandır.

A. Dîvan Hakkında Genel Bilgiler

Üzerinde çalıştığımız dîvan, içerisinde beş dîvan ihtiva eden "Dîvan-ı Belâgat-[c]Ünvân-ı Nazîm" isimli külliyatın birinci dîvânıdır. Dîvan, külliyat içinde (2-155) sayfalar arasında yer alır. Râşid Efendi. Ktp., no: 1336'da kayıtlı olup Takvîm-i Vekâyi matba'ası, İst., 1257'de basılmıştır. Dîvan içerisinde 4 münâcât, na't, 1 terkib-i bend, rubâî, 28 medhiye, 184 gazel, 40 müfred, 1 tercî-i bend, 1 müseddes, 50 târih manzûmesi, Dâstân u hicr ü visâl adlı uzun bir mesnevî, 2 şarkı, 11 lugaz ve 3 na't- murabba yer alır.

Dîvânın yazma nüshaları:

1) Süleymâniye ktp.Halet Ef.kitapları Nr.654,268
2) Süleymâniye ktp. Hafid Ef. Nr.364,127
3) Süleymâniye ktp. Lab İsmail Ef. ktp. Nr.400/2
4) Üniversite Ktp. TY, Nr.2817,131
5) Süleymâniye ktp. Es'ad Ef. ktp., Nr. 2707, 251
6) Süleymâniye ktp. Hamidiye ktp. Nr. 1122, 145 (Dîvânçe-i Nazîm)
7) Na't-ı nebevî, Es'ad Ef. Nr. 3348/3

B) İNCELEME

MÜNÂCÂTLAR

Dîvânına münâcât mevzûlu bir rûbâi ile başlayan şâir, "O, öyle bir vahdet denizidir ki O'nun dalgaları ya'ni esmâ ve tecellîlerinin sıfatları hiç bir zaman kesilmez"(er.Rahman/29.) âyetine telmihte bulunarak "Allah'ın şefkat ve afv ediciliği, dalgaları çok olan engin bir deniz gibidir. O denizin dalgaları, günahları bağışlama husûsunda hiç kesilmeyen, tükenmeyen bir kaynaktır" diyor.

Kendisinin dileğinin de kabul olmasını isteyerek kasîdelerine başlayan şâir, dîvânında dört münâcât kaleme almıştır. Nazîm, ilk münâcâtında mutlak kudret sâhibi olan Allah'ın kudretinin sonsuzluğunu ve büyüklüğünü ifâde ediyor. "Güneş ve ay, O'nun kudret denizinde iki küçük hava kabarcığıdır. Felek, yaratıcılık sahasında ipsiz bir çadırdır. Cenâb-ı Hakk'ın yaratıcılığı öyle büyüktür ki yarattığı zıtlıklar(su, ateş, hava ve toprak) bile bir düzen, i'tîlaf hâlinde bir arada yer almışlardır. Topraktaki zelzele korkusu, denizdeki şiddetli dalgalar O'nun âlemi tutan aşk kasırgasının birer tesiridir. Haşredek, yerde ve gökteki bu düzen ve bu kaşmaca, O'nun emsalsiz hikmetinin îcâbıdır. Şâir, Cenâb-ı Hakk'ın dalgaları çok olan sonsuz şefkat ve avf denizinden bir katreye nâil olabilmek için "Kıyâmet günü kulumun ak sakalından dolayı azâb etmeğe hicâb ederim" kudsî hadîsine telmihte bulunarak, "her günahları fazla olan kulun, beyaz kılından hîcâb ederek ona eziyet etmeğe kıyamaz" diyen şâir, hadîsin muhteviyâtından istifâde etmek istiyor.

Kasîde nazım şekli ile yazılmış, on beyitten müteşekkil ilk münâcâtından sonra, şâir yirmi dokuz beyitlik ikinci münâcâtında Allah'ın zâtî (Selbî) sıfatlarından, varlığının başlangıcı olmadığını, ezelî bir varlığa sâhip olduğunu ifâde eden **Kıdem** ve varlığının ebedî olduğunu, varlığına nihâyet düşünülemeyeceğini beyân eden **Bekâ** sıfatlarından bahseder.

"Ey kibriya denizi, iki âlem sende âdetâ birer köpük gibidir. Yaratıcılığının başlangıç ve sonu, ezelden ebede kadardır" ifâdeleriyle bu sıfatları zikreder.

Şâir, ikinci münâcâtında, Allah'ın birliğini, eşi, benzeri, ortağı olmadığını ifâde eden **Vahdâniyet** sıfatından da bahseder. Vahdâniyet sıfatının tefsîri olarak "De ki, O Allah birdir" meâlindeki (İhlas/1.) âyetini ve O'nun zâtını vasfeden "Allah sameddir" meâlindeki (İhlas/2.) âyetini gösterir.

"Başlangıçsızlık onun evvelidir, ahiri sonsuzluktur. O'nun ortağı, benzeri, babası, anası ve evlâdı yokdur. Kevn ü mekânın mûcidi O'dur. O, dokuz kubbeli felekleri kasıtsız, niyetsiz taksim eyleyendir. On sekiz bin âlemi, iki harf ile âşikar bir halde yaratmıştır. O'nun rahmet denizi bütün yaratılanları öyle kaplamıştır ki bir katresi iki âlemi gark eder. Bu deryâda ne dip, ne kenar, ne de cezr ü med hâdiseleri vardır."

Cenâb-ı Hakk'ın rahmetinin sonsuzluğundan, yalnız Allah'a inhisâr eden sıfatlarından bahseden şâir, "noksanıyla, acziyle nâçiz bir zerre olan akıl, O'nun kemal mertebesinin parlaklığından nasıl haber versin" diyerek, münâcâtının kabûlünü, "Rahmetim gazâbımı aştı" hadîs-i kudsisine telmihte bulunarak Allah'ın geniş lutfuna sığındığını; kalbini, Fâtiha sûresinin lebâleb nûr ile doldurmasını, "De ki, O Allah birdir" âyetinin hakkı için arınma pınarı hâline getirmesini isteyerek üçüncü münâcâtına geçer.

Üçüncü münâcât on bir beyitten meydana gelmiştir. Bu manzûmesinde şâir, Cenâb-ı Hakk'ın kâinâtı "künfekan" emri ile yarattığından; her dilin, her ağızın, O'nun şâkiri, hamd edicisi olduğundan, bütün yaratılmışların O'nun emrinin halkasına mahkûm oluşundan bahsederek Peygamber Efendimiz, ismet sahibi hanımları, sahabesi, ev halkı, mağara

arkadaşlarının sadakatları, yumuşaklık timsâli Hz.Osman, ilim ve fazîlet sahibi Hz.Ali, Hz.Ömer, Hz.Ebubekr, Hz.Zehra'nın gözünün nûru Hasan ile Hüseyin ve on iki imamı vesîle ederek, onlarınhakkı için Cenâb-ı Hakk'ın kendisini iki âlemde ber-murâd etmesini diler.

Yahya Nazîm, yirmi beyitlik son münâcâtında Allah'ın sıfat ve isimlerinden bahsetmeden doğrudan Cenâb-ı Hakk'a yalvararak kalbini vîrân eylemesini -zîra cevher, hazîne; vîrânede gömülü olur-, gözünün yaşını şehitler deryası yapmasını, kıyâmet günü imân nûru ile günahlarının bağışlanmasını dileyerek, Allah'tan günahlarının çokluğu kadar ihsan isteyip, Hakk'ın yüce lûtuf ve rahmetine sığınmaktadır.



NA'TLAR

Yahya Nazîm incelediğimiz dîvânında 79 aded na't kaleme almıştır. Bunların 20'si kasîde, 5 adedi gazel, 56 adedi rubâî, birer adedi mesnevî ve terkîb-i bend nazım şekilleriyle yazılmıştır. Nazîm; Cenâb-ı Hakkın en sevgili kuluna duyduğu bu büyük sevgiyi ömrü boyunca dile getirmiştir.

ᶜÖmrüm oldukça senün seyyah-ı deşt-i na'tünüm
Oldum o sahrâda hâlâ cân u dilden bî-karar (N.5/65)

O, öldükten sonra bile mezarında yetişen otların birer dil olmasını, aynı vazîfeyi bunlar vasıtasıyla îfâ etmeyi diler.

Feyż-i na'tıyla mezarumda zamân-ı haşre dek
Midhatinde bir dil ola her biten sebzîn giyâh (N.10/34)

Biz de, yaptığımız bu çalışmada; Nazîm'in, yüreğinden kalemine dökülen bu sevgi ve hürmetin tezâhürleri demek olan na'tlarını daha teferruatlı şekilde incelemeyi düşündük. Klasik na't mevzûlarının hâricinde bir husûsiyet yakalayilirsek belirtmek istedik. En azından, Dîvan edebiyâtının, bu "na't-gû" sıfatlı şâirinin, devrinde kendisine bu sıfatı takdir gördüren şiirlerini tetkik etmek istedik.

İçinde pek çok müstakil na't bulunan dîvanlar üzerinde, tahlil çalışması yapılmadığı için önümüzde örnek teşkil edecek, bir rehber yoktu. Gelişmemiş de olsa şöyle bir yol izledik. Dîvandaki na'tlarda hemen hemen aynı mevzûlar işlenmiştir. Değişen şey kullanılan kelimeler ve terkipler olmuştur. Bu sebeple, na'tlarda bulunan bütün beyitleri, verdiği mesajlara göre tek tek fişledik. Benzer mevzûlu fişleri ayırdığımızda karşımıza on üç ana başlık ve bazı ana başlıklara âit alt başlıklar çıktı. "İçindekiler" kısmında bütün teferruâtı ile verdiğimiz bu ana ve alt başlıkları burada tekrarlamak istemedik.

Bu başlıklar altında topladığımız bilgilerin âit olduğu beyitleri dipnotla vermenin fazla yekûn tutacağını düşündüğümüzden na't bölümünün inceleme kısmının hemen arkasına başlıklar halinde vermeği uygun bulduk.

Ayrıca, diğer bazı bölümlerde de iktıbaslar yaptığımız Rûşen Ferit Kam'ın kitabından, bu bölümde de istifade etmenin sadece faydası olacağını düşündüğümüz için, kullanmakta bir mahsur görmedik.



Yahya Nazîmin, yüzü suyu hürmetine kâinâtın yaratıldığı, seyyid-i nev-i beşer olan, Allah indinde en makbûl dînin peygamberi Hz.Muhammed (S.A.V)'e duyduğu büyük sevgi ve sonsuz iştiyak netîcesinde dîvânı Cenab-ı Hakk'ın "Habîbullah" sıfatlı peygamberine ithâf ettiği şiirlerle kabarıktır.

Medhünî hazret-i Hak itmiş iken mahlûkât
Nice ta^c^rîf ideler zât-ı şerîfün hâşa (N.2/153)

beyitiyle de ifâde etmiş olduğu gibi, şâir, Cenâb-ı Hakk'ın övüp yarattığı Hz.Peygamberi şiirleriyle tavsif edip, medhini yapma ukâlâlığını göstermek değil, ona karşı beslediği sevgiyi ızhâr etmek ve şefaatine nâil olmak gâyesindedir.

Nazîm'in na't yazma husûsundaki muvaffakiyetinden Rûşen Ferit, eserinde şöyle bahseder:

Ata Bey, Nazîm'in hayat ve tahsîli hakkında verdiği bu mâlumattan sonra onun "işâret-i maneviye ile" Hicaz'a gittiğini ve Medine'de iken başından şöyle bir vak'a geçtiğini de nakilediyor:

Nazîm, Medîne'de bulunduğu sıralarda bir gece bir na't "tanzim ve tesvit" edip yatıyor ve rûya'da kendisini Peygamberin huzûrunda görüyor. Peygamber "bu akşamki na'tın da güzel olmuş" diye Nazîm'e iltifat ediyor.

Nazîm sabahleyin erkenden uyandığı zaman müezzinin minârede "henüz müsveddede olup tebyiz ve hiç bir ferde arz ü tebliğe vakit olamıyan" bu na'tı ezandan sonra okumağa başladığını hayretler içerisinde işidiyor ve doğru camiye, müezzini görmeğe giderken karşılaşıyorlar. Müezzin "السلام عليكم Nazîm Efendi" diyor. Nazîm, tanımadığı bir müezzinin "muarefe-î sabıkası var gibi selâmına nâil oldukta" hayret ve taaccübü büsbütün artıyor. Bunu gören müezzin "Bu gece sâhib-i saadet efendimiz hazretleri bana sizi gösterdi ve akşamdan inşat buyurulan ve henüz müsveddede olan na't-ı şerîfi ta'lim ve makbul-i hümayunları olduğunu

Îlânen ve tebşîren minârede kıraat-i fermân ü tefhim buyurdular. Mâlûmunuz olsun ben de sizi tebşîr ederim" diyor.

Elimizde Nazîm'in Hacca gittiğini teyit edecek bir vesika yoktur.(20)

Dîvandaki na'tleri arasında yalnız "Ravza-i Mutahhara"ya karşı olan tahassür ve iştiyâkını gösteren sözlerden başka bir kayda tesâdüf edilmiyor. Her halde Atâ Bey'in, "kendisinden ve bazı rüfekasından işidildiği bir mecmuada görülmüştü" diye naklettiği bu hikâye Nazîm'in, Peygambere karşı olan şiddet-i merbutîyet ve muhabbetinin efsanevî tecellîsindenbaşka bir şey olmasa gerektir.| Bu hikâye, ufak tefek değişiklik ve ilâvelerle, şâir Nâbî Efendi'ye de isnat edilir.|

Nazîm hakkında ikinci bir rüya hikâyesi daha vardır ki husûsî hayatına taalluk eden cihetleri bulunduğu için, bu hikâyeyi de hulâseten nakledîyorum:

Nazîm, henüz pek genç iken, Kumkapı meyhânelerinde gece gündüz ayş ü işretle vakit geçirirmiş! Yalnız üç aylarda (Receb, Şaban, Ramazan) ağzına bir damla bile içki koymaz, fakat Bayram gelince tekrar eski hâline dönermiş. Komşularından zengin bir tâcîr, Nazîm'in bu halini takbih edermiş. Hatta bir gün o civarda oturan bir şeyhe, Nazîm'in serhuşluğundan şikâyet etmiş, şeyh de tâcire Nazîm hakkında bu gibi sözler söylemekden vazgeçmesini ve Nazîm'in bir gün bu îtiyattan vazgeçerek yükseleceğini söylemiş.

O gece tâcir rüyasında, bir tellâlın elindeki bir kağıdı (bin altına!) diye haykırarak sokak sokak dolaştırdığını görür. Kağıtta Nazîm'in, "Aftâb-ı subh-ı mâ-evha habîb-i Kibriya" matla'lı meşhur na'ti yazılıdır. Tâcir bunu görünce değerinin beş mislini verip almak ister. Fakat o sırada tellal birdenbire ortadan kaybolur. Tâcir tellalı aramağa başlar, tekrar ele geçirir, ve bu defa kağıdı, her ne pahasına olursa

(20) Bu hâdise ile alâkalı dîvanda bir beyit vardır,
Câmi[c]-i vasfunda her ṣatr-ı beyânum çekdi saf
H̲âne-i ma'nî-i ṣarîrüm es-selâ-h̲ân-ı menâr (N.5/60)

olsun, satın almakta musir olduğunu söylerse de tellal, "Hz.Peygamber o na'tı çok beğendi ve benden bin altına satın aldı!" cevâbını verir. Bunun üzerine tâcir ağlağa ağlağa uyanır, Nazîm hakkında söylediği sözlerden dolayı nâdim olur. Sabahleyin erkenden Nazîm'in evine gider. Rûyasını anlatır, kendisinden af diler. Nazîm de göz yaşları arasında müptelâsı olduğu içkiye tövbe eder ve ölünceye kadar "salâh ü ittikâdan" ayrılmaz.

Nazîm, bir na'tının makta' beytiyle, zannederim ki, böyle bir rûyaya işaret etmek istemiştir:

Hâbda bu mısra'ı bir ehl-i dil gûş eylemiş
Yâ Resûlallah gulâm-ı kemterînindür Nazîm (21)

Dîvandaki na'tlar üzerinde yaptığımız inceleme neticesinde na'tlerde geçen mevzûları çeşitli başlıklar altında topladık;

1) **Hz.Peygamberin Sultanlığı**

Na'tlarde Hz.Peygamber, sultan ve şeh olarak vasıflandırılır. O, risâlet ülkesinin nebîler sultânı, peygamberlik sancağının nûru, resûllerin göğünün süsleyicisi, hüküm sürenlerin şâhı, şefaat ülkesinin melîkidir. Adem ve âlemin sebebi, mevcut olan her şeyin senedi, her iki cihanın hüsrevi, her iki sarayın pâdişâhıdır.

O sultanın saltanat sınırına, her iki âlem sonradan ilâve olunmuştur. Cümle mevcûdat o sultanın hükümlerinin şer'ine mahkumdur. Risâlet tâcı ve nebîlik hil'atı ile bekâ ülkesinin şehi, ebediyet tahtının padişâhıdır. Cihânın süsüdür. Felek, fermanının çevgan oyununda, yeşil renkli, zeberced bir toptur.

O, öyle bir şeh ki, sıfat ve zâtını vasfeden sayfaları bütün insanlar okusa yeridir. O, âsîleri koruyan bir şehtir. Allâh'ın rahmetinin mağfiret sebebi olarak âsîlere gönderilmiştir. Ordunun kudsî padişâhıdır. Şerefli, yü ce rûhlar, o şehin sabah akşam dergahının

(21) Kam, a.g.e., s.10-11

toprağına, hürmetle alın sürerler.

Zâtının vasfı, âlemlere rahmetdir. Her ağızın süsüdür. Dergehi şefkat olan sultan, mahşerin âsîlerini şefaatiyle sevinçli kılar. Resûllerin kumandanının şâhı, nebîlerin süvârisidir.

2) Hz.Peygamberin Ayağının, Toprağının "Kuhl" Olması

Kuhl'un kelime mânası sürmedir. Göze şifası bulunan sürmenin kullanılması sünnettir.

Dîvan edebiyâtı kültürüne göre ise, sevgilinin ayağını bastığı toprak gözlere şifâ veren sürmedir. Bu anlayış münâsebetiyle, Hz.Peygamber için bu husus dîvanda şöyle zikredilir;

Hareminin tozu ve ayağını bastığı bastığı toprak peygamberlerin gözlerine amber kokulu siyah sürmedir. Bu toprak meleklerin de gözüne sürmedir. İkbal gözüne cilâ veren bu sürme, yüce ruhlara yüz sürme makamıdır. Genç ve yaşlı, ayak bastığı toprak üzerine yemin ederler. Kudret müşkü olan ayağını bastığı toprağın kokusu cennet kokusudur.

Sokağının başının toprağı da emel eline iksirdir. Sokağının tozu ise, bedenden mücerret olan ruhların gözlerine sürmedir. Onun bahçesinin toprağı da, mahlûkâtın canına devlet iksîridir.

Huzûrunun toprağını gözüne sürme etmeyenin, her kirpik gözüne batan bir el mızrağı olsun.

3) Ümmî Olan Hz.Peygamberin "İlm" İle Alâkası

İslâmın tebliğ edildiği asırda, Arap dilinde belâgat ve fesâhat dolu şiirler terennüm edilip, bu şiirlerle müsabakalar tertîb edilirken İslâmiyet gibi mükemmel bir dînin peygamberliği bir ümmîye nasîb olunmuştur. Okuması yazması olmayan Hz.Peygambere ilk vahiy, Cebrâil(A.S.) tarafından "Oku" ilâhî emriyle gelmiş ve "Allah kime hayır dilerse onu dinde bilgili kılar" hadîs-i şerîfinde bildirildiği gibi Hz.Peygamber, Nazîm'in ifâdesi ile, "nebîler mektebinin ümmî lâkablı

hocası" olmuştur.(22)

Dîvanda bu husus şöyle işlenmiştir:

Onun açık sözleri, her suâli çözücüdür. Ma'rifet öğretmeninin okuma bilmeyen hocasıdır. Her bir hadisi, nebîlere birer delildir. İlâhî esrar bezminde nükteli sözler söyleyen bir nedîm, ilm-i ledün mektebinin hikmet sahibi hocasıdır. Okuma yazması olmayan ümmî lâkablı peygamber, ki baştan başa evvel ve âhir ilimlerini öğrenmiştir.

O, ezelden, olgunluk ve fazîlet hocası olmuş ki ilminin mektebine iki âlem, iki ta'lim tahtasıdır. Onun okyanus gibi olan irfânının yanında, evvel ve âhir ilimlerinin dipsiz denizi bir damla nisbetindedir.

4) Hz.Peygamberin Mûcizeleri

A) Mirac: Kelime mânâsı göğe çıkma, uruç, Hz.Peygamber'in göğe yükselişidir. Peygamber Efendimizin, nübüvvetini isbât için gösterdiği olağanüstü mûcizelerden olup, Cenab-ı Hakk'ın huzuruna çıkarak onunla konuşmasıdır.

Mi'rac hâdisesi, Kur'an-ı Kerim'de İsra ve Necm sürelerinde geçer. Kur'anın on yedinci sûresi, Mekke'de nâzil olmuş, yüz on bir ayetten teşekkül etmiştir. Sûrenin girişinde Allah Tealâ şöyle buyuruyor:

"Kulu Muhammed"i, bir gece mescid-i Haram'dan(Ka'be'den) yola çıkararak, kendisine bazı mûcizelerimizi, olağanüstülüklerimizi gösterelim diye, çevresini kutsal kıldımız Mescid-i Aksa'ya ulaştıran Allah, her türlü noksanlıktan münezzehtir."(23)

Sûrenin altmışıncı âyetinde ise şöyle buyuruyor:

Ey Muhammed, hani sana "Rabbin insanları (Mekkeli müşrikleri) kuşatma altına aldı" dedik. (O gece) sana gösterdiğimiz görüntüleri ve Kur'anda adı geçen lânetlenmiş ağacı da sırf insanlara bir imtihan olsun diye ortaya koyduk. Onları korkutuyoruz ama bu korkutmalar azgınlıklarını ar-

(22) Tirmizî, Kitâbu'l-İlm , c.V, s.28 (hadis-i Şerif Külliyâtı, Tercüman)
(23) Seyyid Kutub, Fî zılâl-il Kur'an, c.VII., s.8

tımadan başka bir işe yaramıyor.(24)

Kur'an-ı Kerîm'in elli üçüncü sûresi olan necm sûresinde ise mi'rac hâdisesi şöyle geçer;

"Battığı dem yıldıza and olsun ki, sâhibiniz (doğru yoldan) sapmadı. Bâtıla da inanmadı. Kendi (re'y ü) hevâsından söylemez o. O kendisine (Allah'dan) ilkâ edilegelen bir vahiyden başkası değildir. Onu müdhiş kuvvetlere mâlik olan öğretti. (Ki o) akıl ve re'yinde kâmil (bir melek)dir. Hemen (kendi sûretine girip) doğruldu. O, en yüksek ufukta idi. Sonra (Cebrail, ona) yaklaştı. Derken sarktı. (Bu sûretle O, Peygambere) iki yay kadar, yahut daha yakın oldu da (Allah'ın) kuluna vahy ettiği neyse onu vahyetti. Onun gördüğünü kalb(i) yalana çıkarmadı. Şimdi siz onun bu görüşüne karşı da kendisiyle mücâdele mi edeceksiniz? And olsun ki, onu diğer bir def'a da Sidretü'l-münteha'nın yanında gördü O. Ki Cennetü'l-Me'vâ onun yanındadır. O (gördüğü) zaman Sidre'yi bürüyordu. Onu bürümekte olan (Peygamberin) göz(ü, gördüğünden) ağmadı, (onu) aşmadı da. Andolsun ki O, Rabbinin en büyük âyetlerinden bir kısmını görmüştür."(25) 1-18.ayetlerinde bu şekilde bahsolunmuştur.

Hz.Peygamber'in hâdis-i şeriflerinde de zikrettiği Mi'rac hâdisesi, dîvânda şöyle işlenmiştir;

Mi'rac gecesi, O sultanlar sultanına, Sidre'den(26) Cebrâil(A.S)

---

(24) Kutub, a.g.e., c.VII, s.55

(25) Hasan Basri Çantay, **Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm**, İst.1962, c.III, s.970-973.

(26) Sidretü'l-münteha: Müfessirlerin tefsirlerine göre, Arş'ın sağında yedinci semâda -bir hadiste de altıncı semâda- bir nebk ağacıdır ki mütt akîlere mev'ûd olan Cennetteki nehirler onun altından kaynar. Hz.Peygamberden bunun vasfında "Meyvaları Hacer testisi, yaprakları fillerin kulakları gibi bir şecere ki râkib gölgesinde yetmiş sene gitse kat'edemez; bir yaprağı ümmetin hepsini örter" gibi haberler nakedilmiştir. (M.Hamdi Yazır, Hak Dili Kur'an dili, c.VII, s.4580-4581.)

kanat açıp (da'vete geldi). Vuslat müjdesi ile hümâyun yüzlü, hümâ gölgeli bir ât getirdi. Siyah yüzü kudretten sürmeli, perçeminin sümbülleri, hem gönül çeker, hem rûha ferahlık verir.(27) (Burak'a binerek tam ayrılacakları an) kendisini hasretle bekleyen Mescid-i Aksâ'ya bir anda geldiler.(28) Mescid-i Aksâ'da Peygamberlere imamlık etdi, namaz kıldırdı, Sonra, yüce makama doğru, devletle at sürdü. Baştan başa, mekan âlemini seyr ederek, görmediği dağ, sahra kalmamak şartıyla ilerliyordu. Mekânı camdan bir saray olsun. . O perî gibi Burak, kanatlarını açarak çarh-ı Minâ'ya ayak basdı. Mevlâ'nın habercisi ile o cihanın cânı rûh gibi sür'atle Sidre'ye vardı. (Sidre'de) yol arkadaşı, bülbülün gülden ayrılması gibi Onun gül yüzünden ayrıldı. Eyvahlar olsun Cebrail(A.S.) orada kaldı.(29) Hz.peygamber, Hakk'ın yakınlık menzîline girdi. iki kaşın arası kadar yakınlaştı ve Cenâb-ı Hak ile sessiz, harfsiz ve vasıtasız konuştu, ne istediyse Allah verdi. Hâcetini iki âlemde revâ kıldı.

Akıl sâhipleri, mi'rac hadisesinden ötede, nam ve nişan bulmadılar. Bundan dolayı yayını gerip, oklarını o nişana doğru attılar.(30) O şeh-

---

(27) Burak: Hadislerde bildirildiğine göre Burak, katırdan küçük merkepten büyük, uzun, beyaz renkli, adımını gözünün erişebildiği yerin en sonuna atan bir hayvandır. (Buharî, Sahih-i Buharî, c.X, s.65)

(28) Mescid-i Aksâ: Kudüs'te eski Süleyman mâbedinin bulunduğu yerde inşâ edilmiş olan câminin adıdır. "En uzak mescid" mânâsına gelen bu tâbire ilk defa, Kur'an'ın 27.sûresi, I.ayetinde rastlanır. "Ona âyetlerimizden bâzılarını göstermek için kulunu bir gece vakti mescid-i Haram'dan havâlisini mübârek kıldığımız Mescid-i aksâ'ya götüren Rabb'a hamd olsun". Eski tefsirlerde bu tâbir, mi'rac ile alâkalı görülmekte ve Mescid-i Aksâ ile gökte bir yer anlaşılmaktadır. (İslâm Ansiklopedisi, c.VIII, s.118, İst.1960)

(29) Cebrail(A.S.): Dört büyük melekten biridir. Vahiy meleği olarak bilinir. Cibrîl, Rûhü'l-Kudüs, Rûhü'l-Emin, Rûh, Emin, Nâmus-ı Ekber diye de anılır. Peygamberlere Allah'tan aldığı emir ve vahyi teblig ile görevli olduğundan emin sıfatı almıştır. Çeşitli şekillere girebilir. Peygamberimiz mi'racdan dönerken ve ilk vahyi getirğinde asli hüviyetiyle görünmüştür. (Hamdi Mert, İslâm ilmihâli, s.30)

(30) Araplar Câhiliye devrinde, bir ittifak için anlaşacakları zaman iki yay çıkarır, birini diğerinin üzerine koyarak ikisinin kâb'ını birleştirir, sonra ikisini berâber çekip onlarla bir ok atarlar. Bu onların her birinin rızâsı, diğerlerinin rızası, gazâbı diğerinin gazâbı olup hilâfı mümkün olmayacak vechile ahidleştiklerine işâret olurdu. (Yazır, a.g.e., c.VII, s.4576-4577)

zâde, mekansız ülkesine tayy eyledi. Altı cihet onun hareketine, kazâdâr olsa nola, Miracdan dönüşü bir bedene rûh gelir gibi oldu ve yine yerine geldi. Rahmet müjdesi ve sevinç bağışlandı.

Nazîm, Miraciye mevzûlu müstakil na'tı ve diğer na'tlardaki Mirac mevzûlu beyitlerinde anlattığı bu hâdiseden başka bu mevzû ile alâkalı pek çok kelimeyi, Hz.Peygamberi medh için kullanmıştır.

a) قاب قوسين أو أدنى : İsrâ sûresi, 9.âyette geçer ve "iki yay kadar, yâhut daha yakın oldu" mânâsında olup, Hz.Peygamber'in miracda Allah ile arasındaki mesâfe için kullanılır. Dîvanda şöyle geçer, Kâbe kavseyn senin keman kaşlarının büklümzedesi, kirpik oklarının amacı ev-ednâdır. O, Kâbe-kavseyn makâmının kemândârıdır. Hz.Peygamber Kâbe-kavseyn taçlı bir şehtir. O ev-ednâ mazharlının kalem gibi olan kaşı Nûn Sûresi mi yoksa "kâbe-kavseyn" mi?

b) لعمرك :"Ömrün hakkı için" demek olup kasem sözüdür.Başın hakkı, dinin hakkı için gibi anlamları vardır. Kelime Kur'an'da "(Habibim!) Ömrün hakkı için... Hicr sûresi/72) şeklinde geçer.

Bu söz ile Allah, Peygamberimizin ömrü için kasem eder. Bu söz Peygamberimizin başına konmuş bir taç, bir menşur olarak ele alınır.

Şâir dîvanda da Hz.Peygamber'in Le'amrük taçlı bir pâdişah, Le'amrük hil'atinin süsü ve Le'amrük gül bahçesinin servisi olduğunu ifâde ediyor.

c) لولاك لما خلقت الأفلاك : "Sen olmasaydın felekleri yaratmazdım" meâlinde olan bu cümlenin bir hadîs-i kudsî olduğu söylenir.Kaynaklarda rastlanamayan bu cümle dîvanda çok yerde geçer.

Hz.Peygamber levlâk sebepli pâdişâhtır. Vücûdı levlâk hil'atı ile ezelden yaratılmış, levlâk taçlı bir şehtir. O, kubbelerin (feleklerin) levlâk şehidir. Levlâk mesneddir. Ey levlâk bağının fidanı olan Peygamber, sen levlâk gül bahçesinin âlemlere rahmet şebnemisin.

d) لي مع الله : "Allah'la" manasında olup, Hz.Peygamber ile Cenâb-ı Hak arasında olan yüce mahremiyetleri işaret için kullanılmıştır.

Lî-ma'allah makamlı, lî-ma'allah haremli, lî-ma'allah sırrını bilen, lî-ma'allah tahtlı pâdişah, "Yâsin"in lî-ma'allah gülbahçesi ifâdeleriyle tasvip edilir.

e) نصرٌ من الله : " نصر من الله وفتح قريب " (Yardım Allah'dandır ve fetih yakındır) Sâf sûresi, 13.âyetinden bir parça olup, islâmiyeti yayma konusunda,Allah'dan muzafferiyet müjdesi olarak Hz.Peygamber'e ve mü'minlere tebşir olunmuştur.

Dîvanda cihat azminin bargâhına, "nasrun-minallah" şemsiyedir. Bu savaş şemsiyesine fetih ve zafer, nakış ve süstür. Kim nerede senin azim bayrağına at sürse "nasrun-minallah" feth-i mübine bayraktır. Kılıcının kargası zafer, cevheri "nasrun-min allah"dır, şeklinde geçer.

f) ثُمَّ دنا : En-necm sûresi, 8.âyeti olan "sümme dena" (sonra yaklaştı) mânâsında olup, Cebrâil(A.S.)ın Mir'rac daveti ile gelip bunu bildirirken bulunduğu yakınlığı ifâde eder.

Nazîm, Hz. Peygamberi, "sümme dena" tahtlı hükümdâr, o makamın sevinçli, muhterem padişâhı olarak zikreder.

g) ما زاغ البصر : "Göz şaşmadı" Necm sûresinin, 17.âyeti olan bu âyet-i kerime, peygamberin Mi'rac'da Cenâb-ı Hakkı gördüğü ilâhi hâdisede, Hz.Peygamber'in durumunu ifâde eder. M.Hamdi Yazır şöyle der:

"Akılların şaşacağı, gözlerin kamaşacağı hayret-engiz şeyler görmekle berâber ne şaştı ne de aştı, kemâl-i dikkat ve sıhhat ile tesbit edip müşâhede etti.(a.g.e., c.7,s.4582)

Dîvânda şâir bu hadiseyi, Hz.Peygamber'in "mazağ" sürmesi ile siyah gözü hoştur, Hakkı gören göz olan "mazağ" bağının nergisi, yanağının gülünü handan ve güleç eyledi. O, uğurlu görünüşlü, "mâzağ

el-başar" cilâsı ile kühüllü göz nergis gözünü hayran etdi.

h) Kürşî-i Arş: Sakf, taht, çatı, fevkiyet, ulviyet. Yüksekliği sebebiyle bütün kainâtı içine alan, Allah'ın istivâ ettiği şey, Allah'ın kudret ve azametinin tecellî ettiği, fezanın en yüksek katı. "Allah arş'ı istivâ etmiştir." (Taha/5) Allah mekân ve zamandan münezzeh olduğu için buradaki istiva ifâdesi mecâzidir. (Hamdi Mert, İslâm İlmihâli)

Bu yüce makam için şâir, eserinde şöyle der;

Alemlerin iftihar kaynağı Hz.Peygamber, "arş-ı âzam"ı parlatan sebeptir. Onun rütbesi arş'dan daha fazladır. O, Hakk'ın kürsî-i 'arşının sâkinidir. Yüce makamlı, arş eşikli bir hükümdardır. arş-ı 'âzamın gögsündeki süs Hz.Peygamber'dir. Onun, izzet ve celal mevkiinin pâyesini hak, 'arş-ı azam'dan muazzam eylemiştir. Onun mazharına erenlerin yeri fevk-i âlâ, mazharına nâil olamayanın yeri toprağın altıdır.

i) Refref: Kelimenin lügat mânâsı raf, zırhın, perde ve örtülerin sarkan saçakları, çadırın eteği, ağacın sarkan dalları, yatak, yastık, döşeme, döşeme yapılan yeşil bez veya kumaş, kuşların kanat çırpmaları ve bu esnâda çıkardıkları sestir.(31) Mi'rac gecesinde Hz.Peygamber'in Sidre'den Arş'a gidip gelirken bindiği aracın adı Refref'dir.(32)

Refref, Nazîm dîvânında; Sidretü'l-müntehâ, Refretin gelişiyle şeref bulmuştur. O, refref binekli bir hükümdürdır. Yüce mesnedli, refref atlı padişahtır, ifâdesiyle geçer.

j) Sidre: Sidretü'l-münteha, nihâyet sidresi, varılabilecek son sınır nev'inden mânâya sâhip bir kelimedir. mi'rac gecesi, Hz.Peygamber'in, Cebrâil (A.S.) tarafından getirildiği ancak Cebrâil(A.S.)'ın daha öteye gidemediği sınırdır. Sidre, bir ağaçtır.(33)

Dîvanda Sidre kelimesi, Tûbâ ile berâber zikredilmiştir.

---

(31) Dr.Metin akar, Türk Edebiyâtında Manzum Mi'rac-nâmeler, s.225
(32) Akar, a.g.e., s.226
(33) Sidre için bkz. s.24

O, ar'ar ağacı gibi olan boyu, aşağı duran Tûbâ'yı hayret çamurdaşı eylemiş.(34)

B) Şakku'l Kamer (Ay'ın ikiye ayrılması): Kureyş müşriklerinden bazılarının mûcize istemeleri üzerine, sağ elinin şehâdet parmağı ile ay'a işaret etmiş ve ay iki parça olmuştur.

Na'tlarda bu hâdise, O şehin kaşının köşesi îmâ edince, ay bir işâretle ikiye ayrıldı, ifâdesiyle zikredilir.

C) Hz.Peygamber'in gölgesinin yere düşmemesi: Nazîm de bu husûsda, Allah onu nûrdan yaratmıştır, Batha (Mekke-i Mükerreme) ve Yesrîb(Medine-i Münevvere) bahçelerinin bir sehî boylu servisidir. Onun fidan gibi olan uzun boyu nûrdur. Nûrda gölge olmaz. O âlemlere rahmet olarak gönderilmiş, cisimleşmiş baştan başa nûrdur. İns ve melek, onun gibisinin gölgesini, izini bile görmedi, gibi ifâdelerle belirtir.

D) Sırtındaki mühr-i nebevî: Hz.Peygamber'in sırtında onun peygamberliğinin işâreti olarak bir işâret, iz varmış.

Şâir bu konuda; enbiya ve mürselin şâhid olarak onun davasına yeter. Hattâ, onun temiz sırtındaki O isbat mührü yeter sözleriyle zikrediyor.

E) Tâk-ı Kisra'nın yıkılması: Hz.Peygamber'in doğduğu gece, Acem Şâhı Kisrâ'nın sarayı sarsıldı ve on dört sütûnu yıkıldı.(35)

O şehin, kahrının birden bire hâsıl olmasıyla, Tâk-ı Kisra iman etmiş hanımlarıyla birlikte yere geçti.

---

(34) Sidre kelimesinde bir hayret mânâsı da vardır. Seder ve Sederât "göz kamaştırmak ve hayran olmak" demektir. (Yazır, a.g.e., c.VII., s.4580)
(35) Ali Rıza karabulut, Hâtemü'l-Enbiya, 1-2.cilt, s.18, 1976)

5) **Hz.Peygamberin Kur'an ve Sûre isimleriyle alâkası:**

a) Kur'an-ı Kerim: Allah Tealâ tarafından Hz.Peygambere, Arabî olarak indirilip bize tevâtüren naklolunan kitâb-ı mübinin ismidir. Sure-i Şuara'da buyurulduğu üzere Kur'an, Allah Tealâ tarafından kal-i Peygamberî-ye Rûh-ı emin, denilen Cebrail(A.S.) vasıtasıyla hakkolarak nâzil oldu. Kur'an'ın bir ismi de "Tenzil"dir. Çünkü Ceste ceste indirilmiştir. "El-kitab" "El-fürkan; ayırmak mânâsına masdardır. Kur'anın hak ile bâtılı, helal ile haramı ayırması itibarıyle bir ismi de El-fürkan olmuştur". "El-hudâ", "Ez-zikr" diğer isimleridir. 6666 âyet ve 114 suredir.

Şâir, dîvânında sâhib-i Kur'an olan Cenab-ı Hakk'ın bu kitâbı indirmesi ile Tevrat, Zebur ve İncil'in hükmü nesh edilmiştir, diyor.

b) Nûn Sûresi: "Nûn sûresi" veya "Kalem sûresi" veya "Nûn ve'l-Kalem sûresi" denilen bu sûre Mekkî'dir. Elli iki âyettir. İlk âyeti "Nun , kalem ve yazdığı şeyler hakkı için" şeklindedir.

Nâzım bu sûrenin ismini, dîvanda "kâbe-kavseyn" ifâdesi ile yan-yana zikredilmiştir. O "ev-ednâ" mazharlının kalem gibi olan kaşı, Nûn sûresi mi yoksa "kâbe-kavseyn" mi?

c) Tâha Sûresi: Kur'an'ı Kerîm'in 20.sûresi olan طه sûresi Mekkîdir. Ayetleri Kûfî ta'dâdında 135, Hicâzî'de 134, Basrî'de 132, Şamî'de 140'dır.(36) ilk âyeti olan Tâ-Hâ şeklindeki mukattaa harflerine "Ey Muhammed" anlamı verildiği için Peygamber'imizden bahseden şiirler ile na'tlerde sık geçer.(37)

Nazîm, dîvânında Hz.Peygamber Taha bahçesinin gül fidânıdır şeklinde zikreder bu ayetin ismini.

d) Fil Sûresi: Kur'an-ı Kerîm'in 105.sûresi olan Fil Sûresi 5 ayetdir. Mekkî bir âyetdir. Çekiştiren, gammazlayan, bütün emelleri mal toplamakta olanların işleri güçleri keyd ü hîle olduğu cihetle onların

(36) Yazır, a.g.e., c.V, s.3317
(37) Pala, a.g.e., c.II, s.400

uhrevî olan hüsranları anlatıldıktan sonra bu sûrede Resullahın doğduğu sene Kâbe'yi yıkmak için hücûm etmiş olan ashâb-ı fil'in nasıl perişan edildiği gösterilerek ve Allah'ın resûlüne inâyeti, Beyte inâyetinden akva ve etm olduğuna ve hatta bu hadise onun terbiyesi mukaddimatından bulunduğuna ve Peygambere keyd yapmak isteyenlerin keydleri kendi başlarına geçirileceğine işaretle Resûlullâha ve müminlere tesliyet ve takviyet verilmiş ve Allah'ın kudretine karşı mal ve mülkün ve hiç bir hîle ve fendin hükmü olamıyacağı anlatılmıştır.(38)

Bu sûrenin ismi, muhteviyâtına uygun düşecek şekilde şöyle geçer; Onun, sokağının Ka'besinin düşmanlarının başı, sûre-i Fil hakkına dâimâ musibet taşı ile kırılsın.

e) Yâsin Sûresi: Seksen üç ayetden müteşekkil bu sûre Mekkî'dir. Hz.Peygamber bir hâdisesinde, "Her şeyin bir kalbi vardır. Kur'anın kalbi de Yâsin'dir. Her kim Yâsin okursa Allah onun kıraatine on kerre Kur'an okumak sevâbı yazar."(39)

Yâsin kelimesinin de "Ey Muhammed!" meâlinde olduğu söylenir. Nazîm dîvânında Hz.Peygamber'e Yâsin bağının gülü diye hitâb ederek, Yâsin sûresinin hakkına ümmetinin hâli hayr ola, diyor.

6) <u>Hz.Peygamber'in "GÜL"e teşbîhi:</u>

Gül, dîvan edebiyatında adı çok geçen çiçeklerdendir. Zarif görünüşü, latif kokusu, birbirinden güzel renkleriyle sevgiliye teşbih edilir. İncelediğimiz dîvânın na't bölümünde Hz.Peygamber, bu çiçeğe benzetilmiştir. Hz.Peygamber'in ter kokusunun, gül kokusu olduğu söylenir. Halk arasında gül koklarken salavat getirmek, resûllerin sultanı olan peygamberlerini, çiceklerin sultanına teşbih eden bir ümmetin temiz ve sadâkat dolu hissiyâtı vardır.

---

(38) Yazır, a.g.e., c.VII, s.6097
(39) Yazır, a.g.e., c.VI, s.4004

Yahya Nazîm, na'tlarında bu hususu şöyle zikreder:

Nebîler hep o gül'ün bahçesine alın sürerler. Tâze gözyaşı, O dikensiz gül'ün seher âhıdır. Sabah vakti seher rüzgarı bâd-ı sabâ ile çıtlatılan gonca açılır ve güler, gül olur. Seherde, gülün taç yaprakları arasına düşen çiğ tânelerini şâir gözyaşına benzetiyor. O daima orada gülsuyu saçarak, yüce hurremine su dağıtan saadet bulutudur. Bu ifâde ile şair, mahşer günü ümmetinden bazı husûsiyetlere sahip mü'minlerle "Arş" denilen gölgede bulunacak olan Hz.Peygamber'in buradaki hâlini ifâde ediyor. "Hurrem" kelimesi iki mânâda kullanılmıştır. "Saadet bulutu" "su serpmek" gibi ifâdelere göre, bu kimseler mahşerin dehşetinden uzak kalacakları için sevinçli, hurremdirler. Yine bulut, su, su dağıtmak, su saçmak ve gül kelimesi ile de, su kenarlarında yetişen güllere "hurrem" denilmesini kasteder. Onun gül yüzü çiğ tâneleriyle dolmuş olsa; yanak toprağının çemeni ile haya ve utanç çemenliği olurdu. Şâir yanak toprağının çemeni ile yüzdeki ayva tüğlerini kastediyor. Utanan kişinin yüzünün gül rengi olması dolayısıyla gül utangaç ve hayâ sahibi olarak bilinir.

Risâlet yolunda, nübüvvet gül bahçesinde boyu sehî, yanağı gül, yüzü lâle, yüzündeki ayva tüğleri semendir. Her iki âlemin halkının murâdı, daima hoş kokudur. Ahlak gül bahçesinin kokusu yayılalı, lûtfunun şebnemi ye's zeminine saçılalı, ümîdinin gülü, her olguna ve her ham başa korku vere. Bağış ve ihsan bahçesinin gülü, sekiz cennettir. Gazap ve kahır külhanının şu'lesi yedi cehennemdir. Sıfatını vasfeden gül bahçesi yine coştu ve su gibi gönlü tutan şiirler aktı. O, lâreyb bahçesinin parlak gül dalıdır. Gayb sofasının çemenliğinin katmerli gül'üdür. Onun ahlâkının nesiminin güzel kokusuna canlar fedâdır.

7) Hz.Peygamber'in "İNCİ"ye teşbîhi:

İnci sadef içerisinde meydana gelen kıymetli cevherlerdendir. Sadef, midyeye benzer bir deniz hayvanıdır. Denizin dibinde yaşayan

bu canlı, Nisan ayında su yüzüne çıkıp ağzını açar ve bir damla nisan yağmuru olarak tekrar denizin dibine dalarmış. Bu yağmur tânesi küçük küçük bir kaç inci tânesi şeklinde oluşurmuş. Eğer bir damla yağmur, tek bir inci tanesi oluşturursa daha kıymetli olduğu için dürr-i şâhvar adını alır. Büyük fakat tek olduğu için dürr-i yetim ismi de verilir. Peygamber Efendimiz de yetim olduğu için dürr-i yetim, Hz.Peygamber için de kullanılan ifâdelerdendir.

Hz.Peygamber'in inciye teşbihi ve aradaki alâka şöyle işlenmiştir :

Vücûdu evvelde deryanın beslediği sadefdeki inci idi, âhirde mevlânın yaratıcılık hazinesinin gevheri oldu. Nebîlerin vücudu bir inci tesbihi gibidir. O tesbihe imame Hz.Peygamber'in zâtının incisidir. Evvel ve âhir ilimlerinin hazinesinin incisi, tahkik denizinde bir tâne şahlara lâyık incidir. Ey yetim inci, Hudâ dehr annesini senin eşin benzerin konusunda kısır etmiş. Tecelli deryasının dalgası kucağını açtığı zaman, O tek inci, bakış denizinde görüldü. İrfan hazînesinin incisidir. Onun inci ve gevher saçıcı sözleri nebîleredir.

8) <u>Hz.Peygamber'in Diğer Peygamberler, İslâm Büyükleri ve Na'tlarda zikredilen diğer şahıslar:</u>

A) <u>Hz.Âdem ve Havvâ:</u> Bakara sûresi, 28.âyetinde "Ben yeryüzünde muhakkak bir hâlîfe yaratacağım" Ilâhî kelâmıyla yaratılmış olan Hz.Âdem "Ebü'l-beşer" künyesi ve "Safîyullah" sıfâtı ile anılır. Çamurdan yaratılan Hz.Âdem'e Rûh üfürüldükten sonra, Allah meleklerin Âdem'e secde etmelerini emretti. Yalnız İblis, kendisinin ateşten, Âdem'in ise topraktan yaratıldığını ifâde ederek ona secde etmedi. Âdem'in sol eğe kemiğinden Havvâ yaratıldı. Cennetin her nîmetinden faydalanmaları-ancak yasak meyveye dokunmamaları emredilmişti. Fakat şeytan onları kandırmanın yolunu bularak evvelâ Havvâ'yı onun kanalıyla da Hz.Âdem'i kandırarak yasak meyveden yemelerini sağlamıştır. Allah'ın emrine karşı geldikleri için cennetten kovulmuşlar, yeryüzüne indirilmişlerdir.

Yeryüzünde çeşitli yerlere indirilen Hz.Âdem ve havvâ, tevbe ve istigfar ile avf edilmelerini isteyip netîcede kavuşmuşlardır.

Şâir dîvânında Hz.Âdem ve Havvâ için şöyle der; Ademin rûhu; onun kadrinin dergehine çöpkutusu; Havvânın rûhu ismetinin haremine câriyedir. Ademin rûhu "mâ ü tin" cilve bağışına nâil olmamıştır.

b) Hz.İbrahim:

Kur'an-ı Kerîm'de adı geçen, sahife indirilmiş Peygamberlerdendir.(40) Kavmini putlara ve yıldızlara tapmaktan alıkoymaya çalışan Hz.İbrâhim, Nemrût tarafından cezâlandırılmak üzere ateşe atılır. Fakat Allah'ın emri ile Cebrail(A.S.) kendisini havada tutar ve ne istediğini sorar. O da, "Ben Allah'ın kuluyum, dileğim O'nadır, sana değildir. Allah ne dilerse yapsın" cevabını verir. Bu hadise üzerine "Halîlullah" sıfatı ile anılmıştır. Ve İbrâhim ateş yerine, bir gül bahçesine düşmüştür.

Hz.İbrâhim; sofrada misâfir olmazsa yemek yemezmiş. Dîvânda bu peygamber için şâir söyle der;

Halîl'in rûhu, onun harem sofrasının baş misâfiridir. İhsan sofrasında İbrâhim'in rûhu keremli ve aziz bir misâfirdir. Yüce döşeğinin hizmetçisi nebiler, izzetinin sofrasının misâfiri Halil'in temiz rûhudur. Celâlinin kabesinde o resûllerin fahri, İbrâhim'in gönlü ve İsmail'in canı îtikafdadır.

c) Hz.İsmail:

Kur'anda adı geçen Peygamberlerdendir.(41) Hz.İbrâhim'in Hacer'den olan oğludur. Zemzem suyunun İsmail'in ayak vuruşlarıyla ortaya çıktığı söylenir. Babası ile birlikte Ka'be'yi inşâ eden İsmail, babasının kendisini Allah'a kurban olarak adaması karşısında teslimiyet

(40) Kur'an-ı Kerim, Bakara/124-127,130,132,133,135,136,140,258,260, Al-i İmrân 33,65-68,84,95,97, En'am/74,75,83, Hûd/74-76, Yûsuf/6,38, Hicr/51, Nahl/119,123, Hac/36, Ahzâb/7, Sâd/45, Şûrâ/13, Hadîd/26, Mümtehihe/4, vs.

(41) K.Kerîm, En'am/86,87, Sad/48, Meryem/54,55...vs.

göstermiş, bunun üzerine Cebrail(A.S.) tarafından koç getirilmiştir. İslâmiyetdeki kurban hâdisesi buradan gelmektedir.

Hz.Peygamber'in aşkının bayramında, İsmail'in canı ve gönlü gibi mukaddes rûhlar, gönülden ve candan kendilerini fedâ ederler. İsmail'in rûhu, canının siperidir, gamının bayramında mes'uddur. İsmail'in canı, aşkının bayram yerinde kurbandır.

d) Hz.Mûsa:

İsrâiloğullarına gönderilmiştir. Kur'an'da çeşitli yerlerde zikredilmiştir.(42) Mısır Firavununun gazabından korunmak için Tûr dağında, Allah kendisine bir ağaç vasıtasıyla tecelli edip konuşmuştur. Bu sebeple Hz.Mûsa'nın sıfatı "Kelîmullah"tır. Mûsa İsrailoğulları ile Ken'an iline giderken âsâsı ile Sûveyş kanalının sularını iki yana açmış ve kavminin karşıya geçişini sağlamıştır. Ancak İsrailoğulları, Hz.Mûsa'ya defâlarca baş kaldırmışlar, altından bir buzağı yapıp ona tapmışlardır.

Hz.Mûsa devrinde sihir yapma ve sihirbazlık ilerlemişti. Bu sebeple onun da mûcizeleri sihir nev'inden olmuştur. Âsâsının büyük bir yılan oluşu, yed-i beyza, suları kan şeklinde akıtmak; kurbağa yağdırmak, büyük sinek ve çekirgeler sürüsü ortaya çıkarmak, öküz vebası, insan vücûdunda yara ve ur çıkarmak gibi mucizeleri vardır. Toplam 461 âyette ondan sözedilmiştir.

Şâir, Hz.Mûsa'yı dîvânında şöyle zikreder:

Senin şevkının Tûr dağında "Ene efşah" haberinin hükmünün sözüne Mûsa kâil olsa nola. Daha, Mûsâ'nın menzili Tûr-ı Sina olmadan, Hudâ seni konuşma münâcâtına Tûrsuz ulaştırdı. Le'emânın cefâsına sabr etsen ne olur. İsrail kavm-i Mûsâ'ya ne etdi? Kelîm senin gönül asılan sözlerinin mûcizesine gönlü bağlıdır. Onun sözlerinin hayranı kelimdir. Sözlerinin feyzinden şevk bulan, Kelîm'in canı ve gönlüdür.

(42) K.Kerîm, Kasas/3-43, Tâha/9-101, Şuarâ/10-68, A'raf/101-156, En'am/91-154 vs.

e) Hz.Îsa:

İsrailoğullarına gönderilmiş son peygamberdir. Hz.Îsa Cebrail (A.S.) ın üflediği rûh ile Meryem'den babasız olarak doğmuştur. bu hadise Kur'an'da Meryem sûresinde anlatılır. Hz.Îsa'nın mûcizâtı söyledir: Beşikte iken konuşmak, ölüleri diriltmek- Bilhassa şu dördü meşhûrdur. Sam bin Nûh, Şeddad bin Ad, Mâsân bin Mâlân ve Benî İsrâil'den bir çocuk-; anadan doğma körleri gördürmek, bir cilt hastalığı olan Baras illetini iyi etmek- hastaları eliyle meshetmek sûretiyle iyi ettiği için Îsâ-yı mesîh denilmektedir-;kavminin yedikleri veya yemek üzere sakladıkları şeyleri haber verirdi; çamurdan kuş yapıp üfleyince canlı bir kuş olurdu; uykuda iken yanında her konuşulanı ve yapılanı bilirdi; ne zaman isterse ellerini kaldırıp duâ edince o anda yemek ve meyvalar inerdi; Yanudilerin uzak olduğu halde sözlerini ve gizli sırlarını bilirdi.

Kendisinin peygamberliğine başlangıçta "havari" adı verilen on iki kişi inanmıştı. Yahudiler onu öldürmeye kalkışınca havarilerden birisi -Yuda-, onlara yardım etti. Ancak onlar gözlerine Hz.Îsa gibi görünen Yuda'yı çarmıha germişlerdi.(43) Hz.Îsa, melekler tarafından dördüncü kat göğe çekilmiştir. Üzerinde dünya alâmetlerinden bir iğne bir de tas bulunduğu için, daha yukarıya çıkamamıştır. Ahir zamanda Şam'a inip insanları İslâmiyete dâvet edecek, Deccal'i öldürüp, Mehdî ile buluşacaktır. Kendisine İncil gönderilen Hz.Îsa'nın doğumu Milâdî takvim başlangıcı kabul edilmiştir.

Nazîm dîvânında Hz.Îsa'dan şöyle bahseder;

---

(43)A.J.Cronin, The Judas Tree(Erguvan Ağacı). Çarmıha gerilen kişinin Yuda değil, Hz.Îsâ olduğuna inanan Hırîstiyan âleminin edebiyâtına akseden bu hâdiseye bir misâldir. İrlandalı yazarın eserinde konu şöyledir: Îsa'nın havarilerinden Juda, onu ele verip çarmıha gerilmesine(!) yol açtıktan sonra pişmanlık duymuş, kendini bir ağaca asmıştır. Ağaç da dallarında can veren bu adamın alçaklığından dolayı kıpkırmızı kesilmiştir.

Güzel bir hüsn-i tâlil san'atı yapan şâir, Hz.Peygamber'in Mirac'daki hâdiselerinin haberleriyle Îsâ göğe çıktı diyor. Meryem'in oğlunun rûhu, onun hastasıdır. Hz.Peygamber'in rûh bağışlayan dudağındaki şerbetin müştâkı Mesîh'tir. Îsâ'nın rûhu, Meryem'in canı, onun rûh bağışlayan sözlerinin zindesidir. Onun tatlı sözleri, İsâ'nın rûhuna zevk bağışlar. Onun konuşması bâkîlik suyudur. O kaynağın zülâline susamış olanlar Hızr ve Mesih'tir.

f) Hz.Zekeriya:

İsrailoğulları peygamberlerindendir. Süleyman Peygamberin neslindendir. Beyt-i mukaddes'te "Tevrat" yazan ve kurban kesen odur. İhtiyarlığında iken oğlu Yahya dünyaya gelmiştir. Hz.Zekeriya, düşmanlarından kaçıp, beyt-i mukaddes'te bir kavak ağacının içine gizlenmiş, ancak eteği dışta kalmıştır. Şeytan bunu yahudilere gösterince onlar da kavak ağacıyla birlikte onu testereyle kesmişler. Kur'an-ı Kerim'de 20 kadar ayette geçer.(44)

Dîvanda, Zekeriya'nın gönül gözü, onun rûhunun hayrânıdır ifâdesiyle zikredilir.

g) Hz.Yahya:

Zekeriya Peygamber'in oğludur. Mûsa Peygamber'in şeriatı ile amel etmekteyken İncil indirilmiş ve onunla amel etmeye başlamıştır. Filistin hükümdârı Herot, Mûsa Peygamber'in şerîatına göre nikah düştüğü halde, İncil'e göre evlenmeleri yasaklanan kardeşinin kızı ile evlenmek istedi. Yahya buna karşı çıktığı için kız ve annesi Salome'nin ısrarı üzerine Herot, Yahya'nın boynunu vurdurtarak, şehîd etti. Kur'anda hakkında yirmi kadar âyet-i kerime vardır.(45)

Yahya'nın rûhunun dudağı, güzelliğinin hilyesinin süsüdür cümlesiyle dîvanda anılmıştır.

---

(44) K.Kerîm/Al-i İmrân/18,19,25,41,57, En'an/85, Meryem/2-10, Enbiyâ/29.
(45) Pala, a.g.e., c.II, s.488.

h) Hz.Süleyman:

Davud Peygamber'in oğludur. Hem pâdişah hem peygamberdir. Süleyman peygamberin de pek çok mûcizeleri vardır. Kuşlarla, hayvanlarla konuşur, cinlere ve rüzgara emretme yetkisine sahipmiş. Süleyman(A.S.)'ın, üstünde ism-i ʿâzam kazılı bir yüzüğü olduğu ve bu yüzden bütün mahlûkata hükmettiği rivayet edilmiştir. Edebiyatımızda bu peygamberin vezîri Âsaf, kendisine ait hüdhüd kuşu, bu kuş vasıtasıyla irtibat kurup İslâm'a dâvet edip, evlendiği Sebâ ülkesi Melikesi Belkıs, karınca ile aralarında geçen konuşmalar pek çok kullanılan mevzûlar olmuşlardır.

Nazîm dîvânında Süleyman (A.S.)'ı şöyle zikreder:

Süleymanlar onun fermanına boyun eğdiler. Senin vasfında Süleyman karıncadan îtibarsız ola. Senin huzûrunda Süleyman iken, bahtımın gözü, güçsüz karıncanın gözünden daha küçüktür. Hz.Süleyman dehre bir mühür ile hükmetti, fakat Süleymanlar Hz.Peygamber'in yüzüğünün altındadırlar. Sen iki âlemin sultânısın ki iltifâtınla her âciz köle dehre Süleyman gibi hükm eyler. Onun köyünün kölesi, Süleyman ülkesinin melîkidir. O şehin bağış sofrasında Süleymanlar çocuk, orada Simurga sinek kadar îtibar olunmaz.

ı) Hz.Eyyûb:

Sabır timsali olarak anılır. Mal, evlât sahibi olup dünya saadetine mâlik olan Hz.Eyyûb'u imtihan etmek isteyen Cenab-ı Hak malını mülkünü elinden aldı. Evlatları tek tek öldüler. Fakat Hz. Eyyub sabretmeye devam etti. Hastalandı, vücuduna yaralar açıldı, yaralarına kurtlar düştü, yine sabretti. Sonra Allah'ın emriyle ayağını yere vurdu ve fışkıran sudan içip yıkanarak bütün dertlerinden, hastalıklarından kurtuldu. Allah da ona yeniden mal, mülk ve evlat verdi.

O Hz.Peygamber'in derdi, Eyyûb'un gönlüne merhemdir ifâdesi ile dîvânda geçer.

i) **Hz.Yûsuf:**

İsrailoğulları peygamberlerinden olup Ya'kûb peygamberin on iki oğlundan birisidir. Kur'an-ı Kerim'in "Ahsenü'l-Kassas" olarak vasıflandırılan Yûsuf sûresinde hayatı anlatılmıştır. Hz.Yakub on iki oğlu arasında en çok Yûsuf'u severdi. Yusuf bir rüyâ görüp babasına anlattı: "Gördüm ki, on bir yıldız, güneş ve ay bana secde ettiler...Hz.Yakub anladı ki Cena'b-ı Hak, onu kardeşlerine üstün kılacaktır. Kendisini kıskanan kardeşleri, bir hîle ile onu kıra götürüp bir kuyuya attılar. Babalarına ise "Onu bir kurt" yedi diyerek kanlı bir gömlek getirdiler. Sonra kuyudan çıkarılıp, bir deve kervanına satılan Yûsuf, Mısır'a götürülünce, Mısır azîzi tarafından satın alındı. Yûsuf'un güzelliğine Aziz'in karısı Zelîhâ âşık olup, aşkına karşılık alamayınca, iftîra atarak, zindana atılmasına yol açmıştır.

Cenâb-ı Hakkın kendisine vermiş olduğu rûya tâbirliği ile Mısır hükümdarının bir rûyasını tabir etmesi üzerine zindandan çıkarılmıştır. Mısır azîzinin ölümünden sonra, Yûsuf Mısır azîzi olarak tâyin edilmiştir. Daha sonra ailesiyle buluşan Yûsuf, Zelîha'ya da acıyarak nikahına almıştır.

Nazîm dîvânında, Yûsuf Hz.Peygamber'in yüzünün âşığıdır. Tatlılık dükkanının şeker satan Yûsuf'u söz nebâtının köyünde kötü söze iyilik söyler.

B- İslâm Büyükleri

a) ÇÂR-YÂR

Hz.Ali: "Ali dünyada ve âhirette benim kardeşimdir", "Ben ilmin şehriyim Ali de kapısıdır. İlmi isteyen kapısına müracaat etsin" gibi çeşitli hadislerde medhedilen Hz.Ali, Hz.Peygambere ilk iman eden çocuktur. Künyesi Ebû'l-Hasen, Ebû Tûrab lakâbı Hayder-i Kerrâr, ünvânı emîrü'l-mü'minin'dir. Hem ana ve hem baba tarafından Hâşimi'dir. Peygamber Efendimiz'in damâdı, hilâfet devrinde İslâm'ın üçüncü halifesi olmuştur.

Hz.Ebûbekir

Adı Abdullah, lakâbı Sıddîk ve ^{c}Atîk'dir. Peygamberimizin her zaman en yakın dostu olmuştur. Mirac hâdisesini duyduğu zaman hemen inandığı için Sıddîk lakâbını almıştır. ^{c}Atîk lâkâbı ise sahabe-i kirâmın en eskisi olduğu için verilmiştir. " " tebşîr-i nebevîsine mazhar olmuştur. Bütün savaşlarda peygamberimizin yanında bulunmuştur.

Hz.Ömer:

Ömer bin Hattâb, İslâm'ın ikinci halîfesidir. Evvelâ İslâma düşman olan Hz.Ömer'in, bu dini seçmesiyle islâmiyet açıkca yayılmaya başlanmıştır. Doğruluk ve adâlet timsâli olarak edebiyâtımızda çok kullanılan Hz.Ömer'in lakâbı Farûk'dur.

Hz.Osman

Ticâretle uğraşırdı. Hz.Peygamber'in iki kızı (Rûkiye ve Ümmü Gülsüm) ile evlendiği için "Zü'n-Nûreyn" ünvânıyla anılır. İslâmın üçüncü halîfesi olan Hz.Osman utanç, haya ve hilm sâhibidir. Devrinde Kur'an-ı Kerim'i çoğaltıp, önemli merkezlere göndermiştir. Hz.Osman 82 yaşında Kur'an okurken şehid edilmiştir.

Hz.Peygamber'in, cennetle tebşîr edilmiş bu dört dostunu nazîm şu ifâdelerle zikretmiştir:

Osman, Ali, Ebubekr ve Ömer şer'inin sarayında, bu binânın en sağlam direkleri oldular. Onların biri adâlet, biri sadâkat, biri ilm ve biri yumuşaklık ile tek ve benzersizdir. Biri ihsan denizi, biri adâlet okyanusu, birisi hayâ kaynağı, birisi cömertlik hazinesidir. Meclisinde nedimleri ve sohbet arkadaşları çâryâr ve sahabesidir.

Onun sadakat, adâlet, fazîlet ve ilminin sofrasına Ebû Bekr, Ömer, Osman ve Haydar misâfir olup, dört adet yâr oldular. Sahabelere nûrlu hidâyet mumu olup, eski vefâdârı o toplulukta çâryâr oldu. O dörtten birisi Sıddîk Ebû Bekr'dir. O şah, bu mağara arkadaşına ta'zîm

eylerdi. Birisi adâletli fâruk hazretleridir. Onun gölgesine büyük dev uğ - rayamaz. Birisi çifte nûra sâhip, Kur'an-ı mübîn câmi'i hayâ ve yumuşaklık memba'ı Osman-ı halîm hazretleridir. Birisi de Allâh'ın arslanı Alidir ki Zülfikârın dahi hasmı oldukça ikiye ayrılır.

O iki âlemin şehinin safâlı çâryârı, her biri şer'inin binâsına rekîn direkleridir. Hamse yazma vakti, senâ incileri saçıla, çehâr-yârın rûhu, onun hulkunu övücüdürler. Zâtının ilmine, hilmine, adline ve sıdkına Hak, Ebûbekr, ömer, Osman ve Ali-yi Hayderi Şâhid etmiştir. Nazmım Hayder-i Kerrâr, taze kalemin Zülfikâr endişemin Düldülü-nün Kanberi hüsn-i edâdır.(46)

b) Hasan ile Hüseyn:

Hasan: Hz.Ali'nin büyük oğlu, Peygamberimizin torunudur. Lakâbı müctebâdır. İslâm halîfelerinin beşincisi, on iki imamın da ikincisidir. Muâviye kendinden sonra yerine Hasan'ı halife yapacağını halka duyurunca, oğlu Yezid, Şam'dan Medîne'ye zehir gönderdi ve Hz.Hasan'-ın hanımını çeşitli vaadlerle kandırarak kocasını zehirletti. Çocuklarına ve soyuna şerif denilir.

Hüseyin: Hz.Ali'nin küçük oğludur. On iki imamın üçüncüsü ehl-i beytin beşincisi olarak bilinir. Muharrem ayının onuncu günü Kerbelâ'da şehîd edildi. Babası şehîd olunca, Medîne'ye geldi. Yezîd'e bi'at etmedi. Kûfe'liler kendisini çağırıp halîfe yapmak istediler. Yanındaki 72 kişiyle Irak'a doğru yola çıkan Hüseyin, Kerbelâ'da bu kişilerle birlikte önce susuz bırakıldı sonra zâlimce şehid edildiler

---

(46) Zülfikâr: Hz.Ali'ye peygamberimiz tarafından verilmiş bir kılıçtır. Hz.Ali'nin elinde uzunluğu yedi ve eni bir arşın olacak derecede şekil değiştirirmiş. Ortasında kanın akması için yivler varmış.
Düldül: Peygamberimizin katırının adıdır. Düldül "kirpi" demek olup hız-lı yürüyüşünden dolayı bu ad verilmiştir. Sonra Hz.Ali'ye verilen bu katır cesâretiyle meşhûrdur.
Kanber: Hz.Ali'nin siyâhî, sâdık kölesidir. Sonra âzâd olunmuştur. Haccâc-ı Zâlîm tarafından şehid edildiği bilinir. Ali, halîfe iken hacib-liğini yapmıştır. Ona bağlılığı ile ün kazanmıştır. (Pala; a.g.e.,c.II, s.24)

Dîvan'da şöyle geçer:

Hasan ile Hüseyin, iki ihsan dolu şehzâdedir. Her biri Hz.Zehra-nın iki gözünün nûrudur. Kader birisine fânilik zehrinin kâsesini sundu, birini kaza oku şehitlere emîr etti. Can ile Huda'nın fermanına teslîm oldular. Her biri kaza ve kader hükmüne rıza verdiler. O iki şehzâde Hasan ile Hüseyin birisi rûh-ı musavver, birisi nûrdan bir cisimdir. Her biri düşmandan bin cefâ gördüler. Allah indinde, yüksek derece buldular. Her biri büyük ecre sâhip oldular. Düşmanları iki âlemde Kahhar sıfatının kahrına mazhar olsunlar.

c) Bilâl:

Habeşli bir köle olduğu için Bilâl-i Habeşî diye bilinir. Peygamberimizin müezzinidir. Büyük eziyetlere maruz kalmıştır. Çok güzel bir sese sahipmiş.

Salât, ezan, o ümmetin ihtiyaçlarının kıblesine ve Bilâl'in rûhuna saçılsın ifâdesiyle Bilâl-i Habeşî anılmıştır.

C- Na'tlarda geçen diğer şahıslar

a) Hâtem-i Tay : Arap kabileleri arasında cömertliği ile tanınmış İbn Abdullah b.Sa'd'ın lakâbıdır. Tay kabîlesinden olduğu için "Tây, Tayyî, Tâî"de denir.

Hz.Peygamber'in tabiatının bağışından Hâtem-i Tay'ın bağışı gücenmiş, üzülmüş. Onun bağışından dolayı Hâtem utanır. Dergehinin en aşağı dilencisi Hâtemdir.

b) Kârun: Hz.Mûsa devrinde yaşamış, Mûsa(A.S.)'ın öğrettiği ilm-i kimya ile çok zengin olmuş, vergisini vermeyip servetiyle kibirlendiğinden, varlığı ile berâber yere geçmiştir.

Hz.Peygamber'in kerem ve bağışının utancıyla, Karun yere geçti, ifâdesiyle dîvanda anılır.

c) **Hassan:** Sâbit bin Kays, Peygamber Efendimizin şâiridir. Lakabı hatîb-i Resûlullah veya hatîb u'l-Ensâr'dır. Fesâhat ve belâgat ile çok güzel konuşur, dinleyenleri hayrân bırakırdı. Bütün gazalarda bulunmuştur. Hz.Ebû Bekr zamanında Yemâme cenginde şehid düşmüştür. Hz.Sâbit bin Kays çok cömert olup bu cömertliği neticesinde "Ekini hasad ettiğiniz zaman, fakîrlerin hakkını verin ve israf etmeyin. Allahü Teâlâ isrâf edenleri sevmez" meâlindeki En'am sûresi, 141.âyeti nâzil olmuştur.

Nazim: Hassan'ı, na'tlarında kendisi ile mukâyese ederek zikretmiştir; na'tının feyzi şiirimi Rûmun Hassan'ı eyledi. Hamd olsun dehrin şâirlerine şâir oldum.

d) **Hızır İlyas:** Ab-ı hayatı içerek, kendilerine ebedî hayat bağışlanmış kişilerdir. Hızır'ın veli yada peygamber olduğu husûsunda rivâyetler vardır. İlyas'ın ise İlyas peygamber olduğu söylenir. Hızır denizde olanların. ilyas'da karada olanların yardımına koşarmış. Her iki senede bir gün buluşup beraberce Ka'be'yi hacca giderlermiş.

Na'tlarda Hz.Peygamberin aşkının zindesi Hızır ve İlyas'tır ifâdesiyle hüsn-i talil yapılmıştır.

e) **Âkîl:** Hz.Ali'nin kardeşidir.

Dîvanda, farkı gün gibi ortadadır. Ali ile Akîl kardeş olsalar ne olur ifâdesi ile zikredilir.

f) **İbn-i Sînâ:** Büyük Türk filozof ve hekimî olan İbn-i Sinâ M.980'de Buhara'da doğmuştur. 10 yaşında Kur'an-ı Kerim'i ezberleyen İbn-i Sina, çeşitli hocalardan hesap, hendese, fıkıh, kelâm, mantık, felsefe ve tıp okumuştur. Kânun ve Urcûze isimli eserleri Latinceye tercüme edilmiştir.

Şâir, na'tlarında, Onun canının hastası İbn-i Sînâ'nın canıdır şeklinde zikreder.

g) Hâbil Kâbil: Hz.Adem'in oğullarından ikisidir. Kur'an-ı Kerim de Mâide sûresi, 27-31. ayetler arasında anlatıldığına göre Hâbil ile Kâbil Allah'a birer kurban adarlar. Kâbil, kendi kurbanının kabul edilmediğini görünce Hâbil'i öldürür. Cesedi nasıl yok edeceğini düşünürken bir karganın yeri eşelediğini görür ve o da Hâbil'i toprağa gömer. Yeryüzünde ilk işlenen cinâyet, ilk kan dökme bu olmuştur.

Dîvanda şâir, Kâbil zamanından kıyamete dek, Hâbil'in haksız kanının öcü alınmaz ifâdesiyle bu hadiseyi zikreder.

h) Ebû Leheb: Adı Abdü'l-Uzzâ b.Abdü'l-Muttalib'dir. Peygamberimizin amcası olup, İslâmiyete olan düşmanlığı ile tanınmıştır. Kur'an-ı Kerim'de Tebbet sûresinde onun için "Elleri kurusun Ebu Leheb'in. Zâten kurudu, mahvoldu o. Ne malı fayda verdi, ona, ne kazandığı...." ayetleriyle geçer.

Hz.Peygamberin gazâbının iltihabı, kahrının ateşi ile Ebû Leheb'in vücûdunun eczâsını kül edip, yaktı, cümlesi Nazîm'in na'tlarındaki ifadesidir.

ı) Ebû Cehl: Adı Abdü'l-Hakem Amr b.Hişam b.Mugîre'dir. Kureyş'in reislerinden olup, Hz.Peygamber'in en büyük düşmanlarındandır. Bedr gazabında İbn-i Mes'ud tarafından öldürülen Ebû Cehl'in peygamberimizin âleyhine girişilen her türlü harekette büyük rolü olmuştur.

Bu İslâm düşmanı için dîvanda şu ifâde yer alır: Onun kemal mektebinde, konuşan Ebû Cehl'in aklı gibi susar.

9) MELEKLER

a) Rûhü'l-Kudüs: Kur'anda Şuarâ Sûresi, 2.âyetinde "O Rûhu emin indirdi" mealiyle geçer. Rûh-ı Emin, O Emin Rûh, ya'ni Allah Teâlâ'nın emânetini hâiz olan kemâl-i emniyetle vahyini Enbiyasına îsâl eyleyen ruh, Cibrîl-i Emin(A.S.)dır.(47)

(47) Yazır, a.g.e., s.3644

Hz.Peygamber, Hirâ dağındaki mağarada yalnız başına tefekküre dalmış iken ilk defa olarak Allah'ın "Oku" emrini ondan almıştı. Allah Teala(Bakara/98) "Kim Allah'a, meleklerine, Cebrâil'e, Mikail'e düşman olursa bilsin ki Allah kâfirlerin düşmanıdır" buyurmaktadır.

Nazîm dîvanda, bu melek hakkında şöyle der: "Haşredek kusur noksanlığı ile uçsa, onun yüce kemâline Rûhü'l-Kudüs erişemez . Rûhü'l-emin'in kanatları, hareminin sabah akşam süpürgecisi, dergâhının gündüz gece hizmetçisidir. Na't çiceklerinin kokusu nola can bağışlasa, o çemenliğe Rûhü'l Kudüs'ün nefesi nesîm oldu. Nâmus-ı ekber, âciz bir halde onun zâtının medhinde la'ldir. O, Cebrâil'in iki gözünün nûrudur. Beytû'l-haramın ziyaretçisi Rûhü'l-emindir.

b) Kerrûbiyun: Allah'a en yakın olan dört büyük melek. Kerrûbiyân diye de anılan bu melekler Cebrâil, Mikâil, İsrâfil ve Azrâil'-dir. Bunlara Hamale-i Arş da denilir. Arş'ı taşıyan meleklerdir.

Nazîm, eserinde;

Kim bu temiz inciye yüz sürmeye kalkar, Kerrûbiyan yüz sürmeye mülâzım iken? Kerrûbiyan'ın kanatları bârgâhının süpürgesidir. Kerrûbiyan onun (Mirac) teşrîfini, "müjde geldi, hayra adım atıldı" diye müjdeler. Onun dergehinin sakinleri Kerrûbiyân'dır gibi ifâdelerle işlemiştir.

c) Kirâmen Kâtibin: İnsanların işlediği amelleri yazan melekler olup, insanın sağında ve solunda olmak üzere iki tanedir. Sağdaki sevapları anında yazar, soldaki günahları tevbe edebilir diye geçiktirerek yazar.

Amel defterime, günahlarım sığmaz oldu. Kirâmen Kâtibin melekleri günahlarımı yazmaktan âciz kaldı cümlesi ile divanda anılır.

d) Hârut-Mârut: Sihir ve büyü yapan meleklerdir. İdris Peygamber zamanında melekler, insanların günahkâr hallerine bakarak

Allah'a "Ya Rab! Bizim secde ettiğimiz kullar günah içinde yüzüyorlar, buna nasıl tahammül ediyorsun" dediler. Allah da onlara "İnsanoğlundaki nefis sizde olsa siz de aynı şeyleri yapardınız" deyince "Hâşâ, biz onlar gibi yapmazdık" dediler. Cenâb-ı Hak içlerinden iki melek seçmelerini söyleyerek, seçilen Hârut ile Mârut'u yeryüzüne indirir. İnsanların dâvâlarına bakan bu iki melek, bir gün Zühre adında bir kadına âşık olurlar.

Kadın da vuslatına nâil olabilmeleri için ya puta tapmaları, ya kocasını öldürmelerini veyahut içki içmelerini ister. Onlar içki içmeyi tercih ederler, ancak içki içince diğer cürümleri de yaparlar. Kadın sarhoş iken, ism-i âzam duâsını da öğrenip göğe çıkar. Allah onu gökte yıldız yapar. Hârut ile Mârut cezalandırılmak için ya dünya yada âhiret azâbını tercih etmek durumunda kalmışlar. Onlar da dünya azâbını tercih edip, Bâbil'de başaşağı bir kuyuya asılmışlardır.

Şâir, na'tlarında Hârut ve Mârut hâdisesini telmihan anlatır. Nur ile dolu ravzana salat ve selam yollandıkça, makâmının hâsidini Cenâb-ı Hak başaşağı kuyu mahsubu ede.

10) DİĞER ISTILAHLAR

a) Tûbâ: Hadislerde "Tûba cennette bir ağaçtır. Uzunluğu yüz yıllık bir yoldur. Cennet ehlinin elbiseleri onun çicek tomurcuklarından çıkar.(Seyyid Ahmed Haşimî , Muhtarü'l-Ehâdisîn-Nebeviyye) ve "Allah onu kudret eliyle dikti. Ve ona rûhundan üfledi. Dalları Cennet'in duvarları ardından görülür. Onda cennet'in ziyneti biter ve meyvalar olur. Meyvaları insanların ağzına kadar gelir"(s. Hâşimî, a.g.e.)(48)

Tûba hakkında dîvânda şöyle bahsedilir:

Senin yüksek boyunun sidresi karşısında Tûbâ ağacı yıkılmış.(Tubâ ağacının kökleri yukarıda, dalları aşağı doğru olduğu için) Tûbâ gibi olan nihaline(boyuna), Sidre tutkundur. Senin vasfını yaparken

---

(48) Akar, a.g.e., s.278

kıyâmet koparak Tûba boyun, kalemini Firdevs cennetindeki Sidre dalına döndürdü. Onun, boyunun sidresinin arzusuyla, Tûba'nın başı aşağı olmuştur. Tûbâ ağacı boş üzre onun dergehinin hizmetinde âmâde olsa şaşılacak şey mi?

b) Hâcerü'l-Esved: Karataş. Kabe'nin duvarında bulunan ve cennetten geldiği rivâyet olunan meşhûr taş. İlk defa Hz.İbrahîm tarafından Ka'be duvarına konulmuş ve Peygamberimiz tarafından yerleştirilmiştir.(49)

O, Hz.Peygamber'in yanağının anberi Hacer'ül-esved'dir. Bir göz, onun yanağındaki ben'e baksa, Ka'be'deki Hâcer'ül-esvedi görür.

c) Zemzem: Mekke'de bulunan bir kuyu ve bu kuyudan çıkan suya verilen ad. Hz.İbrâhim, Hacer ile evlendikten ve İsmail doğduktan sonra diğer hanımı Sâre'den onları korumak için Şam'dan çıkıp Mekke'ye geldi. Hâcer ile İsmail'i içi hurma dolu meşin bir dağarcık ve içi su dolu bir kırba ile buraya bıraktı. O dönemde burada hiç hayat ve insan yoktu. Hacer İsmail'i emziriyor ve kendisi kırbadaki suyu içiyordu. Nihâyet su bitti. Hem Hâcer, hem de İsmail çok susamışlardı. Çocuk susuzluktan çırpınmaya başladı. Hacer ise safa tepesine koştu. Orada su bulamayınca Merve tepesine koştu. Tam yedi kez bu gidiş gelişi tamamladı. Hacıların sa'y etmesi bu hadisenin hatırasınadır. Nihâyet Merve üzerine son çıkışında çocuğun bulunduğu yerde bir melek gördü. Bu melek Cebrail idi ve kanadıyla yeri kazıyordu. Nihayet su göründü. Bu suyun, çocuğun topuk vuruşlarıyla ortaya çıktığı da rivâyet edilir. Hacer bir yandan suyun etrafını kum ile çeviriyor, bir yandan da kırbasını dolduruyordu. Su ise avuç avuç alındıkça kaynıyordu. İşte zemzem suyu budur.(50)

Nazîm Zemzem'i dîvanında, onun müşk kokulu saçları, Beytü'l-haram olan saçları, yüzüne susamışa zemzemdir. Dudağının zülâli de zemzemdir ifâdeleriyle zikreder.

(49) Pala, a.g.e., s.383
(50) Pala, a.g.e., s.514

d) Cennetteki sular

Kevser: Asıl lûgatte çokluk demek olup, kesreti ifrat derecede olan, ya'ni gayet çok şey demektir. Kevser, cennete mahsus bir nehir adıdır ki, Cennetin bütün ırmakları ondan teşaub eder. Hz.Peygamber'den sahih olarak ifâde edilmiş bir hadiste, "o Kevser Rabbımın cennette bana verdiği bir nehir -veyâ havuz- dir ki, hayr-ı kesîr ondadır. Ümmetim kıyamet günü varıp ondan içecekler, kapları yıldızlar adedincedir..." meâlinde Kevser'in tarifi yapılır.(51)

Selsebil: İlk evvel Kur'anda işitilmiş bir kelime olduğu söylenmiş, bunun selsel ve selsâl gibi selâset ve teselsül manalarıyla alâkadar olarak akımı müteselsil ve içimi ve yudumu boğaza dokunmayacak sûrette gâyet kolay ve tatlı mefhumunu ifâde ettiği de söylenmiştir. Arş'ın tahtinde Adn cennetinden nebe'an edip, bütün cennetlere teselsül eden bir kaynaktır.(52)

Tesnim: Esâsen yukarı yükseltmek, terfi etmek ma'nasına mashar olup, yükseklik manasıyla Cennet çeşmelerinden bir çeşmenin adıdır. İbn-i Abbas'tan rivâyet edildiğine göre Cennet içkilerinin en yükseğidir. Kelbî'den rivâyet edildiğine göre ehl-i cennete fevklerinden gelir. Ve denilmiştir ki havada müsennem olarak cereyan edip kaplarına kîfâyeti kadar munsabb olur. Ve onu yüksek olanlar içer, içenleri yükseltir. İbn-i Abbas Hazretleri demiştir ki, ehl-i cennetin içkilerinin, eşref ve a'lası Tesnîm'dir.(53) Mutaffifîn Sûresi 23,24,25,26. ayetler Tesnîm suyu ile alâkalı ayetlerdir. "Onlara öyle bir rahîktan sunulur ki mahtum, Hıtâm-ı misk, işte ona imrensin artık imrenenler. Hem mizâcı Tesnîmden Bir çeşme ki mukarrebîn onunla içer".(54)

(51) Yazır, a.g.e., c.IX, s.6180,6181
(52) Yazır, a.g.e., c.VIII, s.5507,5508
(53) Yazır, a.g.e., c.VIII, s.5663-5664
(54) Yazır, a.g.e., c.VIII, s.5647

Tuhur: Bu su hakkında İnsan sûresi, yirmi birinci ayetinde, "Üstlerinde bir sündüs esvab, yemyeşil ve kalın istebrak, gümüşten bileziklerle süslenmişler, Rabları onlara bir şarab-ı tuhur sunmaktadır" yine Furkan sûresi kırksekizinci ayetinde "Yine odur o ki rüzgarları rahmetinin önünde müjdeci göndermekte ve semâden pak bir su(mâ-ı tuhur) indirmekteyiz" meallerinde bilgiler veriler. Müfessirlerin, bu çok temiz suyu içenin içini dışını temizleyip, her türlü kötülüklerden arındırdığı şeklinde tefsir etmişlerdir.

Nazîm, dîvânında bu dört cennet suyunu şu ifâdelerle zikreder; onun bahçesinin çemenliğindeki selsebil'i tatlı içimli Kevser suyudur. Köyünün bahçesinin ce:veli dokuz Tuhur ve Tesnîm sularıdır.

11) Hz.Peygamber'in gök cisimleri ile alâkası

a) Güneş, ay ve yıldızlar:

Na'tlarda Peygamber Efendimiz güneş ve ay'a benzetîlir. O, risâlet göğünün parlak ışıklı güneşidir. Nübüvvet burcunda, nebîlerin parlak ayıdır. Ezel sabahının doğuşu, ebedin cihana parlaklık veren ay'ıdır." mâ evha" feleğinin güneşi Acemin parlak ayı, Arab'ın nurlu güneşi odur. "Ledün ilminin" devreden güneşi, irfan göğünün ayıdır. Alnı recâ ayı, yüzü Duhâ vakti güneşidir.

Ay ve güneş, Hz.Peygamber'e benzetilmekten başka, onun hizmetinde çeşitli vazîfeleri de vardır.

Onun, yüce şahlık yolunun saçılığı, güneş ve aydır. Savaş günü, savaşın en iyi komutanının miğferi, nurlu güneş, kılıcı yeni aydır. iki yanağının parlaklığı iki cihanın ay'ı gibidir, güzelliğinin nûru iki âlem güneşidir.

Güneşin hararetli, başının sıcak olmasının sebebi odur. Yeni ay, onun kaşlarının hasretiyle zayıf düşmüştür. onun ihsan sofrasında lokma tadan, ay'ın pidesine değil güneşin sofrasına bile bakmaz. Onun

Güneş gökyüzünün sultanıdır. Ay güneş sultanının vezîridir. Sa'd-ı mutavassıf, orta uğurludur. Beyaz renge hâkimdir. Etkisinde doğanlar kararsız, zayıf, hayalci ve kendilerini beğenmiş olurlar.

Divânda ise güneş altın ışıklı bir levha, ay meşk edicidir. Çarh onun terazisine kefe, güneş, ay ve yıldızlar dirhemdir. Ferkadan denilen iki yıldız savaş yolunun saçılığıdır. Gece siyah mürekkep, şafak kırmızı mürekkep, kayan yıldız kalem, yıldızlar mürekkep kurutmaya yaşayan ince kumdur. O şehin ta'zim çadırı gökyüzü, mehçesi ay'dır. Sabah ona bir kağıtdır, mührü güneş, habercisi nurlu aydır. Göğün ay ve güneşine yıldızlar birer kazık, ikizler burcu iptir. Onun yanak mumuna pervâne ay ve güneştir. Dokuz göğün küpü, aşk şarabı ile doludur. Baş açık yalın ayak mestânesi de ay ve güneştir.

O saâdet çemeninin huzûrunun bağında Süreyyâ yıldızı yüce kubbesinin, üzüm tânesi toplayan gedasıdır.

Hz.Peygamber'in Mi'rac hâdisesine işaret edilerek, gökte müşteri, utarid, zühre, zuhal ve mirrih, O ayın on dördü gibi olan HZ.Peygamber'in muhabbeti uğruna en kıymetli şeyleri elde durmaktadırlar. Nücum ilmine göre, utarid güneş sultanının kâtibi, zühre çalgıcı ve oyuncusu, zuhal hâzinedârı, mirrih ordu komutanıdır. Bu husûsiyetleri elde, Hz.Peygamber'in Mirac'a çıkışını beklemektedir.

b) <u>Felek:</u> İki kat kambur felek, sabah akşam, güneş ve ay kaselerini ters yüz eden, onun eşiğinde bir dilencidir. Onun gülbahçesinde felek yeşil bir alan, ay orada bir ayçiceği, güneş mihr-i giyâ'dır.(55) Felek onun gelişinin şerefine, parlak yıldızlarla süslü kandilini yakıp, sabaha dek donanma eylemiştir. Satırlarla onun vasıfları anlatılırken, gece siyah mürekkep, şafak kırmızı mürekkep, felek altın saçılı levha, nokta hâlindeki yıldızlar birer ümitsiz aydır. Ayak bastığı kürsü yedinci felektir.

---

(55) Mihr-i giyâ: Muhtemelen bir çiçek adı

c) **Utarîd**(Debîr, tîr, merkür, sekendiz): Nücum ilmine göre utarîd bazan uğurlu, bazan uğursuzdur. Güneş sultanının kâtibidir. Karışık renklere hakimdir. Etkisinde doğanlar zeki, hassas, neşeli ve sanatçı olurlar.

Dîvandaki işlenişe göre, utarid o şehin medhini yazan bir katiptir. Yeni oluşan ay'ı felek kâtibi(utarid) meşk eder, hâşâ ki onun hilal kaşına benzede. Utarid, onun evsâfını, vasfedilirken yazsa, lâyıktır.

d) **Zühre**(Nâhîd, Venüs, erendiz, çoban yıldızı, kervankıran):Güneş Sultânının çalğıcı ve oyuncusudur. Sa'd-ı asgar, küçük uğursuzdur. Yeşile hâkimdir. Etkisinde doğanlar güzel, zarif, aşka ve zevke düşkün, sanatçı olurlar.

Dîvanda ise zühre yıldızı, Hz.Peygamber'in Mi'rac'da ayağını öper öpmez, na'tının sesleriyle, terennün süsleyici oldu. Çicek zühresi, onun yanak mumunun çiceklerinin nûruna gark olmuştur.

e) **Müşteri**(Bercîs, Hürmüz, Jüpiter, Çulpan): Güneş sultanının kadisidir. Sa'd-ı ekber, büyük uğurludur. Mâvi renge hâkimdir. Etkisinde doğanlar zarif, yumuşak, mütevâzi, talihli ve güzel olurlar. Dîvanda müşteri yıldızı, dokuz feleğin kadısı iken, onun bercîsinden istihya etti ifâdesi ile geçer.

f) **Zuhal**(Keyvan, arz-ı tilek): Sultanın hazinedârıdır. Nahs-ı ekber, çok uğursuzdur. Siyah renge hakimdir. Etkisinde doğanlar câhil, korkak, ahmak, hasis ve yalancı olurlar.

Zuhal güneşin kulesinde denî bir Araptır. Onun eşiğinde Habeşli bir köledir. Zuhal, gökden inse yerine yeni ay zenbil olsa.

Yahya Nazîm yukarıda saydığımız unsurları çokca zikretmiş, ayrıca Nûşirevan, Kahraman, Sam, Rüstem, Zâl, Eşheb, Kayser, Sencer, Kubâd, Behram, Eflâtun, İsfendiyar, İbrâhim Edhem, Külâl, Seyyid Battal,

Kürebî, Câfer, ibn-i Mes'ud. Bû Derdâ gibi İrah tarihinden ve Arap-İslâm hayâtından büyük şahsiyetleri, na'tlarında mukâyese unsuru olarak kullanmıştır.

12) Hz.Peygamber'in ümmetine şefaati

O, kerem deryasında şefaat ve avf denizi, şefkat ve rahmet membaı, bağış kaynağının incisidir. O, ümmetine karşı ana ve babasından daha müşfik, daha sevecen ve daha rahmeti boldur. Onun avf bahçesi cennet bahçesidir, kahrı cehennemin yüreğinin yarasıdır. Şefaatin avf denizi, merhamet pınarının kaynağı, ümmetin illetine çâre bulan, günahkarların şefaatçisidir. Günahlarının çirkin adına, âsilerin avf kalemi hesap günü hat çekse nola. Ümmetinin âsîlerini avf kapsının gelin odasına alır. Ey şefaat pınarı avf et. Eğri durumumu düzelt, gerçi zatını medhetmede küstah ve fuzûli oldum. Ümmetinin cürmünün eğri rakamlı adı, avf kalemi ile doğru yazar. Ümmetinin günahları ile o şâhın avfi,bîcâde(56) ile saman gibidir. Güçsüz ümmetinin gamını giderici, asîlerin inleyen gönlünün hâline merhametlidir. Kerem, lûtuf gözüyle ümmetini gözetir. Himâye eden, koruyan gözüyle nebîlerin bekçisidir. Arasat meydanının şefaat eden kadısı, ceza gününün senedi, âsilere şefkat gösterir. Onun avfinin önünde şah ve gedâ birdir. Günahlarının deliline senin avfin kabul imzası ola, şefaatin amel defterinde tuğra ola. Ümmetinin feryâdı mahşer sahasında kıyâmet kopara, ona yetişen imdad olmaszan eyvahlar olsun o ümmetin hâline. Yüce civarında her dilenci misâfirdir. Baştan ayağa günah ise de, yüce Huld cennetinde ebedî kalacaktır.

Ey habib, kerem kaynağısın avf kıl vasıflarının şevki küstah gönlümü, yigit, cesur hâle koydu. Avf kaleminle günâhımın karalığını beyaz eyle. O siyahnâme yetiş, bir hata hattı olarak kalmasın ifâdeleriyle ünnetine günahlarından dolayı şefaat edecek Hz.Peygamberi bu cihetiyle na'tlarında çok fazla anar.

(56) Bicâde: Kehribar gibi saman çöpünü kendisine çeken değerli bir taş.

13) Şâirin şiirlerinin kabûlü ve diğer temennîleri:

Lâyık değilse de Hakk'ın fazîleti bu aciz nazmımı, umarım nebilere lâyık eder. Na't-ı şerîfinin gül bahçesinde, bu yeni şiir ile, inleyen Nazîm'in canı bülbül olsa yeridir. Kalemim mehd duâsına lûledir. Ey Nazîm, umarım makbul ola, na'tinin hizmeti az ise de. Ay medhinde nice dîvanlar ciltlenmiştir. Senin na't çölünün gezginiyim, ömrüm oldukça o sahrada hâlâ can ve göhülden karasız oldu. Bu kasîdem senin medhinde ihlas bahçesidir, çiceklerinin renginde ne hazan rengi, ne diken korkusu. Vasfının câmisinde sözlerimin her satırı saf çekti. Keskin bir kılıç gibi olan mânâhânem minârelere es-selâ okutdu. Hazm bahçıvanı olduğumdan beni ki can bedende hâsıl olduğu zamandan beri, na't bağında kalemimin mizâhı ebyâr olab Sözlerimin tûtî kuşu, senin şeker evşâfını tekrarlar. Bir ipliğe dizilmiş süs gibi olan şiiri can kulağına medhinde kutsal bil.

Klasik Türk Edebiyâtının "na't-gû" sıfatlı şâiri hemen her na'tının sonlarında Hz.Peygamber'in kurbiyetini ve şefaatini isteyen sözlerle temennîlerini dile getirmiştir:

"Yüce dergahında nola zaman zaman hep hizmetle, nebîlerin eteğini toplasam. Ya Rab! Hz.Peygamber4in hakkı için Nazîmi, nebîlerin meddanı eyle. Şâhım, başkalarının imdâdına el açıcı olma. Ben dervisini ihsan ve bağışınla zengin eyle, o biçâreyi kendine yakın et zira o bir kimsesizdir. Sıhhatinde ona, cennet yoluna Me'va kıl.(57) Nazîm senin köyünün haremini gönlü ce canıyla âh u figan ederek, yalın ayak, başı kaba bir halde tavaf etsin. Nazîm sokağının gül bahçesinde sevinç içinde ve güzel nağmeler söylesin. Bu medh edici bülbülünü, sessiz ve sükût eyleme. Nazîm'i de lutuf kâfilene ilhak eyle. O zamanki sürekli söylenen gülbank, sûr üflemesi olab Ahir zamanda, senin cana yakın ola, biçareyi o zamanda garîb ve tenha koyma. Senin salavâtınla can

(57) Me'va: Cennetü'l-Me'va; cennetin bölümlerindendir. Secde/19, Necm/13-15 âyetlerinde geçer.

dudağına sükût mührü vur.

Ey kalem, yeter sözü uzatma, nice bir boş lafla bu da'va tükenmez. Kâfile kâfile tahiyat ve salât olan Nazîm'in temennilerini kabûl et, senin eşiğinde köledir. İyi ise de kötü ise de onu red eyleme. Yârgâr hakkı için ben garîbe avfini yâr et.



1) Hz.Peygamber'in Sultanlığı

1/(1,3,16), 2/(50,51), 3/(2,19,26), 4/(7,8), 5/(28,39), 6/(2,44,56) 7/(4,9,10,43,60), 8/46, 9/(22,25,34,73), 11/54, 12/3, 13/92, 16/(1,3,8)

2) Hz.Peygamber'in ayağını bastığı toprağın "Kuhl" olması

1/12, 2/(63,152), 4/20, 7/20, 9/56, 11/(45,47), 16/7, 18/8, 19/(9,14)

3) Hz.Peygamberin ümmî oluşu

1/(8,9,15), 2/41, 5/14, 6/46, 7/3, 8/20, 9/26, 12/1, 19/29

4) Mûcizeler

A) Mirac

2/(113,114,115,116,117,118,119,129,130,131,132,133,134,135,136,137,138), 11/19, 13/57, 16/4, 10/36, 10/24, 9/51, 9/35, 9/32, 8/37, 8/7, 7/5, 6/40, 5/54, 5/36, 4/6, 1/6, 1/11, 8/14, 7/6

a) Kâbe kavseyn ev-ednâ

2/46, 4/4, 7/6, 13/57, 18/3, 4/9

b) Le'amruk

2/43, 4/5, 5/53, 7/7, 8/9, 13/52

c) Levlâk lemâ halaktü'l-eflâk

1/13, 2/(43,47), 4/5, 5/53, 8/9, 13/52, 19/8, 7/6

d) Lî-ma'allah

2/54, 4/5, 5/53, 13/52, 8/13, 9/24, 7/6, 3/16

e) Nasrun-minallah

13/89, 9/44, 5/18

f) Sümme denâ

2/54, 7/7, 13/57

g) Mazağ el-basar

14/12, 13/67, 7/24, 2/64

h) Kürsî-i Arş

8/8, 2/58, 8/23, 13/54, 9/30, 8/14, 4/13, 3/18, 3/17, 2/149,5/31

ı) Refref

8/8, 14/6, 13/54, 9/30, 4/13,5/31

i) Sidre

11/53, 11/2, 13/95, 16/10, 14/6, 9/30, 8/14, 4/13

B) Ay'ın ikiye ayrılması

2/122

C) Gölgesinin yere düşmemesi

4/23, 8/16, 10/36, 18/5

D) Mühr-i Nebevî

10/25

E) Tâk-ı Kisra'nın yıkılması

2/102, 14/13

5) Hz.Peygamberin sûre isimleriyle alâkası

a) Kur'an-ı Kerîm:
b) Nûn Sûresi: 18/3
c) Taha Sûresi: 5/53, 2/52
d) Fil Suresi: 6/70
e) Yasîn Sûresi: 5/53, 7/62, 2/52

6) Hz.Peygamberin "Gül"e teşbîhi

2/(57,71,76,77), 4/24, 5/51, 7/(16,17,18), 9/55,11/14, 19/32

7) Hz.Peygamberin "İnci"ye teşbîhi

2/45, 4/(2,44), 5/(15,71), 7/48, 10/22, 14/4, 19/3

8) A) Peygamberler

a) Hz.Adem ve Havvâ

2/86, 9/45

b) Hz.İbrâhim

2/87, 3/9, 6/48, 7/14

c) Hz.İsmâil

2/88, 3/10, 7/14, 6/49

d) Hz.Mûsa

2/89, 2/90, 2/140, 6/14

e) Hz.Isa

2/92, 3/7, 7/14, 8/12, 9/38, 11/6

f) Hz.Zekeriya

2/91

g) Hz.Yahya

2/91

h) Hz.Süleyman

5/38, 5/69, 5/72, 9/46, 9/52, 13/81, 3/6

ı) Hz.Eyyûb

3/8

i) Hz.Yûsuf

6/49, 8/11, 11/5

B) İslâm Büyükleri

a) Çâryâr

2/106, 2/107, 2/108, 3/15, 5/41, 5/63, 6/18, 7/34, 7/35, 7/36, 7/37, 7/38, 7/40, 7/41, 7/42, 9/33, 11/61, 13/49, 13/105, 14/8, 14/9, 19/5

b) Hasan ile Hüseyin

2/109, 2/110, 2/111, 7/39, 7/40, 7/41

c) Bilâl-i Habeşî

11/15

C) Bâriz husûsiyetlere sâhip diğer şahıslar

a) Hâtem-i Tay: 3/28,8/26,13/75

b) Kârun : 2/92

c) Hassan : 5/64, 9/58, 13/101

d) Hızır-İlyas: 3/8, 11/6

e) Akıl : 6/18

f) İbn-i Sînâ : 4/17

g) Hâbil-Kâbil: 6/30

h) Ebû Leheb : 12/26

ı) Ebû Cehl : 3/27

9) Melekler

a) Rûhü'l-kudüs

2/47, 4/25, 5/4, 7/30, 8/(5,30), 9/40, 11/4, 12/8, 12/13, 14/3, 18/4, 19/23

b) Kerrûbiyân

6/34, 6/33, 6/35, 6/36, 11/27, 9/40, 8/6, 5/4

c) Kirâmen-Kâtibin

9/62

d) Hârut-Marut

10/37

10) Diğer Istılahlar

a) Tûba : 2/147, 11/2, 11/53, 13/95, 19/21, 14/6, 8/14

b) Hacerü'l-Esved : 3/13, 11/7

c) Zemzem : 3/13, 8/15

d) Cennetteki sular: 7/15, 13/99

11) Hz.Peygamberin gök cisimleriyle alâkası

a) Güneş, ay ve yıldızlar

1/2, 2/(48,59,65,72,123,125), 3/31, 4/(11,35), 5/24, 6/51, 7/(2,22), 8/24, 9/43, 11/(1,3,10,17), 12/16, 13/(62,63,65,83,87), 14/(2,11), 16/9, 18/(1,7), 19/(7,15)

b) Felek

2/120, 2/78, 2/70, 3/30, 4/16, 4/35, 9/41, 13/82

c) Utarid

2/123, 13/64, 13/66

d) Zühre

2/124, 13/66, 13/96

e) Müşteri

2/126, 13/66

f) Zuhal

6/25, 12/19, 13/66, 18/6

12) Hz.Peygamberin ümmetine şefaati

1/23, 2/(42,53,67,68,69,155,156,157), 3/(35,36,38), 4/42, 7/27, 9/29, 11/(40,41), 13/98, 15/5, 19/(10,20,27)

13) Şâirin şiirinin kabûlü ve diğer temennîleri

1/(20,28,31), 2/(144,158,159,160,161,162,163,164,165,166,167,169), 3/61,

65,66), 4/(37,39,40,41), 5/(55,56,57,58,59,60,61,62,81,82,83,84,85,86, 87,88), 6/(23,59,60,61,63,64,65,66,67,68), 7/(46,47,56,57,58,59), 8/(33, 44,45,48), 9/(59,60,61,64,65,67,68), 10/(30,31,32,33,34,35), 11/(42,43, 44,46,55,57,58,59,60,63), 12/(30,31), 13/(47,104,106,108,109,110,111), 14/(15,16,17,18,19,20,21), 15/(3,10,11), 17/(1,2,4,5,6,7,8,9,10), 18/(9, 10,11), 19/(37,39,40)



MEDHİYE

Yahya Nazîm, divânında çeşitli devlet ricâline, şeyhül-İslâmlara, hürmet ve saygı beslediği zevâta medhiye yollu manzûmeler tertîb etmiştir. Mâlum olduğu üzere, bu şiirler Dîvan şâirinin geçim vâsıtasıdır. Kasîde, gazel ve kıt'a nazım şekillerinde kaleme alınmış bu şiirlerin hemen hepsi himâye görmek ve câize ümidiyle teşekkül etmiştir. Kendilerine çeşitli nazım şekillerinde kaleme alınmış şiirler sunulan şahısların listesini şöyle sıralayabiliriz:

1) Sultan II.Mustafa..................Med.1, Med.25
2) Selim Giray Med.2,Med.3,Med.4,Med.6,Med.14,Med.21
3) Osman Paşa.........................Med.5
4) Memdûhu Meçhûl.....................Med.7
5) Gâzî Hüseyin Paşa..................Med.8
6) Sultan II.Ahmed....................Med.9
7) Sadık Efendi.......................Med.10
8) Ramî Mehmed Efendi.................Med.11, Med.19
9) Hâfız Post.........................Med.12
10)Memdûhu Meçhul.....................Med.13
11)La'lî-zâde Muhammed Efendi.........Med.15, Med.24
12)Memdûhu Meçhûl.....................Med.16
13)Memdûhu Meçhûl.....................Med.17
14)Memdûhu Meçhûl.....................Med.18
15)Memdûhu Meçhûl.....................Med.20
16)İbrâhim Efendi.....................Med.23
17)Memdûhu meçhûl.....................Med.27
18)Na't-ı Şerîf.......................Med.28

Yaptığımız incelemede biz de, bu şahısları tespit edip dipnotlarda vermeğe çalıştık. Birden fazla şiir sunulmuş şahıslar için, ilk şiirin dipnot numarasını göstererek karışıklığa ve tekrara sebebiyet

vermemeğe çalıştık. Yirmi sekiz adet manzûme bulunan bu bölümde isimleri zikredilmiş şahıslar içerisinde sâdece yirmi üçüncü manzûmenin ithaf olunduğu İbrâhîm Efendi hakkında bilgi edinemedik.

Nazîm, divânındaki **"Medhiye"** bölümüne, Sultan II.Mustafa'ya ithâf ettiği **"söyler"** redifli bir kasîde ile başlar.(58) Kırkbir beyit tutarındaki bu kasîdesinde Nazîm, Sultanı, Klasik Türk Edebiyâtı geleneğine göre mübalağalı bir ifâde ile medheder.

Klasik Türk Edebiyatının husûsiyetlerinden, idealist bakış açısı icâbı, medhedilen bir pâdişah, paşa, vezir vs. tarihte kahramanlıkları, adâletleri, cesâretleri, devlet adamı olarak bâriz olmuş özellikleri ile târihe yön vermiş hükümdarlara, sultanlara, şahlara teşbîh olunur veya mukâyese edilerek üstünlüğü ortaya konur. Bu müşebbehün bihler edebiyâtımızda daha ziyâde Arap, Acem sultan ve şahlarıdır. Ancak 17. ve 18. asırlar gibi Klasik Türk Edebiyâtının; mahallî, millî şahsiyet kazandığı asırlarda, klasik şiire daha yeni mazmunlar kazandırılmıştır. Yahya Nazîm. Sultan II.Mustafa için kaleme aldığı bu ilk kâsidesinde savaş meydanlarındaki cengâverlikleri ve o devirde bilhassa Selim Giray gibi muzaffer bir hânın, Osmanlıya yapmış olduğu faydalar neticesinde, "Tatar Ḫan" ifâdesi de şiire girmiştir.

31 ᶜArabda nîzesi Hind ü ᶜAcemde tîğıdür meşhûr
Kemân u tîrinün evsâfını Tatar Ḫan söyler

(58) Sultan II.Mustafa: Sultan IV.(Avcı) Mehmed'in oğludur. Hem babasından ve hem iki amcasından daha iyi tahsil görmüş, eski padişahlar gibi devrinin en iyi hocalarından yetişmiştir. IV.Murad'dan (1640) beri gelen hükümdarların en faal ve kabiliyetlisi idi. Şâir, mûsikîşinas ve hattat idi. II.Mustafa tahta geçtiğinin üçüncü günü Edirne'de meşhur hatt-ı hümayununu yayınlamıştır. Hiç bir padişah böyle bir hat yayınlayarak program ve fikirlerini açıklamış değillerdi. Devletin zaaflarını ve seleflerinin hatâlarını açıkca gösteriyor, babasını bile tenkid ediyordu. (Yılmaz Öztuna, Büyük Türkiye Tarihi, c.VI, s.175-176)
Edirne vak'ası ve hallinden sonra âsâbı bozulmuş, taç ve tahttan ayrılmasının tesiriyle hastalanmış H.20 Şâban 1115/ M.29 Ocak 1704 te vefat etmiştir. Kırk bir yaşında vefat eden II.Mustafa'nın şiirde ilk mahlası Meftûnî iken sonradan İkbâlî tahallüs etmiş (İsmail hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, c.4, k.I, s.45)

II.Kasîde, Osmanlının karagün dostu, Kırım Hânı Selim Giray adına tertîb edilmiştir. Yüz dört beyitlik bu kasîdede şâir, nesib kısmı yapmadan hânın medhine geçer. Kasîde, savaş meydanlarında yaman bir cengâver olan Selim Giray'ın bu hususiyetini methederek başlıyor. Sekizinci beyitte ikinci bir matla' daha yapan şâir, elli dokuzuncu beyitten itîbâren on yedi beyit tutarında bir de gazel yazmıştır.

101 Nazîm buldı nihâyet kasîde vü gazelün
Du^{c}âya başla du^{c}a ^{c}âdet-i sühanverdür

beyiti ile Kırım hânına hayır du^{c}ada bulunarak kasîdesini bitiriyor. İncelediğimiz dîvanda hakkında en çok kasîde tertîb ettiği kişinin Selim Giray olması, Nazîm'in, hânın himayesine mazhar olduğu fikrini veriyor.[59] Bu kaside de sadece Han Selim Giray ifadesi kullanıldığına göre, hacdan evvel ya'ni

---

(59) Selim Giray'ın şâir-tabiat, şuarâ ve zurefaya mâil, saz ve sözü seven bir hükümdar olmasından "azl ü nasbı hâlinde erbâb-ı maarif meclislerinde eksik" olmadığı gibi "gâh Sayd ü şikâr ve gâh mutrib-i haş edâ ile Sarf-ı evkat idüp nüdema ve üstaddan Buhûrî-zâde Itrî Çlb. ve Nazîm Çlb. ve Hâfız Post ve Şamî Derviş Ali ve Tanbûrî Mehmet ve Santûrî Ali ve Kemânî Hüseyin emsâli zurefa husûsa Derviş gedâ ki muhaverât ve kıssa-hânlıkta mümtaz ve yektadır. Meclîsinden münfek olmayıp her birine dest-i kerem-peyvest ile ittiği ihsân ü atâdan ma'dâ Buhûrî-zâdeye İstanbul Esirpazarı kethüdâlığın ve Nazım Çlb.ye Meyve-i huşk bazarbaşılığın recâ idüp Kemânî ve sâiri kadr-i kifâye nân-pâreye nâil olup kuvvet-i bâzuyı Hân-ı kâdırdan ile ihtiyâcı kâselisîden ârî ve kemân-ı sahtahen-i fakrî çekmekten berî oldular" (السبع السيار في احوال ملوك التاتار)

Nazîm, başka manzûmelerinde -ta'bir caizse- şâirlere has olan teşrifat merasimine az çok riâyet ettiği halde Selim Giray'a verdiklerinde daha ziyâde takdir ve himâyesine, lutuf ve ihsanına nail olduğu Selim Giray'a karşı şükran ve minnetlerini, onun hakkındaki kasîde, kıt'a ve bazı gazellerinde ızhar etmiştir. (Kam.a.g.e.,s.13-14)

1691'den evvel takdim olunmuştur.

III.kaside elli beş beyitten müteşekkil ve Selim Giray'a ithâf olunmuştur. "Gelür" redifli bu kâsidede şâir, herhangi bir sebep göstermiyor. Fakat,

[1]Devletle bir makâma seferden ki han gelür
Gûyâ füsürde-kâlb-ı bî-rûha cân gelür

beyitine ve kasîdenin redîfine istinâden bu kasîde Selim Giray'ın Osmanlı ordusuna destek vererek, muvaffak olunduğu birsefer dönüşü sunulmuş olabilir. Kasîde içerisinde, kırk ikinci beyitten îtibâren on beyit tutarında bir gazel yer alır. Kasîde, "Hacı" sıfatına binâen 1691'den sonra sunulmuştur.

Dîvândaki IV.; Selim Giray'a ithaf olunmuş üçüncü kasîde "Ramâzâniye" başlığı taşır.(60) Ramazan mevzûlu bir nesibi bulunan

---

(60) Selim Giray: XVII.yy. sonlarında gelen Kırım hanlarının en kahramanıdır. Dört defa han olmuştur. H.1082/M.1671 de bizzat IV.Mehmed'in bulunduğu Kamaniçe seferine dâvet edilip muzaffer olmuş, neticede Lehlilerle sulh yapılmıştır. H.1068/M.1677 ilkbaharında Ruslara terkedilmiş Çehrin kalesini almak için memur edilmişse de muvaffak olamayınca Kırım hanlığından azledilmiştir. H.1095/M.1684 de ikinci defa han olan Selim Giray, devletin en müşkil durumunda büyük hizmetlerde bulundu. Mukaddes İttifâka giren Rusların Kırım'a olan taarruzlarını men etmiş, Lehistan cephesine yardım edip, Avusturya kuvvetlerinin Balkanlara sarkmasına engel olmuştur. Vezîr-i âzam Fâzıl Mustafa Paşa ile geçinemeyeceğini anlayarak H.1102/M.1691 de Edirne'de bulunduğu sırada istifa edip, hacca gitmiştir. H.1103/M.1692 de üçüncü defa han olan, Hacı Selim Giray, Rus, Leh ve Avusturya cephelerine yardım etmiştir. 1699 Karlofça muahedesi akd edildiğinde han olan Selim Giray, yakalandığı Nikris hastalığını bahane ederek hanlıktan affini istedi. Evliyâ Çlb. H.1077/M.1666 da şehzâdeliği zamanında Kırım'da Selim Giray'la görüşmüştür. Evliya Çlb. bu zâtın, "ulûm-ı acîbe ve garîbeye vâkıf olduğundan başka hâfız-ı Kur'an, Farscaya vâkıf, hezarfen, şûh-meşrep, cömert, kerem sâhibi" olduğunu beyan eder. Hacı Selim Giray, oğlu Devletgiray'ın isyanı üzerine H.1114/M.1702 de dördüncü defa Kırım Hanı tayin edilmiştir. "Koca Han" denmekle maruf Hacı Selim Giray, H.1116/M.1704 Aralığında vefat etmiştir. (Uzunçarşılı, a.g.e., c.III, k.II, s.20,22,23,25/c.IV, k.II, s.3)

bu kasîde kırk sekiz beyitten müteşekkildir. Muhtemelen Selim Giray'a Ramazan bayramı münasebetiyle sunulmuş bu kasîde içerisinde, yedi beyitlik bir de gazel mevcuttur. Hacı Selim Giray'a takdîm olunmuş bu kâside de hacca gittikten sonraki senelerde yani 1691 den sonra sunulmuştur. Zira Selim Giray ikinci defâ han iken istifa edip, 1691'de hacca gitmiştir.

V.kasîde devlet ricâlinden Osman Paşa'ya ithaf olunmuştur. Kırk altı beyitten meydana gelmiş bu kasîdenin on iki beyitlik nesib kısmında şair, mazlûmun âhının yerde kalmayacağı, zayıfların hâline merhamet gösterenin hayr ile tezkir olacağı, hayr olan bir işin niçin te'hir olacağı gibi çeşitli fikirler ileri sürmeğe müsâit bir ifâdeden sonra girizgah beyiti ile Osman Paşa'nın medhine geçer.(61) "Olur" redifli bu kasidede şâir, muhtemelen paşadan ısrarla bir şeyin olmasını istiyor. Yine kasîde içerisindeki bâzı beyitlerde bu husus, mevzûun aslı söylenmeden devam ediyor.

38 Hasmımı pâmâl idüp mümtâz-ı akrân it beni
Lâbüd imdâd-ı ricâl ile ᶜadu tedmîr olur.

39 Söylemek hâcet değül keyfiyyetüm maᶜlumdür
Bir dahî ᶜarż eylesem hâl-i dili teksîr olur

---

(61) (Topal) Osman Paşa: Mora'da yerleşmiş bir Türk ailesindendir. Saraya koz bekçileri ocağı vasıtasıyla giren Osman, H.1126/M.1174 de Mora'da Martalosbaşı H.1127/M.1715 de Tırhala mutasarrıflığı H.1129/M.1716 da vezirlikle Mora Seraskeri olarak tayin olundu. H.1130/M.1718 de Osman Paşa Bosna valisi oldu. H.1133/M.1721 de Rumeli valisi ve niş muhafızlığı görevlerinde bulundu. H.1145/M.1732 Eylül'ünde Erzurum vâliliğine naklolunarak İran cephesine serasker olmuş, 1733'deki Duçom Muharebesinde galebe gelmesi üzerine Bağdat ve Anadolu istiladan kurtarılmıştır. Osman Paşa ile Nâdirşah arasında ikinci defa yapılan Kerkük muhaberesinde hasta bulunan Osman Paşa maktulen vefat etmiştir. H.1146/ Topal Osman Paşa vakar sahibi, cesaretli, tedbirli ve değerli bir devlet adamı idi. (Uzunçarşılı, a.g.e., c.IV, k.II, s.321- 322- 323 - 324-325)

40 Hıdmetümde bendeni itme vekîle ihtiyaç
Vaz^c-ı nâsâz-ı vekîlinden kişi tekdîr olur

Divandaki VI.kasîde Kırım Hânı Hacı Selim Giray için tertip edilmiştir. Yüz on dokuz beyit miktarındaki bu kasîde Dîvân Edebiyatı kültürü dâhilinde muzaffer bir kumandanın hususiyetlerini anlatan bir nesîb kısmından sonra, "Cengiz Sülâtesinin İftihârı" diye bahsettiği(62) Hacı Selim Giray'ın medhine geçer.

14 Ka'be-i cûd Hâcı Hân Selim
Şeref-i dûde-i bahâdır-han

girizgah beyiti ile; ve

73 İdem şükür sa^cyûni Bârî
Kıla makbûl haccun Subhan

beyitinden anlaşılacağı üzere, Nazîm bu kasîdesini Selim Giray'ın Hacca gidip gelmesi münasebetiyle kaleme alınmıştır.(63)

Nazîm'in bu büyük handan pek çok lûtuflar gördüğü ve ona karşı beslediği minnet ve sadâkat hisleri, bu kasîdesinde daha belirgin bir ifâde buluyor.

57 Bağ-ı vasfunda bülbül-i nutkum
Bu kasemlerle eylesin elh ân

diyerek müteakkip beyitlerde bazı mukaddes mefhumlar üzerine yemin edip hâna bağlılığını ifâde ediyor.

---

(62) İftihâr-ı sülâle-i Cengiz
Hân-ı vâlâ-tebâr u ^câlîşân 13

(63) Vezîr-i âzam Fâzıl Mustafa Paşa ile geçinemeyeceğini anlayarak H.1102/M.1691 de Edirne'de bulunduğu sırada istifa edip, hacca gitmiştir.(Uzunçarşılı, a.g.e., cilt III, kısım II)

Kasîde içerisinde yetmiş yedinci beyitten îtibâren on beş beyitlik bir de gazel vardır.

Divandaki VII.manzûme yine kaside nazım şekliyle yazılmış, şâirin devrinden şikâyetini belirtiyor. Şâir, asıl yüz sürülecek dergehin Hakkın dergehi, ilticâ edilecek kapının Hakkın habîbi olduğunu ifâde ediyor. Bir çok dîvan şâiri gibi Nazîm de, yaşadığı devirde kıymetinin bilinmediğinden yakınıyor. Bu kasîdesinde Nazîm, bilhassa "minnet" kelimesini sık zikreder ve menfi bir nazarla bakar.

14 Gence ᶜazm itsen eger minnetle
Görinür her surrede mâr-ı siyâh

15 Âh-ı rûyûn döküle minnet ile
Bu ise cûd u mürüvvet eyvâh

25 Yakar eczâ-yı dü-kevni kül ider
Şu'le-i minnet o berk-i cangâh

Yukarıdaki beyitlerde görüldüğü gibi şâir minnet borcu altına girmenin ne derece tehlikeli olabileceğini, insanın şeref ve haysiyetine mâl olduğunu ifâde ederken, devam eden beyitlerde istiğna sâhibi olanlara imrendiğini beyan ediyor.

VIII.kasîde II.Mustafa devri vezîr-i âzamlarından Gâzî Hüseyin Paşa'ya sunulmuştur.(64)

(64) Amcazâde Hüseyin Paşa: Köprülü Mehmed Paşa'nın kardeşi Hasan Ağa'nın oğludur. Amcazâdesi Fâzıl Ahmed Paşa sadaretinde "amcazâde" denildiği için bu lakapla anılmıştır. İstanbul kaymakamlığı, Sakız adasının Venediklilerden istirdâdı döneminde Kaptan-ı Derya, Belgrad muhafızlığı gibi görevlerinden sonra, padişah tarafından vezîr-i âzam seçildi.

Amcazâde Hüseyin Paşa, dört devletle Karlofça muahedesini akdetmiş, harpler dolayısıyla pek fena duruma düşmüş olan memleketin kalkınması için çalışmış, askerî ve idârî tensîkat ve ıslahat yapmış ve beş sene süren sadâretinde bir hayli iş görmüştür. Padişah hocası Şeyhülislâm Feyzullah Efendi'nin tahammülü aşan müdahaleleri neticesinde, hastalığını bahane ederek çekilmiştir. 1702'de vefat etmiştir.

Tedbirli ve uzun görüşlü bir hükümet reisi idi. İstanbul'da Saraçhâne başında H.1112/M.1700 de yaptırmış olduğu mescid, medrese, mektep, kütüphane ve sebili vardır. Tarihçi Mustafa Naima, altı ciltlik tarihini, Amcazâde'nin emriyle yazmış ve ona ithaf etmiştir. (Uzunçarşılı, c.III, k.II, s.44-45-46-47-48)

Altmış yedi beyit tutarındaki kasîdesinde Nazîm, şâirleri himayesiyle, bir kasîdeye 100-200 altın câize vermesiyle mâruf paşayı medheder. Bu cömerd paşaya hitâben şâir,

52 Kapuñda rütbeler iḥraz eyleyem giderek

Ḳadem ḳadem çıḳılır çünki nerdübân üzre

ifâdesi ile çeşitli mevkîler istediğini belirtmiştir. Kasîde içerisinde yedi beyitlik bir de gazel bulunmaktadır.

IX.kasîde üçüncü Süleyman'dan sonra tahta geçen II.Sultan Ahmed adına tertîb olunmuştur.(65) Doksan dört beyitlik bu uzun kasîde de şâir, saltanatın bu ürkek ve silik sultânını, lisân-ı teşrîfat üzre cömerdliği, eli açıklığı, kahramanlığı, eşi bulunmaz bir hükümdar oluşu gibi cihedleriyle medheder.

Nazîm, Sultan II.Ahmed'in ağabeyi IV.Mehmed'den gördüğü ihsan ve lûtufları, II.Ahmed'e emsal olarak göstererek aynı alâkayı ondan da bekliyor.

72 Ey şâh-ı bende-perver ẖᵛan-ı nevâlinüñ ger

Olsa Nazîm-i kemter şâyeste mihmanı

73 Sûk-ı saᶜâdetüñde bâzâr-ı devletünde

Olsun ẖimâyetüñde sûda bedel ziyânı

beyitlerinden sonra, hanın ağabeyi IV.Mehmed'i anıyor.

---

(65) II.Sultan Ahmed: Padişahlığı boyunca Edirne'de oturdu, ananevî kılıç kuşanma merâsimi dahî Edirne Eski Camî'de yapıldı. II.Ahmed selefleri olan iki ağabeyi gibi sâkin tabiatlı değil, faal ve asabî mizaçlıydı. Devlet işleriyle bizzat ilgilenmek istiyordu. Orta derecede tahsil görmüştü. Şiire ve şairlere, mûsikîye ve mûsikîşinaslara çok düşkündü. Köprülü-zâdeyi birçok salahiyetlerle makamında bırakıp, orduyla beraber Sofya'ya gitmiştir. Hükümdarlığı üç sene, yedi ay, on dört gün sürmüştür.
(Yılmaz Öztuna, Büyük Türkiye Târihi, c.VI, s.160)

[74] Merhum Hân Muhammed ol pâdşâh-ı emced
Eylerdi lutf-ı bîhad cennet ola mekânı

[75] Ol bî-bedel hümanun tûtî-i mısr-ı cânun
Ol tâ'ir-i cinânun huld ola âşiyânı

Kasîdede nesib bölümü yapmadan Sultan II.Ahmed'in medhine geçerek başlayan şâir, tegazzül de yapmadan doksan dört beyit tutarındaki kasîdesini duâ ederek tamamlamıştır.

Yahya Nazîm, divânındaki X.kasîdesini Sultan II.Ahmed ve II.Mustafa devirlerinde iki defa şeyhü'l-İslâm olmuş Sâdık EFendi'ye ithaf etmiştir. Otuz beş beyit tutarındaki bu kasîdesine on üç beyitlik, imparatorluğun şeyhülislâmını klasik Türk Edebiyâtı kültürü çerçevesinde medheden bir nesib kısmı ile başlayan şâir, girizgah beyiti ile memdûhunun övgüsüne geçer.

Târihî kaynakların verdiği mâlumata göre, Sâdık Efendi âlim ve yüksek fâzîlet sâhibi olup, makâmının ehli bir şeyhülislâmdır.

32 ᶜAlem mülâzım-ı der-i devlet-medarıdur
Olsam nola biri dâhi ben ᶜabd-i kemteri

33 ᶜArz eylesem cevâhir-i nazmum nola Nazîm
Cevher-şinâsdur o bilür kadr-i cevheri

beyitinden başka; Nazîm bu fazilet âbidesi şeyhülislâmdan temenni yollu bir ifâde kullanmamıştır. Bu iki beyitten anlaşıldığı üzere, şeyhülislâmın kurbiyeti ve takdîri, şâir için büyük lûtuf olacaktır. Baştan sona hürmet ve saygı dolu bir ifâde kullanan şâir tegazzül yapma-

mıştır.(66)

Dîvandaki XI.şiir Râmi Mehmed Efendi'ye sunulmuş bir kıt'a-i kebiredir. İki defa reisül-küttâb oluşundan başka, Osmanlı devlet ricâlinde sadr-ı âzamlığa yükselmiş, şâir tabiatlı Râmî Mehmed Efendi'ye, Nazîm'in intisâb edip ihsan ve iyilik gördüğü, şiirinin ilk beyitinden itibâren açıkca anlaşılıyor.

Ayrıca divânda Râmi Mehmed Efendi için tertîb edilmiş şiirlerin sayısı da şâirin istikbâlin paşasından himâye gördüğü fikrimizi kuvvetlendiriyor. Şiirinin ilk beyitinde intisab ettiği eşiği belirten şâir, müteakkip beyitlerde bu eşiğin husûsiyetlerini anlatıyor.

1 Gerdûne minnet itmeyen ey dil benüm gibi
Eyler bir âstân-ı mu^c allâya intisâb

Dîvân sâhibi bir devlet adamı olan Râmî Mehmed Efendi'nin Nazîm gibi, bir çok şâir ile dostluğu vardır. Nazîm, şiirindeki

6 Râmî Efendi hażreti kim zât-ı pâkîdür
Hâlâ re'is-i pâdişeh-i mâlikü'r-rikâb

---

(66) Sâdık Efendi (1040-1121): Fazl ve kemal sâhibi ulemâdan olan Şirvanlı Sadrettin Efendi torunlarındandır. Sâdık Mehmed Efendi mürettep tahsil görüp Rumeli kazaskeri iken H.1105/M.1694 de Ebû Saidzâde'nin yerine Şeyhülislâm olmuştur. Meşîhatı zamanında II.Ahmed vefat edip, yerine yeğeni II.Mustafa cülûs etmiştir.

Genç pâdişâhın hocası Erzurumlu Seyyid Feyzullah Efendi'yi İstanbul'a dâvet etmesi üzerine bunun şeyhülislâm yapılacağını anlayan vezîr-i âzam Sürmeli Ali Paşa, nüfûzunun kırılmasından korkarak padişahtan evvel davranıp Sâdık Efendi'nin azliyle onun yerine Rumeli kazaskeri pâdişâhın imamı Mehmed Efendi'yi tayin ettirmiştir. Sadr-ı âzamın bu tebeddülden maksadı Feyzullah Efendi'nin tâyinini önlemekti.

Sâdık Mehmet Efendi, azlinden sonra, on iki seneden fazla Fındıklı'daki yalısında oturmuş H.1118/M.1707 de Paşmakcızâdenin yerine ikinci defa şeyhülislâm olmuştur. Bir sene kadar bu makamda kalarak ihtiyarlığı sebebiyle vazifesinden avf edilmiş ve eskisi gibi Fındıklı'daki yalısında oturmuş, H.1121/M.1709 senesinde seksen/seksen bir yaşında vefat etmiştir. İki defada müftülüğü bir sene dokuz aydır. Akâid ve tasarruf ve tevhide dâir on'dan ziyâde risâlesi vardır. (Uzunçarşılı, a.g.e., c.III, k.II, s.488)

beyitinden de anlaşılacağı üzere bu kıt'ayı kendisine reisü'l-küttâb iken takdîm etmiştir. Zîra, Şeyhî "vakâyi-ül fużalâ"da Paşayı müsbet husûsiyetlerinin yanısıra "harîs ve vefâsız" olarak tavsîf etmektedir. Yine muasırı Osmanzâde Tâ'ib "hak nâ-şinâs ve vefâsız olduğunu sadârete geçinceye kadar iyi halleriyle kendisini sevdirip ve vezîr-i âzam olunca şiddet ve hiddetle ve garazkârâne hareket .....ile fenâ nâm bıraktığını" belirtir.(67)Nazîm ile Reisü'l-küttâb Ramî Mehmed Efendi'nin dostlukları iki defa bulunduğu reislik makamına düşürülen târihlerle belgelenirken, Nazîm'in paşanın sadr-ı âzamlığına düşürdüğü târihin devâmı gelmemiştir. Muhtemelen, reislikten terfi etmiş vezir-i âzamın vefasızlığından şâirimiz de nasîbini almıştır.(68)

XII.manzûme iki beyitten meydâna gelmiş bir kıt'adır.Muhtemelen Hafız Post'un vefâtı münâsebetiyle yazılmış fakat muhteviyatı konusunda bir fikir edinebilinmiş değildir. Belki Nazîm'in mûsikî tahsil ettiği hocalarından birisi de Hafız Post'tur.(69)

---

(67) (Uzunçarşılı, c.IV, k.II, s.268-269)

(68) Râmi Mehmed Efendi(H.1064-65/M.1654): Eyüp'te Nişancı mahallesinde, Hasan Ağa adında bir ihtisap terazicisinin oğludur. Şiire istidâdı sebebiyle Nâbî ve Sâmî gibi devrinin büyük şâirlerinin meclisine devam ederek yükselmiştir. H.1106/M.1694 de Acem Bekir Efendi'nin yerine reisü'l-küttâb olmuş, iki yıl sonra azledilmiştir. Şeyhülislâm Feyzullah Efendi'nin ricâsı, yeni sadr-ı âzam Amca-zâde Hüseyin Paşa'nın muvaffakatiyle ikinci defa reisü'l-küttâb oldu. H.1109/M.1637)

H.1114/M.1702 de vezîr-i âzam olan Ramî Mehmed Paşa, yedi ay kaldığı sadâret makamında şeyhülislâmın hudutsuz ihtirası, teferruata kadar devlet işlerine müdâhalesi Ramî Mehmed Paşa'yı sinirlendirdi ve onu ber-taraf etmek için İstanbul'da Cebecileri tahrik ettirip I.Edirne vakıasının meydana gelmesine yol açtı. H.1115/M.1703

Bu hâdise neticesinde çiftliğinde saklanan paşa, III.Ahmed'in cülûsu ile Edirne vak'asında müttefîki olan Moralı Hasan Paşa'nın vezîr-i âzam oluşu ile ortaya çıkmış, Kıbrıs valiliğine tâyin olunmuştur. Sırasıyla Mısır vâlisi, Rodos kalesinde kalebend tayin edilmiştir. Osmanlı devlet adamları ve sadr-ı âzamları içerisinde zekâsı ve bilgisi, kuvvetli ihatası, nüktedanlığı, hazır cevaplığı ve musahabesinde iknâ kuvveti ve zerâfeti ile tanınmış Râmî Mehmed Paşa, Rodos'ta vefat etmiştir. (Uzunçarşılı, c.IV, k.II,s.263-264-265-266-267-268-269-270-271)

(69) Hâfız Post: (1630?-1694) Asıl adı Tanbûr î hânende Mehmed Çelebi'dir.Itrî hâriç, 17.asrın en büyük bestekârı ve Türk mûsıkîsinin dâhilerindendir. Genç yaşında hâfız olmuş, hocası şâir Nâilî tarafından himâye edilmiştir. Hocası gibi Halvetî tarikâtına girmiş ve Hacca gitmiştir. Kasımpaşalı Osman Efendi'den mûsıkî, Tophâneli Mahmûd Efendi'den hattatlık öğrenmiştir. Divân-ı Hümâyûn katipliği de yapmış olan Hâfız Post IV.Mehmed ve Selim Giray huzûrunda hânendelik yapmıştır. Zamanımıza 11 bestesi ulaşan hâfızın binden fazla eser bestelediği bilinir. (Yeni Türk Ansiklopedisi, c.3, s.1179)

Dîvandaki XIII. şiir yedi beyitlik bir kıt'adır. Memdûhu belli olmayan manzûme, kullanılan ifâdeye göre bir devlet büyüğüne ithaf olunmuştur.

Nazîm XIV.manzûmesini yine Selim Giray'a ithaf etmiştir. On dört beyitten müteşekkil, gazel nazım şekli ile yazılmış bu manzûmede şâir, Kırım Hânına sunduğu diğer manzûmelerinde olduğu gibi samîmî ve coşkulu bir ifâde kullanmıştır. Büyük lûtuf ve ihsânına nâil olduğu bu hâna; şükran ve minnet duygularını ifâde yollu yazdığı diğer şiirlerinde olduğu gibi bu kasîdesinde de,

10 Hacı Selim Girây ki evsâfın eyleyen
Nâkıs da olsa câizesin bittemâm alur

gibi ifâdelerle açık ve samîmi bir dille câize istiyor.

Selim Girây'a sunduğu III. kasîdesinde olduğu gibi, her sabahının bayram sabahı, her gecesinin Kadir gecesi gibi geçmesini dileyerek gazelini bitiriyor.

XV. kasîde La^{c}lîzâde Muhammed Efendiye ithâf olunmuş ve yirmi beyitten müteşekkildir. Nazîm, bu büyük zâtı lâyık olduğu vechiyle medhetmeye çalışmıştır.(70)

XVI.manzume beş beyitten meydana gelmiş bir kıt'adır. Memdûhu belli olmayan bu kıt'a muhtemelen Nazîm'in adını vermeden bahsettiği bir dostuna ithâf olunmuştur. XVII.şiir yine beş beyitlik bir kıt'adır.

---

(70) La^{c}lîzâde Muhammed Efendi: Sultan I.Ahmed devri reisül-küttâblarından La^{c}lî Ali Efendi'nin oğludur. 1050 Rebîülevvelinde doğmuştur. 1060 Şevvalinde Kudsî-zâde Efendi'den dersler alarak ilim tahsili yapmış. Başka âlimlerden de ilim, irfan ve Kur'an dersleri alarak yetişmiştir. Pek çok medresede hocalık yapmış 1098 Recebinde Süleymâniye medresesine nakl olunmuş, 1099 Cemâziyelevvelinde dârü'l-hadis muallimi olarak dersler okutmuştur. Ayrıca Anadolu kazaskerliğinde de bulunmuştur. (Şeyhî, a.g.e., c.IV, s.288-289)

Bu kıt'ayı ithâf ettiği şahıs, Nazîm'in divânını tetkik için görüp takdîr etmiş, bir ipek keseye koyarak göndermiş ayrınca altın işli bir hil[c]at ile de Nazîmi yüceltmiş. Sözünün köhne evini lûtfu ile ta'mir etmiş olduğu bu üstâdın kimliği husûsunda bilgi edinemedik. Yine muğlakda kalan şiirlerinden birisi de XVIII.manzûmesi olan iki beyit tutarındaki kıt'asıdır.

XIX.manzume gazel nazım şekli ile tertîb edilmiş on bir beyitlik bir şiirdir. Bu manzumenin memdûhu yine Râmî Mehmed Efendi'dir. "Efendi" tâbiri kullandığına göre bu şiirini de reisül-küttâb iken takdîm etmiştir. Reisül-küttâb Râmî Mehmed Efendi'nin, reislik döneminde Nazîm'e gösterdiği ihsan ve lûtuf motifleri bu şiirde de yer almıştır.

6 Olmak dilersen ey dil-i gam-dîde şadkâm
Râmi Efendi dergehine rû-nihâde ol

Şâir; gamlı gönlüne, sürûr veren bu dergehteki ihsanlara karşılık duâ ve niyazda bulunarak minnet ve vefa borcunu ifaya çalışıyor:

7 Hemvâre lûtf u cûdı terakkîdedür sana
Sen hıdmet-i niyâzda dâ'im ziyâde ol (71)

XX. manzume iki beyitlik bir kıt'adır. Ne mâhiyetde ve kimin için tertîb edildiğini tespit edemediğimiz kıt'ada şâir, "bende-perver bir civanmerd" isteğinde bulunuyor.

XXI.gazel Kırım Hânı Hacı Selim Giray'a ithaf olunmuştur. "İsterüm" redifli on üç beyit tutarındaki bu gazelde şâir, "Hakdan du'â-yı devletin etdiğini" buna mukâbil eşiğinde sabah akşam râhat;vasfında yazdığı şiirine hil'at istediğini söyleyerek gazelini bitiriyor.(72)

---

(71) Râmî mehmed Efendi. Bkz. s.71
(72) Hacı Selim Giray, Bkz. s.64

XXII.kasîde yine Kırım Hânı Hacı Selim Girây için tertîb olunmuştur. "Sen" redifli on yedi beyitlik bu kasîdesinde yine Kırım Hânını mübalağalı bir ifâde ile medheder.(73)

XXIII.kasîde İbrâhim Efendi adına tertîb olunmuştur. Şâir, kimliğini tespit edemediğimiz bu şahıstan lûtuf ve ihsan görmek istediğini belirtiyor. Manzûme on yedi beyit mikdârındadır.

Dîvandaki XXIV.manzume "Nevrûzda" redifli, La^c lîzâde Muhammed Efendiye sunulmuş on iki beyitlik bir Yek-âhenk gazeldir.(74) Bir bahar mevsiminde, tabiatın güzelliklerinden ilham alınarak yazılan bu manzumede şâirin,

> 11 Şahlar salsa nola nahl-i çemenzâr-ı suhan
> Bağ-ı medhinde yine urdum kalem nevrûzda

beytindeki ifâdeye intisâben, "yine" kelimesi La^c lîzâdeye sunulmuş daha evvelki şiirden sonra yazıldığını belirtiyor.

XXV.kasîde yine Sultan II.Mustafa'ya ithaf olunmuştur. On bir beyit miktarındaki "tuğ-ı şehenşâhî" redifli bu gazel, Osmanlı Saltanatının zevk u safayı kendisine haram bilerek ordu ile berâber savaşa iştirak eden son padişâhı sıfâtıyla mâruf, II.Mustafa'nın bu cihetinin medhi ile alakâlı bir manzûmedir.(75)

XXVI.kasîde on üç beyit tutarında Han Selim Giray'a sunulmuş bir gazeldir.(76)

> 1 Olsa revâ nezzâregehi Han Selim Giray
> Vasfında oldı bu gazelüm bağçe-seray

beyiti içerisinde Kırım'ın merkezi olan Bağçesaray'ı da anan şâir,

---

(73) Hacı Selim Girây, Bkz. s. 64
(74) La^c lîzâde Muhammed Efendi, Bkz. s.72
(75) Sultan II.Mustafa, Bkz. s. 62
(76) Han Selim Giray, Bkz. s. 64

bu gazelini de 1691'den evvel sunmuştur.

XXVII.manzume, kime ithaf edildiği meçhûl üç beyit miktarında bir kıt'adır.

Medhiye kısmındaki XXVIII.manzûme, "na't-gû" nâmıyla maruf Yahya Nazîm'in, Hz.Peygamber adına tertîb ettiği on bir beyitlik bir gazeldir.



TARİH MANZUMELERİ

Yahya Nazîm, incelediğimiz dîvânında H.1091/M.1680-H.1123/M.1711 tarihleri arasında elli adet tarih düşürmüştür. Bu tarihler Osmanlı Padişahları, vezîr-i âzamlar, paşalar, şeyhülislamlar, diğer bâzı devlet erkanı, âilesi ve dostlarının getirildikleri makamlar, vefatları, doğum hâdiseleri ayrıca çeşme, kasr, çarşı gibi binaların yapımına düşürülmüştür.

Herhangi bir sebeple haklarında tarih düşürülmüş şahısları söyle sıralayabiliriz:

1) Sultan II.Mustafa .... T_1, T_2, T_3, T_{35}
2) Râmî Mehmed Paşa.............................. T_4, T_{20}, T_{47}
3) Gâzî Hüseyin Paşa.............................. T_5
4) Dâmâd Efendi-zâde(Ebu'l-hayr Ahmed Ef.).......... T_6
5) Hasan (Şâirin dostu).............................. T_7
6) Şâirin annesi.................................... T_8
7) İshak Efendi (Ebû İshak İsmaîl Efendizâde)....... T_9
8) Şerencîzâde...................................... T_{10}
9) Şehzâde Abdulmâlik............................... T_{11}
10) Müftî Mehmed Efendi............................. T_{12}
11) Hasan Paşa (Moralı, Enişte)..................... T_{13}
12) Şehzâde Süleyman................................ T_{14}
13) Osman Paşa...................................... T_{15}, T_{16}, T_{36}
14) Hâmid Efendi-zâde............................... T_{17}
15) Çarşı yapımı.................................... T_{18}
16) Nakşî İbrâhim Efendi............................ T_{19}
17) Sultan III.Ahmet................................ T_{21}, T_{30}
18) Şeyhülislam Sâdık Efendi........................ T_{23}
19) Bina Yapımı..................................... T_{24}
20) Selim Giray'ın yaptırdığı Kasr.................. T_{25}
21) Selim Giray'ın yaptırdığı Kasr.................. T_{26}

22) Ebû İshak İsmâil Efendi .... T_{27}
23) Hacı Sefer .... T_{28}
24) Sadreddin Muhammed .... T_{29},T_{46}
25) Elmas Mehmed Paşa .... T_{31}
26) Şâir Rüsdî .... T_{32}
27) Şâirin kardeşi Hüseyin .... T_{33}
28) Selim Giray .... T_{34}
29) Sivâsî-zâde .... T_{37}
30) Batburun-zâde .... T_{38}
31) Himmet Efendi-zâde .... T_{39}
32) Mısrî .... T_{40}
33) Seyyid Ali Efendi .... T_{41},T_{42}
34) Ârif Efendi .... T_{43},T_{44}
35) Mustafa Çelebi .... T_{45}
36) Ramazan Efendi .... T_{48}
37) Şâirin babası Ali Çelebi .... T_{49}
38) Sultan IV.Mehmed .... T_{50}

Bunlar hakkında bilgi edinmek için istifâde ettiğimiz tarihî kaynakları diğerleri ile birlikte çalışmamızın sonunda verdik. Bir kişi için birden çok manzûme tertîb edilmişse ilk verdiğimiz dipnota atıfta bulunduk. Dîvandaki sıralamayı inceleme kısmında da takib ettiğimiz için târih manzûmeleri, medhiye kısmından sonra gelmektedir. Eğer aşağıda zikredilecek olan kişiler hakkında ilk bilgi medhiye kısmında verilmiş ise, çalışmamızı bir bütün kabul ettiğimizden, adı geçen kısmın dipnotlarına da atıfta bulunduk.

İncelenen dîvandaki ilk târih Sultan II.Mustafa'nın H.1118/ M.1696 da yapmış olduğu Avusturya seferi için düşürülmüştür.(77) Bu manzûme yedi beyitlik bir kıt'adır. Sultânın medhi, savaş meydanının tasviri ve tarih beyitinden müteşekkildir. Şiirde dikkati çeken "kızıl elma" ifâdesi dîvan şiirinin 17.asırda mahallî, millî hüviyet kazanma cereyanında ulaştığı merhaleyi belirtir."kızıl elma," Anadolu'daki Osmanlı Türkleri için bir idealdir. Güneş batarken ufka çöken kızıllık bir elmayı andırdığından, Türk milleti için bu manzara, ufkun üstündeki ulaşılacak son hedef olarak kabul edilmiştir.

4 Şakk idüp tîgı enâr-âsâ ᶜadûnun dillerin
Nâle-i eyvâ kızıl elmayı itdi pür-sadâ

Şair nar, ayva, elma gibi meyve isimlerini sanatlı kullanarak düşman gönüllerini, kılıcı nar gibi ikiye ayırdı; Eyvah nâleleri kızıl elmayı doldurdu, ifâdesiyle bir savaş meydanı tasviri yapıyor.

Coşkulu ve heyecanlı bir ifâde kullanılmasındaki sebebi, IV.Mehmed devrinde zevk u safa ve av partileriyle imparatorluğu idâre eden bir hükümdar yerine, gazâya çıkıp, ayş ü işreti kendine haram bilen bir pâdişaha intisâbın heyecan akisleri olarak gösterebiliriz.

II.târih manzûmesi on yedi beyit miktarında yine kıt'a nazım şekliyle yazılmıştır. H.1115/M.1703-1704 tarihli bu şiir Sultan II.Mustafa'nın Edirne sarayı içinde yaptırdığı bir çeşme ve yine onun tarafından yaptırılmış câmi için düşürülmüştür.

Dîvandaki III.kasîdede yine Sultan II.Mustafa'nın saraya yaptırdığı çeşmeden sözediliyor. II.târihte sözü edilen Edirne Sarayı

(77) Sultan II.Mustafa H.29 Muharrem 1108/M.25 Ağustos 1696 da Ulaş mevkiinde Avusturya kuvvetleri ile yapılan mukâbil harekatta düşmana büyük kayıp verdirilmiştir. Düşman asıl ordugahlarına kadar tâkip olunarak orada da galebe edilmiştir. (Uzunçarşılı, a.g.e., c.II, k.I, s.561-562)

içindeki çeşme veya başka bir çeşme olduğu husûsunda tereddüt taşıyan bu târih ile evvelki tarih arasında sadece bir yıl gibi az bir zaman vardır. H.1114/M.1702-1703 senesine düşürülmüş bu tarîh manzûmesi sekiz beyitten oluşmuş bir kıt'adır.

IV.manzûme Râmi Mehmet Paşa'nın vezirlik makâmına getirildiği târihe düşürülmüştür. H.1114/M.1702 de vezîr-i âzam olan Râmi Mehmed Paşa sadâretde yedi ay kalabilmiştir. Devrin şeyhülislâmı Feyzullah Efendi'nin sınır tanımayan müdâhaleleri neticesinde Râmi Mehmed Paşa, onu ber-taraf etmek için cebecileri tahrik ettirerek I.Edirne vak'asının meydana gelmesine yol açmıştır.(78)

Dîvandaki V.tarih kıt'ası yedi beyitten müteşekkil ve Gazî Hüseyin Paşa'nın yaptırdığı yalı için kaleme alınmıştır. Gazi Hüseyin Paşa'nın vezîr-i âzam iken yaptırdığı yalı H.1111/M.1639-1700 tarihini taşır. Bugün Boğaziçinde Anadolu hisarı ile Kanlıca arasında hâlâ bir kısmı muhafaza edilmekte olan ve Amcazâde yalısı olarak bilinen tarihî binâdır.(79)

VI.kıt'a onbir beyitten oluşmuş ve Damad Efendizâde olarak bilinen Ebu'l-hayr Ahmed Efendi için kaleme alınmıştır.(80) H.1118/M.1706

(78) Râmi Mehmet Paşa için bkz.s. 71

(79) (Amcazâde) Gazi Hüseyin Paşa için bkz.s.67

(80) Ebu'l-hayr Ahmed Efendi(Damadzâde): Anadolu kazaskeri Çankırı'lı Mustafa Râsih Ef.nin oğlu olup (H.1076/M.1663)'de doğmuştur. Babası Şeyhü'l-İslâm Minkarîzâde Yahya Ef.nin dâmâdı olduğu için kendisine damadzâde denilmiştir.

Mirettep ve muayyen medrese tahsîlinden ve kadılıklarından sonra H.1118/M.1706 Kasımında İstanbul kadısı, H.1122/M.1710'da Anadolu kazaskeri olduktan sonra H.1137/M.1725 te üçüncü defa Rumeli kazaskeri olup ve H.27 Şaban 1114/M.24 Şubat 1732'de Şeyhülislâm olmuştur. H.1145/M.1732'de tekrar şeyhülislâm yapılmıştır. Azlinden sonra Eyyüb'ün karşısındaki Sütlüce'de bulunan yalısında H.1154/M.1742'de vefat etmiştir.

Ebu'l-hayr Ahmed Ef. âlim, sâlih ve mahlası gibi hayırsever, uyanık fikirli bir zat idi. Sütlüce'de bir çeşmesi vardır. Mecma-ı Ebulhayr isimli bir fetva mecmuası vardır.

Damadzâde Ahmed Ef., müteferrika İbrâhim Ef.ye Kâtib Çlb.'nin Cihannümasının müsveddelerini vererek, bu eserin basılmasına teşvik etmiş olduğunu ve ilk kısmın o sûretle basıldığını eserin mukaddimesinde bizzat müteferrika söylemektedir. yine Katib Çlb.'nin takvimü't-Tevârîh'i de Damadzâde'nin teşvîki ile basılmıştır.(Uzunçarşılı, c.IV,k.II, s.469,470)

VII.kıt'a H.1092/M.1681-1682 tarihinde düşürülmüş Hasan isimli, muhtemelen bir dostunun vefatı için tertîb edilmiştir. İki beyitten müteşekkil bu kıt'anın tarih mısra'ı "Enbeta'llahu nebâten hasena" âyetidir.

VIII.tarih kıt'ası üç beyitten müteşekkil ve annesinin vefâtı için düşürülmüştür. Şâirin annesi H.1115/M.1703-1704 senesinde vefat etmiştir.

Dîvandaki IX.tarih manzûmesi yine kıt'a nazım şeklinde olup on iki beyit tutarındadır. Şeyhülislamlık makâmına da getirilmiş olan İshak Efendi'nin H.1123/M.1711-1712 senesinde Şeyhülislam Paşmakçızâde Seyyid Ali Efendi'nin kızı ile evlilik merâsimine düşürülmüş bir manzumedir.(81)

X.tarih manzûmesi beş beyit miktârında yine bir kıt'adır. Serencizâde lâkablı bir zâtın, vefât ettiği H.1106/M.1695-1696 tarihine düşürülmüştür. Kaynaklarda kimliğini tesbit edemediğimiz ancak şiirde kullanılan kelimelerin deniz ıstılahları olmasına binâen bu zâtın denizcilikte alâkalı bir mesleğe müntesib olduğunu söyleyebiliriz.

---

(81) İshak Efendi(Ebû İshak İsmail Efendizâde): Alim, şâir ve değerli Şeyhülislâmlardandır. Evvelâ babasından sonra devrinin büyük âlimlerinden hocası Ahmed Efendi ile diğer âlimlerden ders gördükten sonra H.1111/M.1699 da büyük bir imtihanda muvaffak olmasından dolayı Şeyhü'lislâm Feyzullah Ef.tarafından takdir edilerek müderris oldu. H.1135/M.1723'te İstanbul kadısı tâyin edildi. Burada iken dürüst hareketi işi olanlara kolaylık göstermesi ve hatta fakirlerin harç ve masraflarını kendi cebinden vermesi gibi halleriyle teveccüh kazandı.

H.1146/M.1733'te Şeyhülislâm oldu. Ancak bir sene kadar bu makamda kaldı. 1147'de vefat etti. İshaf Efendi üç lisanda şâirdi, manzum muammaları meşhûrdur. Paşmakcızâde Seyyid Ali Ef.nin damadı idi. Nestalik denilen yazıda mahareti vardı. Şiir ve manzûmelerini hâvî mûrettep dîvânı ile El-İstişfa fî Tercümet'iş-Şifâ ve El Kasrü'l-Metîn fî Tercûmeti Bustân ül-Arifin tercümesi ve Bîsetnâme adlı eseri vardır. Lâle meraklısı olup Gülhîz adlı lâle yetiştirmiştir. (Uzunçarşılı, c.4, k.II, s.471)

Dîvândaki XI.manzûme uzunca bir kıt'adır. On beş beyit mikdarındaki bu şiir Sultan III.Ahmed'in oğlu Şehzâde Abdü'l-mâlik'in doğumu münâsebetiyle düşürülmüş bir târih kıt'asıdır. H.1121/M.1709-1710 târihini gösteren bu şiirin, doğumuna ithaf edildiği Şehzâde hakkında müstakil bilgi edinemedik. Zîrâ otuz bir aded evlât sâhibi olan Sultan Ahmed'in bu şehzâdesi hakkındaki bilgi ve âkıbeti için gerekli olan teferruatlı târihî kaynaklara ulaşma şansımız olmadı.

XII.târih kıt'ası, on bir beyit mikdarında ve Müftî Mehmed Efendi'nin H.1106/M.1695-1696'te şeyhülislâmlık makâmına getirilmesi münâsebetiyle düşürülmüştür.(82)

XIII.kıt'a Sultan III.ahmed'in vezîr-i âzamlık mührünü teslim etdiği Hasan Paşa'nın bu göreve getirilişi olan H.1115/M.1703-1704 târihine düşürülmüştür. On üç beyit tutarındaki bu manzûmede şâir, Hasan Paşa'nın vezîr-i âzamlığını büyük sevinçle, Allâh'a şükrederek ve göz aydınlarla dolu bir üslûbla karşılaşıyor. Vezirlik dönemi Edirne

---

(82) Müftî Mehmed Efendi(İmâm-ı Sultanî): Bursalıdır. Avcı Sultan Mehmed'in imamı idi. Sultan Ahmed Medresesi müderrisi iken kadılığa geçmiş, ikinci defa Rumeli kazaskeri iken vezîr-i âzam Sürmeli Ali Paşa'nın acele öne sürmesiyle H.1106/M.1695'te Sâdık Mehmed Ef.nin yerine Şeyhülislâm olmuştur. Fakat bu makama pâdişah tarafından hocası Erzurumlu Feyzullah Ef.nin getirilmesi matlub olduğu için iki ay kadar müftülükte kalan Mehmed Ef. H.11 Şevval 1106/M.25 Mayıs 1695 de azlolunmuştur.

Bundan sonra Kanlıca'daki yalısına çekilerek H.1115/M.1703'deki meşhur Edirne vak'asına kadar orada oturmuş ve İstanbul'dan çıkarak Edirne'ye sirâyet eden vak'ada âsîler tarafından şeyhülislâm tayin edilip onlarla birlikte Edirne'ye gitmiştir. II.Mustafa'nın halli ile yerine geçen III.Ahmed zamanında Mehmed Ef. iki ay kadar sadaretde kalmış aynı sene azlolunarak Bursa'ya gönderilmiştir. H.1141/M.1728'de orada vefat etmiştir. (Uzunçarşılı, a.g.e., c.III, k.II, s.489)

vak'asından sonraki karışık devreye rastlayan paşa, on bir ay süren sadâretinde epey temizlik yapmış ve hükümetde istikrarı sağlamıştır. Asâyişin şeyrini ber-kemâl üzre bir hâle koyan Hasan Paşa için Nazîm de hissiyâtını şiiri ile dile getirmiştir.(83)

Divânın XIV.tarih kıt'ası H.1123/M.1711-1712 tarihini gösterir. Bu şiir Sultan III.Ahmed'in şehzâdelerinden Süleyman'ın diş çıkarması üzerine kaleme alınmıştır. Şehzâdenin inci gibi olan dişini tebrik edip, hayır duâda bulunan şâirin bu manzûmesi on iki beyitten meydana gelmiştir.

XV.târih kıt'ası on dört beyitten müteşekkil ve Osman paşa için kaleme alınmıştır. H.1112/M.1700-1701 târihli bu manzûme Osman Paşa'nın daha evvel iki defa getirildiği kaymakamlığa üçüncü defa getirilişi münasebetiyle düşürülmüştür.

Divandaki XVI. târih yine Osman Paşa için kaleme alınmıştır. On beyit miktarında olan bu kıt'a, H.1115/M.1703-1704 tarihinde Osman Paşa'nın Kaptan-ı Derya olması münasebetiyle düşürülmüştür. Sultan III.Ahmed'in Kaptan-ı Derya yaptığı Osman Paşa bu görevde

---

(83) Hasan Paşa(Moralı-Enişte): Mora'lı olup, Enderûn'da yetişmiştir. IV.Mehmed zamanında silahdar olmuş, II.Süleyman'ın cülûsu üzerine H.1099/M.1688 de Mısır valiliği ile saraydan çıkarılıp az sonra IV.Mehmed'in kızı Hatice Sultan ile evlenmiştir. II.Mustafa'nın devrinde, eniştesi olması hasebiyle İstanbul kaymakamlığı verilmiştir. H.1115/M.1703'te Sultan III.Ahmed tarafından sadr-ı âzam yapılmıştır. Bu görevden azledildikten sonra, orada tâundan ölmüştür.(H.1125/M.1713)

Üsküdar Doğancılardaki Nasuhî tekkesini Enişte Hasan Paşa yaptırmış olup, tekkenin yakınındaki çeşme de kendisine âittir. (Uzunçarşılı, a.g.e., c.IV., k.II, s.273,274,275)

bir sene kalmıştır.(34)

XVII.târih kıt'ası on beyitten müteşekkildir. Kıt'anın sonunda, son iki beyitte olmak üzere iki defa tarih düşürülmüştür. H.1123/M.1711-1712 tarihini gösteren bu manzûme, Hâmid Efendi-zâde'nin İstanbul kadısı olması münasebetiyle düşürülmüştür.(35)

XVIII.târih kıt'ası beş beyit mikdarında olup "Sûk-ı Sipâhiyân"ın yapılışına düşürülmüştür. Kıt'a içerisinde tarih beyitinin her iki mısraı da H.1114/M.1702 tarihini vermektedir.

Dîvandaki XIX.tarih kıt'ası Nakşî İbrâhim Ef.nin vefâtı münasebetiyle düşürülmüştür. H.1114/M.1702-1703 tarihli bu kıt'a yedi beyitten meydana gelmiştir.(36)

XX. tarih kıt'ası Râmi Mehmed Efendi'nin reisü'l-küttâb olması münâsebetiyle düşürülmüştür. H.1106/M.1694 te Acem Bekir Efendi'nin yerine bu makâma getirilmiş, iki sene görevde kalmıştır. Vezir-i âzam

(34) Küçük Osman Paşa: Rakka valiliğinden kaptan-ı derya olan Osman Paşa, Hacı Selim Giray'ın Çerkez kölelerindendir. Enderun'da yetişip vezâretle muhtelif valiliklerde ve Sadâret kaymakamlığında bulunmuştur. Sultanlardan birini alarak damad olduğu rivâyet edilirse de sultanın isminde ihtilaf vardır. Küçük Osman Paşa kaptanlıktan azledilince Sayda valiliğine tayin edilmiş ve ondan sonra muhtelif valiliklerde dolaştıktan sonra tekrar Sayda vâlisi olarak orada ölmüştür.(İsmâil Hâmi Dânişment, İzahlı Osmanlı Târihi Kronolojisi, c.V, s.2047

(35) Hâmid Efendizâde: Hâmidzâde Abdullah Efendi 1096'da dünyaya gelmiştir. Şeyhî-zâde Abdurrahman Efendi'nin 1072 şevvalinde Anadolu'ya gelmesi üzerine, ondan dersler almıştır. Çeşitli medreselerde görevler yaptıktan sonra 1095 Cemâziyelâhiresinde seyahat arzusuyla Konya, Diyarbakır ve Halep'e gitmiştir. İstanbul'a döndükten sonra 1097 Rebîülevvelinde Siyavuş Paşa, sultânî medresesinde görev yapmıştır. 1123'te İstanbul kazasına gelmiş, 1124'te İstanbul kadısı olmuştur. (Şeyhî, a.g.e., c.IV, s.506,507)

(36) Nakşî İbrâhim Efendi: Meşâyıh-ı sünbüleden, âşık ve şâir bir zat olup şehrîdir. "Cennetde de ey Nakşî gel hû diyelüm yâ hû" mısraının dalâleti olan H.1114/M.1702 tarihinde irtihal eyledi. Hekimoğlu Ali Paşa cami-i şerîfi hazîresinde medfundur. Dîvanı gayr-ı matbu'dur. (Mehmed Tâhir, Osmanlı Müellifleri, c.I,s.175)

Elmas Mehmed Paşa ile geçinemediğinden azl olunmuştur.(87)

Dîvanın XXI.kıt'ası on iki beyit mikdarında olup Sultan III.Ahmed'in cülûsu münasebetiyle kaleme alınmıştır. Muhtemelen, Osmanlı tahtına geçen Ahmed'lerin üçüncüsü olması münasebetiyle, şâir kıt'a içerisinde üç defa tarih düşürmüştür. Son üç beyitin birer mısraında H.1115/M.1703-1704 olan cülûs tarihini kaydetmiştir.(88)

XXII.kıt'a beş beyitten meydana gelmiş ve Mustafa isimli bir ahbâbının vefatı münasebetiyle düşürülmüştür. H.1123/M.1711-1712 tarihini gösteren bu manzumedeki "yıkdı ber nihâl-ıbâd-ı ecel" ifâdesine binâen dostunun genç yaşta ahirete göçtüğünü anlıyoruz.

XXIII.târih kıt'ası Sâdık Mehmed Ef.nin Şeyhülislâmlık makamına ikinci defa getirilmesi münasebetiyle kaleme alınmıştır. on sekiz seyit mikdarında olan bu uzun manzûme H.1118/M.1707 tarihini verir. H.1105/M.1694-1695 senesinde şeyhülislâm olan Sadık Efendi görevinden azl edilmiş ancak on iki sene sonra H.27 Şevval 1118/M.1 Şubat 1707 de Paşmakçızâde'nin yerine bu makama tekrar getirilmiştir. Bir sene kadar bu makamda kalmış, ihtiyarlığı sebebiyle görevinden ayrılmıştır.(89)

XXIV.târih yine bir çarşı yapımına düşürülmüş, altı beyitlik bir kıt'adır. H.1114/M.1702-1703 tarihini gösteren bu manzûmede çarşının kim tarafından yaptırıldığı söylenmemiştir.

---

(87) Râmî Mehmed Ef.için bkz.s.71

(88) Sultan III.Ahmed: Edirne vak'ası neticesinde tahta geçmiştir. Birleşen kuvvetler 1703'de Hafsa karargâhını ele geçirdikten sonra Edirne'ye gelerek, Sultan II.Mustafa'nın yerine H.1115/M.1703'te III.Ahmed'i tahta geçirmişlerdir.
yirmi Yedi yıl saltanat sürdükten sonra rızasıyla çekilip H.1149/M.1736 tarihinde 63 yaşında vefat etmiştir. İnce ruhlu, hassas, açık fikirli, zevk u safaya düşkündü. Yazıda fevkalâde muvaffak olan III.Ahmed in (Necîb) mahlasıyla bazı manzûmeleri vardır. Yazmış olduğu dört Kur'-an'ı Kerîm'den birisini ravza-ı mutahhara'ya hediye etmiştir. (Uzunçarşılı, a.g.e., c.IV, k.I, s.211)

(89) Sâdık Efendi için bkz.s.70

XXV.manzûme Hacı Selim Giray tarafından yaptırılmış bir kasrın yapılış tarihine düşürülmüştür. H.1110/1696-1699 târihli bu kıt'a yedi beyit mikdârındadır.(90)

XXVI.kıt'a, on iki beyitten müteşekkil ve yine Selim Giray'ın yaptırdığı bir kasrın tamamlanmasına düşürülmüştür. Son beyitinin her iki mısraı ile tarih düşürülmüş olan bu manzûmenin de gösterdiği târih H.1110/M.1696-1699. Bir evvelki tarih kıt'ası ile aynı tarihi veren bu şiirdeki kasrın aynı olma ihtimali vardır.

XXVII.kıt'a yedi beyit mikdarında olup İsmail Efendinin Rumeli kazaskerliğine getirilişi için düşürülmüştür.(91) Ancak manzûmede H.1124/M.1712 tarihi gösterilirken; tarihî kaynaklarda bu tarih H.1123/ M.1711 olarak geçiyor. Manzûme yedi beyitten müteşekkildir.

XXVIII.tarih bir beyittir. H.1122/M.1710 tarihini gösteren bu beyit Hacı Sefer isimli bir zâtın ölümüne düşürülmüştür.

Dîvandaki XXIX.tarih kıt'ası H.1123/M.1711-1712 senesinde Fetvâ-emînî-zâde'nin oğlu Sadreddin Muhammed'in doğumu münâsebetiyle kaleme alınmıştır. Kıt'a beş beyittir.

---

(90) Hacı Selim Giray için, bkz.s.64

(91) İsmail Efendi: H.1055 Zilhicce/M.1645 Aralık Fatih'te Çarşanba semtinde doğmuş(Kara-Ebû İshak)tur. İlmiye sınıfından yetişmiş; Süleymaniye Dârül-hadis müderrisi iken H.1104/M.1692 de Haleb kadısı olmuş ve diğer mevleviyetlerde kadılık ettikten sonra H.1120/M.1708 İstanbul kadar H.1123/M.1711 te Anadolu ve aynı sene Rûmeli kazaskeri olup ikinci defa Rumeli kadılığından mâzul bulunurken H.1128/M.1716 da Damad İbrâhim Paşa'nın tavsiyesi ile Şeyhülislam oldu.

Görevinden azlolunan İsmail Efendi, İstanbul Kayalar'daki yalısında ömrünün sonuna kadar oturdu. Vefatından iki sene önce hastalanmış epey zahmet çektikten sonra H.1138/M.1720 de vefat etmiştir.

Ebû ishak İsmail Ef. âlim, fazıl, müdekkik, hakşinas ve dalkavukluk gibi âdî şeylerden müteneffir, güler yüzlü, hoş sohbet olup tetebbû ettiği kitapların kenarlarına mütâlasını ve tashih icab ediyorsa tashîhini yapmak âdeti idi.

Naîm mahlasıyla manzûmeleri vardır. (Uzunçarşılı, a.g.e., c.III, s.44,...,48)

XXX.kıt'a Sultan III.Ahmed'in hükümdarlığından yedi sene evvel şehzâde iken ok atma merâsimine düşürülmüş bir târihtir. H.1109/ M.1697-1698 tarihli bu manzûme dokuz beyitten müteşekkildir.

XXXI.manzûme altı beyit tutarında olup H.1112/M.1700-1701 tarihinde sadrazam Elmas Mehmed Paşa'nın yaptırdığı şadırvan için düşürülmüştür. Şâir, II.Mustafa devrinin bu genç sadr-ı âzamından gördüğü İhsan ve lûtuflara da işâret ediyor.(92)

XXXII.kıt'a H.1111/M.1699-1700 tarihi gösterir ve beş beyitten meydana gelmiştir. II.Mustafa devri şâirlerinden Sırrî ve Rüşdi'nin vefatları münasebetiyle yazılmıştır. Bu tarih manzûmesi daha ziyâde Rüşdi'nin vefatı münasebetiyle düşürülmüştür. H.1111/M.M.1699'da vefat eden Rüşdi'dir.Ancak şâir, "Sırrî gibi..." ifâdesi ile bir sene evvel vefat etmiş olan Sırrî'-yi de anıyor.(93)

---

(92) Elmas Mehmed Paşa: En genç sadrazamlardandır. Kastamonunun Cide kasabasına bağlı Hoşalay nâhiyesinde doğmuştur. Babası Sâdık Reis adında bir deniz subayıdır. Otuz bir veya otuz iki yaşında sadrazam olmuş, ancak sadârete yükselmesi büyük kıskançlıklar doğurmuştur. Paşa 1697 senesinde Zenta bozgununda şehid düşmüştür.(Öztuna, a.g.e., s.180,181,197)

(93) Sırrî: Üsküdârî İbrâhim Efendidir. Bir müddet mâliye kaleminde müverrih sonra Girid adası defterdarı olmuştur. H.1110/M.1698 tarihinde Üsküdarda vefat etmiştir. (Şeyhî, a.g.e., c.IV, s.237)

(93) Rüşdî: Rüşdî Ahmed Ef. Bosna vilâyetinin kasabasında 1047 senesi sonlarında dünyaya gelmiştir. 1055 senesinde istanbul'a gelmiş ve Galata sarayında gılmânañ-ı şehriyarî zümresine dâhil olmuştur. Sonra Kilar adasına nakl olunmuş, 1074'de otuz akçe maaş ile taşra çıkmıştır. Diyarbakır, Mekke, Medine ve Kahire'de bulunmuş olan şâir H.1087/M. da İstanbul'a geldi. H.1111/ M.1699 senesinde vefat etmiştir.

Rüşdî, ilm ü ma'arif ile ma'lûm, ferhunde - rûy ve latîfe-gûy, hoş sohbet ve nîk-haslet, nedîm- şuh ünvanları vardır. (Şeyhî, a.g.e., c.IV, s.234)

XXXIII.kıt'a iki beyitten müteşekkil olup, şâirin kardeşi Hüseyin'in vefâtına düşürülmüştür. H.1119/M.1707 tarihinde vefat eden kardeşi hakkında şiirde herhangi bir bilgi yoktur.

XXXIV. tarih Şâirin pek çok lûtuf ve ihsanlarına nâil olduğu Kırım Hânı Selim Giray'ın vefâtı için düşürülmüştür. Pek müteessir bir halde olduğunu ifâde eden şâir, bu büyük hânın vefatını beş beyit tutarında bir manzûme ile veriyor. Ancak Selim Giray'ın vefatına düşürülen bu tarih H.1114/M.1702-1703'ü gösteriyor. Halbuki Selim Giray H.1116/M.1704 senesinde vefat etmiştir.(94)

XXXV.tarih kıt'ası otuz bir beyit mikdarında olup, Sultan II.Mustafa'nın padişah olduğu tarihe düşürülmüştür.(95) Sultan II.Mustafa H.1106/M.1695 senesinde amcası II.Ahmed'in vefâtı ile tahta geçmiştir. Devlet idâresinden mahrum, kâbiliyetsiz ve zevk u safâya düşmüş hükümdar ve devlet ricâli devrinden sonra II.Mustafa'nın tahta geçişi, şâirin ifâdelerine binâen sevinçle karşılanmıştır. Ayrıca tarihî kaynaklar da bunu teyit etmektedir.

XXXVI. tarih kıt'ası Osman Paşa'nın H.1118/M.1706-1707'da yaptırdığı kasrın yapılış tarihine düşürülmüştür. Onbeş beyit mikdarında olan bu manzumede gerek paşa gerekse yaptırdığı kasr divân edebiyâtı geleneğine

---

(94) Selim Giray için, bkz.s.64

(95) Vezîr-i âzam Ali Paşa, kapıkule ocaklarıyla Edirne'ye geldikten sonra H.22 Cemaziyelâhir 1106/M.7 Şubat 1695 pazar günü, vezîr-i âzam divan işleriyle meşgul bulunduğu bir sırada, bir müddetten beri menzûlen hasta bulunan II.Ahmed'in vefat ettiği Darüssaade ağası İshak Ağa tarafından gizlice bildirildiğinden, Ali Paşa belli etmeden dîvanı dağıtmış ve emre intizarda bulunmuştur.

Amcası II.Ahmed'in vefatını haber alan şehzâde Mustafa ailenin büyüğü olması dolayısıyla hiç bir teklife bakmadan bulunduğu mahalden çıkarak doğruca has odaya gelip, vezîr-i âzam ile şeyhülislâmı dâvet ettiği gibi, onlar gelmeden evvel orta kapı dışına taht kurdurmuş ve o esnada yetişen vezir-i âzam ile şeyhülislâm ve diğer teşrîfata tâbi olanlar tarafından tebrik merâsimi yapılmıştır.(Uzunçarşılı, c.3, k.I, s.555)

uygun olarak medhedilmiştir.(96)

XXXVII.manzûme ise Şeyh Sivâsî-zâde Abdülbâkî Efendi'nin vefâtı münasebetiyle kaleme alınmıştır. H.1122/M.1710-1711 senesinde vefat eden bu ilim ve irfanda kemal mertebesine ulaşmış şeyhin ölümüne Nazîm pek müteessir olmuştur. Beş beyit tutarındaki kıt'ası kendisini çok üzen bu hadisenin bir tezâhürüdür.(97)

XXXVIII.kıt'a kaynaklarda adına rastlamadığımız Bâtburunzâde'-nin katli için düşürülmüştür. Şâirin haksız yere katledildiğini, fetvâda çok nizâ[c] olduğunu, ancak netîcede cezanın infaz edildiğini fakat âleyhinde şahidlik yapanların da sonunda cezâlandırıldığı bu manzûme on bir beyitten meydana gelmiştir. "Bâtı Uçurdı Beyâzî-zâde" tarih mısraı da kaynaklarda bir kaç adet tespit olunan Beyazızâdelerden birisinin bu işe sebebiyet verdiğini gösteriyor. Ancak H.1091/M.1680-1681 deki tarihine en yakın olanı Beyazîzâde Mahmud Efendi'dir.(98)

XXXIX.tarih kıt'ası beş beyitten müteşekkil olup Himmet Efendi-zâde Şeyh Abdullah Efendi'nin vefâtına düşürülmüştür. Nazîm H.1122/M.1710-1711 de vefat eden Himmet Efendizâdenin bu manzûmede meziyetlerini saymaktadır.(99)

---

(96) Osman Paşa için bkz.s. 65

(97) Sivâsî-zâde Şeyh Abdülbâki Efendi: Şeyh Abdulhamid Sivasî hazretlerinin oğludur. H.1023/M. tarihinde dünyaya gelmiştir.Nûri Efendi hazretleri "Şeyh Bâkî" terkîbini velâdetine tarih demiştir. İlk ilim tahsîlini babasından almış, H.1034/M. Şa'banında Şeyhülislâm Yahya Efendi'den mülâzım ve tedrise âzim olmuştur. Safiye tarîkatına da intisab etmiş olan Sivasîzâde H.1023'de âhirete intikal eylemiştir. (Şeyhî, a.g.e., s.419,420)

(98) Beyâzî-zâde Mahmud Ef.: Hakkında verilen bilgiler içerisinde bu konuda bir bahis yoktur.(Şeyhî, a.g.e., s.14)

(99) Himmet Efendizâde Şeyh Abdullah Ef.: Şeyh Himmet Ef.'nin oğludur. 1050 târihinde dünyaya gelmiş, eğitimini tamamladıktan sonra çeşitli câmilerde vâizlik yapmış, 1099 tarihinde hacca gitmiştir. 1100'de İstanbul'-daki zâviyesine geri dönmüş ve yine vâizlik yapmıştır. H.1122/M.1170 tarihinde vefat etmiştir. (Şeyhî, a.g.e., s.420,421)

XXXX.tarih kıt'ası Şeyh Muhammed bin Ali'nin vefâtı münasebetiyle kaleme alınmıştır. Mısrî nâmıyla bilinen şeyhin ölüm tarihi H.1106/ M.1694 senesi olarak gösterilmiş. Ancak kaynaklar Mısrî'nin ölüm tarihini H.1105/M.1693 olarak vermektedir. (100)

XXXXI.tarih manzûmesi Paşmakçızâde Seyyid Ali Efendi'nin ikinci defa Rumeli kazaskeri olması münâsebetiyle kaleme alınmıştır. Sekiz beyitten meydana gelmiş bu kıt'a H.1122/M.1710-1711 tarihini gösterir. Kaynaklarda iyilik sever, kıymet bilir, kibir ve gururu olmayıp babayâne muamele ettiği şeklinde tavsif olunan Ali Efendi için Nazîm iki tarih düşürmüştür.

Dîvandaki XXXXII.; Seyyid Ali Efendi adına tertîb edilmiş ikinci tarih kıt'ası ise yedi beyit miktarındadır. H.1115/M.1703-1704'de Şeyhülislâm olması münasebetiyle düşürülmüştür.(101)

---

(100) Mısrî Şeyh Muhammed bin Ali: Tarîkat-ı Nakşibendiye'de yetişmiş Malatya şehri sakinlerindendir. H.1048/M.1639'da fen tahsili için Diyarbakır'a, orada üç yıl kaldıktan sonra Kahire'ye gitmiştir. Bursa'ya gelip bir zâviye açmış, bir ara Köprülüzâde Ahmed Paşa vezâretde iken Edirne'ye davet olunmuştur. Kırk gün misafir olduktan sonra İstanbul'a sonra tekrar Bursa'ya zaviyesine dönmüştür. H.1105/ M.1693'de vefat etmiştir. (Şeyhî, a.g.e., c.IV, s.92,93)

(101) Seyyid Ali Efendi(Paşmakçızâde): H.1048/M.16384de istanbul'da doğmuştur. Usûl üzre medrese tahsili görüp müderris ve kadı oldu. Edirne kadısı iken H.1101/M.1690'da nakîbü'l-eşrâf, bir ay sonra İstanbul kadılığı pâyesi verilip H.1102/M.1791'de Anadolu kazaskerliği payesini aldı ve nakîbü'l-eşraflığı devam etti. H.1106/M.1704'de vezir-i âzam Sürmeli Âli Paşa'nın Ebû Saidzâdeyi meşîhatdan azlettirip onu Mısır'a sürgün ederken, onunla dostluğu olan Paşmakçızâde Ali Ef.yi de azlederek arpalığı olan Gemlik'e gönderdi.

Seyyid Ali Efendi, İstanbul'a geldikten sonra H.1112/M.1700'de ikinci defa Rumeli kazaskeri olup, bir buçuk sene olan müddeti doldurduktan sonra H.1113/M.1702'da azledilerek İstanbul'a gelmiştir.

Edirne vak'ası bertaraf olup III.Ahmed hükümdar olduktan sonra âsilerin şeyhülislam yaptığı İmam Mehmed Efendi azledilerek Paşmakçızâde şeyhülislam olmuştur. (H.1115/M.1703) Ancak vezîr-i âzam Çorlulu Ali Paşa'nın kendisinden hoşlanmaması sebebiyle azledilmiş, H.1125/ M.1710'da yeniden Şeyhülislam olan Ali Ef. H.1124/M.1712'de vefat etmiştir. (Uzunçarşılı, a.g.e., c.IV, k.II, s.455,456,457)

XXXXIII. ve XXXXIV.tarih manzûmeleri yedişer beyitten meydana gelmiş ve hakkında bilgi edinemediğimiz Arif Efendi adına tertîb edilmiştir. Bunların ilki H.1118/M.1706-1707 tarihini gösterir. Şiirdeki ifâdeye göre Arif Ef. bu tarihte Anadolu'ya gelmiştir. İkinci tarih manzûmesi H.1113/M.1701 tarihinde Arif Efendi'nin Anadolu'ya teşrif edeceğini haber verdiği tarihtir. Tarihlerine göre bu manzûmeler birbiri ile yer değiştirmesi gerekir ancak biz dîvandaki sıralamayı bozmadan vermek istedik.

XXXXV.kıt'a beş beyit mikdârında olup Mustafa Çelebi isminde bir zâtın, hat dersindeki başarısını tebrik için düşünülmüştür. H.1122/M.1710-1711 tarihli bu manzûmede adı geçen Mustafa Çelebi muhtemelen devrin şâirlerindendir.

XXXXVI. kıt'a yedi beyitden müteşekkildir. Fetvâ Emînî-zâde'nin oğlu Sadreddin Muhammed'in doğumu için düşürülmüştür. H.1123/M.1711-1712 târihli bu hâdise, XXIX.târih manzûmesinde de zikredilmiştir.

XXXXVII.manzûme beş beyit tutarındadır. Nazîm'in hâmîlerinden Râmî Mehmed Efendi'nin ikinci defa reîsül-küttâb oluşu münasabetiyle kaleme alınmıştır. Mübalâğalı bir sevinçle karşıladığı bu hadise H.1109/M.1697 tarihlidir.(102)

XXXXVIII. kıt'a yedi beyit mikdarında olup, kaynaklarda tespit edemediğimiz Ramazan Efendi'nin vefât hâdisesine düşürülmüştür. H.1103/M.1691-1692 târihini verir.

XXXXIX. kıt'a sekiz beyitten müteşekkil ve şâirin babası Ali Çelebi'nin vefâtına düşürülmüştür. Pek fazla müteessir olan şâir, üzüntüsünü mısralarına aksettirmiştir. H.1103/M.1691-1692 târihinde ölen babasının "tâb u teb" den yani sıtmadan öldüğünü ve yumuşak başlı, herkesle hoş geçinen bir insan olduğunu bildirmekten başka babası hakkında bilgi

---

(102) Râmî Mehmed Ef.için bkz.s. 71

vermemiştir.

Dîvandaki XXXXX. târih manzûmesi Sultan IV.Mehmed'in vefâtı münâsebetiyle kaleme alınmıştır.(103) Altı beyit mikdârında olup şâir iki defa tarih düşürmüştür. Beş ve altıncı beyitlerde hânın ölüm tarihi olan H.1104/M.1692 kayıtlıdır.

(103) Sultan IV.Mehmed: Yedi yaşında hükümdar ilân edilmiştir(H.1058/M.1648). Hükümdarlığının ilk sekiz senesi iç ve dış türlü gâile içinde ve Köprülü Mehmed paşa sadaretinden Viyana bozgununa kadar yirmi sekiz sene idâreyi ellerine bıraktığı Köprülüler sâyesinde rahat ederek av peşinde koşmuştur. En buhranlı ve tehlikeli zamanlarda dahi devlet işlerini ihmal ederek av peşinde koşan ve Avuşturya cephesinden felâketli haberler gelmesine rağmen bu îtiyâdından vazgeçmeyen IV.Mehmed'e bu iptilâsından dolayı AVCI lakabı verilmiştir.

Tab'an mûtedil, kadirşinas, vefâkar olup verdiği söze sâdık kalırdı. Harp felâketlerine ve müteaddid ikazlara rağmen avı terketmemesi netîcesinde H.1099/M.1687'de kırk sekiz yaşında hal edilip H.1104/M.1692'de elli üç yaşında vefat ederek vâlidesinin yaptırdığı Yeni Cami türbesine defn olunmuştur. Mûsikiye düşkün olup Hâfız Post ve Itrî IV.Mehmed'in çok ihsanlarına nâil olmuşlardır.

Abdî Paşa vekâyinâmesi IV.Mehmed'in dış ve saray hayatına âid olaylar ve sefer hareketlerini yazmış olup, bu eserden pâdişâhın avcılığını, devlet nizâmına âid dikkat ve îtinasını ve cömerdliğini öğreniyoruz. (Uzunçarşılı, a.g.e., c.III, k.II, s.588,589)

ATASÖZÜ, DEYİM VE TABİRLER

1) **Âh almamak :**

Nâle-i ehl-i dili alma şakın

Kalbüne taş ise de eyler eser (G.69/5)

2) **Ak sakalına acımak :**

Cürm ü hata ile ne kadar rû-siyâh ise

Biçârenün terahhum ide ak sakalına (N.11/57)

3) **Ağzının suyu akmak :**

Ağzınun şuyun akıtdun ehl-i nazmun ey Nazîm

Mîve-i şi^c^i-r latîfünde nedür bu çâşni (G.176/9)

4) **Ağzı var dili yok :**

Ağzı var yok dili gerçi çokdur

Dili var yârimün ağzı yokdur (Müf.9)

5) **Âleme gülünç etmek :**

Derd-i dunî esir-i künc itdi

Beni âlemlere gülünc itdi (Des.75)

6) **Alnı açık yüzü ak olmak :**

Oldular rûsiyâh ehl-i nifak

Oldı alnum açık benüm yüzüm ak (Des.155)

7) **Baş açık yalın ayak :**

Bâde-i ^c^aşk ile memlûdur hum-ı nüh-asmân

Mihr ü mehdür baş açık yalın ayak mestânesi (N.14/11)

8) **Başında Paralansın :**

Serinde pârelensin tîşe-i Ferhâd o mecnûnun

Ki nâ-ehle şad Bî-sütûnı itmeye Hâmûn (G.126/5)

9) **Başını alıp gitmek:**

Bilmezem neyleyem nice ideyüm
Nereye başımı alıp gideyüm

10) **Başına hasır yakmak:**

İhrâk-ı ah şehri idüp deşt-i âteşîn
Yakdı hasır başına yer yer minâreler (G.59/2)

11) **Benden beş beter olsun:**

Bana itmiş idi itdiğin buldu
Şimdi benden o beş bedter oldu (Des.157)

12) **Benzi ayvaya dönmek:**

Benzi sarardı gûyâ ayvaya döndi hâlâ
Reng-i şikest-i a^c^dû güldürdi za^c^ferânı (Med.9/43)

13) **Bir ülkede iki sultan olmaz:**

^c^Aşk-ı mülk-i dili aldı yürü ey sabr u şekîb
Bir vilâyetde bilürsin iki sultan olmaz (G.75/5)

Râhat olsun mı seven cânân cânân üstüne
Bir vilâyet görmedüm sultân sultân üstüne (G.144/1)

14) **Bir içim su:**

Lebi ^c^aynıyla çeşme-i hayvân
Bir içim sudur ol şeh-i hûbân (Des.46)

15) **Bu günleri görmeseydim:**

Hasretiyle gözüm döker kan yaş
Görmeyeydüm bu demleri ey kâş (Des.76)

16) **Cânımın cânı ömrümün varı:**

Bilmiş iken o şûh-ı mekkârı
Cânumun canı ömrümün varı (Des.66)

17) **Dağ dağa kavuşmaz insan insana kavuşur:**

Tag taga kavuşmasa meselâ
Kavuşur âdem âdeme cânâ (Des.127)

18) **Gül dikensiz olmaz:**

Var mı bir ruhsâr kâkülsüz hatt jengarsız
Mârsız gencîne olmaz gül bulunmaz hârsız (G.79/1)

Çekilür yâr içün gam-ı ağyâr
Hârsız gül bulunmaz ey dil-i zâr (Des.61)

19) **Gözünün üstünde kaşı var:**

Kimseler sana gözün üzre kaşun vardur dimez
Kimsenün vardur dimezsen gözi üzre kaşını (G.176/7)

20) **Gözümün nûru:**

Kandesin kande ey gözüm nûru
Cigerüm yakdı âteş-i aşkı (Des.124)

21) **Hatâsız kul olmaz :**

Nola ᶜafv eylesen benüm günehûm
Kul hatasız olur mı pâdişehüm (Des.142)

22) **Hayr ola:**

Rûᶜyâ_da seni hayr ola âgûşuma aldum
Taᶜbirini ey Yûsuf-ı hüsnüm ne yorarsın (G.129/4)

23) **Hazır cevap olmak:**

Fehm eyleyen lîsân-ı dili ey dil-i Nazîm
Her bir suâle dil gibi hażır cevab olur (Med.15/9)

24) **Helal mala haram katmamak:**

Gayrun senâsın eylemez evsafın eyleyen
Katmaz haram göz göre mâl-i helâline (N.11/50)

25) **İpliği pazara çıkmak:**

Tâlib olanın o Yûsuf-hüsne Nazîm
Elbetde çıkarmış ipliği bâzâra (Rub.134)

26) **Karamanın koyunu:**

İtdüği cevri gûsfend-i dile
İtmedi ibn-i Malkoç u Karaman (Med.7/93)

27) **Kazdığı kuyuya düşmek:**

Yoluna geldi uğradı âha
Kendüsi düşdi kazduğı çâha (Des.15)

28) **Kimsenin aybını kınamamak:**

cAybuna kimse nazar itmez iken
cAybına kimselerün itme nazar (G.69/2)

29) **Mumlar yakıp aramak:**

Âh-ı şebgîrûni yâd eyler imiş yâr-ı Nazîm
Seni mumlar yakıp ol mâhveş araya gibi (G.183/7)

30) **Ocağına su komak:**

Ocağına su kodı dûd-ı âha yok imkan
Yasağı seyl-i revân olalı duhan üzre (Med.8/28)

31) **Sakal saydırmak:**

Nakd-i sabrı bana evvel o güzel saydırdı
Hat ber-âverde olup şimdi sakal saydırdı (Mûf.37)

32) **Sakız çiğnetmek:**

cAdûyı çiğnedüp oldı keşan keşan sakızı
Gazâ-yı ekber idüp bahr-i bî-girân üzre (Med.8/33)

33) Sonunda başına gelmek:

Beni senden ayırmış idi ᶜadû

Başına geldi âhir ey meh-rû (Des.153)

34) Tâli'i yâver bahtı yâr olmak:

Çarh kec-rev değildi nâ-hemvâr

Tâliᶜüm yâver idi bahtum yâr (Des.31)

35) Tekkeye kurban gelmek:

Dembedem olsa nola canlar fedâ-yı kûy-i yâr

Tekyedür ey dil gelür kurban kurban üstüne (G.144/3)

36) Yalın ayak başı kabak:

Harem-i kûyüni itsün dil ü cânıyla tavaf

Dembedem nâle-künân yalın ayak başı kabâ (N.2/161)

37) Yarı yoldan dönmek:

Hicrân-ı yâri yolda haber aldum ey Nazîm

Râh-ı visalde yarı yoldan dönem gibi (G.182/7)

38) Yüzüne bakmamak:

İᶜtimâd eyleyüp anun sözüne

Bakmaz oldun bu bendenün yüzüne (Des.144)

KAYNAKLAR

Aclûnî: Keşfü'l-Hafa, Beyrut, 1352

Akar, Metin: Türk Edebiyâtında Manzum Mi^c^rac-nâmeler, Ank., 1987

Buhârî: Sahîh-i Buhârî, İst., 1979

Çantay, Hasan Basri: Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm, İst., 1962

Dânişmend, İsmâil Hâmi: İzahlı Osmanlı Târihi Kronolojisi, İst., 1966

——————— : Hadîs-i Şerif Külliyât-ı, İst., 1983(Tercüman Yayınları)

İpekten, Haluk: Nâ'ilî (Hayatı, Edebî Kişiliği ve Bazı şiirlerinin Açıklamaları), Erzurum, 1984

——————— : İslam Ansiklopedisi, İst., 1960

Karabulut, Ali Rıza: Hâtemü'l-Enbiya, 1976

Kutub, Seyyid: Fî-zılâl-il Kur'an, İst. 1989

Mert, Hamdi: İslam İlmihâli, İst., 1986

Öztuna, Yılmaz: Büyük Türkiye Târihi, İst., 1983

Pala, İskender: Ansiklopedik Dîvan Şiiri Sözlügü, Ank., 1989

Pekolcay, Necla: İslâmî Türk Edebiyâtı, İst., 1975

Şeyhî Mehmed: Vakâyı al-fuzalâ, İst., 1989

Tâhir Mehmed: Osmanlı Müellifleri, İst., 1333

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı: Osmanlı Târihi, Ank., 1988

Yazır, M.Hamdi: Hak Dîni Kur'an Dili, İst., 1971

———————: Yeni Türk Ansiklopedisi, İst., 1985

Lûgatlar

Ahterî Mustafa Efendi: Ahter-i Kebîr, Kahire, 1311

Sâmi, Şemseddin: Kâmus-ı Türkî, İst., 1317

———————: Tarama Sözlügü, T.D.K., Ank. 1985

DÎVÂN-I BELÂGAT-ʿUNVÂN-I NAẒÎM

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lün / Fa
Ey şefḳat ü ᶜafv lücce-i mevvâcı
Baḫşâyiş-i cürm o lüccenüñ emvâcı
Ḳıl ḥâcetini Naẓîm-i zâruñ da ḳabûl
Ey şâh u gedâ yegân yegân muḥtâcı

M Ü N Â C Â T L A R

I

Bismi'llâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm
Sünbüle-i sünbülezâr-ı ḳadîm

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Ey muḥît-i ḳudretinde mihr ü mâh iki ḥabâb
Çarḫ-ı aṭlas sâḥa-i ṣunᶜında çetr-i bî-ṭınâb

2 Ṣunᶜını iẓhâr idüp eżdâde virdi imtizâc
İtdiler âmîzeş âb ü âteş ü bâd ü türâb

3 Bâġ-ı dehri tâze vü reyyân ider feyż-i nemi
Bir kef-i nâçîz iken baḥr-i nevâlinde seḥâb

4 Tünd-bâd-ı ᶜaşḳ-ı ᶜâlem-gîrinün te's̱îridür
Ḫâkde bîm-i tezelzül yemmde mevc-i ıżṭırâb

5 İḳtibâs-ı nûr ider andan meh-i enver henüz
Olmamışken ẕerre-i şems-i cemâl-i âftâb

6 Muḳteżâ-yı ḥikmet-i bî-çend ü çûnıdur müdâm
Ḥaşredek arż u semâda bu direng ü bu şitâb

7 Mâverâ-yı gerdisinden kendü de bilmez olup
Âsiyâ cûy-ı celâlinde sipihr ü nüh-kıbâb

8 Başını taşdan taşa ursa ᶜaceb mi dembedem
ᶜÂşık-ı dîdârı oldı kendüsinden kendi âb

9 Bir kerîm-i zü'l-minendür kim ider rûz-ı su'âl
Her siyeh-nâme kuluñ mûy-ı sepîdinden hicâb

10 Eşk-i ter mûy-ı sepîd üzre dökülsün ey Nazîm
Olsa bârân subh-dem olur duᶜâlar müstecâb

II

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Ey muhît-i kibriyâ sende dü-ᶜâlem ber-zebed
Sunᶜınuñ âgâz u encâmı ezelden tâ ebed

2 "Kul huvallâhu ehad" (.) tefsîr-i vahdâniyyeti
Âyet-i vasf-ı sıfât-ı zâtı "Allâhu's-samed" (..)

3 Bî-bidâyet evvelidür bî-nihâyet âhiri
Bî-şerîk ü bî-nazîr ü bî-eb ü ümm ü veled

4 Mübdiᶜ-i kevn ü mekân kim ihtirâᶜ-ı sunᶜıdur
Eyleyen nüh kubbe-i eflâki tarh-ı bî-ᶜamed

5 Kudret-i zâtıyla yokdan ᶜâlemi var eyledi
Bânî-i sunᶜı ezel bî-çend ü çûn muᶜtemed

6 ᶜÂlem-i hejdeh-hezâr oldı dü harf ile bedîd
Eyleyüp izhâr-ı kudret ol hakîm-i bî-rasad

7 Katresi kevn ü mekânı gark ider yokdur henüz
Rahmeti deryâsına kaᶜr u kenâr u cezr ü med

(.)"Kul hüva'llâhu ahad":"De ki o Allah birdir" (İhlâs/1)
(..) "Allâhu's-Samed": "Allah Sameddir." (İhlâs/2)

8 Hıżr ü İskender delîl olsa bulınmazdı necât
Çekmese Ye'cûc ᶜiṣyâna eger ġufrını sed

9 Neyyir-i künh-i kemâlinden nice virsün haber
Zerre-i nâçîz iken noksân ü ᶜaczıyle hıred

10 Binde bir olmaz edâ-yı şükri tâ rûz-ı ḥisâb
Her nefesde neml ü reml ü ẕâriyât olsa ᶜaded

11 Yirde gökde kûy-veş ser-der-ham-ı çevgânıdur
Hükminüñ ins ü melek cinn ü peri vü dîv ü ded

12 Devri-i dergâhı gerçi derd ü miḥnetdür şedîd
Heybet-i ḳurb-ı viṣâl ammâ ki buᶜdından eşed

13 Bîm-i ḳahrı heybetinden şîr-i ner rûbâhdur
Luṭf-ı ümmîd ile rûbâh-ı żaᶜîf olur esed

14 Rûy der-hâk-i niyâz bârgâh-ı luṭfıdur
Sâkinân-ı kûh u ṣahrâ ile sükkân-ı beled

15 ᶜAfvi ᶜiṣyândan füzûndur ol cevâd-ı muṭlaḳuñ
Maᶜẕeretden ġayri yoḳdur destümüzde bir sened

16 Bî-bahâ eyler ᶜaṭâ Mevlâ bahâneyle virür
Bir bahâneyle bahâsız nâ'il olmaḳda ṣaded

17 Bulamayan feyż-i ġamından o feyyâzuñ naṣîb
Ya mürîd-i muᶜteḳid olmış ya pîr-i muᶜteḳad

18 Mihr-i feyżinden yeter bir ẕerre iki ᶜâleme
Aña ṭâlib ẕerre gibi gerçi bî-pâyân u ḥad

19 Bî-naṣîb-i dâġ-ı derdi lâlesiz bir şûre-hâk
Bî-ṣafâ-yı ᶜaşḳ-ı pâki rûḥsız gûyâ cesed

20 Âteş-i ᶜaşḳı dil-i ṣad-çâküm itsün şuᶜle-zâr
Lâlenüñ yaḳsın derûn-ı sînesin dâġ-ı ḥased

21 Budur ümmîdüm ki olan dâḫil-i silk-i şumâr
Gerçi evṣâfı gibi vaṣṣâf-ı ẕâtı lâ-yuᶜad

22 Umarum bu sübḥa-i lülü-i tevḥîdüm ola
Ḥaşredek taᶜzîm ile ṣubḥ u mesâda zîb-i yed

23 Yüz sürüp dergâhuña geldi ḳabûl it ḥâcetin
Eyleme ḥırmân ile yâ Rab Naẓîm-i zârı red

24 Bedliğin ᶜafv eyle âb-ı rûy-ı nikân ḥürmeti
Vezn olunduḳda terâzû-yı cezâda nîk ü bed

25 Şıḥne-i nefse esîr olmış amân ṣad el-amân
Dest-gîr ol ᶜacze düşmişdür meded ṣad el-meded

26 Eyle ol dîvâneyi ḳayd-ı maᶜâṣîden ḫalâṣ
Olmasın üftâde-i zencîr-i "hablün min mesed"(.)

27 Ravża-i tevḥîd ü temcîdüñde olsun cân ü dil
Dembedem gül-deste-i ṣıdḳ ile pür iki seped

28 Eyle ḳandîl-i fürûzân nûr-ı îmânı aña
Pisteri olduḳda yâ Rab künc-i târîk-i laḥd

29 Ḳalbini sebᶜu'l-meẕânî nûr-ı leb-rîz eylesün
ᶜAyn-ı iḫlâṣ it bi-ḥaḳḳ-ı "ḳul huvallâhu aḥad"(..)

(.) "Fî cîdihâ hablün min mesed": "Gerdanında fitillisinden bir ip." (Leheb//Tebbet/5)

(..) "Kul hüva'llâhu ahad" bkz. s.99

III

Mef û lü/ Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Ey şavlecân-ı ḳudretine kûy-ı lâ-mekân
Çevgânı irâdeti maḫlûḳ-ı "kün fekân"

2 Dâdâr-ı kâr-sâz ḫudâvend-i bî-niyâz
Maᶜbûd-ı bî-zevâl-i cihân ü cihâniyân

3 Maḥkûm-ı ṭavḳ-ı emri ḫalâyıḳ büzürg ḫıred
Zîr-i nigîn-i ḥükmi Süleymân u ins ü cân

4 Lebrîz-i şerbet-i şekker şükri her dehen
Mîzâb-ı cûy-ı bâğçe-i ḥamdi her zebân

5 Yâ Rab bi-ḥaḳḳ-ı faḫr-i rüsül ḫatm-i evliyâ
Kim ẕât-ı pâkidür sebeb-i ḫilḳat-i cihân

6 Yâ Rab bi-ḥaḳḳ-ı ᶜiṣmet-i zevcât-ı ṭâhirât
Yâ Rab bi-ṣaḥb u âl-i Betûl ü bi-ḫanedân

7 Yâ Rab bi-ṣıdḳ-ı ḥażret-i ṣıddîḳ-ı yâr-i ğâr
Yâ Rab bi-ᶜadd-i ḥażret-i farûḳ-ı mihribân

8 Yâ Rab bi-ḥilm ü şefḳat-i ᶜOsmân şeh-i ḥalîm
Yâ Rab bi-ᶜilm ü fażl-ı ᶜAlî şâh-ı nüktedân

9 Yâ Rab bi-nûr-ı dîde-i Zehrâ Ḥasan Ḥüseyn
Şehzâdegân-ı ekrem-i zîşân ü kâmrân

10 Yâ Rab bi-câh-ı ḳadr-i imâm-ı düvâz-deh
Kim oldı ḫâk-i derleri mihrâb-ı râstân

11 Eyle Nażîm-i zârı dü ᶜâlemde ber-murâd
Sensin viren murâdumuz ey Rabb-i müsteᶜân

(.) " Kün fekân ": "Ol dedi ve oldu". (Yâsin/32)

IV

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Tek ilâhî güher-i ᶜaşkuñı pinhân eyle
Beyt-i maᶜmûr ise de kalbümi vîrân eyle

2 Çeşm-i giryânumı deryâ-yı şuhûd it yâ Rab
Dil-i vîrânumı gencîne-i ᶜirfân eyle

3 Dem-i şâdî ferahumdan beni giryân itdüñ
Ġussa vaktinde hem ol mertebe handân eyle

4 İtme nahl-i keremüñden beni bir lahza cüdâ
Sâye-veş ister iseñ hâk ile yeksân eyle

5 Tâ seher-gâh-ı kıyâmet ser-i hâkümde benüm
Nûr-ı îmânumı kandîl-i fürûzân eyle

6 Saña ikrâr ideli cürmümi inkâr idemem
Ne kadar mücrim isem ol kadar ihsân eyle

7 Mevkıf-ı şerm ü hacâletde kalan küstâhum
Her ne emr eyler iseñ ᶜafv ile fermân eyle

8 Çekilür bâr değüldür bilürem maᶜsiyetüm
Şefkat ü lutfuñı hem-keffe-i mîzân eyle

9 Yak fitîl-i ser-i her dâğ-ı nümâyı Nazîm
Maᶜzeret lâle-sitânında çerâğân eyle

(NA^{c}TLAR)

I

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Ey kişver-i risâlete sulṭân-ı enbiyâ
Rûḥ-ı revân-ı cism-i rüsül cân-ı enbiyâ

2 Mihr-i celî fürûġ-ı sipihr-i risâletüñ
Burc-ı nübüvvete meh-i tâbân-ı enbiyâ

3 Hâdî-yi küll delîl-i sübül pîşvâ-yı dîn
Şâh-ı rüsül şehinşeh-i ẕî-şân-ı enbiyâ

4 Aḥrâr-ı ḫayl-i server-i ser-cümle-i rüsül
Ebrâr-ı ceyş-i dâver-i devrân-ı enbiyâ

5 Ümmet-sipâh pâdişeh-i aṣfiyâ-ṣufûf
Ṣâḥib-ḳırân-ı merkez-i meydân-ı enbiyâ

6 Maḥbûb-ı nâz-perver-i kâşâne-i yaḳîn
Sulṭân-ı nâzenîn şeh-i ḫûbân-ı enbiyâ

7 İtmiş midâd-ı ṣun^{c}-ı ṣalât u selâmeti
Ârâyiş-i kitâbe-i eyvân-ı enbiyâ

8 Ḥallâl her su'âl ki nuṭḳ-ı faṣîḥidür
Müşkil-güşâ-yı mekteb-i ^{c}irfân-ı enbiyâ

9 Nâ-ḫ^{v}ânde ḫ^{v}âce-i sebaḳ-âmûz-ı ma^{c}rifet
Ümmî-laḳab debîr-i debistân-ı enbiyâ

10 Bâġ-ı ruḫuñda olmış o gîsû-yı ḫambeḫam
Müşgîn-şemîm-i sünbül ü reyḥân-ı enbiyâ

11 Berḳ-ı cemâli nûr-ı serâ-perde-i yaḳîn
Mişkât-ı ḥüsni şem^c-i şebistân-ı enbiyâ

12 Kuḥl-i ^cuyûn-ı cân-ı rüsül ḫâk-i maḳdemi
Gerd-i ḥarîmi sürme-i a^cyân-ı enbiyâ

13 Olmış vücûdı ḫil^cat-i "levlâk"(.) ile ezel
Sulṭân-ı çâr bâliş-i dîvân-ı enbiyâ

14 Nâm-ı şerîfi ser-süḫan-ı fihris-i rüsül
Ser-levḥa-i cerîde-i cünvân-ı enbiyâ

15 Nuṭḳ-ı faṣîḥidür binâgûş-ı Ḥaḳḳânî
Her bir ḥadîs̱i ḥüccet ü burhân-ı enbiyâ

16 Ḥaḳ ẕâtun eylemiş ni^cam-ı cûd u luṭf ile
Sâlâr-ı bî-niyâz-ı ser-i ḫ^vân-ı enbiyâ

17 Ḫoş geçmez idi sâye-i luṭfunda olmasa
Ḳadd-i bülendi ^car^car-ı bustân-ı enbiyâ

18 Dâru'ş-şifâ-yı ^caşḳı ^calîli dil-i rüsül
Derd-i ğam-ı muḥabbeti dermân-ı enbiyâ

19 Olsa ^caceb mi bâğ-ı İrem gibi bî-ḫazân
Gül-deste-i ğam ile girîbân-ı enbiyâ

20 Dergâh-ı ^cizzetünde nola olsa dembedem
Hep ḫıdmet ile bir zede dâmân-ı enbiyâ

21 Nîsân-ı feyż-i cân-ı celâliyle ol şehüñ
Ser-sebzdür ḥadîḳa-i sâmân-ı enbiyâ

(.) "Levlâke lemâ halaktü'l-eflâk": "Sen olmasaydın felekleri yaratmazdım." (Kudsî hadis olduğu söylenir.)

22 Kân-ı melâhat ol ki zenehdân-ı dürcidür
Ḫ^{v}ân-ı muḥabbetinde nemekdân-ı enbiyâ

23 ^{c}Ayn-ı ^{c}inâyeti nazar-endâz-ı ümmetân
Çeşm-i ḥimâyetiyle nigehbân-ı enbiyâ

24 Hâdî-i dîn ki nûr-ı sirâc-ı cemâlidür
Bezm-i yaḳîne şem^{c}-i fürûzân-ı enbiyâ

25 Vaṣf-ı cevâhir-i ṣıfâtıdur ṭabaḳ ṭabaḳ
Nuṭḳ-ı güher-nisâr u dür-efşân-ı enbiyâ

26 Lebrîz olup muḥabbet-i ^{c}aşḳıyle tâ-be-ḥaşr
Pürdür o naḳd-i şevḳle hemyân-ı enbiyâ

27 Her kûy-ı ser ki olmıya ġaltân-ı dergehi
Olsun ḳafâ-ḫor-ı ḫam-ı çevgân-ı enbiyâ

28 Lâyıḳ degilse de umarum fażl-ı Ḥaḳ ide
Bu naẓm-ı ^{c}âcizânemi şâyân-ı enbiyâ

29 Tâ ḥükm-i şer^{c} ile ola ol seyyidü'l-beşer
Ṣadr-ı risâlet üzre ḳalemrân-ı enbiyâ

30 Fermân-beri ola rüsül ü enbiyâ anuñ
Ḫalḳ olduġunca bende-i fermân-ı enbiyâ

31 Yâ Rab bi-ḥaḳḳ-ı faḫr-i rüsül tâ ki zindedür
Cân-ı Naẓîmi eyle senâ-ḫ^{v}ân-ı enbiyâ

II

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Meryem-i fikrüm olup ḥâmile-i feyż-i Ḫudâ
Doğdı gehvâre-i ṭabᶜumda Mesîḥ-i maᶜnâ

2 Benüm ol micmere-gerdân-ı şebistân-ı hüner
Kâm-ı ᶜâlem nefeḥât-ı süḫanumla bûyâ

3 Benüm ol bülbül-i gülzâr-ı beyân kim gûşum
Gül gibi şâhid-i maᶜnî dutar olsam gûyâ

4 Benüm ol mâşita-i rûy-ı ᶜarûsân-ı beyân
Kilk-i endîşem olup ṣûret-i maᶜnâ-pîrâ

5 Oldı bir mikḥele her saṭr-ı siyâh-ı naẓmum
Ṣafḥa-i şiᶜr-i laṭîfüm aña mir'ât-ı ṣafâ

6 Lûledür aña zebânum dehenümdür inbiḳ
Nola taḳṭîr-i gülâb-ı süḫan itsem ḥâlâ

7 Ḳalemüm ṭûṭî-i gûyâ-yı şeker-zâr-ı maḳâl
Mıṣr-ı endîşede şîrîn süḫanumdur bîgâ

8 Ṭabᶜuma feyż-i Ḫudâ żâ'iḳa-baḫş-ı ilhâm
Kand-i maᶜnâ leb-i endîşeme ḥâżır ḥelvâ

9 Her midâd-ı ḳalemüm reşk-i süveydâ-yı niẓâm
Noḳṭa-i naẓm-ı terüm merdüm-i çeşm-i rüknâ

10 Görse zencîr-i süṭûr-ı süḫanum şevḳinden
Ola Mecnûn gibi dil-bestesi cân-ı Leylâ

11 Dembedem olmadadur ke-Lebîd fikr ü ḫayâl
Dem-i cân-baḫş-ı Mesîḥ-i süḫanumla iḥyâ

12 Keyf-i ṣahbâ-yı refîḳ-ı hünerüm ġuṣṣa-şiken
Neşve-câm-ı raḥîḳ-ı es̱erüm ġam-fers[illegible]

13 Dûr-bîn-i ḳalemüm ṣâf-nümâdur o ḳadar
Ki görür cây-ı murâdın naẓar itse a^c^mâ

14 Sedd-i Ye'cûc-i edânî-i süḫandur nuṭḳum
Ḳavlüme ola Skender gibi ḳâ'il Dârâ

15 Feyż-i Ḥaḳ rehber iken ṭab^c^uma her vâdîde
Tengdür cilvesine sâḥa-i şi^c^r ü inşâ

16 Lehce-i dil-keş ile ṭab^c^-ı ḫoş-elḥânumdur
Çemen-i ma^c^rifete bülbül-i murġ ile serâ

17 Ṭab^c^um İskender-i ma^c^nâ ḳalemüm Ḫıżr-ı beyân
Nola itse süḫanum âb-ı ḥayâtı icrâ

18 Kilk-i çâlâk-terüm evc-i süḫande şehbâz
Fikr-i sî-murġ-perüm ḳâf-ı ḥikemde ^c^anḳâ

19 Mürşid-i ṭab^c^uma ilhâm-ı ilâhî rehber
Pîr-i endîşeme çûb-ı ḳalemüm oldı ^c^aṣâ

20 Cân atar rûḥ-ı Felâṭun da ḫam-ı muḫbireme
Teşne-leb nîşker-i ḫâmeme İbni Sînâ

21 Edhem-i ^c^aḳl-ı Aristo ḳala evvel ḳadüme
Eşbeh-i fikr-i serî^c^ümle olursa hem-pâ

22 Vâridâtıyla ṭolu genc-i güherdür dehenüm
Aña şemşîr-i zebânum yitişür ejderhâ

23 Ṭûṭî-i Mıṣra ḳıyâs itme bulınmaz hergîz
Murġ-ı h̲âmem gibi bir bülbül-i ṣad-gûne nevâ

24 Tâze elfâẓ ile güftârumı gûş eylemeğe
Pây-ı ta^{c}bîrumi taḳbîle gelür ḥüsn-i edâ

25 Vâlih-i naẓm-ı terüm cân-ı Lebîd ü Ḥassân
Mest-i câm-ı süh̲anum rûḥ-ı Cerîr ü A^{c}şâ

26 Ṭâ'ir-i ṭab^{c}-ı bülendüm ṭayerân itdükce
Görinür h̲âk-i ḥażîż-i uçmağa isti^{c}nâ

27 Ṭayy idüp ^{c}âlemi bir demde gelür hem yirine
Murġ-ı fikrüm ki açar bâl ü perin bî-pervâ

28Cedvel-i h̲âmem o mîzâb-ı ma^{c}ânîdür kim
Çemenistân-ı beyân andan olur feyż-nümâ

29 Ṣayḳal-ı feyż ile rûşenger-i ṭab^{c}-ı ṣâfum
Dembedem âyine-i dilden olur jeng-zidâ

30 Noḳṭa-i kilk-i siyûhumda ^{c}aceb ḥâlet var
Ṣûretâ ḳaṭre vü ma^{c}nîde yem-i ṭûfân-zâ

31 Hüdhüd-i nuṭḳumı bâğ-ı süh̲anumda görse
Ola zindân dil-i Belḳısa çemenzâr-ı Sabâ

32 Naẓmum âvîh̲te-i kerden-i teslîm-i fuḥûl
Süh̲anum dürr-i girân-mâye-i gûş-ı füṣeḥâ

33 Ṭab^{c}-ı derrâküme bir h̲âṣṣadur isti^{c}dâd
Vâlih-i şîftedür fıṭratuma fehm ü z̲ekâ

34 Görmiye çeşm-i hıred bulmıya seyyâh-ı hayâl
Arasa ᶜâlem-i endîşeyi zîr ü bâlâ

35 Dîde-i şâhid-i nutkum gibi bî-sürme siyâh
Tabᶜ-ı şûhum gibi sermest-i sühan bî-şahbâ

36 Mey-i ilhâmla memlû kadeh-i nâtıkası
Mest olup râzını tabᶜum nola itse ifşâ

37 Gül-i tahkîk pür itdi çemen-i sâmiᶜamı
Dem-i cân-bahşum o gülşende yiter bâd-ı sabâ

38 Nutk-ı şîrîn ü dil-âvîz ü füsûn-perverle
Fikr-i bârîk ile tedkîk-ı sühande Hakkâ

39 Bu kadar hüsn-i ᶜibâretle hünermendâne
Eyleyüp ᶜarsa-i pehnâyı maᶜânîde salâ

40 Şâᶜir-i sihr-i beyânum diye daᶜvâ itsem
Kimse daᶜvâmı benüm eylemez ısgâ illâ

41 Hᵛâce-i kevn ü mekân mahkeme-i vasfında
Dinleye budur ümîdüm o hıdîv-i dânâ

42 Nâ'ib-i kâzî-i hâcât-ı şefîᶜu'l-ᶜarasât
Müşfik-i hâl-i ᶜusât ol sened-i rûz-ı cezâ

43 Hilᶜat-ârâ-yı "leᶜamruk"(.) şeh-i "levlâk"(..)-efser
Enbiyâ-hayl ü rüsül-mevkib ü tevfîk-livâ

44 Fahr-i ᶜâlem şeh-i kevneyn resûlü's-sekaleyn
Mahrem-i râz-ı Hudâ şâhid-i bezm-i esrâ

45 Evvelîn dürr-i sadef-perver-i deryâ-yı vücûd
Âhirîn gevher-i gencîne-i sunᶜ-ı mevlâ

(.) "Leᶜamruk" : "Ömrün hakkı için" (Hicr /72)
(..) "Levlâk" bkz. s. 105

46 Nâzenîn-i ḥarem-i ru'yet-i Rabb-i ᶜizzet
Yaᶜni maḥbûb-ı Ḫudâ seyyidina mevlânâ

47 Ḳurretü'l-ᶜayn-ı rüsül nûr-ı dü-çeşm-i Cibrîl
Dürretü't-tâc-ı nübüvvet şeh-i "levlâk"-i (.) ḳıbâ'

48 Maşrıḳ-ı ṣubḥ-ı ezel mâh-ı cihân-tâb-ı ebed
Neyyir-i raḥmet o mihr-i felek-i "mâ-evḥâ" (..)

49 Mefḫar-i ᶜâlemiyân ᶜâlim-i cân cân-ı cihân
Dâver-i kevn ü mekân dâr-ı penâh-ı ż̇uᶜafâ

50 Râyet-efrâz-ı nübüvvet sipeh-ârâ-yı rüsül
Mâlik-i milk-i şefâᶜat şeh-i fermân-fermâ

51 Sebeb-i ᶜâlem ü âdem sened-i mevcûdât
Ḫusrev-i her dü-cihân pâdişeh-i her dü-serâ

52 Gülbün-i ravża-i Ṭâhâ gül-i bâġ-ı Yâsîn
Bî-ḫazân serv-i çemenzâr-ı "ve mâ-erselnâ" (...)

53 Ḳulzüm-i ᶜafv ü şefâᶜat dür-i deryâ-yı kerem
Menbaᶜ-ı raḥmet ü şefḳat güher-i kân-ı ᶜaṭâ

54 "Li-maᶜAllâh"-serîr-i Aḥmed-i mürsel ki odur
Pâdişâh-ı ḥarem-i muḥterem-i "s̱ümme denâ" (....)

55 Enbiyâ vü rüsül içre aña yoḳdur s̱ânî
Ki nübüvvetle risâletle odur müsteṡnâ

56 O kirâmı güherüñ âdemi itmiş şerefi
Mažhar-ı naṣṣ-ı kerîm-i "ve leḳad kerramnâ" (.....)

(.) "Levlâk" bkz. s. 105
(..) "Fevḥâ ilâ ᶜabdihi mâ evḥa": "O anda Allah dilediği mesajı kuluna vahyetti." (Necm/10)
(...) "Ve mâ erselnâke illâ raḥmeten li'l-ᶜâlemîn": "Biz seni cak âlemlere rahmet olarak gönderdik" (Enbiyâ/107; İbrahim/4 Hacc/52)
(....) "Sümme denâ fetedellâ": "Sonra yaklaştı, derken sarktı" Necm/18
(.....) "Velekad kerramnâ": Şüphesiz tekrîm ettik." (İsrâ/70)

57 Şem^c-i cem^c-i rüsülüñ râh-nümâsı sübülüñ
Enbiyâ hep o gülüñ ravżasına nâsiye-sâ

58 Ka^{c}be-i dergehinüñ zâ'iri beyt-i ma^{c}mûr
Ḥarem-i ravżasınuñ ^{c}âkifi ^{c}arş-ı a^{c}lâ

59 Mâh-ı tâbân-ı ^{c}Acem mihr-i dırah̲şân-ı ^{c}Arab
Cebhesi bedr-i recâ ṭal^{c}atidür şems-i ḍuḥâ

60 Ṣâ'im-i rûze-i dîdârı dil ü cân-ı ümem
Gîsûvânı şeb-i Ḳadr ü ruh̲ı ^{c}ıyd-i aḍḥâ

61 Gülbün-efrûz-ı Ḳureyş ü gül-i bâġ-ı ^{c}adnân
^{c}Andelîb-i çemen-i Yes̱rib ü serv-i Baṭḥâ

62 Kârbân-ı ümeme ḳâfile-sâlâr-ı necât
Dergeh-i ^{c}izzete hem reh-rev ü râh-nümâ

63 Kerd-i gird-i ḥarimi nûr-ı siyehle tev'em
H̲âk-i pâk-i ḳademi kuḥl-i dü-çeşm-i ḥûrâ

64 Dem-i neẓẓâre ġazâl-i nigehi ṣabr-güẕâr
Kuḥl-i "mâ-zâġ"la(.) çeşm-i siyehi h̲ôş-rübâ

65 Kürsi-yi sîm zer-i dergehi mâh u h̲urşîd
Rîzesinüñ ḥarem-i bârgehi necm-i şehâ

66 Dil-i ṣâfı güher-i cûd ile kândan ecved
Dest-i pâki kerem ü luṭf ile yemmden esh̲â

67 Lücce-i cûdına nisbetle o kân-ı keremüñ
Kemterîn ḳaṭre-i pîçîde degüldür deryâ

(.) "Mâ zâga'l-basar": "Gözü şaşmadı." (Necm/17)

68 Dem-i ^{c}afvinde seḥer-gâh-ı şefâ^{c}at o şehüñ
Derekâte derecât ola bedel ḫavfe recâ

69 Bir gelür ma^{c}ṣiyet-i ḫurd u büzürg-i ümmet
Pîş ^{c}afvinde berâberdür anuñ şâh u gedâ

70 Rûz u şeb mihr ü mehi kâse-i deryûze idüp
Âsitânında gedâdur o şehüñ çarḫ-ı dü-tâ

71 Eşk-i ter âh-ı seḥerdür o gül-i bî-ḫâruñ
Dembedem ravza-i ^{c}aşḳında olan âb u hevâ

72 Gevher-i mihrine şâyeste degüldür virse
Cevher-i cânını ḫalḳ-ı dü-cihân müjde-behâ

73 Defter-i kevn ü mekân almıya evvel saṭırın
Olsa tafṣîl-i s̱enâ-yı ṣıfatı icmâlâ

74 Gökde yirde yiri yoḳ ḳaṭre-i sîmâb gibi
Düşmen-i şer^{c}ini Ḥaḳ itmiş ezel bî-ser ü pâ

75 Şehper-i şerm ü edeble yüzini ferş iderek
Olsa çârûb-keş-i ḫâk-i deri bâl-i hümâ

76 Ola hemvâre idüp anda gülâb-efşânı
Ḥarem-i ^{c}izzetine ebr-i sa^{c}âdet saḳḳâ

77 Şebnem-âlûd-ı ġarḳ olsa gül-i rûyı olur
Sebz türâb- ruḫıyla çemen-i şerm ü hayâ

78 Gülşen-i rif^{c}atine sebze-i bîgâne felek
Mâh bir ayçiçeği anda güneş mihr-i giyâ

79 Nuṭḳ-ı şîrînına ṭûṭî gibi dil-teşne hezâr
Lebine ġonce-i ter rûyine verd-i ra^cnâ

80 Bûy-ı gîsû-yı laṭîfiyle mu^caṭṭar reyḥân
Sünbül-i şîfte âşüfte dimâġ-ı sûrâ

81 Es̱er-i mu^ccize-i bâḥiresiyle o şehün
Oldı gûyâ yed-i pâkdeki seng-i ḫârâ

82 Olmada cân-ı ümem dâ'ire-i şer^cinde
Ḥaşredek noḳṭa-i pergâr gibi pâ-ber-câ

83 Ser-fürû-bürde olup maḥkeme-i ^cadlinde
Ḥükmine virdi rıżâ gebr ü yehûd u tersâ

84 İbni Sînâ gibi her kûşede biñ ḫastesi var
Yazmamış ^cillet-i bîmârını Ḳânûn-ı şifâ

85 Âferîneş daḫi ma^cdûm idi mevcûd iken ol
Âferîde heme nâbûd idi ferdâ ferdâ

86 Dergeh-i kadrine ferrâş revân-ı Âdem
Ḥarem-i ^ciṣmetine câriye rûḥ-ı Ḥavvâ

87 Mîhmân-ı ser-i ḫ^vânı keremi rûḥ-ı Ḫalîl
Enbiyâ vü rüsül ol ḫ^vâna tıfıl olsa sezâ

88 ^cIyd-i ^caşḳında dil ü cân-ı Simâ^cîl gibi
Ola ervâḥ-ı muḳaddes dil ü cân ile fedâ

89 Ṭûr-ı şevḳında nola ol "ene efṣaḥ"(.) ḫaberün
Ḳâ'il-i ḳavl-i ḥükm-perveri olsa Mûsâ

(.) "Ene efsahu'l- arab": "Ben arap(lar)ın en fesâhatlisiyim." (Hadîs-i Şerif)

90 Enbiyâsı gibidür ḳavm-ı Kelîmu'llâhun̄
Didi ol faḫr-ı cihân ümmetüm içre ^{c}ulemâ

91 Çeşm-i cân-ı Zekeriyyâ ruḫunun̄ ḥayrânı
Ḥilye-pîrâ-yı cemâli leb-i rûh-ı Yaḥyâ

92 Şerm-i cûd u keremiyle yire geçdi Ḳârûn
Cüst ü cûy-ı ḥaremiyle göge çıḳdı ^{c}Îsâ

93 Maẓhar-ı redd ü ḳabûli olanun̄ mertebesi
Birinün̄ taḥt-ı s̱erâdur birinün̄ fevḳ-ı ^{c}alâ

94 Bağrı yağı erimezdi es̱er-i tâbından
Nûr-ı ḥıfzından eger şu^{c}le-i şem^{c} alsa żiyâ

95 Ḍarb-ı tîġ-ı ḳadr-endâz-ı ḳażâ peykârı
İtdi her ḥamlede düşmenlerini rû-be-ḳafâ

96 İstemez seng-i fesân çarḫa ṭutarsa dönmez
Tîr-i dil-dûzı ḳader tiġ-ı ser-endâzı ḳażâ

97 Sipeh-i rezmine ol ḫüsrev nuṣret ^{c}alemün̄
Oldı her ḥamle-i pür-şûrda hengâm-ı veġâ

98 Siper-i sîm-i ḳamer miġfer-i zer mihr-i münîr
Mâh-ı nev tîġ-ı kemer-bend-i muraṣṣa^{c} cevzâ

99 Dembedem cûy-ı fenâdan güẕerân eylemege
Pîl-i şemşîri yeter münhel-i cân-ı a^{c}dâ

100 Sipeh-i ḥaşmetine ^{c}avn-i Ḫudâ rehber olup
O şehün̄ itdügi dem ^{c}azm-i çemen-zâr-ı ġazâ

101 Ṣulayup lâle-sitân-ı ẓaferi tîġ-ı ġuzât
Kûşe kûşe dökilür cedvel-i ḫûn-ı ḥuṣamâ

102 Ṣadme-i ḳahrı ile Hind ü ᶜAcemde o şehün
Müminâtıyla yire geçdi revâḳ-ı Kisrâ

103 O şehün sâ'il-i dergâhı kibâr ile ṣıġâr
O şehün bende-i fermân-beri pîr ü bernâ

104 Ḫâk-i dergâhını rû-mâle gelüp şerminden
Düşüre nâfesini yolda ġazâlân-ı Ḫıṭâ

105 Âhuvân-ı ḥarem-i ravża-i vâlâ-terine
Çemen-i cennet-i Firdevs-i berîn ola ġıdâ

106 Ḳaṣr-ı şerᶜinde Ebû Bekr ü ᶜÖmer ol şâhün
Daḫi ᶜOs̲mân u ᶜAlî oldılar erkân-ı binâ

107 Biri ṣıdḳ ile biri ᶜadl ile bî-hemtâdur
Biri ḥilm ile biri ᶜilm ile ferd ü yektâ

108 Birisi baḥr-ı ᶜaṭâdur birisi ḳulzüm-i dâd
Birisi kân-ı ḥayâdur birisi genc-i seḫâ

109 İki şehzâde-i pür-cûd Ḥasan ile Ḥüseyn
Her biri olmış iken nûr-ı dü-çeşm-i Zehrâ

110 Birine kâse-i zehrâb-ı fenâ sundı ḳader
Birini tîġ-ı ḳażâ itdi emîr-i şühedâ

111 Oldılar cân ile fermân-ı Ḫudâya teslîm
Her biri ḥükm-i ḳażâ vü ḳadere virdi rıżâ

112 Rûḥ-ı pâk-i şeh-i kevneyne dürûd ile ṣalât
Âl ü evlâdına aṣḥâbına teslîm ü s̱enâ

113 Şeb-i mi^c^râc o H̱udâvend-i H̱udâvendâne
Sidreden Ḥażret-i Cibrîl olup bâl-güşâ

114 Müjde-i vuṣlat ile da^c^vete geldi götürüp
Bir hümâ-sâye Burak̇ esb-i hümâyûn-sîmâ

115 Sürme-i k̇udret ile çeşm-i siyâhı mekḥûl
Sünbüleyn-i perçemi hem dil-keş ü hem rûḥ-efzâ

116 İntiẓâr üzre iken mak̇demine ḥasret ile
Oldı bir demde yiri mescid-i ẖâṣ-ı Akṣâ

117 Enbiyâ vü rüsüle idüp imâmet anda
Oldı devletle feres-rân-ı mak̇âm-ı vâlâ

118 Serbeser ^c^âlem-i mekânı temâşâ iderek
K̇almadı itmedügi seyr-i cibâl ü ṣaḥrâ

119 Çarḫ-ı mînâya k̇adem başdı açup bâl ü perin
O peridür ki ola cilvegehi şîşe-serâ

120 Ṣubḥa-dek yandı k̇anâdîl-i nücûm-ı raḫşân
Eyledi yümn-i k̇udûmiyle felek donanma

121 Oldı gülgûn-ı şafak̇ ṭâs-ı felekde ḥâżır
Virdi yâl ü dem-i pâkîzesine reng-i ḥınâ

122 Bir işâretle dü-şak̇k̇ oldı o dem kerde-i mâh
O şehüñ kûşe-i ebrûsı idince îmâ

123 Zîr-ı meşk oldı kamer levh-i zer-efşân hurşîd
O şehüñ medhini itdi ᶜUṭârid imlâ

124 Kademin bûs idicek oldı hemân raks-künân
Zühre murgûle-i naᶜt ile terennüm-pîrâ

125 Kurs-ı hurşîde nigâh eylemedi zerre kadar
İtdi ol ḍayf-ı Hudâ anı Mesîhe iᶜṭâ

126 Müşterî kadı iken mahkeme-i nüh-feleğe
İtdi bercîs kemâlinden anuñ istihyâ

127 Bîm-i şemşîr-i cihân-gîri ile Behrâmuñ
Eline raᶜşe gelüp düşdi o tiğ-ı ğarrâ

128 Pâsbân eyledi heftüm felege Keyvânı
Burc-ı isnâ aşere gezdi olup reh-peymâ

129 Peyk-i Mevlâ ile ol cân-ı cihân devletinüñ
Sidreye oldı revân sürᶜat ile rûh-âsâ

130 Kaldı hem-râhı dahi anda misâl-i bülbül
Gül-i rûyından olup dûr didi va-esefâ

131 Kürsi-yi ᶜarşa ᶜurûc itdi sürûşân-ı kirâm
Didiler pâyını takbîl idüp ehle sehlâ

132 Anı da geçdi olup taht-ı revânı Refref
ᶜÂlem-i nûra żiyâ virdi o hurşîd-likâ

133 Kâbe-kavseyne gelüp menzil-i kurb oldı yiri
Kelimât itdi bilâ-vâsıṭa bî-harf ü ṣadâ

134 Ne murâd itdi ise virdi iki ʿâlemde
Ḳıldı her ḥâcetini Ḥażret-i Allâh revâ

135 Mâverâsından anuñ bulmadılar nâm ü nişân
Oḳını atdı o dem yayını yaṣdı ʿuḳalâ

136 Mümkinât olmış iken pey siperi sürʿatinüñ
Burada kendüyi ġayb eyledi ʿaḳl-ı ḫodrâ

137 Lâ-mekân mülkini ṭayy eyledi ol şâh-süvâr
Şeş-cihât olsa nola cünbişine teng-i ḳażâ

138 Yine geldi yirine bir bedene rûḥ gibi
Müjde-i raḥmet ile oldı meserret-baḫşâ

139 Mihribânâ mededâ kehf-i emânâ senedâ
Ey ʿuṣât-ı ümeme müşfiḳ-i bî-çend ü çirâ

140 Seni bî-Ṭûr münâcât-ı Kelîm itdi Ḫudâ
Olmadan menzil-i Mûsâ daḫi Ṭûr-ı Sînâ

141 Seni Ḥaḳ eyledi mişbâḥ-ı hidâyet-lemeʿân
İtdi güm-râhlara şerʿini mişkât-ı belâ

142 Muʿcizâtuñla cihân bâġına ser-sebz itdüñ
Ey vücûdı çemen-ârâ-yı gülistân-ı beḳâ

143 Cedvel-i şerʿ-i laṭîfüñ idüp icrâ ḥükmin
Oldı reyyân u muṭarrâ bu çemen-zâr-ı fenâ

144 Gülşen-i naʿt-ı şerîfüñde bu şiʿr-i ter ile
Bülbül olsa yiridür cân-ı Naẓîm-i şeydâ

145 Saña îmân ile ikrâr ideli arż u semâ
Yirde gökde didiler ins ü melek âmennâ

146 Kabe-kavseyn kemân kaşlarınuñ ham-zedesi
Tîr-i müjgânınuñ âmâc-gehi "ev ednâ"(.)

147 Ey kad-i serv-i çemân-ı çemen-i ğaybü'l-ğayb
Sâyebân eyler idi sâyeñi bulsa Tûbâ

148 Olmayan sâye-veş üftâde nihâl-i kadüñe
Sâye gibi ola senden iki ᶜâlemde cüdâ

149 Kürsî-i ᶜarş-ı muᶜallâ ola nezzâre-gehi
Tûtiyâ eylese hâk-i derüñi nâ-bînâ

150 Vâlih-i âyîne-i talᶜatüñ İbni Mesᶜûd
ᶜÂşık-ı derd ü ğamuñ cân ü dil-i Bû Derdâ

151 Dergehüñ kaᶜbe-i ebrâr u metâf-ı ahrâr
Kıble-i hâcet ü mihrâb-ı niyâz-ı ᶜurefâ

152 Dest-i âmâle ğubâr-ı ser-i kûyuñ iksîr
Çeşm-i ikbâle türâb-ı kademüñ kuhl-i cilâ

153 Medhüñi Hażret-i Hak itmiş iken mahlûkât
Nice taᶜrîf ideler zât-ı şerîfüñ hâşâ

154 Hüccet-i vasf-ı sıfâtuñda hatâ itse Nazîm
Keremüñden kalem-i ᶜafv ile eyle imżâ

155 Hüccet-i cürmine ᶜafvüñ olup imżâ-yı kabûl
Şefkatüñ ola berât-ı ᶜamelinde tuğrâ

(.) "Kâbe kavseyni ev ednâ": "İki yay kadar belki daha da yakın oldu". (Necm/9)

156 Kilk-i ^{c}afvüñle beyâż eyle sevâd-ı cürmin
O siyeh-nâme meded ḳalmıya ber-h̲aṭṭ-ı h̲aṭâ

157 Ṣaḥn-ı maḥşerde ḳıyâmet ḳopara feryâdı
Aña imdâd-res olmazsañ eger vâ-ḥayfâ

158 Keremüñden dü-cihânda ne ḳadar müẕnib ise
Kesmez ümmîdini ey h̲^{v}âce-i dîn ü dünyâ

159 Eyleme dest- küşa dâde-i ġayra şâhum
Eyle dervîşüñi cûd ü keremüñle iġnâ

160 Hem-civâr eyle o bî-çâreyi bir bî-kesdür
Ṣıḥḥatinde aña ḳıl cennet-i kûyuñ me'vâ

161 Ḥarem-i kûyuñı itsün dil ü cân ile ṭavâf
Dembedem nâle-künân yalın ayaḳ başı ḳabâ

162 Eylesün gülşen-i kûyuñda sürûr ü neġamât
Bülbül-i midhatüñi eyleme bî-berk ü nevâ

163 Anı da ḳâfile-i luṭfuña ilḥâḳ eyle
Nefḥa-i sûr ola ol demdeki gülbank-i derâ

164 Dem-i âh̲irde ola mûnis-i cânı zikrüñ
Ḳoma bî-çâreyi ol demde ġarîb ü tenhâ

165 Ṣalevâtuñla leb-i cânına ur mühr-i sükût
Vire kâlâsına pîrâye o zîbâ tamġa

166 Besdür ey h̲âme yiter eyleme taṭvîl-i kelâm
Nice bir lâf-ı süh̲ande bu dükenmez da^{c}vâ

167 Eyle her ḥarf-i ḫaṭāya dü-hezār istiġfār
Vaḳtidür dergeh-i Ḥaḳḳa açıla dest-i du^c^â

168 Tâ ki vaṣf-ı şeh-i kevneyn ile her şâm ü seḥer
Bağlana maḥmil-i kâlâ-yı nu^c^ût-ı şu^c^arâ

169 Ḳâfile ḳâfile envâ^c^-ı taḥiyyât u ṣalât
Ravża-i pâkine teslîm ola her ṣubḥ u mesâ

170 Ḫâdim-i şer i olup fevḳ-ı ^c^alâda mesrûr
Ḫıṣm-ı câhı ola mescûn-ı çeh-i taḥt-ı serâ

171 Ser-i bî-devlet-i bed-ḫ^v^âhına rûzân u şebân
Ḥaşre-dek ebr-i feżâ yağdıra bârân-ı belâ

III

Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Ol ki vird-i zebân-ı her femdür
Ümmet-i pâk-i ḥabîb-i ekremdür

2 O ḫudâvend-i ^c^âlem ü âdem
Naṣṣ-ı Ḳur'ân ile müsellemdür

3 ^c^İllet-i âferîneş-i ^c^âlem
Sebeb-i "mâ' ü ṭîn"-i âdemdür (.)

4 Gerçi âḫirde geldi bu bezme
Enbiyâ vü rüsülden aḳdemdür

5 Nola ẓâhirde ger mu'aḫḫar ise
Ḫaberi ẕâtınuñ muḳaddemdür

(.) "Mâ ü ṭîn": "Su ve balçık." Âyet veya hadis olmayıp insanın yaratılışına telmihan kullanılmıştır.

6 Oldı fermân-beri Süleymânlar
Enbiyâ içre faṣṣ-ı h̲âtemdür

7 Neş'e-i nuṭḳıdur Kelîmu'llâh
H̲astesi rûḥ-ı İbni Meryemdür

8 H̲ıżr u İlyâs zinde-i ^{c}aşḳı
Dil-i Eyyûbe derdi merhemdür

9 H̲^{v}ân-ı cûdında rûḥ-ı İbrâhîm
Mîhmân-ı ^{c}azîz ü mükremdür

10 Cân-sipârı revân-ı İsmâ^{c}îl
^{c}Iydgâh-ı ġamında ḥürremdür

11 Pîş-i ḥükminde ol şeh-i rüsülün
Dâmen-i enbiyâ ferâhümdür

12 Cân-ı ^{c}uşşâḳa kûyıdur ^{c}Arafât
Dergehi ḳıblegâh-ı ^{c}âlemdür

13 H̲âl-i ruh̲sâresi zülâl-i lebi
Ḥacerü'l-esved ile zemzemdür

14 ^{c}Anberîn-i keyvân-ı ruh̲sârı
Kisve-i Ka^{c}be-i mükerremdür

15 Çâr-yâr-ı ^{c}iẓâm ü ṣaḥb-ı kirâm
Meclisinde nedîm ü hem-demdür

16 "Li-ma^{c}a'llâh"(.) maḳâm ü ḳurb-ı ḥarîm
Bezm-i h̲âṣ-ı H̲udâya maḥremdür

(.)"Lî ma A'llâh": "Hz. Peygamber ile Allah arasında olan bir takım mahremiyetleri veya sırları ifade için kullanılan ibaredir.

17 Fah̲r-i ^{c}âlem Muḥammed-i ^{c}Arabî
Mesned-efrûz-ı ^{c}Arş-ı A^{c}ẓamdur

18 Aḥmed-i mürsel ol peyâmber kim
Rütbesi ^{c}Arşdan mu^{c}aẓẓamdur

19 Ḥadd-i imkâna dek o sulṭânuñ
Câhına her dü-kevn munẓamdur

20 Aṭlas-ı çarh̲a eblaḳ-ı ^{c}azmi
O şehün zîb-bah̲ş-ı maḳdemdür

21 Cân-ı ^{c}aṭşâna ol yem-i cûduñ
Lûle-i her benânı maḳsemdür

22 ^{c}İlm ü ^{c}irfân ile o ^{c}ayn-ı ledün
Rüsül ü enbiyâdan a^{c}lemdür

23 O şehüñ pîşgâh-ı emrinde
Ḳadd-i bâlâ-yı ser-keşân h̲amdur

24 O şehüñ bezmgâh-ı nehyinde
Câm-ı meksûr h̲âṭır-ı Cemdür

25 O şehüñ medḥ-i z̲âtınun ġayrı
Şi^{c}r-i siḥr-i ḥelâl ise z̲emdür

26 Oldı maḥkûmı cümle mevcûdât
Ḥükm-i sulṭân şer^c-i aḥkemdür

27 Bah̲s̲ iden mekteb-i kemâlinde
^{c}Aḳl-ı Bû Cehl gibi mülzemdür

28 Sâ'il-i kemterîn-i dergeninüñ
Sâ'il-i kemterîni Ḫâtemdür

29 Ḥûşe-i tâki bâğ-ı rif^catinüñ
^cIḳd-ı pervîn sipihr-i Târemdür

30 Ḳaṣr-ı ^cizzet-serâ-yı câhında
Âsmân heft-pâye süllemdür

31 Çarḫ mîzân-ı cûdına keffe
Mihr ü mâh u nücûm dirhemdür

32 Dil-i müşkil-küşâ-yı ehl-i kemâl
Nuṭḳ-ı ḥallâl-ı râz-ı mübhemdür

33 Ṭab^c-ı gencîne-i mürüvvet ü cûd
Keff-i dest-i mekârimi yemdür

34 Dôstânı ^cazîz ü ḫurrem ü şâd
Düşmenânı ẕelîl ü sersemdür

35 Gülşen-i ^cafvi ravża-i cennet
Ḳahrı dâğ-ı dil-i cehennemdür

36 ^cAfvinüñ seyyi'ât-ı muḥtâcı
Feraḥ elbette ğamla tev'emdür

37 ^cAfv ü cûdıyla seyyi'ât-ı ümem
Gûyiyâ âftâb u şebnemdür

38 Peder ü mâderinden ümmetine
Müşfiḳ ü mihribân u erḥamdür

39 Cismi rûḥ-ı muṣavver olsa nola
Cümleten cân ü dili mücessemdür

40 ᶜAnberîn bûy-ı ḥüsn-i aḫlâḳı
Leḫlaḫa-sây-ı nâfe-i şemdür

41 Ḥasret-i bûy-ı keyvânıyla
Sünbül-âsâ benefşe derhemdür

42 Bîm-i ḫışm ü ümîd-i luṭfu ile
Şîr-i ner kürbe kürbe ẓîğamdur

43 Eşheb-i şerᶜinün rikâbında
Ğâşiye-dârı pîr-i Edhemdür

44 Der-i dâru'ş-şifâ-yı ḥıfẓında
Derd-i cân-ı ᶜalîline emdür

45 Seyf-i meslûl-i Ḥaḳ ki ᶜavn ü ẓafer
Ḳabẓa-i ḳudretinde ğamğamdur

46 Şeb-i târ-ı veğâda nûr-ı siyâh
Nîze-i neşterinde perçemdür

47 Heybet-i ḳahramân-ı rezminden
Şîrler teb-girifte-i remdür

48 Sûzını ḫırḳa-dûz-ı ümmetinüñ
Ser-i aᶜdâya seyf-i ṣârimdür

49 Müjesi çeşm-i ḫışm-ı saṭvetinüñ
Ciger-i ḫaṣma tîr-i mübremdür

50 Pençesi nâ-tüvân-ı leşkerinüñ
Pençe-i tâb-ı hezâr neyyiremdür

51 Her biri leşker-i muẓafferinüñ
Şeh-i ṣad Ḳahramân u Rüstemdür

52 Ḍarb-ı kûpâl-ı savletiyle gelen
Deheninden ᶜadûlaruñ demdür

53 Farḳ-ı cân-ı ḥasûd-ı bî-sûda
Nîzesi fetḥa şeşperi żammdur

54 Ḥâsid-i ḫânedân-ı ᶜizzetinüñ
Dem-i sûr sürûrı mâtemdür

55 Vaṣfınuñ iltizâmı lâzımdur
İns ü cânla s̱enâsı elzemdür

56 Ḫâk-i dergâhı şevḳ-ı dîdârı
Nûr-ı dîdem sürûr-ı sînemdür

57 Derdi mużmer derûn-ı sînemde
Ġamı cân ü dilümde müdġamdur

58 Ṭabᶜumı eyleyüp lebâleb feyż
Vâridât-ı nuᶜûtı mülhemdür

59 Gevher-i midḥatiyle mâlâmâl
Sîne gencîne-i muṭassamdur

60 Cilvegâh-ı sitâyişinde henüz
Ḳalemüm Edhem-i muᶜallemdür

61 Lûle-i vird-i dürûdına ḫâmem
Ḥâside lîk mâ'-i pür-semdür

62 ᶜAks-i didârı münceli eyler
Tâ ki mir'ât-ı dîde pür-nemdür

63 Dil ü cânumda vaṣf-ı dîdârı
Dil ü cânum ile musammemdür

64 İki ᶜâlemde lâl ü ebkem ola
O ki vaṣfında lâl ü ebkemdür

65 Umarum ey Naẓîm ola maḳbûl
Ḫidmet-i naᶜti pîş eger kemdür

66 Ṣalavât u dürûd u teslîmi
Ümmete tâ ki semt-i eslemdür

67 Ola rûḥ-ı laṭîfine ihdâ
Tende tâ kim nefes demâdemdür

IV

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Vücûd-ı enbiyâ tesbîḥ-i dürr gibi ser-âmeddür
O tesbiḥe imâme gevher-i ẕât-ı Muhammeddür

2 Nola olsa o tesbîḥe imâme ol dür-i yektâ
Ki mecmûᶜ-ı rüsülden enbiyâdan ẕâtı müfreddür

3 Tecellî ideli nûr-ı aḥad burc-ı hüviyyetden
O nûrun cilvegâhı ṭavḳ-ı çeşm-i mîm-i Aḥmeddür

4 Kemândâr-ı maḳâm-ı ḳâbe-ḳavseyn Aḥmed-i Muḫtâr
Ki tîr-i ḳaṣdınuñ ser-menzili âmâc-ı maḳṣaddur

5 Ḫıdîv-i taḫtgâh-ı "li-ma^callâh"(.) seyyidü'l-ḳevneyn
Ḫudâvend-i "le^camruk"(..)-efser ü "levlâk"(...)-mesneddür

6 Ḥarîm-i ḳurb-ı Ḥaḳ maḥrem-serây-ı sırr-ı Sübḥânî
Ki miḥrâb-ı der-i cânı ^cibâdu'llâha ma^cbeddür

7 Risâlet-efseri bir ser-nübüvvet ḫil^catı der-ber
Şeh-i mülk-i beḳâdur pâdişâh-ı taḥt-ı sermeddür

8 O yektâ ^câlem-ârâ şeh-süvâr-ı mülk-i lâhûtuñ
Felek çevgân-ı fermânında bir gûy-ı zeberceddür

9 "Ev ednâ"-yı ledün ders-i debistân-ı kemâlâtuñ
Ḥuẓûr-ı ^cizzetinde ^caḳl-ı evvel ṭıfl-ı ebceddür

10 O kim ins ü melek-kerden be-ṭavḳ-ı ḥükmidür ḥâlâ
Zemîn ü âsmânda emri fermân-ı mü'ekkeddür

11 O ḫurşîd-i kemâle ẕerre-i nâçîz olan nâḳıṣ
Ḳamerden ṭâli^ci sa^cd âftâb-ı baḫtı esveddür

12 Sevâd-ı a^cẓam-ı ^caşḳı o maḥbûb-ı ilâhînüñ
Kenâr-ı cûybâr-ı dilde bünyân-ı mühemmeddür

13 Maḳâm-ı sidre vü refref ḳudûmiyle müşerrefdür
Muḳîm-i kürsî-yi ^cArş-ı mecîd ol ẕât-ı emceddür

14 Ezelden tâ ebed câhı ḳabûl-i ^cazl ü naṣb itmez
Risâletle nübüvvet kisveri aña mü'ebbeddür

(.)"Lî ma^cA'llâh" bkz. s.123
(..)"Le amruk": "Ömrün hakkı için." (Hicr/72)
(...)"Levlâk" bkz. s. 105

15 Reh-i câh-ı celâlinde zemîn bir tûde-i kemter
Güzergâh-ı kemâlinde felek bir köhne künbeddür

16 Ġazâl-i ḫâveri fitrâk bend-i raḫşân iclâli
Kemend-i ḥükmine nesr-i felek ṣayd-ı muḳayyeddür

17 ᶜAlîl-i derdinüñ bîmârı cân-ı Bû ᶜAlî Sînâ
Dil-i dîvânegân-ı ᶜaşḳı Eflaṭundan erşeddür

18 Rıżâ-cûyân-ı emri dembedem maḳbûl-i müstes̱nâ
Feżâ-pûyân-ı nehyi her ḳadem merdûd ü mürteddür

19 Dil-i deryâ-nis̱ârı mekrümetde yemden esḫâ-ter
Kef-î gencîne-baḫşı ᶜâṭıfetde kândan ecveddür

20 Türâb-ı ravżası iksîr-i devlet cân-ı maḫlûḳa
Ġubâr-ı kûyı kuḥl-i çeşm-i ervâḥ-ı mücerreddür

21 Hüveydâdur müdâm ehl-i şuhûda cümle aᶜmâya
Ki envâr-ı cemâl-i Ḥaḳḳa müstaġraḳ o meşheddür

22 Nola ṣandûḳa-i pür-feyżi olsa maṭlaᶜu'l-envâr
Tecellî-i ilâhî nûrına maẓhar o merḳaddür

23 Zemîne zıllı düşmez nûrdan ḫalḳ eylemiş Allâh
Riyâż-ı Yes̱rib ü Baṭḥâda bir serv-i sehî-ḳaddür

24 Ḫıyâbân-ı risâletde gülistân-ı nübüvvetde
Sehî-ḳad gül-ᶜiẕâr u lâle-ruḫsâr u semen-ḫaddür

25 Nola dil-bestesi hep enbiyâ vü mürselîn olsa
ᶜİḳâl-i ᶜaḳl-ı Rûḥu'l-Ḳuds o gîsû-yı mücaᶜaddür

26 Meşâm-ı cân-ı eşbâh dimâġ-ı râḥat-ı ervâḥ
Şemîm-i ḥüsn-i ḫulḳıyla muᶜanberdür muᶜavveddür

27 Nübüvvetle muṣayḳal seyf-i meslûl-i ilâhîdür
Ne tîġ-ı ġamġama beñzer ne şemşîr-i mühemmeddür

28 Ḳabûl itmezse ḥükm-i daᶜvetin çevgân-ı ḳahrıyla
Ser-i düşmen mis̲âl-i kûy-ı seyli ḫurde-i reddür

29 O şâhuñ rehber-i emriyle ᶜazm-i rezm iden ġâzî
Livâ-yı ᶜavn-i tevfîḳıyle manṣûr ü mü'eyyeddür

30 Ḥalel bulmaz şühûr ile sinîn olsa güsiste-târ
Niẓâm-ı şerᶜ-i ᶜâlem-gîri kim tâ ḥaşr mümteddür

31 Ḳıyâmet ḳopsa vîrân olsa ᶜâlem maḥfil-i şerᶜi
Tezelzülden müberrâ beyt-i maᶜmûr-ı müşeyyeddür

32 Penâh itse nola cân ü dil-i maẓlûm-ı ġam-dîde
Ḥiṣâr-ı ḥıfẓı kim ẓulm ü sitem Ye'cûcına seddür

33 Nola ḥallinde ᶜâciz olsa ᶜaḳl-ı cevher-i evvel
Hümâyûn-nâme-i evṣâfı bir metn-i muᶜaḳḳaddur

34 Cihânda vaṣfı olmaz ᶜaḳl ile idrâk ile maḥṣûr
Ezel âġâzdur aña ebed encâm-ı serḥaddür

35 Suṭûr-ı ḥarf evṣâfında şeb dûde şafaḳ laᶜli
Felek levḥ-i zer-efşân noḳṭa encüm mâh nevmîddür

36 Edâ-yı vaṣf-ı pâkinde şeker-pûşân-ı güftâruñ
Maḳâl-i ṭaᶜna dâd-ı lez̲z̲et-i ḳand-i ṭayr-ı zeddür

37 Ḫudâvendâ ḳabûl eyle Ṇazîmüñ tuḥfe-i naʿtin
Egerçi midḥatüñde nice dîvânlar mücelleddür

38 Ümîd oldur ola câ.y-ı penâhı köhne ʿiṣyândan
Binâ-yı vaṣf-ı ẕâtuñda bu bir ṭarḥ-ı müceddeddür

39 ʿAded yoḳ cürmine ʿâṣî ḳuluñdur yâ Resûla'llâh
Velî ʿafvüñ senüñ luṭf-ı ilâhî gibi bî-ʿaddür

40 Yüzin dergâhuña sürdükde envâʿ-ı taḥiyyâtla
Murâdı ḥażretünden müjde-i ḥarf-i ḫoş-âmeddür

41 Ḳabûl eyle temennâsın gedâ-yı âsitânuñdur
Anı red eyleme şâhum eger nîk ü eger beddür

42 Civâr-ı ʿizzetünde her gedâ kim mîhmânuñdur
Serâpâ cürm ise ḫuld-i berîn içre muḫalleddür

43 O kim ḫâk oldı râh-ı ḥasretüñde bâliş-i nâzı
Ser-i zânû-yı ḥûra der-sitabraḳ ferş-i maḳʿaddür

44 Nuʿût-ı enbiyâ vü mürselîn tesbîḥ-i lü'lü'-vâr
Demâdem tâ ki efvâh-ı ḫalâyıḳda zebân-zeddür

45 Ola dergâhuña her demde ṣad silk-i dürûd ihdâ
Miṣâl-i sübḥa-i dürr sübḥa tâ kim zîb-i her yeddür

V

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Ey ḥarîm-i ḫâṣ-ı bezm-i ru'yet-i perverdigâr
Vech-i Ḥaḳḳa ẕâtı hem âyine hem âyînedâr

2 Noḳṭa-i cîm-i celâl-i ᶜizzeti kevn ü mekân
Ḫalḳa-i devri muḥît-i ᶜâlem-i hejdeh hezâr

3 Manṣıb-ı kadr ü kemâli ber-mezîd ü müstedâm
Kişver-i câh-ı celâli bî-müşîr ü müsteşâr

4 Ḫâk-rûb-ı bârgâhı şeh-per-i Kerrûbiyân
Ḫâdim-i dergâhı Rûḥu'l-Ḳudsdür leyl ü nehâr

5 Sâkinân-ı ravża-i ᶜâlem-penâhı ins ü cân
ᶜÂkifân-i Kaᶜbe-i dergâhı ervâḥ-ı kibâr

6 Dôstân-ı ḳadr ü iḳbâli ᶜazîz ü ser-bülend
Düşmenân-ı ᶜizz ü iclâli ẕelîl ü ḫᵛâr u zâr

7 Rîzesinüñ âsitânı gevher-i tâc-ı mülûk
Cevher-i iksîr ile ḫâk-i ḥerîmi hem-ᶜayâr

8 Mîhmân-ı mîzbân-ı luṭfı sultân ü gedâ
Ḥamd-ḫᵛân-ı ḫᵛân-ı cûdı pîr ü ṭıfl-ı şîr-ḫᵛâr

9 Ḫoş-nişîn-i sofra-i inᶜâmı cân-ı ḫâṣ u ᶜâm
Dâne-çîn-i ḫarmen-i iḥsânı murġ u mûr u mâr

10 Ṭabᶜ-ı feyż-âs̱ârına bir ẕerre ḫurşîd-i münîr
Dest-i gevher-bârına bir ḳaṭre emvâc-ı biḥâr

11 Kâse-şûy-ı maṭbah̲-ı cûdı şeh-i fagfûr u Çin
Cebhe-sây-ı bâb-ı luṭfı pâdişâh-ı kâmkâr

12 Bûstân-ı rif^{c}atı bir bâğ-ı bî-h̲âr u h̲azân
Gülsitân-ı ^{c}izzeti bir ravża-i her-dem-bahâr

13 Nûr-ı ^{c}afvi meclis-i râḥat-fürûz-ı ehl-i h̲uld
Berḳ-ı h̲ışmı h̲armen-i ârâm-sûz-ı ehl-i nâr

14 Bezm-i esrâr-ı ilâhîde nedîm-i nüktedân
Mekteb-i ^{c}ilm-i ledünde h̲^{v}âce-i ḥikmet-şi^{c}âr

15 Gevher-i genc-i ^{c}ulûm-ı evvelîn ü âh̲irîn
Lücce-i taḥḳîḳde yek-dâne dürr-i şâhvâr

16 ^{c}Âlim-i ^{c}ilm ü ḥikem kevn ü mekân-ı mağfiret
Ḳulzüm-i zehhâr-ı esrâr-ı u yem-i ^{c}irfân-nis̲âr

17 Sebze-zâr-ı ḥilmine şefḳat nesîm-i rûḥ-bah̲ş
Şâh̲sâr-ı raḥmine ^{c}afv ü şefa^{c}at berk ü bâr

18 Bârgâh-ı ^{c}azmine "naṣrun min'Allâh"(.) sâyebân
Sâyebân-ı rezmine fetḥ u ẓafer naḳş ü nigâr

19 Rehber-i tevfîḳ der-pîş ü hidâyet der-ḳafâ
Cünd-i furṣat der-yemîn ü ceyş-i nuṣret der-yesâr

20 Leşker-i nuṣret-şi^{c}ârı dest-ber-i tîğ-ı s̲ebât
Düşmen-i nâ-pâyidârı pây-der-râh-ı firâr

21 Tîr-i tîz-i rezminüñ âmâcıdur rûz-ı maṣâf
Ser-be-ser olsa a^{c}âdî Rüstem ü İsfendiyâr

(.) "Naṣrun mina'llâhi ve fetḥun ḳarîb": "Yardım Allah'tandır ve fetih yakındır." (Sâf/13)

22 Ḍarb-ı ḳûpâl-ı ḳader zûr-ı ḳażâ-peykârıdur
Kâr-ı ḫaṣmı zâr iden hemvâre vaḳt-i kâr-zâr

23 Ẕâtını iḳrâr iden mıṣr-ı dü-ʿâlemde ʿazîz
Ḳadrini inkâr iden iki cihânda ḫâk-sâr

24 İştiyâḳ-ı ʿârıżıyla ḥasret-i ebrûları
Mihri ser-germ eylemiş mâh-ı nevi ḳılmış nizâr

25 Ol devâ bir ü iki bismi'llâh ḫaṭṭ-ı reyḥân ile
Vech-i pür-envârı bir muṣḥafdur âyet ber-kenâr

26 ʿAşḳ-ı ʿâlem-sâzı eşyâya sirâyet itmese
Her ser-i dâğında göstermezdi bir aḫker enâr

27 Berḳ-ı cân-te'ṡîr-i derd-i ʿaşḳı sârî olmasa
Sûz-ı dil iẓhâr idüp yanmaz yaḳılmazdı çenâr

28 Meḥmedet-ḫᵛân-ı ṣıfâtı mih-terîn ü kih-terîn
Medḥatinde pîr ü bernâ bî-ʿinân-ı iḫtiyâr

29 Vaṣf-ı ẕâtıyla geçen her dem ḥayât-ı câvidân
Naʿt-ı pâkiyle olan her bir nefes ʿömr-i dü-bâr

30 Devḥa-i medḥinde ṣad gûne neğamla nâle-senc
Gülşen-i evṣâfına bülbül benüm gibi hezâr

31 Nâme-i şânında ʿünvân "raḥmeten li'l-ʿâlemîn"(.)
Pâdişâh-ı ʿArş-mesned Ḫüsrev-i Refref-süvâr

32 Ḳurratü'l-ʿayn-ı rüsül nûr-ı dü-çeşm-i enbiyâ
Mefḫar-ı ʿâlem vücûdı kâ'inâta iftiḫâr

(.) "Ve mâ erselnâke illâ raḥmeten li'l-ʿâlemîn": "Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik." (Enbiyâ/107)

33 Seyyidü'l-kevneyn ḫâtemü'l-enbiyâ ḫayru'l-beşer
Dâver-i ᶜâlî-güher şâhenşeh-i vâlâ-tebâr

34 ᶜİllet-i maᶜmûre-i kevn ü mekân kim olmada
Ḳaṣr-ı dîn erkân-ı şerᶜiyle metîn ü üstüvâr

35 Şehriyâr-ı ᶜâlem-i lâhût kim ervâḥ-ı ḳuds
Ṣaydgâh-ı kibriyâsında demâdem cân sipâr

36 Aḥmed-i mürsel Muḥammed Muṣṭafâ maḥbûb-ı Ḥaḳ
Nâzenîn-i bezm-i ḫâṣü'l-ḫâṣ-ı ḳurb-ı Kirdgâr

37 Ol ḫudâvend-i ḫudâvendân ki dâ'im itmede
Pâdişehler dergehinde ᶜarż-ı ẕell-i iftiḳâr

38 Ol şehüñ ḫᵛân-ı nevâlinde Süleymânlar ṭıfıl
Anda sîmurġa meges deñlü olınmaz iᶜtibâr

39 Ol şeh-i kevn ü mekânuñ maṭbaḫ-ı iclâline
Bir ḳara ḳulluḳcıdur sulṭân-ı mülk-i Zengibâr

40 Ṣanma encümle şafaḳ olmış ᶜaraḳ-rîz-i ḥicâb
Âsmânı âsitân-ı ḳadri itmiş şerm-sâr

41 Ḫᵛân-ı ṣıdḳ u ᶜadl ü ḥilm ü ᶜilmine mihmân olup
Oldı Bû Bekr ü ᶜÖmer ᶜOs̱mân u Ḥaydar çâr-yâr

42 Şâhbâz-ı himmeti çengâl-i istiġnâsına
Murġ-ı zerrîn-bâl-i ḫurşîdi ider almaḳda ᶜâr

43 Şarḳ u ġarb ola mülâḳî ḳuvvet-i temkîn ile
Sîne-i rûy-ı zemîne olsa ḥilmi pâ-feşâr

44 Mühmel-i kadr ü vakârında tahammülden kalup
Çekmiye heft-üştür-i eflâk eger olsa katâr

45 Olalar tahte's-serâda gâv u mâhî muztarib
Olsa ger fevka'l-^{c}alâda sâye-e nâz-ı vekâr

46 Emr ü nehy itse şikâk-ı beyn-i ezdâdı eger
Kâm-ı câna eyleye zehrâbı âb-ı hoş-güvâr

47 Şerbet-i ümmîd ü bîm-i lutf ü zehr-i kahrıdur
Hûşyârı eyleyen mestâne mesti hûşyâr

48 Kahramânı bâd-ı hışm u kahrı eyler nâ-tüvân
Bir meges imdâd-ı lutfıyla olur ^{c}ankâ-şikâr

49 Hakk-ı cârı haşredek cârî iderlerdi eger
Devr-i ^{c}adlinde olaydı şîr ü cîrân hem-civâr

50 Bir za^{c}îfe takviyet-bahş olsa rahm ü şefkati
Gelmeye seng-i felâhatle zücâce inkisâr

51 Kâm-ı halk-ı her dü-^{c}âlem dembedem hoş-bûydur
Nefha-i gülzâr-ı ahlâkı bulaldan intişâr

52 Sâkî-i hıfzı bisât-ı ^{c}ömri tertîb eylese
Bir dahi olmazdı câm-ı zindegânîde humâr

53 "Li-ma^{c}allâh"-(.) gülsitân Yâsîn ü Tâhâ-bûstân
Ey nihâl-i bâğ-ı "levlâk" (..) ü "le^{c}amruk" (...) şâhsâr

54 Sensin ol nûr-ı hidâyet pertev-i bezm-i yakîn
Cem^{c}-i şem^{c}ün enbiyâ vü mürselîn pervâne-vâr

(. "Lî ma^{c}allâh" bkz. s.123

(.. "Levlâk" bkz. s.105

(... "Le^{c}amruk" bkz. s.110

55 ᶜÜmrüm oldukca senüñ seyyâḥ-ı deşt-ı naᶜtünüm
Oldum o ṣaḥrâda ḥâlâ cân ü dilden bî-ḳarâr

56 ᶜAcz ile noḳṣân ile bir ẕerre-i nâçîz iken
Gün gibi vaṣf-ı kemâlâtuñda buldum iştihâr

57 Gûnu gûne ḥulle-bâf-ı kârgâh-ı feyżdür
Bikr-i endîşem ḳabûl itmez cihâz-ı müsteᶜâr

58 Keyf-i ṣahbâ-yı ḫayâl-i dil-keşüm bî-derd-i ser
Bâde-i cân-baḫş-ı nazm-ı âb-dârum neşve-bâr

59 Bu ḳaṣîdem midḥatüñde ravża-i iḫlâṣdur
Levn-i ezhârında ne reng-i ḫazân ne bîm-i ḫâr

60 Câmiᶜ-i vaṣfuñda her saṭr-ı beyânum çekdi ṣâf
Ḫâne-i maᶜnî- i ṣarîrüm es-ṣalâ-ḫ ân-ı menâr

61 Bâġbân-ı naẓm olaldan tâ ki cânum tendedür
Bâġ-ı naᶜtüñde ola mîzâb-ı kilküm âbyâr

62 Dembedem eyler mükerrer şekker-i evṣâfuñı
Ṭûṭî-i nuṭḳum benüm bilmez ne Mıṣr u Ḳandehâr

63 Ḥayder-i Kerrâr-ı meydân-ı s̱enâ-yı ẕâtuñum
Esb-i ṭabᶜum düldül-i çâlâk ḫâmem ẕû'l-fiḳâr

64 Maḥfil-i vaṣfuñda istiḥsân idersen yâ beni
Ṭabᶜuma dinse revâ Ḥassân-ı devr-i rûzgâr

65 Vaṣf-ı ẕâtuñda yiter bir noḳṭasın itseñ ḳabûl
Şâhid-i güftâruma lâ-büd ola ḫâl-i ᶜiẕâr

66 Evc-i medḥüñde ḳalup pervâzdan oldı henüz
Murġ-ı ṭab^{c}um âşiyângîr-i ḥażîż-i i^{c}tiẕâr

67 ^{c}Âcizâne isterüm maḳbûl-i dergâhuñ ola
Lâyıḳ-ı şânuñ degül gerçi bu naẓm-ı yâdigâr

68 Zîb-i destâr-ı ḳabûl it luṭf idüp redd eyleme
Eyledüm dergâhuña bu berk-i sebzi ber-güzâr

69 Yâ nebiyya'llâh ne ḥidemdür s̱enâ-yı ḥażretüñ
Ola vaṣfuñda Süleymân mûrdan bî- i^{c}tibâr

70 Bendeñe ḫalṭ-ı kelâm itdirdi sevdâ-yı sivâ
Âdemi muḫtell-dimâġ eyler su^{c}ûd itse buḫâr

71 Yâ resûla'llâh meded pest itdi ḳadrüm bî-kesi
Gerçi dirler gevhere gerd-i yetîmi der-ḫiṣâr

72 Görme erzânı Süleymân bârgâh-ı naẓm iken
Çeşm-i baḫtum çeşm-i mûr-ı nâ-tüvândan teng ü târ

73 Nûr-ı ḫurşîd-i cemâl-i bâ-kemâlüñ ^{c}aşḳına
Eyleme ben ẕerreñi bî-ṭâli^{c} ü nâ-baḫtiyâr

74 Ravża-i ümmîdüñ olsun pergel-i maḳṣûd ile
Bâġ-ı ḥırmân itmesün lâle-sitânı ıżṭırâr

75 Vaṣf-ı kûyuñda yine bir nev ġazel ṭarḥ eyleyüp
Şâhum itdüm ^{c}arż-ı ḥâl-i dergeh-i devlet-medâr

76 Ey nesîm-i dergehüñ ^{c}ıṭr-ı dimâġ-ı her diyâr
Ḫâk-i kûyuñ nefḫa-rîz-i nâfe-i müşg-i Tatâr

77 Tâb-ı mihrünle dem-ı âhır ola cân virenün
Pertevi tâ şubh-ı mahşer nûr-ı kandîl-i mezâr

78 ᶜAşk-ı cân-sûzunla bezm eyle dil-i fûlâdumı
Her dü-çeşmümden dökülsün eşk-i ter ğibi şerâr

79 Bir işâret ola kurb-ı âsitânundan diyü
Yolda kaldı halka-i der gibi çeşm-i intizâr

80 Dilde fikrün cilve-güsterdür hayâlün dîdede
ᶜÂşık-ı dîdârunum şâhum nihân u âşikâr

81 Şaykal-ı mihrünle eyle tâbdâr u müncelî
İtmesün gerd-i sivâ mir'ât-ı kalbümi ğubâr

82 Yaᶜni bî-tenhâ-nişîn-i ğâr-ı ᶜişyânum henüz
Ben ğarîbe ᶜafvüni yâr it bi-hakk-ı yâr-ı ğâr

83 ᶜAşiyân-ı haşre hengâm-ı şefâᶜat ben dahi
ᶜAfvüne ümmîd-vârum lutfuna ümmîd-vâr

84 Hâzık-ı lutfun meğer merhem-resân-ı rahm ola
Nîş-i ᶜişyân eyledi cân u dil-i zârum figâr

85 İtdi âvâre hevâ-yı maᶜşiyet cân ü dilüm
Şâhbâz-ı ᶜafvüne olmazsa vâveylâ dûçâr

86 Hâne-ber-dûş-ı hevâyum çün habâb-ı câm-ı mey
Nehb-i şahbâ-yı hevesle oldı ᶜaklum târ u mâr

87 Zîver-i silki kabûl it ğûş-ı câna kudsiyân
Eylesün medhünde bu dürr-i Nazîmi ğûş-vâr

88 Besdür ey hâme yiter tatvîl-i güftâr eyledün
Muhtasar eyle kelâmun oldı matlûb ihtisâr

89 Eyleme sun^c-ı nesîc-i kârgâh-ı "kün-fe-kân"(.)
Hil^cat-ı eyyâma tâ kim subh u şâmı pûd u târ

90 Rûhına biñ kâfile cins-i salât olsun revân
Tâ olınca nüh-katar-ı çarh be-güsiste mehâr

91 Kesret-i enfâs-ı mahlûkâtdan efzûn selâm
Dembedem teslîm ü ihdâ ola tâ rûz-ı şumâr

92 Ümmeti oldukca gül-çîn-i sürûr-ı bâğ-ı sûr
Düşmeni olsun figâr-ı hârzâr-ı hârhâr

93 Zevk-ı sûr-ı intikâmıyla olup dilşâd ümem
Hasm ola her dem hezîmetle melûl ü sûkvâr

VI

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Cihânda sûhte-i ^caşk odur ki zâr ü zelîl
Dilinde dâğ ola sûzân ne ahker ü ne fitîl

2 Gedâ-yı mihr ü muhabbet odur ki bî-ser ü pâ
Yolında bir şeh-i hüsnüñ ola zelîl ü sefîl

3 Tamâm-ı ^câşık-ı dîdâr odur ki girye-künân
İde dü-çeşm-i teri çeşme-i niyâzı sebîl

4 Bulur sirişk-i niyâzı ^cuyûn çeşminde
Ne deñlü eylese cârî o deñlü ecr-i cezîl

(.)"Kün fekân": bkz. S.102

5 Gınâ-yı ᶜaşk ile birdür yanında bûd ü nebûd
Olur hemîşe müsâvî aña kesîr ü kalîl

6 Ne rağbete nazar eyler ne iᶜtibâre nigâh
Pür itse gûşına girmez cihânı kâl ile kîyl

7 Olur fitîle fürûğ-ı çerâğ istiğnâ
Şeb-i ğınâda ider dâğ-ı sînesin kandîl

8 Husûl-i matlab içün kadr-i zâtunı itmez
Der-i le'îme varup ᶜarż-ı hâcet ile rezîl

9 Leb-i ümîdi ider âb-ı ye's ile şüste
Bahîl ü dûnuñ iden dest ü dâmenin takbîl

10 Olur mı dâde-i ğayra cihânda dest-küşâd
Efendisi kulunuñ rızkına olınca kefîl

11 Çeker mi sıklet-i halk-ı cihânı ᶜizzet içün
Düşer mi ᶜârif ola kâ'inâte herze-vekîl

12 Se-rûze-i devletle dehre sığmayan mağrûr
Nazarda mûrdan ahkardur olsa cüssede pîl

13 Seni o deñlü ider pâymâl-i kibr ü ğurûr
Sen eyleseñ ne kadar kendü nefsüñi tezlîl

14 Nola cefâsına sabr eyleseñ le'îmânuñ
Ne itdi Hażret-i Mûsâya kavm-i İsrâ'îl

15 Nola muhâl ise mağrûr dûn ile ülfet
Olur vücûdı gibi sohbet-i le'îm sakîl

16 Virirdi ḥükmini sofrâ-yı kibr-i naḫvetiyân
Sikencübîn-i mücâzât olmasaydı mezîl

17 Gürûhla ber-âlây bü'l-füżûl ü nâ-fehm
Ne gûne hem-ser-i ehl-i kemâl olur ḳabîl

18 Ki farḳı gün gibi rûşen birâder olsa daḫi
ᶜAlî ile nice ḳâbil berâber ola ᶜAkîl

19 Beyân-ı ḥâl-i edânîde nuṭḳ-ı ḳâṣırdur
O dôstânuñ olur söyledikce zeyli ṭavîl

20 Ne zevḳi var ᶜArabîden ne Fürsden maḥżûż
Hemîşe bir naẓarında ᶜimâme vü mendîl

21 Cevâb virmez iken ṭıfl-ı ebcede eyler
O ḳavm-i echel ü dûn saᶜd ü seyyidi techîl

22 Nice taḥammül olur imtinân-ı dü-nâne
Ki bulsa mûra ider bâr-ı minnetin taḥmîl

23 Cevâhir-i süḫanum ey dil eyle zîver-i gûş
Yiter bu ḳıṭᶜa-i yâḳût ehl iseñ temsîl

24 Hezâr ᶜizz ü şeref bulsa pestdür ḳaderi
ᶜUlüvv-i câh ile bir nâḳıṣ olmadıḳca aṣîl

25 Ne iᶜtibârına ne nâmına dinür Keyvân
Felekden inse Zühal olsa mâh-ı nev zenbîl

26 Ne ḳadr-i kâtibi añlar o ḳavm-i nâme-siyâh
Ne ḳadr-i levḥ ü ḳalem ne kitâbet ü tersîl

27 Ḳıyâma gelse ḳu^c^ûd ü rükû^c^a varsa sücûd
Dem-i ṣalât ne erkân bilür ne ḫod ta^c^dîl

28 Miṡâl-i cûyına ṣâdım riyâz-ı ^c^âlemde
Ki rûzgâr-ı edânî geçer ^c^ale't-ta^c^cîl

29 Ḳalaydı yanına cürmi esâfil-i dehrün
Olaydı ẕevḳ u ṣafâsında her denî vü baḫîl

30 Dem-i ḳıyâmete dek tâ zamân-ı Ḳâbilden
Daḫi olınmaz idi ḫûn-ı nâ-ḥaḳ-ı Hâbîl

31 Hezâr şükr-i Ḫudâ kim bu ḳavm ḥaḳḳında
Ne ṭarḥ-ı hicv-i ḳabîḥ eyledüm ne medḥ-i cemîl

32 Henûz vird-i zebânumla ḥırz-ı cânumdur
Ṡenâ-yı ẕât-ı cemîl ḥabîb-i Rabb-i celîl

33 Yegâne fâris-i eblaḳ-süvâr-ı maḥbûbı
Ki oldı ġâşiyedârı cenâb-ı Cebrâ'îl

34 Ḫıdîv-i keştî ^c^aṭâ kim dem-i ḥaṣâd olur
Gedâ-yı sünbüle-çîn-i nevâli Mîkâ'îl

35 Şeh-i sipâh-ı ümem olursa lâyıḳdur
Ceres ḳaṭâr-ı şükûhında sûr-ı İsrâfîl

36 Ḳażâ-kemân ü ḳader-nâvek ü ecel-peykân
Per-i ḫadeng-i ciger-sûzı bâl-i ^c^Azrâ'îl

37 Girih-küşâ-yı ḫalâyıḳ ki ^c^uḳde-i ^c^iṣyân
Ser-i enâmil-i ^c^afv ile olmada taḥlîl

38 Cenâb-ı ṣâḥib-i furḳân ki ḥükmin eyledi nesẖ
Eger Zebûr ile Tevrâtdur eğer İncîl

39 Murâd-bahş-ı dü-ᶜâlem ki kâr-ı müşkil-i halḳ
Ḳalurdı beste eger şerᶜi itmese teshîl

40 Şehinşeh-i dü-cihân pâdişâh-ı ḳurb-ı serîr
ᶜAzîz-i Mıṣr-ı dü-ᶜâlem şeh-i şeref-iklîl

41 Muḥammed-i ᶜArabî Ḥażret-i Ḥabîbu'llâh
Ki ẕâtı ẕât-ı H̲udâ gibi bî-şebîh ü ᶜadîl

42 O neyyir-i şerefüñ âftâb-ı iḳbâli
Ezelde eyledi burc-ı saᶜâdete taḥvîl

43 O fahr-i ᶜâlem ü âdem ki naṣṣ ile mevlâ
Vücûd-ı pâkini itmiş sitâyiş ü tebcîl

44 O şeh ki muṣḥaf-ı ẕât u ṣıfâtı vaṣfında
H̲alâyıḳ itseler âyât-ı naᶜtını tertîl

45 Ḳalur sitâyişinüñ defteri yine mücmel
Olursa maḥşere dek saṭr-ı evveli tafṣîl

46 Zihî peyâmber-i ümmî-laḳab ki nâ-h̲ᵛânde
ᶜUlûm-i evveli vü âh̲iri ide tekmîl

47 Zihî şeref rüsül ü enbiyâya kim ẕâtı
Olındı rûz-ı ezelde vücûh ile tafḍîl

48 Bisâṭ-ı rifᶜati h̲uddâmı enbiyâ vü rüsül
Simâṭ-ı ᶜizzet-i mihmânı rûḥ-ı pâk-i H̲alîl

49 Ḥarîḳ-ı lem^{c}a-i ḥüsni revân-ı Yûsuf-ı Mıṣr
Fedâ-yı ^{c}ıydgeh-i ^{c}aşḳı cân-ı İsmâ^{c}îl

50 Bülend-i ṭârem-i câhında h̲ûşe ^{c}ıḳd-ı perîn
Hilâl bâġ-ı celâlinde sîmden bir pîl

51 Nücûm-ı erzen aña sünbüle s̲üreyyâdur
Sipihr h̲armen-i cûd ü nevâline ġır bil

52 Gedâ-yı dergeh-i luṭfı şeh-i erîke-nişîn
Esîr-i şaḥne-i ḳahrı çeh-i ḳażâda ḳatîl

53 Sinân ü h̲ançeri çekdi miyân-ı heycâda
Dü-çeşm-i düşmen-i kec-bîne kuḥl-i merg ile mîl

54 Dil-i muh̲âlifi mecrûḥ ü dâġ daġ-ı verem
Vücûd-ı h̲aṣm-ı girân-cânı derd-perver-i seyl

55 Ṭabîb-i derd ki dâru'ş-şifâ-yı ḥıfẓında
Devâ hemîşe ṣaḥîḥ saḳam hemîşe ^{c}alîl

56 Şeh-i ^{c}uṣât-penâha ümem-i sipâh-ı şâha
Eyâ sa^{c}âdet ile rehnûmâ-yı ehl-i sebil

57 Sen ol çerâġ-ı hedâsın ki kimse bulmaz idi
Ṭarîḳ-ı Ḥaḳḳı eger z̲âtuñ olmasaydı delil

58 Ne bâk-i tâb-ı ciger-sûz mihr-i maḥşerden
^{c}Uṣâta râyet-i ^{c}afvüñ ṣalar ẓıll-ı ẓalîl

59 Ölünce vaṣfuña ṣarf itsem nola ^{c}ömrüm
H̲udâ ki h̲ulḳumı h̲alḳ itdi eylemez tebdîl

60 Ṣabâḥ u şâmumı ders-i s̲enâñ ile geçürüp
Henûz şuġl-i nuᶜûtuñda bilmezem taᶜṭîl

61 Şeh-i żamîr-şinâsâ s̲enâ-yı ẕâtuñda
H̲aṭâmı eyle iṣâbetle ᶜafv idüp te'vîl

62 Naẓîm vaṣfûñu ḳâdir degül Niẓâmî-veş
İder mi kârını baḥrüñ temevvüc eylese Nîl

63 Revâdur eylesem es̲nâ-yı vaṣf-ı şânuñda
Beyân-ı ḥâl-i dil-i pür-melâlimi tezyîl

64 Benüm ne Ḥaḳḳa sezâ ne cenâbuña kârum
İki elüm dah̲i sevḳ-ı ᶜamelde bî-taḥṣîl

65 Dirîġ ḥâlüme bu h̲âkdân-ı ġafletden
Tehî gidersem eger menzile zamân-ı raḥîl

66 Dem-i muḥâsebe kilk-i şefâᶜat ü ᶜafvüñ
Yekûn muḥalli meger cürmüm eyleye tenzîl

67 Budur ümîdüm ola midḥatüñle vaḳt-i pesîn
Zebân-ı cân ü dilüm pür-terâne-i tehlîl

68 Bilindi derdi dilüñ ḥasb-i ḥâli h̲atm idelüm
Duᶜâya başlayalum olmasun süh̲an taṭvîl

69 Hemîşe dâġ-ı muḥabbetle tâ ki bir ᶜâşıḳ
Mis̲âl-i lâle olur dil-figâr u h̲ᵛâr u ẕelîl

70 Müdâm ola ser-i aᶜdâ-yı Kaᶜbe-i kûyı
Şikest-i seng-i muṣîbet bi-ḥaḳḳ-ı sûre-i Fîl

VII

Fe i lâ tün / fe i lâ tün / fe i lâ tün / fe i lün

1. Ey dü-ʿâlem varaḳ-ı ḥaşmetine ḥalḳa-i mîm
   Âferîneş raḳam-ı cûdına bir noḳṭa-i cîm

2 Mihr-i gerdûn-ı ledün mâh-ı sipihr-i ʿirfân
   Ki degül vâḳıf-ı mâhiyyeti ehl-i tencîm

3 H̱vâce-i faẑl ü kemâlât ki olmış ezelî
   Mekteb-i ʿilmine kevneyn iki levḥ-i taʿlîm

4 Şeh-i dânâ ki şifâ-ḫâne-i iclâlinde
   Ṭabʿ-ı iḳbâl-i ṣaḥîḥ ü dil-i idbâr-ı saḳîm

5 ʿÂrif-i sırr-ı serâperde-i ḫâṣ-ı lâ-reyb
   Maḥrem-i bezm-i yaḳîn ḳurb-ı ilâhîde nedîm

6 "Ḳâbe ḳavseyn"(.)-erîke şeh-i ṣâḥib-miʿrâc
   "Li-maʿallâh"(..)-ḥarem ḫüsrev-i "levlâk"-ḥarîm(...)

7 Ṣuḳḳa-perdâz-ı nübüvvet ʿalem-efrâz-ı rüsül
   Dâver-i "s̱ümme denâ"(....)-taḫt u "leʿamruk"(.....)-dîhîm

8 Aḥmed-i mürsel o maḥbûb-ı ilâhî ki anuñ
   Mâdiḥi Ḥaẑret-i Ḥaḳ meḥmedeti naṣṣ-ı kerîm

9 O şehüñ ṣubḥ u mesâ itmede ervâḥ-ı kirâm
   H̱âk-i dergâhına fersûde cebîn-i tekrîm

(.)"Ḳâbe ḳavseyn" bkz. s. 120
(..)"Lî maʿa'llâh" bkz. s. 123
(...)"Levlâk" bkz. s. 105
(....)"S̱ümme denâ" bkz. s. 111
(.....)"Leʿamruk" bkz. s. 110

10 O şehün mâ-hażar-ı cûdın iḥâṭa idemez
Sofra-i ni^c^metine rûy-ı zemîn olsa edîm

11 Ka^c^be-i câh-ı celâlinde o fahr-i rüsülün
Mu^c^tekif cân-ı Simâ^c^îl ü dil-i İbrâhîm

12 Genc-i pür-gevher-i esrâr u ṭılısm-ı hikemün
İdemez şerh-i ṣıfâtın ne mühendis ne ḥekîm

13 Enbiyâ vü rusüle ol şeref-i mevcûdât
Kevne âhirde gelüp zâtı olındı taḳdîm

14 Şerbet-i la^c^l-i revân-bahşına leb-teşne Mesîḥ
Mu^c^ciz-i nuṭḳ-ı dil-âvîzine dil-beste Kelîm

15 Selsebîl-i çemen-i ravżası âb-ı Kevser
Cedvel-i bâğçe-i kûyı dih Ṭuhûr ü Tesnîm

16 Dil-figâr-ı hıdem-i dergehi ḥûr ü ğılmân
Şermsâr-ı ḥarem-i ravżası gülzâr-ı na^c^îm

17 Ġonce-i gülşen-i cûd ü keremi heşt-behişt
Şu^c^le-i külhan-ı ḳahr u ğażabı heft-caḥîm

18 Şebnem-i luṭfı nisâr olsa zemîn-i ye'se
Gül-i ümmîdi vire her ser-i hâr u hasa bîm

19 Şerer-i nâ'ire-i ḳahrı me^c^âza'llâh eger
Âb-ı ḥayvâna eser itse olur mâ'-i ḥamîm

20 Hâk-i pâyi rûḥ-ı tekrîme maḳâm-ı rûmâl
Âsitânı leb-i ta^c^ẓîme muḥall-i telsîm

21 Sâ'il-i dergehine ^{c}abd-i kemer-beste mülûk
Bende-i bendesidür pâdişeh-i heft-iḳlîm

22 Râyet-i ^{c}izzetine ẕeyl-i zer-efşân ḫurşîd
^{c}Alem-i rif^{c}atine cirm-i ḳamer mehce-i sîm

23 Eblaḳ-ı ^{c}azmine tevfîḳ-ı ilâhî perçem
Tevsen-i rezmine şehbâl-i ẓafer ^{c}avn-ı ḥakîm

24 Çeşm-i Ḥaḳ-bînin iden nerkis-i bâğ-ı "mâ-zâğ"(.)
Gül-i ruḫsâresini eyledi ḫandân ü besîm

25 Ẓıll-ı şer^{c}inde ḥużûr itmededür mevcûdât
Nola Ḥaḳ sâyesini mis̱li gibi itse ^{c}adîm

26 Olur emriyle siyâsetgehi nehnîde ḳażâ
İmtis̱âl itmeyene şer^{c}ine tîğ-ı deşḫîm

27 Dâḫil-i maḥkeme-i ^{c}afvi seḥergâh-ı ḥisâb
Ne ḳadar cürm ü ḫaṭâ itse olınmaz tecrîm

28 Terbiyet-kerde-i ḫulḳ-ı ḥaseni olsa ṭıbâ^{c}
Ḥüsn-i aḫlâḳa mübeddel ola ef^{c}âl-i ẕemîm

29 İtmede kâm-ı dil-i ^{c}âlemiyânı ta^{c}ṭîr
İdeli bâd-ı şimâl-i ḥaremi neşr-i şemîm

30 Bûy-ı ezhâr-ı nu^{c}ûtı nola cân-baḫş olsa
Dem-i Rûḥu'l-Ḳudüs oldı o çemen-zâre nesîm

31 Oldı her ḥarfi girih-bend-i zebân-ı ta^{c}bîr
İdemez nâṭıḳa evṣâf-ı ṣıfâtın tefhîm

(.) "Mâ zâğ" bkz. s. 112

32 Nola evṣâfına meyl itse hümâ mâ'il olur
Üstühân her ne kadar olsa gülû-gîr ü remîm

33 Devr-i ḥıfẓında ser-i mûyı dahi olmaya ter
Ṣalsa bir bî-kesi girdâb-ı fenâ üzre Kelîm

34 Cem^c-i aṣḥâba olup şem^c-i hidâyet leme^cân
Çâr-yâr oldı o cem^c içre vefâdâr-ı ḳadîm

35 O çehârun biridür Ḥażret-i Ṣıddîḳ-ı ^catîḳ
Yâr-ı ġârı olup eylerdi o şâhı ta^cẓîm

36 Biri de Ḥażret-i Fârûḳ-ı ^cadâlet-güster
Ki anuñ sâyesine uġrayamaz dîv-i racîm

37 Biri de câmi^c-i Ḳur'ân-ı Mübîn Zî'n-nûreyn
Menba^c-ı ḥilm ü ḥayâ Ḥażret-i ^cOsmân-ı ḥalîm

38 Biri anuñ esedu'llâh ^cAlîdür ki henüz
Zû'l-fiḳârın dahi aldıḳca olur hasmı dü-nîm

39 Bâ-ḫuṣûṣ o iki şeh-zâde Ḥasan ile Ḥüseyn
Birisi rûḥ-ı muṣavver birisi nûr-ı cesîm

40 Gördiler her bir biñ cevr ü cefâ düşmenden
Çekdiler her biri bu ġam-gedede renc-i elîm

41 Buldılar ḳurb-ı ilâhîde ^culüvv-i derecât
Oldılar her birisi nâ'il-i ṣad-ecr-i ^caẓîm

42 İki ^câlemde olup maẓhar-ı ḳahr-ı ḳahhâr
Ola düşmelerinüñ cânına Allâh ġarîm

43 ᶜArş-dergâh şehâ ḫüsrev-i ḳudsî-sipehâ
Ey ᶜusâta sebeb-i mâġfiret-i Rabb-i raḥîm

44 Sen o memdûḥ-ı Ḫudâ faḫr-ı dü-ᶜâlemsiñ kim
Olsa ḫalḳ-ı dü-cihân nâdire-sencân ü fehîm

45 Fihris-i vaṣfuñı şerḥ itmeyeler eyleseler
Ḥaşre dek levḥ-i şühûr ile sinîne terḳîm

46 Ḥamdüli'llâh ḳalemüm rıḳḳ-ı beyân üzre yine
Ḥilye-i naᶜtüñi bir gûne daḫi oldı resîm

47 Gülşen-i vaṣf-ı cemâlüñde olup zemzeme-sâz
Eyledi bu ġazeli bülbül-i ṭabᶜum taḳsîm

48 Dem-i ḫilḳatde daḫi eylemiş ey dürr-i yetîm
Mâder-i dehri Ḫudâ şibh ü naẓîrüñde ᶜaḳîm

49 Yazmamışdı rüsülüñ nâmını ḫakkâk-i ezel
Seni ḫalḳ itmiş iken mühr-i nübüvvetle vesîm

50 Gevher-i ẕâtuñı vaṣf eyleyemez cevher-i küll
Rütbe-i ḳadrüñi ancaḳ yine Allâh ᶜAlîm

51 Câmiᶜ-i şerᶜüñe ey ḳıble-i ḥâcât-ı ümem
ᶜArş-ı Ḥaḳ gibi ne taġmîr gerek ne termîm

52 Meded-i ẕât-ı güzînüñle bulup şerᶜ ḳıvâm
Ḳuvvet-i şerᶜ-i metînüñle ḳavî dîn-i ḳavîm

53 Nâ'il-i luṭfuñ olup rütbe-i aᶜlâda ṣaḥîḥ
Maẓhar-ı ḳahruñ olup pâye-i esfelde le'îm

54 Hâşe li'llâh keremüñden ola mahrûm senüñ
   ᶜAfvüñe şefkatüñe kalmış iken ᶜabd-i ᶜaşîm

55 Levh-i ᶜişyânumı ᶜafvüñ nola tûmâr itse
   Köhne oldukca okınmaz safahât-ı takvîm

56 Ben de bir sâ'ilinüm redd ile mahrûm itme
   Ey iden ümmetini nâ'il-i eltâf-ı ᶜamîm

57 Umarum ey güher-i kân-ı kerem lutfuñdan
   Lâyık-ı silk-i kabûlüñ ola bu dürr-i Nazîm

58 Söz temâm oldı gel ey hindû-yı kilk-i dü-zebân
   Ratb ü yâbis kelimâtıyla yiter olma zaᶜîm

59 Geldi hengâm-ı duᶜâ başla niyâza demidür
   Yitişür ᶜarż-ı makâl eyledüñ ey tabᶜ-ı selîm

60 Tâ ki naᶜt-ı şeh-i kevneyni edâya şeb ü rûz
   İdeler ehl-i sühan cân ile dilden taşmîm

61 Ola halk-ı dü-cihânuñ nefesinden efzûn
   Ravża-i pâkine envâᶜ-ı dürûd ü teslîm

62 Hayr ola ümmetinüñ kâli "bi-hakk-ı Yâsîn"(.)
   Kalmıya heftesine hasmı "bi-sırr-ı Hâ Mîm" (..)

63 Ümmeti cennet-i aᶜlâda makâm itdükce
   Düşmen-i câhı ola çâh-ı cehennemde mukîm

(.) Yâsîn: Kur'ân-ı Kerîm'in 36. sûresi olup 83 âyettir. Yâsîn'in "Ey Muhammed" mânâsı da olduğu tefsir edilmiştir.

(..) Hâ mîm: (Sâffât/67),(Hâkka/35),(Nebe'/24) âyetlerinde geçen bu lâfzın "kaynar su" demek olup Cehennemin em'ayı parçalayan suyuna denir. Mim ve hâ harflerinin "Muhammed" kelimesine işâret olduğu tefsin olunmuştur.

VIII

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fa î lâ tün / Fâ i lün

1 Ey hudâvend-i mükerrem rahmeten li'l-^{c}âlemîn
Hem habîb-i kibriyâ hem rahmeten li'l-^{c}âlemîn

2 Zîr ü bâlâsında imzâ hüccet-i evsâfınuñ
Hem mu'ahhar hem mukaddem rahmeten li'l-^{c}âlemîn

3 Nâmdâr-ı ıstıfâ kim sun^{c}-ı hakkâk-i ezel
Añe yazmış nakş-ı hâtem rahmeten li'l-^{c}âlemîn

4 Hak vücûd-ı kâmilin itmiş dahi ma^{c}dûm iken
Cism-i ^{c}âlem cân-ı âdem rahmeten li'l-^{c}âlemîn

5 Pîşgâh-ı ^{c}izzetinde dâmen-i Rûhu'l-Kudüs
Biñ hicâb ile ferâhım rahmeten li'l-^{c}âlemîn

6 Didiler Kerrûbiyân teşrîfini tebşîr idüp
Müjde geldi hayra makdem rahmeten li'l-^{c}âlemîn

7 Şâhid ü hiddet-serâ-yı kurb-ı mahbûb-ı Hudâ
Bezm-i ğaybü'l-ğaybe mahrem rahmeten li'l-^{c}âlemîn

8 Hüsrev-i kürsî-nişîn şâhenşeh-i Refref-mekîn
Zîb-i sadr-ı ^{c}Arş-ı a^{c}zam rahmeten li'l-^{c}âlemîn

9 Serv-i gülzâr-ı "le^{c}amruk" (.) nahl-i "mâ evhâ"-çemen (..)
Gülbün-i "levlâk"(...)-şebnem rahmeten li'l-^{c}âlemîn

(.) "Le^{c}amruk" bkz. s. 110
(..) "Mâ evhâ" bkz. s. 111
(...) "Levlâk" .kz. . 105

10 Enbiyânuñ iftiḫârı mürselînüñ mefḫarı
ᶜÂlem-i cân cân-ı ᶜâlem raḥmeten li'l-ᶜâlemîn

11 ᶜÂşıḳ-ı dîdâr-ı Yûsuf vâlih-i nuṭḳ-ı Kelîm
Ḥüsn-i ḫulḳıyla müsellem raḥmeten li'l-ᶜâlemîn

12 Zinde-i nuṭḳ-ı revân-baḫşı dil-i Ḫıżr-ı nebî
Rûḥ-ı ᶜÎsâ cân-ı Meryem raḥmeten li'l-ᶜâlemîn

13 Râzdân-ı "li-meᶜallâh"(.) maḥrem-i bezm-i şuhûd
Ḫalvet-i İsrâda hem-dem raḥmeten li'l-ᶜâlemîn

14 Çarḫ-ı mînâ Sidre vü Ṭûbâ ile kürsî-i ᶜArş
Ḳaṣr-ı miᶜrâcında süllem raḥmeten li'l-ᶜâlemîn

15 Gîsuvân-ı müşg-fâmı kisve-i Beytü'l-Ḥarâm
Teşne-i dîdârı zemzem raḥmeten li'l-ᶜâlemîn

16 Nûrdur naḫl-i revânı sâye olmaz nûrda
Cümleten rûḥ-ı mücessem raḥmeten li'l-ᶜâlemîn

17 Minber-ârâ-yı risâlet muḳtedâ-yı enbiyâ
Ḫuṭbe-i vaṣfında munżam raḥmeten li'l-ᶜâlemîn

18 Cins-i evṣâfıyla envâᶜ-ı ḫalâyıḳ leb-küşâ
Her lisânda vasfı elzem raḥmeten li'l-ᶜâlemîn

19 ᶜÂrif-i sırr-ı ᶜulûm-ı evvelîn ü âḫirîn
Kâşif-i her râz-ı mübhem raḥmeten li'l-ᶜâlemîn

20 Ümmî-i nâ-ḫᵛânde ammâ ḫᵛâce-i müşkil-küşâ
Müddeᶜî baḫş ile mülzem raḥmeten li'l-ᶜâlemîn

(.) "Lî ma allâh" bkz. s.123

21 Ḥüccet-i ḳâṭı^{c}la ḥaḳḳ u bâṭılı farḳ itmege
Tîġ-ı şer^{c}i seyf-i mübrem raḥmeten li'l-^{c}âlemîn

22 Âferîneşden vücûh-ı tâm ile mümtâz olup
^{c}İlm ü ^{c}irfân ile a^{c}lem raḥmeten li'l-^{c}âlemîn

23 Eylemiş Ḥaḳ pâye-i câh-ı celâl ü ^{c}izzetin
^{c}Arş-ı a^{c}ẓamdan mu^{c}aẓẓam raḥmeten li'l-^{c}âlemîn

24 Rîzesinüñ şâhrâh-ı rif^{c}ati ḫurşîd ü mâh
Tûdesi nüh-ṭâḳ-ı ṭârem raḥmeten li'l-^{c}âlemîn

25 Zer-nis̱âr-ı mekrümet gevher-feşân-ı ^{c}âṭıfet
Ṭab^{c}-ı desti kân ile yem raḥmeten li'l-^{c}âlemîn

26 ^{c}Adl ü dâd ile ḫacâlet-baḫş-ı şad Nûşirevân
Şermsâr-ı cûdı Ḫâtem raḥmeten li'l-^{c}âlemîn

27 Eylemiş yümn-i ḳudûmı leyletü'l-mi^{c}râcda
Ḳâmet-i eflâki pür-ḫam raḥmeten li'l-^{c}âlemîn

28 Ḳabża-i ^{c}azminde nuṣret tîġıdur nûr-ı siyâh
Nîze-i rezminde per-ḫam raḥmeten li'l-^{c}âlemîn

29 Dest-bürd-i Ḳahramân ḳahrınuñ bî-ṭâḳatı
Ḫaṣmı olsa Sâm ü Rüstem raḥmeten li'l-^{c}âlemîn

30 ^{c}Acz ile nâmûs-ı ekber midḥat-i ẕâtında lâl
^{c}Aḳl-ı küll vaṣfında ebkem raḥmeten li'l-^{c}âlemîn

31 Cebhe-fersâ-yı rikâbı eşheb-i evṣâfınuñ
Nice İbrâhîm-i Edhem raḥmeten li'l-^{c}âlemîn

32 H̲âdimân-ı ravża-i cennet zemîn-i dergehi
Ḥûr u ġılmân ile tev'em raḥmeten li'l-^{c}âlemîn

33 Na^{c}t-ı gûn-â-gûnı dilde tâ ki cânum tendedür
Biñ h̲ulûṣ ile muṣammem raḥmeten li'l-^{c}âlemîn

34 Ümmeti pür-sûr-ı iḳbâl ü ẓafer idbâr ile
Düşmeni pür-şûr-ı mâtem raḥmeten li'l-^{c}âlemîn

35 Gûy-ı seyli h̲urde-i çevgân dest-i saṭveti
Farḳ-ı Ḍaḥḥâk ü ser-i Cem raḥmeten li'l-^{c}âlemîn

36 Kârvân-ı ins ü câna rehber-i fevz ü necât
Ḳâfile-sâlâr-ı ekrem raḥmeten li'l-^{c}âlemîn

37 Lûledür ^{c}aṭşân-ı iḥsâna ḳalem parmaḳları
Ṭab^c-ı cûy-ı luṭfa maḳsem raḥmeten li'l-^{c}âlemîn

38 Neşve-i câm-ı sürûr-encâm-ı bezm-i şefḳati
Z̲evḳ-bah̲ş-ı cân-ı pür-ġam raḥmeten li'l-^{c}âlemîn

39 Râyet-efrâz-ı şefâ^{c}at sâye-endâz-ı ümem
^{c}Âcizân-ı ḥaşre erḥam raḥmeten li'l-^{c}âlemîn

40 Güm-rehân-ı ẓulmet-i ^{c}iṣyâna nûr-ı ^{c}afv ile
Reh-nümûn-ı semt-i eslem raḥmeten li'l-^{c}âlemîn

41 Müşfiḳ-ı eşk-i nedâmet-rîz-i dâmân-ı niyâz
Mihribân-ı çeşm-i pür-nem raḥmeten li'l-^{c}âlemîn

42 Dârû-yı dâru'ş-şifâ-yı ^{c}afvi her dil-h̲astenüñ
Derd-i bî-dermânına em raḥmeten li'l-^{c}âlemîn

43 ^{c}İllet-i bîmâr-ı ^{c}iṣyâna ṭabîb-i çâre-sâz
H̲âṭır-ı mecrûḥa merhem raḥmeten li'l-^{c}âlemîn

44 Ġuṣṣa-i ᶜiṣyân Naẓîm-i zâre kâr itdi meger
Eyleye ᶜafv ile ḥurrem raḥmeten li'l-ᶜâlemîn

45 Hasret-i ḫâk-i deri mużmer żamîrümde müdâm
Ėy ġamı cânumda müdġam raḥmeten li'l-ᶜâlemîn

46 Meḥmedet-ḫᵛân-ı ṣıfât-ı pâki ḥâlâ her zebân
Vaṣf-ı ẕâtı zîb-i her fem raḥmeten li'l-ᶜâlemîn

47 Nâmını tesbîḥ idüp gökde melek yirde beşer
İtdiler evrâdına żamm raḥmeten li'l-ᶜâlemîn

48 Biñ taḥiyyât u selâm olsun revân-ı pâkine
Virdüm oldukca demâdem raḥmeten li'l-ᶜâlemîn

IX

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Şiddet-i deyden olup efsürde sertâser zemîn
Ḫâne-i âyînede sermâ çıḳardı erbaᶜîn

2 ᶜÂlemi sırça-sarây itdi yine şâh-ı şitâ
Çekdi mînâdan basîṭ-i ḫâke bir naṭᶜ-ı güzîn

3 Şuᶜle mâh encüm şerâr aña şihâb oldı ᶜalev
Faṣl-ı deydür yaḳdı âteş-dânını çarḫ-ı metîn

4 Mâh-ı nev ẓann eyleme âvîḫte yaḫ-pâredür
Zîr-i bâmından nümâyân itdi bu nüh şeh-nişîn

5 Berḳ ṣatma ẕeyl-i bâġ-ı dehre bâd-ı ṣunᶜ ile
Ṭârem-i ᶜulvîden nis̱âr oldı berg-i yâsemîn

6 Dirhem-i berk u nücûmun destine gırbâl olup
Hurdesin dökdi yire sarrâf-ı çarh-ı hurde-bîn

7 Penbe-rîz oldı kemânından yine hallâc-ı dehr
Berf-i zıddı ditredi cism-i yetîmân-ı hazîn

8 Müşg ile kâfûrdur şâm-ı seher berf-i sefîd
İtdi ârâyiş dükânın Behmen-i serd ü haşîn

9 Âsmâna eyledi te'sîr bâd-ı mihr-i cân
İtdi yahdan mankal-ı mihri sipihr-i çâr-mîn

10 Savlet-i deyden olurdı lerze-nâk sîne-çâk
Şîr-i berfine dûçâr olsa bu dem şîr-i gazîn

11 Kesret-i berf ol kadar kim yolda eylerdi hatâ
Çıksa sahrâya künâmından eger âhû-yı Çîn

12 Pâre pâre kef nisâr oldı dehânından yire
Berfdür sanma eserdi üştür-i çarh-ı berîn

13 Serdî-i dey bahr-ı mevvâcı müsattah gösterüp
Kaldı zîr-i yahda deryâda olan çîn-i cebîn

14 İtdi izhâr-ı bürûdet tündbâd-ı zemherîr
Cebhe-i ebr-i matîr olsa ᶜaceb mi çîn çîn

15 Habs idüp enhâr-ı kec-reftârı sultân-ı şitâ
Dest-bürd-i berdle çekdi hisâr-ı âhenîn

16 Bîm-i deyden giydi sencâb-ı sehâbı âftâb
Kaldı hâkisterde ahker-veş o rûy-ı âteşîn

17 Ṭoñdurup eşcâr-ı bâġı serdî-i bâd-ı ḫarîf
Bir perîdür şîşede yaḫ-beste her naḫl-i güzân

18 Ḥükm-i sermâ ol ḳadar eşyâya te'sîr itdi kim
Oldı efsürde ṣadefde ḳaṭre-i dürr-i s̱emîn

19 Pençe-i Behmen ḳabâ-yı sebz-i eşcârı yine
Pâre pâre itdi ne dâmen ḳodı ne âstîn

20 Ḳalb-i saḫt-ı yâre te's̱îr itmez oldı sûz-ı dil
Ġûyiyâ toñdı şitâdan nâle-i âh ü enîn

21 Serdî-i bâd-ı şitâdan mihr ü mâhı ḥıfẓ içün
Gökde ḳat ḳat perdeler çekdi seḥâb-ı ᶜanberîn

22 Yir yir âvîze olan yaḫ-pâre ṣanma çekdiler
Ḫaṣmına sulṭân-ı dînüñ cünd-i sermâ tîġ-ı kîn

23 Pertev-i nûr-ı Ḫudâ kim oldılar pervâne-vâr
Cemᶜ-i şemᶜ-i bezm-i mihri enbiyâ vü mürselîn

24 Nüktedân-ı "li-maᶜallâh"(.) maḥrem-i bezm-i şuhûd
Vâḳıf-ı esrâr-ı ḫalvet-ḫâne-i ᶜayne'l-yaḳîn

25 Pâdişâh-ı ᶜarş-mesned kim muṭîᶜ-i şerᶜidür
Enbiyâ vü mürselîn ü evliyâ-yı kümmelîn

26 Ḳulzüm-i ᶜummân-ı ᶜirfân kim yanında ḳaṭredür
Bahr-ı bî-ḳaᶜr-ı ᶜulûm-ı evvelîn ü âḫirîn

27 Râyet-efrâz-ı ẓafer kim oldı itdikce cihâd
Tîr-i nuṣretdür kemân ü cünd-i furṣatdur kemîn

(.) "Lî ma allâh" bkz. s. 123

28 Cân-ı ᶜâlem ᶜâlem-i cân rûḥ-ı ṣadr-ı "kün fekân" (.)
Nûr-bahş-ı cebhe-i îmân çerâġ-efrûz-ı dîn

29 Lücce-i ᶜafv-ı şefâᶜat kân-ı cûd-ı merhamet
Çâre-sâz-ı ᶜillet-i ümmet şefîᶜu'l-müẕnibîn

30 Mefḫar-ı her dü-cihân bâlâ-nişîn vâlâ-nişân
Dâver-i ᶜArş-âsitân Sidre-mekân Refref-mekîn

31 Şâhid-i kâşâne-i esrâr ḥabîb-i kibriyâ
Şehriyâr-ı ᶜâlem-ârâ şehsüvâr-ı nâzenîn

32 Aḥmed-i mürsel Ḥabîbu'llâh Muḥammed Muṣṭafâ
Nâzenîn-i ḳurb-ı Ḥaḳ maḥbûb-ı Rabbi'l-ᶜâlemîn

33 Ol şeh-i kevn ü mekânuñ çâr-yâr-ı bâ-ṣafâ
Her biri oldı binâ-yı şerᶜine rükn-i rekîn

34 Ol şehüñ maḥşerde iki ġâşiye-ber-dûşıdur
Muttaṣıl ᶜafv ü şefâᶜatdür yesâr u der-yemîn

35 Ṣâḥibü'l-miᶜrâc o peyġamber ki esb-i ḳadrinüñ
Cilvegâhı ᶜArş-ı aᶜlâ oldı kâm-ı evvelîn

36 Ẓıllı ol nûr-ı Ḫudânuñ düşmese ḫâke nola
Cismini rûḥ-ı muṣavver eylemiş cân-âferîn

37 Ravża-i cennet-ḥarîm-i câhına ferrâş olup
Eyledi çârûb-ı müjgânum dü-çeşm-i ḥûr-i ᶜıyn

38 Şevḳ-yâb-ı feyż-i güftârı dil ü cân-ı Kelîm
Ẕevḳ-baḫş-ı rûḥ-ı ᶜÎsâdur o nuṭḳ-ı sükkerîn

(.) "Kün fekân" bkz. s. 102

39 Âsıtân-ı cânınuñ züvvârı ervâh-ı kirâm
Suffe-i dergâhınuñ huddâmı ashâb-ı güzîn

40 Sâkin-i cennet-zemîn-i dergehi Kerrûbiyân
Zâ'ir-i Beytü'l-Harâm-ı ravzası Rûhu'l-Emîn

41 Rîzesinäñ rehgüzâr-ı rezmi fark-ı ferkadâñ
Kürsî-i pây-ı rikâb-ı ᶜazmi çarh-ı heftümîn

42 Zîr-i rânında o bî-hemtâ Burâk-ı dil-keşüñ
Bâli şehbâl-i Hümâ tâvûs dem ᶜAnkâ-serîn

43 Şânına şâyân degüldür fî'l-mesel olsa eger
Mâh-ı nev sîmîn-rikâb ü mihr aña zerrîn-zîn

44 Kande kim ᶜatf-ı ᶜinân itse livâ-yı ᶜazmine
Şukkadur "nasrun min'allâh"(.) ser-ᶜalem feth-i mübîn

45 Mâlik olmışdı risâletle nübüvvet mülkine
Olmamışken rûh-ı Âdem cilve-bahş-ı "mâ ü tîn"(..)

46 Dehre hükm itdi Süleymân-ı nebî bir mühr ile
Oldılar ammâ Süleymânlar aña zîr-i nigîn

47 Her kemîne bende-i fermânınuñ vakt-i ᶜatâ
Kemterîne bahşişi mahsûl-i sad genc ü defîn

48 Vâsıl-ı dergâh-ı huld eyvânınuñ tesbîhidür
هذه جنات عدن فادخلوها خالدين (...)

49 Sâ'il-i dergâhınuñ ser-nâme-i ikbâlinüñ
Yazdılar ᶜünvânını ᶜizzet-karîn devlet-rehîn

(.) "Nasrun mina'llâh" bkz. s. 134

(..) "Mâ ü tîn" bkz. s. 122

(...)"Hâzihî cennâtü Adnin fedhulûhâ hâlidîn" "Bu Adn cennetidir. Oraya giriniz ve ebedî olarak kalınız." (Zümer/73)

50 Hâşe-li'llâh dâhil-i dâru'l-emân-ı hıfzına
Haşre dek fursat bula iğvâya iblîs-i la^c^în

51 Pâdişâhâ kurb-câhâ ^c^arş-dergâhâ şehâ
Ey vücûh-ı nâmile vâlâ-ter ü bâlâ-terîn

52 Sen o sultân-ı dü-^c^âlemsin ki itsen iltifât
Dehre hükm eyler Süleymân gibi her ^c^abd-i kemîn

53 ^c^Âcizân-ı haşre itmiş Hak seni kehfü'l-emân
^c^Afv ü lutfundur ^c^usât-ı ümmete hısn-ı hasîn

54 Gülşen-i vasf-ı sıfâtunda yine cûşân olup
Akdı bir âb-ı revân gibi bu şi^c^r-i dil-nişîn

55 Mihr-i mührün hasretimden oldum engüşt-i pesîn
Yâ nebi eyle beni şâyeste-i engüşterîn

56 Pîr ü bernâ hâk-i pâk-i ravzanı sevgend ider
Ey ğubâr-ı dergehün tâc-ı şeref-bahş-ı yemîn

57 Feyż-i na^c^tun virdi sad-gûne halâvet nazmuma
Şîr ile şîrîn olur perverde olsa engübîn

58 Rûmda Hassân olam vasf-ı sıfâtunda eger
Feyż-i zâtunla olursan ben senâkâre mu^c^în

59 ^c^Ömrüm oldukca senâna bezl idem makdûrumı
Söyleye ins ü melek arż u semâda âferîn

60 Lutfuna ihsânuna kaldum iki destüm tehî
Sâ'ilüm eyle simât-ı şefkatünden rîze-çîn

61 Yâ resûla'llâh Nazîm-i bî-kesi eyle kabûl
Anı redd itme bi-hakk-ı sahb u âl ü tâbi^c^în

62 Seyyi'âtum ṣığmaz oldı defter-i a^{c}mâlüme
Cürmümi taḥrîrden ḳaldı Kirâmen Kâtibîn

63 Şerr-i şûrından rehâ bulmaḳ müyesser olmadı
Mâni^c-i h̲ayr-ı ^{c}ameldür nefs-i şerîr ü mehîn

64 Sehv ile uydum hevâ-yı nefse itdüm ma^{c}ṣiyet
Âdemi lâbüd belâya uğradır sû'-i ḳarîn

65 Geçdi ġafletle şeb ü rûzum dirîġâ bilmedüm
Żâyi^c oldı bîhûde bunca şühûr ile sinîn

66 Oldı cüz'-i a^{c}ẓam-ı terkîbi ^{c}iṣyân ü fesâd
Ṭurfa ma^{c}cûndur bu naḳş-ı bed-siriṣt ü bed-^{c}acîn

67 Besdür ey h̲âme yiter ṭarḥ-ı maḳâl-i germ ü serd
Tâ-be-key teks̲îr-i güftâr eyledüñ ġass u s̲emîn

68 Geldi hengâm-ı du^{c}â dergâh-ı Ḥaḳḳa el açup
Bir du^{c}â ḳıl kim ḳabûl ide mucîbu's-sâ'ilîn

69 Tâ ki mâlâmâl idüp dehri zemistân berf ile
Ḥükmin icrâ eyleye faṣl-ı şitâda erba^{c}în

70 Tâ ki geh ġâlib gehî maġlûb olup ṣayf u şitâ
Olalar germâ vü sermâ "în berân ü ân berîn"(.)

71 Başına yaġa tekerek ġussa h̲aṣm-ı şer^{c}inüñ
Şiddet-i berf-i meṣâ'ible ola endûh-gîn

72 Dôstân-ı h̲ânedânı h̲urrem ü h̲andân olup
Düşmen-i câhı ola maḥzûn ü nâ-şâd ü ġamîn

73 Ehl-i diller vaṣfın itdükce dişünler ol şehüñ
Gûş idenler raḥmetu'llâhi ^{c}aleyhim ecme^{c}în

(.) "În berîn ü ân berîn": "Bazan öyle bazan böyle."

X

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Meş^c al-efrûz-ı niyâz olsa nola nûr-ı siyâh
^c Azm-i kurb itdi şeb-i İsrâda maḥbûb-ı ilâh

2 Ġâşiye ber-dûş olup aña o şeb peyk-i Celîl
Bir Burâḳ-ı berk-reftâr ile ḳıldı ^c azm-i râh

3 Sünbülîn-dem ^c anberîn-sem edhem-i müşkîn-bâl
Âdemî-peyker melek-şehper felek-pervâz-gâh

4 Ol Burâḳ-ı lâ-mekân-peymâ ki hengâm-ı şitâb
Hem-^c inân olmaz aña esb-i naẓar bî-iştibâh

5 Menzile varup yine eylerdi bir demde rucû^c
Menzilinden ḳopmadan esb-i cihân-gird-i nigâh

6 İḳtidâ itdi ṣufûf-ı enbiyâ vü mürseḷîn
Mescid-i Aḳṣâya geldikde imâm oldı o şâh

7 ^c Âlem-i bâlâya bâl açdıḳda raḫş-ı rif^c ati
Âsmân rûmâl ile ta^c ẓîm idüp oldı dü-tâh

8 Müjde-i teşrîfini gûş eyleyüp biñ cân ile
Ḫidmetinde döndi başı üzre pîr-i çarh-ı râh

9 Aṭlas-ı gerdûn olup ferş-i semend-i kevkebi
Ṭaḳdı ḫalḫal-ı hilâli sâḳına ^c izzetle mâh

10 Kâtib-i çarḫ eyleyüp evṣâf-ı mi^c râcın raḳam
Ṣundı ^c acz île olup rû-ber-zemîn ü ^c öẕr-ḫ^c âh

11 Ḳırdı o târın nevâ-yı şer^c in itdükde simâ^c
Şerm-i ḫacletle dil-i nâhîde geldi intibâh

12 Kîmyâ-yı hâk-i pây-ı cûdınuñ te'sîridür
Eyleyen sultân-ı mülk-i hâveri zerrîn-külâh

13 Heybetinden dest-i hançer-dârını lerzân görüp
İtdi Behrâmı silehdâr-ı felek ol pâdişâh

14 Müşteri kâlâ-yı lutfından olınca sûd-mend
Eyledi bûs-ı süm-i yek-rânını zîb-i şifâh

15 Karakullukcu idi bâb-ı celâlinde Zuhâl
Pâsbân itdi sipihre ol şeh-i ^câlem-penâh

16 On iki burcı sa^câdetle temâşâ eyleyüp
Encüm-i seyyâr u sâbit pâyına sürdi cibâh

17 Makdemiyle virdi pîrâye ser-efrâz eyledi
Sidreye geldikde ol şâhenşeh-i kudsî-sipâh

18 Kaldı anda nâle vü feryâd ile Ruhu'l-Emîn
Eyledi gülden cüdâ bülbül gibi sad âh u vâh

19 Kürsî vü ^carşı kudûmiyle müşerref eyledi
Ol Hudâvend-i "le^camruk"(.)-mesned ü "levlak"-câh(..)

20 ^cArş-ı a^clâdan güzâr itdi olup Refref-serîr
^cÂlem-i nûrı münevver kıldı ol nûr-ı ilâh

21 İrdi âmâc-ı murâda tîr-i maksûdı gelüp
Kâbe kavseyne o şâh-ı "li-ma^callâh"(...) bârgâh

22 Mevc-i deryâ-yı tecellî bâz idüp âğûşını
Eyledi ol dürr-i yektâ bahr-ı ru'yetde şinâh

(.)"Le amruk" bkz. s. 110
(..) "Levlâk" bkz. s. 105
(...) "Lî ma^callâh" bkz s. 123

23 Ric^c^at itdükde dil-i aṣḥâbı şâdâb eyledi
Şebnem-i tebşîr ile ol gülbün-i ḥikmet-miyâh

24 Ḫ^v^âce-i kevneyn ḫatmü'l-enbiyâ ḫayru'l-beşer
Mürşid-i râh-ı yaḳîn ḳuṭb-ı risâlet-ḫânḳâh

25 Ẓahr-ı pâkinde yiter ol mühr iṡbât-ı vücûd
Enbiyâ vü mürselîn da^c^vâsına besdür güvâh

26 Ḫarmen-i cûd ü nevâlinde olur vaḳt-i ḥaṣad
Dâne-i cû tûde-i ġabrâ felekler berk-gâh

27 Düşmenân-ı ḫanedânı meẓhar-ı ḳahr-ı ^c^itâb
Dôstân-ı dûdmânı nâ'il-i ẕevḳ u refâh

28 Seyf-i meslûl-i Ḫudâdur bilmez imdâd-ı fesân
Tîġ-ı şer^c^i kesdirür bî-minnet ü seng-i ferâh

29 Ẕevḳ-ı fikr-i bârgâhı cân-fezâ vü dil-küşâ
Şevḳ-ı ḳurb-i âsitânı ġam-güdâz ü ġuṣṣa-gâh

30 Noḳṭa-i ^c^afvıyla ġayb itse ^c^aceb mi ^c^aybumı
Maḥv olur bir ḳaṭre-i raḥmetle biñ âlem günâh

31 Ḳurbı ümmidiyle şâdum bîm-i bu^c^diyle melûl
Şem^c^-i sûzân gibi kârum gâh ḫande girye gâh

32 Şefḳatinden nâ-ümîd olmam yine rûz-ı cezâ
Gerçi kim sû'-i ^c^amel ḥâl-i dilüm itdi tebâh

33 Vezn olursa keffe-i ^c^afv ü şefâ^c^atle velî
Ṡıḳlet-i bâr-ı günâhumdan girândur berk-gâh

34 Feyż-i na^c^tiyle mezârumda zamân-ı ḥaşre dek
Midḥatinde bir dil ola her biten sebzin giyâh

35 Gûne gûne na^c^t-ı pâkin gûş idenler didiler
Merḥabâ nuṭḳ-ı Naẓîm-i pür-hüner tâle-beḳâh

36 Tâ ki sünbülzâr-ı raḥmet leyletü'l-mi^c^râcdur
Ḫasmı olsun dembedem ġarḳ-ı dühân-ı dûd-ı âh

37 Ravża-i pür-nûrına oldukça teslîm-i dürûd
Ḥâsid-i câhın ide Ḥaḳ ser-nigûn maḥbûs-ı çâh

XI

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Ey mihr ü mâh-kerde simâṭ-ı celâline
Maḫlûḳ mîhmân ser-i ḫ^v^ân-ı nevâline

2 Ṭûbâ fikende Sidre ḳad-i ser-firâzına
Sidre fütâde ḳâmet-i Ṭûbâ-nihâline

3 Mah-ı münîr bir ḳabes-i nûr-ı tal^c^ati
Ḫurşîd ẕerre mihr-i sipihr-i cemâline

4 Noḳṣân-ı ^c^acz ile ṭayerân itse ḥaşre dek
Rûḥu'l-Ḳudüs irişmeye evc-i kemâline

5 Yûsuf şeker-fürûş-ı dükân-ı melâḥatı
Nehyi medîḥe-gûy nebât-ı maḳâline

6 Âb-ı beḳâ tekellümi ^c^aynü'l-ḥayât o fem
Ḫıżr u Mesîḥ teşne o ^c^aynun zülâline

7 Ḥaḳḳâ ki Ka^c^bede Ḥacerü'l-Esvedi görür
Bir dîde kim nigâh ide rûyinde ḫâline

8 Âyîne-i tecellî-i nûr-ı şuhûd olur
Bir çeşm-i ter ki ola secencel ḫayâline

9 Mihmân-ı ḫvân-ı mekrümet-i bî-dirîginüñ
Eşcâr-ı şarḳ u ġarb yitişmez ḫulâline

10 Mâh-ı nevi debîr-i felek meşḳ ider müdâm
Hâşâ ki beñzede yine ḳaşı hilâline

11 Nûr-ı aḥad Muḥammed ü Aḥmed ki tâ ebed
Yoḳdur ġurûb mihr-i ruḫ-ı bî-zevâline

12 Maḥbûb-ı nâzenîn ki odur Rabb-i ʿizzetüñ
Ṣâyeste bezm-i ḫâṣına ḳurb-i viṣâline

13 Kâşâne-i zîb meclis-i İsrâ ki ẕâtını
Ḥaḳ maḥrem eylemiş ḥarem-i lâ-yezâline

14 Ol gülbün-i ḥadîḳa-ṭırâz-ı risâletüñ
Cânlar fedâ şemîm-i nesîm-i şemâline

15 Olsun nis̱âr o ḳıble-i ḥâcât-ı ümmetüñ
Naḳd-i revân ṣalât ü ezân ü Bilâline

16 Ervâḥ-ı ḳuds ḳâ'il olur iḥtirâmla
Ḫuddâm-ı bezm-i ʿizzeti ṣaff-ı niʿâline

17 Rûy-ı ʿaraḳ-çekân-ı mürîd-i rıżâsınuñ
Ḫurşîd ü mâh ġıbṭa ider dest-mâline

18 Maḥṣûl-i kişt-zâr-ı dü-kevn iki ḫûşedür
Vaḳt-i ḥaṣâd ḫarmen-i cûdı ġılâline

19 Oldı Burâḳ ʿazmine saṭl-ı zer âftâb
Reng-i şafaḳ ḫażâb dem ü bâl ü yâline

20 Rıḍvân bulurdı heşt behiştüñ ḳuṣûrını
Gelse ṭavâf-ı ravża-i cennet-mis̱âline

21 Eṭrâf-ı deşt-i kûyını geşt eyleyüp sürûş
Ḥayrân olur kirişme-i çeşm-i ġazâline

22 Murġân-ı kûyı beyża-yı ḫurşîdi almaġa
Ḥaḳḳâ tenezzül eylemeye zîr-i bâline

23 Şemm eyleyen nesîm-i gülistân-ı ravżasın
Baḳmaz riyâż-ı cennete gül-berk-i âline

24 Fâriġ-nişîn-i ḥücre-i ᶜaşḳ u muḥabbeti
Virmez vücûd-ı meyl-i kenâr ihtimâline

25 Dil-beste-i selâsil-i derd-i firâḳınuñ
Ḥasret kemend-i cez̲be olur intiḳâline

26 İtmez gedâ-yı dergeh-i vâlâsı iltifât
Dehrüñ ᶜulüvv-i himmet ile câh ü mâline

27 Kimdür ki cebhe-say-ı der-i pâki olmaya
Kerrûbiyân mülâzim iken rûy-mâline

28 Naḳş eyleyen muḥabbetüñi ṣafḥa-i dile
Baḳmaz ᶜarûs-ı ḥubb-i sivâ reng ü âline

29 Olmaz sevâd-ḫᵛân-ı kütüb-ḫâne-i vücûd
Meşġûl olan kitâb-ı ġamı iştiġâline

30 Sîrâb-ı çeşmesâr-ı ser-i kûyı derdinüñ
Câm-ı cihân-nümâyı degişmez sifâline

31 Almaz varaḳ-nüvîs-i nuᶜûtı dü-ᶜâlemi
Kilk-i s̲enâ-yı z̲âtınuñ işkeste nâline

32 Arż u semâda ins ü melek cân-sipârdur
Ḥükm-i şeh-i şerîᶜatınuñ imtis̲âline

33 Bîm-i ẓuhûr u şer^{c}idür ehl-i ḍalâletüñ
Bâ^{c}i s̲ hemîşe teferruḳ u ih̲tilâline

34 Virdi cevâb düşmene ḥükm-i şerî^{c}ati
Mühr-i sükût urdı dehân-ı su'âline

35 Seng-i fesân-ı merg ile sertîzdür müdâm
Tîğ-ı ḳażâ ^{c}adû-yı hezîmet-me^{c}âline

36 Kûpâl-i Rüstemâne hücûm-ı sipâhıdur
Dehrüñ cihânı teng iden Sâm u Zâline

37 Merdân-ı rezmi eyledi gürz ü sinân ile
Dem-beste ḳahramanları ceng ü cidâline

38 Rüstem taḥammül itmeye ednâ sipâhınuñ
Rûz-ı neberd ḥamle-i ḥarb ü ḳıtâline

39 Yâ Rab ola girîve-i dûzeh̲ ḳarâr-gâh
H̲aṣm-ı ^{c}anûd u kec-reviş-i bed-fi^{c}âline

40 Çekse ^{c}uṣâtınuñ ḳalem-i ^{c}afvı h̲aṭ nola
Rûz-ı ḥisâb nâme-i zişt-i vebâline

41 Eyler ^{c}uṣât-ı ümmetini h̲acle-dâr-ı ^{c}afv
^{c}Iṣyânı mûcib olmıya tâ infi^{c}âline

42 Ben z̲eyl-i ^{c}afvine sığınup şefḳat isterem
Ehl-i riyâ imâme vü tesbîḥ u şâline

43 Ḥasret-keşân-ı ravżasınuñ ^{c}ömrdür dimem
Devre-i h̲idmet ile geçen mâh ü sâline

44 Sûz-ı derûnumuñ eser-i mihridür sebeb
Berḳ-ı dil-i çenâr gibi işti^{c}âline

45 Yâ Rab olur mı kuḥl-i cilâ ḫâk-i dergehi
Cân ü dilüñ dü-dîde feyż iktiḥâline

46 Ol gün ḳanı ki vâṣıl olup cebhe-sâ olam
Ḫâk-i ḥarîm-i ravża-i ḳurb efżâline

47 Çârûb eyleyüp müjemi râh-ı kûyine
Ferş eyleyem vücûdumı deşt-i cibâline

48 Baḳmaz ṭavâf-ı kûyine iḥrâm-behd olan
Ṣayf ü şitâda âb u hevâ iᶜtidâline

49 Ruḫsârı üzre dergehine ᶜazm-i râh ider
Hâdî olursa daᶜveti bir bî-mecâline

50 Ġayruñ s̲enâsın eylemez evṣâfın eyleyen
Ḳatmaz ḥarâm göz göre mâl-i ḥelâline

51 Edhem-süvâr-ı ᶜarsa-i medḥ ü s̲enâsınuñ
Aḥsente raḫş-ı ḫâme-i müşgîn-külâline

52 Naẓm-ı Naẓîm ᶜıḳd-ı S̲üreyyâya ṭaᶜn ider
Eylerse iᶜtibâr bu silk-i leᶜâline

53 Vaṣfında döndi ḳâmet-i Ṭâbâ-ḳıyâmetüñ
Firdevs-i feyżde ḳalemi Sidre dâline

54 Ümmîd odur ki ol şeh-i dîvân-ı merḥamet
Luṭf eyleyüp naẓar buyura ᶜarż-ı ḥâline

55 Söyletmeden anı umarum ᶜafvi ḥall ide
Raḥm eyleye zebân-ı girih-gîr ü lâline

56 Eyler misâl-i ġonce-ı cennet olursa ger
Şebnem-nisâr-ı şevk dil-i pür-melâline

57 Cürm ü ḫaṭâyla ne ḳadar rû-siyâh ise
Bî-çârenüñ teraḥḥum ide aḳ ṣaḳalına

58 Besdür Naẓîm basṭ-i bisâṭ-ı süḫanverî
Ruḫṣat yiter yiter ḳalemüñ ḳîl ü ḳâline

59 Tâ kim simâṭ-ı ᶜafv ü ṣefâᶜatde rûz-ı ḥaşr
Mihmân ola ümem ser-i ḫᵛân-ı nevâline

60 Her bir nefesde biñ ṣalavât ü selâm ola
Tâ ḥaşr-ı rûḥ-ı pâkine aṣḥâb u âline

61 Dürr-i s̲enâ nis̲âr ola evḳâk-ı ḫamsede
Rûḥ-ı çehâr-yâr sütûde ḫıṣâline

62 Baḫt-ı saᶜîd ü ṭâliᶜ-i fîrûz hem-rikâb
Nuṣret refîk leşker-i ferḫunde-fâline

63 Bâġ-ı naᶜîm ümmetine cilvegâh ola
Çâh-ı caḥîm-i bed-siyer ü bed-şikâline

XII

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Ey ledün mektebinüñ ḫᵛâce-i ümmî-laḳabı
Enbiyâ vü rüsülüñ zîver ü tesbîḥ-i lebi

2 Seyyid-i ᶜâlem ü âdem sened-i mevcûdât
Mesned-i her dü-serânuñ şeh-i vâlâ-ḥasebi

3 Eşref-i ḫalḳ-ı pâdişeh-i kevn ü mekân
Taḫtgâh-ı şerefüñ ḫüsrev ü ^{c}âlî-nesebi

4 Şeh-i ṭâhir-neseb ü ḫüsrev-i pâkîze ḥaseb
Hâşimî hem Medenî hem Ḳureşî hem ^{c}Arabî

5 Süḫanı rûḥ-ı mücerred deheni cevher-i ferd
Kân-ı kevnüñ güher-i mâ-ḥaṣal-ı münteḫabı

6 Ḥaḳ risâletle nübüvvetle vücûdın itmiş
Hâdî-i cem^c-i rüsül râh-ber-i fevc-i nebi

7 Âferîneş yüzinüñ ṣuyına ḫalḳ olmışdur
Raḥmet-i ^{c}âlemiyândur o dü- âlem sebebi

8 Rîzesinüñ ḥarem-i ^{c}izzetini cevher-i küll
Biñ ḥicâb ile ide gevher-i tâc-ı edebi

9 Ḫâdim-i ḫalḳa-be-gûş dür-i sâdât-ı kirâm
Bende-i bârgeh-i cûdı hezârân çelebi

10 Sa^{c}y idüp cân-ı dili cânı taḳdîm eyler
Ka^{c}be-i kûyı ṭavâfında mis̱âl-i recebi

11 Eylemiş da^{c}vetinüñ ḳabża-i tesḫîrine ^{c}âm
Rûm u Hindû ^{c}Acemî Mıṣr ile Şâm u Ḥalebi

12 Neyyir-i burc-ı ezel Aḥmed-i Mürsel ki anuñ
Mihrinüñ lerze virür ẕerreye şûr u şağabı

13 Dem-i Rûḥu'l-Ḳudüs olsa o şehüñ lâyıḳdur
Maṭbaḫ-ı izzetinüñ şu^{c}le-fürûz-ı ḥaṭabı

14 Bâğ-ı câhında Süreyyâ o sa^c^âdet-çemenüñ
Târem-i rif^c^atinüñ hûşe-gedâ-yı ^c^inebi

15 O şehüñ yazmağa tuğrâ-yı berât-ı na^c^tin
Kâtib-i çarhuñ olursa nola efzûn talebi

16 Dûde-şeb surh-şafak hâme-şihâb encüm-rîk
Muhbire mâh-ı felekler şafahât-ı haşebi

17 Ders-i vasfında olup mu^c^terif-i ^c^acz ü kusûr
^c^Akl-ı evvelde ola metn-i senâsında ğabî

18 ^c^Arşdan merkebe-i kudreti ber-ter idügin
Fehm ider ^c^âkıl-ı dânâ gibi mecnûn u sabî

19 Bu kadar kevkebe-i rif^c^at-i câh ile Zuhâl
Kulle-i mihrinüñ ednâ Habeşi bir ^c^Arabî

20 Üstühânında nihândur eseri eyliyeli
Lezzet-i şehd-i ğamı çâk-i derûn-ı rutabı

21 Her ża^c^îf ümmeti a^c^dâya unutdurmışdur
Hamle-i Seyyid Battal ile darb-ı kürebi

22 ^c^Abdle kadr ola ol şâfi^c^-i küll-i ümemüñ
Sâ'im-i rûze-i derd ü ğamınuñ rûz ü şebi

23 Dil-i bîmâr-ı ^c^usâtuñ o tabîb-i cânuñ
Şerbet-i ^c^afvi ile zâ'il olur tâb-ı tebi

24 Derdidür cân ü dil-i zâre devâ-yı câvîd
Sûk-vâr-ı ğamınuñ hep ebedîdür tarabı

25 İder ednâ şererinden dil-i dûzeh feryâd
^c^Alev-efşân olıcak nâr-ı celâl-ı ğażabı

26 İltihâb-ı ġażabı nâ'ire-i ḳahrı ile
Yaḳdı ecżâ-yı vücûdın kül idüp Bû Lehebi

27 Vaṣf-ı ẕât u ṣıfatında iki dilli olanuñ
Çâk ola kilk-i siyeh-rû gibi ceyb-i ḳaṣabı

28 Gitmeyen yoluna ᶜüryân u faḳîr olsun hep
Çâr meẕhebde ḥarâm ola ẕihâb u ẕehebi

29 O gün olur mı diyem kûyine rûmâl-künân
Yâ nebî yoluña ḳurbân ola ümmî vü ebî

30 Dergehüñde ideyüm ḳudretüm olduḳca edâ
Deyn olan vâcib ü farż u sünen ü müstehabı

31 Keremüñden budur ümmîd ki bî-çâre Naẓîm
İki ᶜâlemde daḫi çekmeye renc ü taᶜabı

32 Oldı küstâḫ-rev-i râh-ı süḫan ḫâme-i mest
Ola maᶜẕûr umarum bu reviş-i bü'l-ᶜacebi

33 Tâ ola ümmetinüñ ḥabl-i metîn-i şerᶜi
Zîver-i gerden-i teslîmi s̱enâ zîb-i lebi

34 Ola âvîze-i çengâl-i ḳażâ peyderpey
Ser-nigûn ḫaṣm-ı girân-cân-ı ᶜuḳûbet-ᶜaṣabî

35 Ümmeti dergeh-i vâlâsına olduḳca revân
Ṣalavât ile taḥiyyât ola sâz u selebi

XIII

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Ser-keşâna berḳ-ı sûzândur külâh-ı serveri
Şu^{c}ledür zîrâ ki şem^{c}-i meclisin tâc-ı seri

2 Berḳ-ı cân-te'sîrdür mağrûra tâc-ı serveri
Şu^{c}ledür zîrâ ki şem^{c}-i bezmüñ iklîl-i seri

3 Pâdişâh olsañ çekersiñ ^{c}âlemüñ ğavğâsını
Ḳabża-i tesḫîre de alsañ eger baḥr ü beri

4 Bende olsañ ârzû eylersiñ âzâd olmağa
Bir efendinüñ olup şâm u seḥerde çâkeri

5 Münzevî olsañ geçilmez loḳma ile kisveden
^{c}Âḳıl ü dîvâne de olmaz o sevdâdan berî

6 İḥtiyâcuñ olsa âb-ı rûyuñı rîzân idüp
Bir ğanî bulsañ olursuñ sâ'il-i ḫâk-i deri

7 İntisâb itsen kibâra ^{c}arż idince ḥâlüñi
Sen bizimsüñ dir o ḳavmüñ her müsellem dâveri

8 ^{c}Âdetüñ olsa tevâżu^{c} ehl-i kibr ü naḫvetüñ
Besmine varsañ olursuñ her naẓarda aḥḳarı

9 Bî-niyâz olsân iderler mużṭarib ehl-i niyâz
Saña ^{c}arż itdükce aḥvâl-i dil-i ğam-perveri

10 Bezl-i cûd itseñ gedâ-yı kâse-ber-kef ol ḳadar
Kim vefâ itmez virirseñ kîse-i sîm ü zeri

11 Bildürür ḥaddün saña teng eyleyüp ḥaddād-ı çarẖ
Vüs^c at istersen feżā-yı ^c ālem-i pehnâveri

12 Bî-nevâ merd-i ġarîb olsañ bulınmaz âşinâ
Olmadukca baẖt bir merd-i ġarîbüñ yâveri

13 Bî-kes olsañ redd idüp ḥâlüñden itmezler su'âl
Mâlik olsa dirler ammâ ḳande varsañ gel beri

14 Sâ'iḷi âzâr iderler anı bilmezler mi kim
Her dil-âzârun yine âzâr-ı dildür keyferi

15 Nergis-i bîmâr-veş raḥm eylemezler yaşuña
Olsa cûy-ı ġiryenüñ iki gözüñ nîlûferi

16 Bâġa varsañ derd-mendâne olur her lâle dâġ
Şekl-i ṭâs-ı âteşîndür saña verd-i aḥmeri

17 Ṭâli^c-i yâruñ ile fikr-i kenâr itseñ eger
Duẖter-i baẖtuñ olur Zâl-i sipihrüñ ẖâheri

18 Da^c vet itseñ bezmüñe efsûn-ı naḳdüñ olmasa
Ṭavḳ-ı tesẖîrüñde saña ġûl olur her bir perî

19 H̲aste olsañ ṣorsa ḥâlüñ bir kerem-ver ḥâsidüñ
Ṭaşt-ı fessâd ola çeşmi her müje bir neşteri

20 H̲ande itseñ yingidür dirler gülerler aġlasañ
Sâkit olsan ẕikr iderler saña bir ṣûretgeri

21 Derdüñi yañsañ yine dirler ḳabâḥat sendedar
Dâġlar yaḳsa enâruñ kendüdendür aẖkeri

22 Râst-gû olsañ ğalat-fehmân-ı bezm-i i^c^tirâż
Üstüñe eyler ḥavâle bir mu^c^ârıż kâfiri

23 Bezle-senc olsañ seni îmâ ile eyler mezâḳ
Meclisüñ dâna-reviş nâdân-ı yâve-güsteri

24 Muḍḥik olsañ ḳadrüñi pâmâl ider ^c^ırżuñ gibi
Muḍḥiküñ ṣaff-ı ni^c^âl olur maḳâm-ı ber-teri

25 Ḳıṣṣa-ḫ^v^ân olsañ olur dâ'im sözüñ lâf u güzâf
Ḳıṣṣa-ḫ^v^ânuñ derd-i serdür hep dürûğ-ı bî-feri

26 Ḫâne-ber-dûş olsañ aduñ derbederdür dembedem
Devr-i ebvâb-ı edânîde gezersüñ serseri

27 Mîhmân olsañ çekilmez imtinân-ı mîz-bân
Maḥv olurdı ḥaml-ı minnet çekse çarḫ-ı çenberi

28 Mîz-bân olsañ eger ṭoymaz dü-çeşm-i mîhmân
Mâ-ḥażar itseñ aña ḫûn-ı dil ü eşk-i teri

29 Ehl-i sûḳ olsañ dimişler ehl-i sûḳa ehl-i nâr
Geh yañar gâhî yaḳarsuñ gelmez olur müşteri

30 Mültezim olsañ re^c^âyânuñ olur ḥâli tebâh
Sana serden geçdi ol dirler olursañ ^c^askeri

31 Ḫoş-nüvîs olsañ muḥaḳḳaḳ nüsha ta^c^lîḳ ideler
Ḫaṭṭ-ı Yâḳût ile reyḥânuñ olursañ hem-seri

32 Şâ^c^ir olsañ ḳıymetüñ bir pîle-verden pestdür
Rişte-i taḥḳîḳe de çekseñ eger şi^c^r-i teri

33 Sa^{c}y ider ḥâsid kemâlâtuñda noḳṣân bulmağa
^{c}Âlemüñ noḳṣân eger ^{c}allâme-i dânişveri

34 ^{c}Âşıḳ olsan̄ dîde-i ümmîdün̄e bîm-i raḳîb
Tûtiyâ eyler ġubâr-ı âsitân-ı dilberi

35 ^{c}Arż iderken rûy-ı zerdün̄ serdî-i nuṭḳ-ı ḥasûd
Âhen eyler ḳalb-i nerm-i dilber-i sîmîn-beri

36 Bâde-nûş olsan̄ elün̄de olmasa zer gül gibi
Mey-fürûşun̄ dâġ-ı ḥasretdür san̄a her sâġarı

37 Sâḳî-i meclis virince bir ayağı destün̄e
Varun̄ı bulsa alur ^{c}aḳlun̄ gibi ayaḳ deri

38 Sâlik olsan̄ mürşid-i kâmil ḳıyâs itdüklerin
Kendi noḳṣânın daḫi bilmekde ^{c}âciz eks̱eri

39 Ḳuṭb-ı devrâne mürîd olsan̄ san̄a itse naẓar
Her gören dir üstüne döndi görünce bir ḫarı

40 Zâ^{c}iẓ olsan̄ daḫl iderler cem^{c} olup ehl-i hevâ
Din̄lemezler nehyi ma^{c}rûf ile emr-i münkeri

41 Münkirün̄ yanında nâmun̄ mülḥid ü zındîḳdur
Ḫalḳa-i ẕikr içre olsan̄ feyż-i Ḥaḳḳun̄ maẓharı

42 Münkir-i ehl-i ṭarîḳ olsan̄ eger ẕevḳ u riyâ
^{c}Âlemün̄ eyler seni sâlûs u dûn u ebteri

43 Şaḥne olsan̄ düzd ü medyûnı ḳalursun̄ farḳdan
Düzd ü medyûnun̄ yekûn olmaz ḫuṣûṣ-ı defteri

44 Muḥtesib olsan̄ eger erbâb-ı sûḳun̄ dâ'imâ
Keffe-i mîzâne ṣığmaz pîş ü kem ḫayr u şeri

45 Nâ'ib ü ḳâżî olup icrâ-yı aḥkâm eyleseñ
Rüşvet almazsañ eger dirler riyâdur işleri

46 Söyleseñ gûş ey lemezler söylemezseñ derd olur
Olmasun kimse bu derdüñ ḫaste-ḥâl-i püsteri

47 Mekr ü keydinden dil-i zâruñ ḫulâṣa ey Naẓîm
Maḫlaṣ itdüm şer^c-i pâk-i Ḥażret-i Peyġamberi

48 Şâri^c-i yektâ ki ḥâlâ yirde gökde ḳalmadı
Olmaya ins ü melekde bende-i fermân-beri

49 Ṣıdḳ u ^cadl ü ḥilm ü ^cilm-i żâtına itmiş güvâh
Ḥaḳḳ Ebû Bekr ü ^cÖmer ^cOsmân ^cAlî-i Ḥayderi

50 Gûne gûne vaṣf-ı żâtında terennüm-rîz olup
Bezm-i naẓmuñ böyle âġâz eylesün râmiş-geri

51 Şehsüvâr-ı milk-i ġaybü'l-ġayb kim olmış ezel
Bend-i fitrâkinde kevneyn iki sayd-ı lâġarı

52 Mesned-ârâ-yı "le^camruk" (.) tâc-dâr-ı ıṣṭıfâ
"Lî-ma^callâh" (..) taḫtınuñ sulṭân-ı "levlâk" (...) -efseri

53 Server-i cem^c-i rüsül serdâr-ı ṣaff-ı enbiyâ
Kim anuñdur hem risâlet hem nübüvvet kişveri

54 Ḫüsrev-i Kürsî-nişîn şâhenşeh-i Refref-serîr
Bârgâh-ı ^cArş-ı a^clâdur melâ'ik leşkeri

55 Vâṣıl-ı bezm-i aṣl hâdî-i ḳurb-ı lem-yezel
Kâfile-sâlâr-ı mürsel enbiyânuñ rehberi

(.)"Le amruk" bkz. s. 110
(..)"Lî ma allâh" bkz. s. 123
(...)"Levlâk" bkz.s. 105

56 Menba^{c}-ı cûd ü mürüvvet genc-i luṭf u mekrümet
Dürr-i deryâ-yı şefâ^{c}at kân-ı ^{c}afvüñ gevheri

57 Gülbün-i gülzâr-ı "mâ-evhâ"(.) gül-i "s̲ümme denâ"(..)
"Ḳâbe ḳavseyn"(...) ile "ev ednâ"(....) riyâżında biri

58 Aḥmed-i Mürsel Ḥabîb-i Ḥaḳ Muḥammed Muṣṭafâ
Fah̲r-ı ^{c}âlem ^{c}âlem-i hejdeh hezâruñ mefh̲arı

59 Ol H̲udâvend-i H̲udâvendân ki ednâ bendesi
H̲âdim itmez bezm-i istiġnâsına İskenderi

60 Ol h̲ıdîv-i dâd-ger kim ^{c}âlem-i inṣâfda
^{c}Adli zencîre çeker Nûşîrevân u Senceri

61 Ol ḳader-ḳudret ki fermân itse çevgân-ı ḳażâ
Gûy-ı gerdân eyleye farḳ-ı Ḳubâd u Ḳayṣeri

62 Ol şehüñ ber-âsmândur h̲ayme-i iclâli kim
Mehcesi mâh u ṭınâbı oldı h̲aṭṭ-ı miḥveri

63 Ol şehüñ kemter sipâh-ı rezminüñ rûz-ı meṣâf
Mâh-ı nev şemşîridür mihr-i münevver miġferi

64 Olsa lâyıḳdur ^{c}Uṭârid s̲ebt içün evṣâfını
Vasf olurken ol sipihr-i ^{c}izzetüñ ṣad ah̲teri

65 Dûde-şeb la^{c}lî-şafaḳ h̲âme-şihâb encüm-nuḳaṭ
Ṣubḥ kâġıd mihr mühre mâh-ı enver maḥberi

66 Oldı naḳd-i cân-be-kef ol mâh-ı bedrüñ mührine
Gökde Mirrîh̲ u Zuh̲al Zühre ^{c}Uṭârid Müşteri

(.)"Mâ evhâ" bkz. s. 111
(..)"Sümme denâ" bkz. s. 111
(...)"Kâbe kavseyn" bkz. s. 120
(....)"Ev ednâ" bkz. s. 120

67 Kuhl-i "mâ zâğa'l-basar"la(.) ol huceste-manzarun
Nergis-i mekhûli hayrân itdi çeşm-i ᶜabheri

68 Reng ü bûy-ı ᶜârızından lâlede dâğ-ı neşât
Şebnem-i bâğ-ı ruhından sebz-ter verd-i tarî

69 Hâşimî hâl-i ᶜabîr-âlûdınun sevdâsıdur
Nâfesinde hûn iden tekrâr müşg-i ezferi

70 Şemme-i hâk-i reh-i dergâh-ı müşg-efşânıdur
Eyleyen hoş-bû demâdem dûd-ı ᶜûd ü micmeri

71 Mescid-i Aksâ-yı maksûdun İmâm-ı Aᶜzamı
Câmi -i esrâr u ᶜirfânun hatîb-i minberi

72 Kadr ü ᶜizzetde kirâm u enbiyânun ekseri
Câh-u rifᶜatde kibâr-ı murselînün ekberi

73 Mülk-i tahkîkün muᶜallâ-pâye ᶜâlî-mesnedi
Sadr-ı ᶜirfânun hümâ-sâye hümâyûn-manzarı

74 Nesr-i tâ'ir ârzû-mend-i kemend-i hasreti
Beste-i fitrâk-i sevdâsı ğazâl-i hâveri

75 Cûd-ı tabᶜından sehâ-yı Hâtem-i Tayy münfaᶜil
Lutf-ı destinden hacel dâ'im ᶜatâ-yı Caᶜferi

76 ᶜİllet-i ᶜacz ü kusûr ile perîşan nüshadur
Gevher-i dendânı nazmında Sıhâh-ı Cevherî

77 Şerh-i vasfında lüğat-ı medhine hayrân olup
Beste-dem bir yıldızı düşmiş gedâdur Ahterî

(.)"Mâ zâğa'l-basar" bkz. s. 112

78 Mihribân-ı ḥâl-ı duşvâr-ı ᶜuşât-ı rest-ḫîz
ᶜÂcizân-ı rûz-ı ḥaşruñ müşfiḳ-i raḥm-âveri

79 Baḥr-ı ᶜummân-ı celâlinde veḳârı fülkünüñ
Ḥilmi olmış bâd-bân temkîn-i ẕâtı lengeri

80 Ḳâmeti ḫam-geşte elde kâse-i deryûzesi
Sâ'il-i dergâhı itmiş pîr-i çarḫ aḫżarı

81 Mâlik-i mülk-i Süleymândur gedâ-yı kûyı kim
Ṭaᶜn ider yâḳût-ı mihre gevher-i engüşteri

82 Ṣanma eflâk erdevi ᶜazminde âteşler yaḳup
Ḳaldı andan tûde tûde câ-be-câ hâkisteri

83 Mihr ile meh iki aḫker asmân-ı pür-nücûm
ᶜÛd sûz-ı bezminüñ ednâ müşebbeh micmeri

84 Nîm-ten çıḳmaz ḥaḳîr-i dergeh-i iḥsânına
Aṭlas-ı çarḫuñ nümâyândur ḫuşûṣâ Ülkeri

85 Ḥükm-i ᶜadli ḥaḳḳ-ı cîrânı riᶜâyet itdüren
Hem-civâr itse eger cîrâne bir şîr-i neri

86 Meclis-i ḥıfẓında ol çeşm-i çerâg-ı rûzgâr
Şemᶜe serpûş eyleye dâmân-ı bâd-ı ṣarṣarı

87 Mihr ü meh-felke nücûm evtâd zer Cevzâ ṭınâb
Erdevî iclâlinüñ çarḫ-ı felek bir pâderi

88 Pây-ı esb-i ᶜazminüñ bâl-i hümâ ferş-i rehi
Farḳ-ı raḫş-ı rezminüñ nuṣret hümâyûn şehperi

89 Râyet-i manṣûrınuñ "innâ fetaḥnâ" ṣuḳḳâsı
Tîgınuñ zâğı ẓafer "naṣrun mina'llâh" cevheri

90 Bir żaʿîfe taḳviyet-baẖş olsa hengâm-ı neberd
Eyliye Behrâm u Keyvânı hirâsân ẖançeri

91 Düşmen-i şerʿi nola geçse ḳılıçdan ḥaşre dek
Münhemil şemşîridür cân-ı ʿadûnuñ maʿberi

92 Merḥamet-güster şehâ sulṭân-ı şefḳat-dergehâ
Eş şefâʿatle iden ḥurrem ʿuṣât-ı maḥşeri

93 Sen o iki ʿâlemüñ bir dânesisin kim ezel
Şibh-i ẕâtuñda ʿaḳîm oldı dü-kevnüñ mâderi

94 Böyle gûnâgûn ṣudûr itmezdi eşyâ ġaybdan
Olmasaydı ẕâtuñ ey ṣadr-ı dü-ʿâlem maṣdarı

95 İştiyâḳ-ı Sidre-i ḳaddüñle Ṭûbâ ser-nigûn
Eylemiş pâ-der-gil-i ḥayret o ḳâmet ʿarʿarı

96 Pertev-i şemʿ-i ruẖuñ pervânesi şems ü ḳamer
Zühre-i zehrâ o şemsüñ ġarḳ-ı nûr-ı ezheri

97 Râyet-efrâz-ı ẓafersin kim sipâh-ı rezmüñüñ
Her biri olmış cihânuñ ṣaf-şikâf u ṣaf-deri

98 Ey Ḥabîb-i Kibriyâ kân-ı keremsüñ ʿafv ḳıl
Şevḳ-ı evṣâfuñ dil-i küstâẖumı itdi cerî

99 Nâvedân-ı ravża-i naʿtuñ olup kilk-i terüm
Cennet-i vaṣfuñda icrâ itdi âb-ı Kevs̱eri

100 Oldı vasf-ı gîsuvânuñda sevâd-ı şi^c^rümüñ
Rişte-i müşgîn-i zülf-i hûr târ-ı mastarı

101 Tab^c^umı feyż-i nu^c^ûtuñ eyledi Hassân-ı Rûm
Hamdü li'llâh şâ^c^irân-ı dehrüñ oldum eş^c^arı

102 Dembedem kand-i lebüñ yâdın mükerrer eyleyüp
Birbirine eylerüm âguşte şîr ü şekkeri

103 Şevk-ı na^c^tüñle olur mülk-i süḫande nâm-zed
Şâhid-i ma^c^nâya elfaz-ı beyânum duḫteri

104 Berka^c^-ı hüsn-i beyânıyla ^c^arûs-ı fikrümüñ
Mükheli ḫâmem sevâd-ı satr-ı nazmum mu^c^ceri

105 Hayder-i Kerrâr nazmum Zû'l-fikârum kilk-i ter
Düldül-i endîşemüñ hüsn-i edâdur Kanberi

106 Gevher-i feyżiyle bir gencînedür tab^c^um anuñ
Tîğı şemşîr-i zebânum çûb-ı ḫâmem ejderi

107 Fikr-i bârîküm tasavvurdan müberrâdur benüm
Bir heyûlâdur hemân Nakş-ı Hayâl-i Âzerî

108 Şi^c^rümüñ her beyti oldı hülle-i ta^c^bîrle
Cennet-i endîşemüñ mahbûb-ı ḫûrâ-peykeri

109 Murğ-ı dest-âmûz-ı ḫâmem cilve-i nâz eylese
Sad ḫacâletle giderdi kendüden kebk-i deri

110 Bâğ-ı ^c^ibretdür kasîdem mîve-çînâna salâ
Şâḫ-ber-şâḫ-ı hikemdür her nihâl-i nev-beri

111 Söz temâm oldı hulûṣ-ı tâm ile gel ey Nazîm
El açup başla niyâze vaḳtidür şimden geri

112 Tâ ki her bir kec-külâh-ı nahvetüñ mânend-i şemᶜ
Şuᶜle-i cân-sûz ola farḳında iklîl-i zeri

113 Rûz u şeb sönsün çerâğ-ı bahtı hasm-ı şerᶜinüñ
Dehrüñ oldukca fürûzân mihr ü mâh-ı enveri

XIV

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Ey dü-ᶜâlem kişt-zâr-ı cûdınuñ bir dânesi
Çarh-ı ahżar anuñ ednâ sebze-i bîgânesi

2 Mâh-ı nev ebrûsınuñ hamyâze-rîz-i ḥasreti
Mihr-i enver şemᶜ-i bezm-i ḥüsninüñ pervânesi

3 Gîsû-yı müşgîninüñ müjgân-ı Rûḥu'l-Ḳudsidür
Çeşm-i âdâb ile itdükce nezâre şânesi

4 Gevher-i gencîne-i ᶜirfân ki olmış tâ ezel
Serbeser maᶜmûre-i kevn ü mekân vîrânesi

5 Nâzenîn-i Ḥażret-i Mevlâ Ḥabîbu'llâh kim
ᶜAḳl-ı evveldür kemend-i ᶜaşḳınuñ dîvânesi

6 Sidre vü Ṭûbâ vü Refref aña süllem pâyedür
Tahtgâh-ı ḳurb-ı Ḥaḳdur mesned-i şâhânesi

7 Evcgâh-ı kibriyâda şâhbâz-ı ᶜazminüñ
Gülbün-efrûz-ı firâz-ı lâ-mekândur lânesi

8 Maḥremân-ı ṣuffe-i cân-ı velâ-i ṣaḥb u âl
Çâr-yâr-ı muḥterem yârân-ı devlet h̲ânesi

9 Ḳaṣr-ı dîne oldı erkân-ı çehâr ol çâr-yâr
Tâ ḳıyâmet şer^{c}inün̄ ma^{c}mûrdur kâşânesi

10 Enbiyâ vü mürselînün̄ eşrefe hem efḍalı
^{c}Âlem-i hejdeh-hezârun̄ bî-bedel cânânesi

11 Bâde-i ^{c}aşḳ ile memlûdur h̲um-ı nüh-âsâm
Mihr ü mehdür baş açıḳ yalın ayaḳ mestânesi

12 Çâk-rîz-i ceyb-i hestîdür Ġazâl-i çeşminün̄
Sürme-i "mâ-zâġ"la(.) neẓẓâre-i şîrânesi

13 Ṭâḳ-ı Kisrâ-veş hezârân deyri itdi ser-nigûn
Maḳdem-i teşrîfinün̄ bir ṣadme-i merdânesi

14 Mât ola manṣûbe-i leclâc-ı ḥayretde yine
Na^{c}t-ı vaṣfında o şâhun̄ at süren ferzânesi

15 Mestî-i ṣahbâ-yı vaṣfıyla nola küstâh̲ isem
^{c}Afv olur elbetde mestün̄ vaż^{c}-ı küsâh̲ânesi

16 Ẕeyl-i medḥinde sezâ ḥâl-i dili şerḥ eylesem
Din̄lenür lâbüd nedîm-i meclisün̄ efsânesi

17 Ṣuffe-i bezm-i s̲enâsında ṭolular nûş idem
Devr-i fânîde ṭolınca ^{c}ömrümün̄ peymânesi

18 Ḥamdü li'llâh h̲^{v}ân-ı vaṣfından naṣîb aldum yine
H̲âmemün hemvâre oldur secde-i şükrânesi

19 Doğdı bânû-yı h̲ayâlümden bu ṭıfl-ı nâzenîn
Böyle ṭıfl-ı nev-resi beş beş doğursun ânesi

(.)"Mâ zâġ" bkz. s. 112

20 Tuhfe-i nazmın yine ol şâha ᶜarż itdi Nazîm
Nâ-sezâdur gerçi berk-i sebz-i dervîşânesi

21 Armağan olsun kuşûr-ı ᶜacz ile dergâhına
Tâ Nazîme her sene bir naᶜt ola sâlyânesi

XV

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Ey lüğat-ı vaşf-ı żâtı hayret-efzâ-yı ᶜukûl
Şerh-i taᶜrîf-i sıfâtı ᶜakl-fersâ-yı fuhûl

2 Haşre dek tayy itmeye peyk-i hıred bir sâhasın
Mülk-i vaşfun yâ Nebî itmez kabûl-i ᶜarż u tûl

3 Şâd-kâm it devlet-i kurb-ı civârunla beni
Minnetüm dâ'im budur eyle temennâmı kabûl

4 Âh kim ser-geşte-i tîh-i dalâl itdi beni
Olmadı hayfâ nedâmet ğıll-ı pây-ı nefs-i ğûl

5 Ey şefâᶜat kânı ᶜafv it vażᶜ-ı nâ-hemvârumı
Midhat-i żâtunda oldum gerçi küstâh u fużûl

6 Şemᶜüne cemᶜ olsa lâyık enbiyâ vü mürselîn
Hem habîb-i kibriyâsın hem nebîsin hem resûl

7 Cân u dil pervân e şemᶜ-i cemâlündür senün
Vaktidür bezm-i vişâle bulsa bâl-efşân vuşûl

8 Eylesem lebbeyk-gûyân Kaᶜbe-i kûyun tavâf
Beyt-i maᶜmûr-ı harîm-i ravżana itsem duhûl

9 Âsitân-ında beni müjgân-ı hûn-âlûd ile
Eyle çârûb-keş bi-hakk-ı âl ü evlâd ü betûl

10 Ser-firâz eyle bülend it bahtumı ikbâl ile
Görme lâyık kim olam pâmâl-i her dûn ü cehûl

11 Yâ resûla'llâh kabûl eyle Nazîmün hâcetin
Bir gedâ-yı dergehündür itme redd ile melûl

XVI.

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Ey ser-âmed şeh-i sipâh-ı rüsül
Enbiyâ-hayl ü pâdişâh-ı rüsül

2 Çâr-bâliş-nigîn-i sadr-ı kemâl
Mesned-ârâ-yı tahtgâh-ı rüsül

3 Şeh-i Kevneyn Seyyidü's-Sekaleyn
Bihterîn pîşvâ-yı râh-ı rüsül

4 Şâhid-i bezmgâh-ı gaybü'l-gayb
Nâzenîn mahrem-i ilâh-ı rüsül

5 Meded-i ins ü cân Habîbu'llâh
Sened-i enbiyâ penâh-ı rüsül

6 Mürşid-i enbiyâ ki dergehidür
Menba^c-ı feyz hânkâh-ı rüsül

7 Hâk-ı pâyı o kurratü'l-^caynun
^cAnberîn sürme-i siyâh-ı rüsül

8 Kulzüm-i şefkatindedür o şehün
Cilve-i şevk ile şinâh-ı rüsül

9 Rûz ü şeb maṭla^c-ı nübüvvetde
Her dü-ruḫsârı mihr ü mâh-ı rüsül

10 Naḫl-i pür-mîve-i muḥabbetidür
Sidre-i ḳâmet-i dü-tâh-ı rüsül

11 Ḥarem-i ^{c}izzetinde ta^{c}ẓîm
Dâ'im âmâdedür cibâh-ı rüsül

12 Şeref-i kadr ü câh-ı iclâli
Şeref-efżâ-yı ḳadr ü câh-ı rüsül

13 Bab-ı şer^{c}inde ser-fürû ideli
Hem-ser-i ^{c}arşdur külâh-ı rüsül

14 Şem^c-i ruḫsârı nâr-baḫş olalı
Oldı pervânesi nigâh-ı rüsül

15 Ẓıll-ı ^{c}adlindedür Naẓîm o şehüñ
Râḥat-ı ümmet ü refâh-ı rüsül

XVII

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Reh-i ^{c}aşḳuñda bî-ṣabr u şekîbüm yâ Resûla'llâh
Seni her kim sever ben raḳîbüm yâ Resûla'llâh

2 Ḳabûl eyle civâr-ı ^{c}izzetüñde çekmeyem ġurbet
Bilürsün kendi şehrümde ġarîbüm yâ Resûla'llâh

3 Ṭavâf-ı Ka^{c}be-i şevḳ-ı cemâlüñ farż-ı ^{c}aynumdur
Niṣâb-ı ḥasretüñden bâ-naṣîbüm yâ Resûla'llâh

4 Gözüm eşk ile mâlâmâl gönlüm ᶜaşk ile memlû
Ba'ᶜîdüm şûretâ maᶜnen karîbüm yâ Resûla'llâh

5 Debistân-ı hakîkatde olup şâkird-i nâ-kâbil
Velî fenn-i mecâzîde edîbüm yâ Resûla'llâh

6 Rıżâda zühd ü takvâda hemân levh-i derûn sâde
Hatâda safha-i pür-nakş u zîbüm yâ Resûla'llâh

7 Karîn eyle gül-i gûş-ı kabûle nâle-i şevkum
Riyâż-ı midhatünde ᶜandelîbüm yâ Resûla'llâh

8 Revâdur tâliᶜümde devlet-i evsâfuñ el virse
Felekde mazhar-ı keffü'l-hażîbüm yâ Resûla'llâh

9 Nola şerh eyledükce vasfuñı cezb-i kulûb itsem
Senüñ bîmâruñ olmışken tabîbüm yâ Resûla'llâh

10 Nazîm-âsâ olup şîrîn-mezâk-ı lezzet-i naᶜtüñ
Zebânum mâ'il-i şehd ü zebîbüm yâ Resûla'llâh

XVIII

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Ey fürûġ-ı dü-ruhı her dü-cihân mâh-veşi
Pertev-i hüsn ü cemâli iki ᶜâlem güneşi

2 Bî-hazân serv-i çemân çemen-i Bathâyî
Bülbün-i ravża-i Yesrib gül-i bâġ-ı Kureşî

3 "Kâbe kavseyn" (.) mi ol mazhar-ı "ev ednâ"nuñ (..)
Sûre-i nûn mıdur ya o kalem gibi kaşı

(.) "Kâbe kavseyn" bkz. s. 120
(..) "Ev ednâ" bkz. s. 120

4 Harem-i muhterem-i ravżasınuñ subh u mesâ
Şehper-i Rûhu'l-Emîn olmada çârûb-keşi

5 Görmedi sâyesini misli gibi ins ü melek
Yirde gökde o şeh-i bî-bedelüñ yokdur eşi

6 Böyle olmazdı celî pertev-i ᶜâlî-kevkeb
Âsitânında Zuhal olmasa ᶜabd-i habeşi

7 Kirde-i mâha degül bakmaya kurs-ı mihre
Sufra-i cûd ü nevâlinde olan lokma-çeşi

8 Bûs idüp hâk-i derin bağruña baş seng-i rehin
Toprağı eyleyüp iksîr güher ile taşı

9 Haste-i huşk-leb-i tâb-ı teb-i maᶜsiyetüm
Şerbet-i şefkatine kaldı derûnum ᶜatası

10 Benzemez hâme-i ğayra kalemüm vasfında
Bir midür parmağuñ engüşt-i şehâdetle beşi

11 Ola teslîm-i dürûd ile tahiyyât-ı Nazîm
Haşre dek ravżasına كل غداة وعشى (.)

(.) "Küllü ğadâtin ve ᶜaşiyy" "Her sabah ve akşam."

TERKÎB-İ BEND

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

I

Ey ḥarîm-i ḥarem-i lem-yezelî
Maḥrem-i perde-serâ-yı ezelî

Meclis-i ḳurb ü şeb-i İsrâda
Nûr-ı mişkât daḫi şem^c-i celî

Dürr-i yek-dâne-i baḥr-ı ḫilḳat
Kân-ı kevnüñ güher-i mâ-ḥaṣalı

Câmi^c-i şer^cine tâ ṣubḥ-ı ḳıyâm
Ṣaff-ı ḳandîldür aṣḥâb-ı velî

Şem^c mihrâb aña Bû Bekr ü ^cÖmer
Maḥfil ü minberi ^cOsmân u ^cAlî

Ḍarb-ı şemşîr-i ser-endâzını Ḥaḳ
Düşmenüñ eyledi ḍarbü'l-meṡeli

Encüm-i ṡâbit ü seyyâr anuñ
Raḳam-ı cûdınuñ ednâ cümeli

Bâğbân-ı ḥarem-i Îzid-i pâk
Çemen-ârâ-yı riyâż-ı "levlâk" (.)

II

Ey ğubâr-ı ḳademi müşg-sirişt
Nefḫa-i ḫâk-i deri bûy-ı Behişt

(.)"Levlâk" bkz. s. 105

Nâme-i kec-rakam-ı cürm-i ümem
Kilk-i ᶜafv ile olur râst-nüvist

Muktedâ olalı ol kıble-i dîn
Mescid oldı ümeme deyr ü künişt

Dâs-ı ᶜafv ü keremiyle biçilür
Tohm-ı cürm ile olan hâsıl-ı kişt

Lutfı meşşâtasınuñ muhtâcı
ᶜAmel-i nîk ü bed-i hûyla zişt

Hâk-i dergâhını kuhl itmeyenüñ
Gözine her müje olsun bir hışt

Harem-i rifᶜatine mihr ile mâh
Biri zerrîn biri sîmîn hışt

Tâ haşr ravżasına subh ile şâm
Ola envâᶜ-ı tahiyyât u selâm

III

Ey halâyık yolına üftâde
Çâkeri bende ile âzâde

Tâlib-i lutfı kibâr ile sığâr
Sâ'il-i cûdı şeh ü şeh-zâde

O imâm-ı rüsülüñ ümmetine
Vech-i arż olsa nola seccâde

Cürm-i ümmetle o şâhuñ ᶜafvi
Oldı mânend-i keh ü bîcâde

Nola olsa başı üzre Ṭûbâ
H̱idmet-i dergehine âmâde

Mâye-i şevḳ-i dil-i maẖlûḳât
Câm-ı derdindeki dürd-i bâde

Mekteb-i maᶜrifetinde Cibrîl
Ṭıfl-ı ebced gibi levḥ-i sâde

Kân-ı ᶜirfân u kemâlün güheri
Enbiyâ vü rüsülün tâc-ı seri

IV

Faẖr-ı ᶜâlem şeref-i mevcûdât
Şeh-i Kevneyn ᶜaleyhi'ṣ-ṣalavât

Enbiyâ vü rüsülün sâlârı
Rehber-i ḳâfile-i fevz ü necât

Nâ-tüvân ümmetinün ġam-ẖᵛârı
Müşfiḳ-i ḥâl-i dil-i zâr-ı ᶜuṣât

Destgîr-i żuᶜafâ-yı maḥşer
Sâtiru'l-ᶜayb şefîᶜu'l-ᶜaraṣât

H̱ᵛâce-i mekteb-i ᶜirfân-ı ledün
Muṣḥaf-ı ḥikmet-i muᶜciz-âyât

Nuṭḳ-ı şîrîni şeker-rîz-i kemâl
Ṭûṭî-i efṣaḥ-ı âyîne-i ẕât

İki ᶜâlem güneşi nûr-ı H̱udâ
Mihr-i cân-ı ẖalâyıḳ-ı ẕerrât

Gülbün-efrûz-ı riyâż-ı lâ-reyb
Gül-i ṣad-berg-i çemen-ṣuffe-i ġayb

Cûşa geldükce o deryâ-yı şengrif
Nem degül cûdı yanında yem-i ţerf

İki âlemde olur hurrem ü şâd
Okuyan ders-i ğamından bir harf

cAfvine nisbet ile cürm ü hatâ
Tâb-ı hurşîd ile mânende-i berf

Emrine ins ü melek fermân-ber
Oldı mahkûmı cihân ţarf be-ţarf

Tengdür caşkına mülk-i dü-cihân
Bahr-ı cummân kabûl itmez zarf

Ferah-âbâd-ı ğamında olsun
Dembedem hûn-ı dü-çeşmüm şengrif

Kâş cismümde biñ olsa cânum
Yolına her birini itsem şarf

Ola bî-çâre Nazîmüñ cânı
cIydgâh-ı ğamınuñ kurbânı

MESNEVÎ

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Fe û lün

1 Nazîm-i câcize lutf it ilâhî
Ki her bir câcizüñ sensin penâhı

2 Yine bir kâr-ı hayra itdi niyyet
Temâmında diye bi'l-hayr temmet

3 Temennâsın temâm itdükde h̲âme
Geze elden ele yâ Rab bu nâme

4 Ola bu nâmenüñ mühr-i h̲itâmı
Resûlüñ z̲ikr-i esmâ-yı ^{c}iẓâmı

5 H̲udâvend-i serîr-i mülk-i sermed
Muḥammed Muṣṭafâ Maḥmûd u Aḥmed

6 Sirâc oldur münîr oldur beşîr ol
Mübeşşir münz̲ir oldur hem nez̲îr ol

7 Ḥamîd ü Ḥâmid ü Ḳâsım u ^{c}Âḳıb
Beyân ü ḥüccet ü bürhân u ṣâḥib

8 H̲alîl ü hem Ḥabîb ü hem Ṭabîb ol
Ḳarîb ü hem münîb ü hem h̲aṭîb ol

9 Ṣafî-Ṭâhâ vü Yâsîn-mürteżâ hem
Müzekkî hem mu^{c}allâ müctebâ hem

10 Nebî vü mürsel ü mehdî vü ḥâşir
Şehîd ü şâhid ü muh̲târ u nâṣır

11 Raḳîb ü âmir ü nâhî vü ^{c}âlim
Muḥallil mâhî vü dâ^{c}î muḥarrim

12 Ḥariṣ ü ^{c}âdil ü hâdî vü h̲âtim
Cevâd u hem ġanî fettâḥ u ḳâ'im

13 ^{c}Azîz oldur Ra'ûf oldur Raḥîm ol
Ḥahîm oldur ^{c}Alîm oldur Ḥakîm ol

14 Mübîn ü nûr imâm ümmî vü ḥafız
Muṭî^{c} muḳteṣıd mez̲kûr u va^{c}iẓ

Mutavassıṭ u Ḥaḳḳ u hem sâbıḳ oldur
Muṣaddaḳ mühtedî vü ṣâdıḳ oldur

Ṣabûr u hem şekûr u şâkir oldur
Dahi müzzemmil ü müddeṡṡir oldur

Reşîd ü ṭâhir oldur hem muṭahhar
Faṣîḥ u nâṭıḳ oldur hem muẓaffer

Müşfi^c şâfi^c evvel âhir oldur
Odur bâṭın yine hem ẓâhir oldur

Medeniyyü'l-Baṭḥa Mekkîdür ol şâh
Fedâ cân-ı ümem yolında her gâh

Ḳureyşî hem ^cArabî Hâşimî hem
Ṣalât ile selâm aña demâdem

R U B Â c İ Y Y Â T

1

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ i lün / Fa'

Ey şâhid-i nâzenîn-i bezm-i İsrâ
Maḥbûb-ı Ḫudâ ḥabîbinâ mevlânâ
Ṭuğrâ-yı dü-ebruvânı "Ḳâbe ḳavseyn"(.)
Menşûr-ı nübüvveti "ve mâ erselnâ"(..)

2

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ i lün / Fa lün

Ey maḥrem-i ḫâṣ-ı meclis-i ğaybü'l-ğayb
Kâşâne-i ṭırâz-ı bezmgâh-ı lâ-reyb
Derdî-keş-i derd-i caşḳınuñ eṭvârı
Ḥaḳḳâ ki olur Naẓîm bî-töhmet-i cayb

3

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ i lün / Fa

Ey serv-i çemân-ı gülistân-ı melekût
Vey naḫl-i revân-ı bûstân-ı ceberût
Nâsût ẓuhûr-ı maḳdemiyle ḫurrem
Ferḫunde ḳudûm-i cizzetiyle lâhût

(.) "Kâbe kavseyn" bakınız s. 120

(..) "Ve mâ erselnâ" bakınız s. 111

4

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ i lün / Fa

Ey ḫilḳat-i ᶜâleme vücûdı bâᶜiṡ
Baḫşâyiş-i kâ'inâta cûdı bâᶜis
Seylâb-ı dü-dîdesin dürûd eylemege
Mestâne-i ᶜaşḳına dürûdı bâᶜis

5

Mef û lü / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Fa

Ey lücce-i şefḳati muḥîṭ-i mevvâc
Ey ḳulzüm-i ᶜafvine şefâᶜat emvâc
Teb-lerze-i maᶜṣiyetle bîmâr oldum
Eyle baña şerbet-i şefâᶜatle ᶜilâc

6

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lün / Fa ul

Ey ẕât-ı şerîfi gülbün-i gülşen-i rûḥ
Vey naṣṣ-ı kerîmle ṣıfâtı memdûḥ
Sâḳî-i muḥabbetüñ ṣunarsa ṭolusın
Peymâne-i tevbesin şikest ide naṣûḥ

7

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lün / Fa
Ey zîr-i nigîn-i daᶜveti mûr ü melaḫ
ᶜAfv ü keremle maᶜṣiyet-i mihrle yaḫ
Bir kerre delîl olsa luṭfı geçürür
Râh-ı ṭalebümde olsa da biñ berzaḫ

8

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ i lün / Fa ul

Ey nâm-ı şerîfi sübḥa-pîrâ-yı dürûd
Hem Aḥmed ü hem Muḥammed ü hem Maḥmûd
Dilde nice râz-ı ᶜaşḳı pinhân olsun
Zîrâ ḳodılar o âteşîn micmere ᶜûd

9

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lün / Fa ul

Ey lez̲z̲et-i mihri şerbet-i cândan elez̲z̲
Bîmârına derd-i ᶜaşḳı dermândan elez̲z̲
Dergâhı gedâluġı o şâh-ı rüsülün
Bir bî-kese ḥaşmet-i Süleymandan elez̲z̲

10

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lün / Fa

Ey ḳurb-ı serîr ü "lî maᶜa'llâh"(.)-maḳarr
"Levlâk lemâ h̲alaḳtü'l-eflâk"(..)-efser
H̲ayru'l-beşer ü h̲ulâṣa-i mevcûdât
Sulṭân-ı rüsül şeh-i nübüvvet- kişver

11

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lün / Fa ul

Ey ṣubḥ-ı cebîni maşrıḳ-ı neyyir-i râz
H̲urşîd ü ḳamer ġam ile pür-sûz ü güdâz
Olmış perr ü bâl-i ḳudsiyân-ı melekût
Şeh-râh-ı muḥabbetinde çârûb-ı niyâz

(.) "Lî ma A'llâh" bakınız s. 123

(..) "Levlâke lemâ halaktü'l-eflâk" bakınız s. 105

12

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Ey şems ü ḳamer ḳaṭâr-ı mihrinde ceres
Sîmurġ ser-i simât-ı ^{c}aşḳında meges
Redd itme derüñde bir gedâdur şâhum
Bî-çâre Naẓîm nâ-murâd u bî-kes

13

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ i lün / Fa ul

Ey pâdişeh-i serîr-i Baṭḥâ vü Ḳureyş
Dîdâr-ı şefîḳ u dâver-i ümmet-i ceyş
Şehd-i keremüñle eyleyüp şîrîn-kâm
Çekdürme Naẓîm-i zâruña telḫî-i ^{c}ayş

14

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lün / Fa ul

Ey maḥrem-i râz-ı meclis-i ḫâṣu'l-ḫâṣ
Muḥtâc-ı şefâ^{c}ati ^{c}avâm ile ḫavâṣ
Olmış o yegâne gülber-i ḳurb-ı ṣadef
Hem baḥr-ı tecellî-i Ḫudâ hem ġavvâṣ

15

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Ey cennet-i bâġ-ı kûyı Firdevs-i riyâż
Tesnîm ü ṭuhûr o cennete âb-ı ḥıyâż
^{c}Aynü'l-ḥikem-i dilden yenâbî^c-i kemâl
Ser-çeşme-i feyż-i lâ-yezâl-i Feyyâż

16

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Ey sündüs-i ḫuld bezmine ferş-i bisâṭ
Kevneyn nevâl-i cûdına iki simâṭ
Zer-mühre ḳamer sipihr levḥ-i zer-kâr
Encüm raḳam-ı s̱enâsına sîm nuḳaṭ

17

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ i lün / Fa

Dil-ḫaste-i ᶜaşḳı ẕevḳ ider derdinden
Elbette ᶜalîl olur devâdan maḥẓûẓ

18

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Ey şemᶜ-i cemâline rüsül ḥalḳa-i cemᶜ
Pervânesi enbiyâ o efrûḫte şemᶜ
Ne mis̱lini gördi dîde-i maḫlûḳât
Mânend-i naẓîrini ne gûş eyledi semᶜ

19

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lün / Fa

Ey vâlih-i çeşmi tûtiyâ-yı "mâ zâġ"(.)
Ḫâk-i ser-i kûyı laḫlaḫa-sây-ı dimâġ
Gül gibi tenümde zeyn olup dâġ-ı ġamuñ
Ṭaġ üsti bu sîne çâküñe olsun bâġ

(.) "Mâ zâg" bkz. s. 112

20

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Ey dürr-i cûdı "lî maᶜa'llâh"-ı (.) ṣadef
Vey gevher-i ẕâtı zîver-i kân-ı şeref
Tâ ḥaşr ola ṭabaḳ ṭabaḳ dergehüñe
Envâr-ı cevâhir taḥiyyât-ı tuḥef

21

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lün / Fa

Ey nûr-ı şuhûda maẓhar u müstaġraḳ
Mir'ât dahi secencel-i ru'yet-i Ḥaḳ
İḳrâr-ı nübüvvetiyle der-ṣubḥ u mesâ
Zîb-i leb-i kâ'inât ṣaddaḳ ṣaddaḳ

22

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Ey ṣaf-zede-i muḥabbeti ins ü melek
Çevgân-ı ġamında kûy-ı ser-geşte felek
Mâhîye dek emri mâhdan cârîdür
Fermânber-i ḥükmi ez-semâ tâ be-semek

23

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Ey şemᶜ-i cemâli pertev-i nûr-ı cemîl
H̱âdim ḥarem-i celâlüne peyk-i celîl
Evreng-i nübüvvet üzre sulṭân-ı rüsül
"Levlâk" (..) libâçe vü "leᶜamruk" (...) iklîl

(.) "Lî maᶜA'llâh" bkz. s. 123

(..) "Levlâk" bkz. s. 105

(...) "Le amruk" bkz. s. 110

24

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Ey sâ'il-i bârgâhı ervâḥ-ı kirâm
Çârûbkeş-i dergehi sürûşân-ı ᶜiẓâm
Ey Sidre-mekân u Kürsî-i ᶜArş- mekîn
Vey taḫt-ı revânı Refref-i ḳurb- maḳâm

25

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Ey mefḫar-ı kâ'inât faḫr-ı dü-cihân
Vey ẕât-ı kerîmi raḥmet-i ᶜâlemiyân
Bû Bekr ü ᶜÖmer cenâb-ı ᶜOs̠mân u ᶜAlî
Eyvân-ı refîᶜ-i serâyına çâr erkân

26

Mef û lü / Me fâ î lün / Me fâ î lü / Fa ul

Ey ḫarmen-i ᶜaşḳına felek dâne-i cev
Ḫorşîd ü ḳamer tennûr-ı mihrinde ᶜalev
Ol ḫᵛâce-i kâ'inâtuñ olsa yiridür
Bâzâr-ı muḥabbetde cân- naḳdi kerev

27

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa

Ey bende-i âsitânı dervîşle şâh
Baḫşâyiş-i dest-i cûdı hep ᶜafv-i günâh
Zer-kâse-i mihr elinde olmış o şehüñ
Dîrîne gedâ-yı dergehi çarḫ-ı dü-tâh

28

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lün / Fa

Ey ḳadr ile rütbe-i rüsülden bâlâ
Vey Rif^c at-i câhı enbiyâdan vâlâ
Dergâh-ı muḥabbetinde Ḥaḳḳâ ki Naẓîm
H̲âdim rüsül ile enbiyâdur ḥâlâ

29

Mef û lü / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Fa

Ey sûre-i Nûn ve'l-ḳalem ebrûsı
Ve'l-leyl sevâ i-ı ^c anberîn gîsûsı
Leb-teşne zülâl-i nuṭḳına Ḥıżr u Mesîḥ
Ḥayrân-ı tecellî-i cemâli Mûsâ(•)

30

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Ey pâdişeh-i memâlik-i "mâ evḥâ"(••)
Sultân-ı serîr-i hıtta-i "sümme denâ"(•••)
Levlâke-nişân mülk-i "Ḳâbe ḳavseyn"(••••)
Evreng-nişîn-i kişver-i "ev ednâ"(•••••)

(•) Kâfiye göz için olduğundan "Mûsâ" olduğu gibi metne alınmıştır

(••) "Mâ evhâ" bkz. s. 111

(•••) "Sümme denâ" bkz. s. 111

(••••) "Kâbe kavseyn" bkz. s. 120

(•••••) "Ev ednâ" bkz. s. 120

31

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lün / Fa

Ben h^v âr u zelîli kâm-yâb it yâ Rab
Kim zerre-i hakîrüm âftâb it yâ Rab
Geldüm kapuña fakîr ü muhtâc zelîl
Fażl u keremüñle feth-i bâb it yâ Rab

32

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lün / Fa

Ey mahrem-i râz-ı meclis-i ġaybü'l-ġayb
Kâşâne-i tarrâr-ı bezmgâh-ı lâ-reyb
Setr eyle ^c uyûbını Nazîm-i zâruñ
Ey dâmen-i ^c afv ü şefkati sâtir-i ^c ayb

33

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ i lün / Fa

Ġark eyleyüp envâr-ı ni^c ama yâ Rab
Yakma tenümi nâr-ı cahîme yâ Rab
Hâl-i diline iki cihânda rahm it
Rahmet dine cân-ı Nazîme yâ Rab

34

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lün / Fa

Hâmem çemen-i feyże nihâl it yâ Rab
Nazm-ı terümi reşk-i zülâl it yâ Rab
Tab^c um şuver-i ednâ-yı ma^c ânî kılduñ
Zîver-dih-i Erjeng-i kemâl it yâ Rab

35

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ i lün / Fa

Ey pâdişeh-i ḳalemrev-i ġaybü'l-ġayb
Evreng-nişîn-i taḫtgâh-ı lâ-reyb
ᶜAfvüñle ᶜuyûbını Naẓîmüñ setr it
Olsun der-i ḫidmetüñde bî-töhmet-i ᶜayb

36

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa

Olsam ne ḳadar Naẓîm müstaġraḳ-ı ᶜayb
Bir noḳṭa-i ᶜafv ider benüm ᶜaybumı ġayb
Setr itdi sevâd-ı rûyumı mûy-ı sefîd
Ruḫsâr-ı şebâne çekdiler perde-i şeyb

37

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fâ

Ey ẕât-ı şerîfi eşref-i maḫlûḳât
Îcâd-ı vücûdı bâᶜis̱-i mevcûdât
Ġayb eyle Naẓîm-i derd-mendüñ ᶜaybın
Ey dâmen-i ᶜafvı sâtir-i ᶜayb-ı ᶜuṣât

38

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Ey cilvegâh-ı cemâli âyîne -i ẕât
Vey nâm-ı şerîfi zîver-i her ṣalavât
Tâ haşr nis̱âr-ı ravża-i pâki ola
Hemvâre ṭabaḳ ṭabaḳ taḥiyyât u ṣalât

39

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Ey ḥüsn-i ebed fürûġı âyîne-i ẕât
Ḫurşîd-i cemâline dü-ᶜâlem ẕerrât
Ṣal fark-ı Naẓîme sâye-i merḥametüñ
Pür-tâb ü tef-i ḳıyâmet olduḳda ᶜusât

40

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Ey vaṣf-ı ṣıfâtı "Ḳul hüva'llâhu aḥad" (.)
Raḥmân u Raḥîm ü Ḥayy ü Ḳayyûm ü Ṣamed
Maᶜmûre-i kibriyâsınuñ ᶜarżı ezel
Mülk-i ḳudûm ü beḳâsınuñ ṭûli ebed

41

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Ey midḥat-i ẕâtı "Ḳul hüva'llâhu aḥad" (..)
Taᶜrîf- ṣıfât-ı pâki Allâh
Muḥyî vü Mümît "lem-yelid" (...) dâ'im ü ferd
"Lem yûled lem yekün lehu küfüven aḥad" (....)

42

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul
Maḥbûb-ı Ḫudâ ki mihri her ẕerrede var
Oldı dil o mihre ẕerre-i bî-miḳdâr
Hem nâẓır-ı vech-i Ḥaḳ odur hem manẓûr
Hem âyinedür cemâli hem âyînedâr

(.)(..) "Kul hüva'llâhu ahad" bkz. s.99
(...) "Lem yelid" "Doğmaz" (İhlâs/3)
(....) "Lem yûled velem yekün lehu küfüven ahad" "Doğurmaz, misli ve benzeri de yoktur" (İhlâs/4)

43

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lün / Fa

Sulṭân-ı rüsül ki ᶜArş aña mesneddür
Evrneg-ṭırâz-ı kişver-i sermeddür
Zîb-i şeref Maḳâm-ı Maḥmûd Naẓîm
Maḥbûb-ı Ḫudâ Muḥammed ü Aḥmeddür

44

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Ey merḥameti ᶜuṣâtına cây-ı gürîz
Vey şefḳati baḥri lücce-i ᶜafv-engîz
Yâ Rab dü-cihânda ᶜizzetüñ ḥaḳḳı içün
Ḫᵛâr itme Naẓîmi luṭf idüp eyle ᶜazîz

45

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa

Ey ᶜâdet-i ᶜafvi ḫâṭır-ı cürm-nüvâz
Dilrîş-i ḫaṭâya şefḳati merḥamet-sâz
Miḥrâb-ı şefâᶜatüñ yiter ḳıble bize
Ey dergeh-i luṭfı kaᶜbe-i ehl-i niyâz

46

Mef û lü / Me fâ î lün / Me fâ î lü / Fa ul

Ey şems ü ḳamer tennûr-ı mihrinde ḳabes
Sîmurġ simâṭ-ı derd-i ᶜaşḳında meges
Olmış o ḫıdîv-i enbiyâ vü rüsülüñ
Kevneyn ḳaṭâr-ı kibriyâsında ceres

47

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Ey pâdişâh-ı kalemrev-i ru'yet-i Hak
Vey kişver-i câhına dü-^{c}âlem mülhak
İkrâr-ı nübüvvetünde olmış ezelî
Her mû bedenümde bir zamân sadak

48

Mef û lü / Me fâ i lün / Mef û lü / Fa ul

Ey mefhar-ı kâ'inât vey fahr-ı rüsül
Vey bedraka-i ^{c}uşât hâdî-i sübül
Devletle olur ne cânibe ^{c}azm itseñ
Hâk-i kademüñ fütâdesi cevher-i kül

49

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ i lün / Fa

Ey ğâşiye-berdûş-ı Burâkı Cibrîl
Meddâhı Hudâ midhati nass-ı tenzîl
Sîrâb-ı zülâl-i keremi Hıżr ü Mesîh
Mihmân-ı simât-ı ni^{c}amı rûh-ı Halîl

50

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Ey nâşiye-sây-ı dergehi hâs ile ^{c}âm
Levlâk- libâçe lî ma^{c}a'llâh -makâm
Olmış ser-i kîyı Beyt-i Ma^{c}mûr gibi
Biñ vech ile cebhezâr-ı ervâh-ı kirâm

51

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ i lün / Fa

Ey ᶜâlem-i cân cân-ı kirâm-ı ᶜâlem
Miḥrâb-ı deri ḳıble-i ḥâcât-ı ümem
Gerd-i ḥaremi âẓeme iksîr-i murâd
H̱âk-i ḳademi kuḥl-i dü-çeşm-i âdem

52

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Ey dil nice bir dürûğ u lâf eyleyelüm
Gel vaᶜdemüze yitir ẖilâf eyleyelüm
Saᶜy ile varup o kaᶜbe-i cân ḥaremin
İḥrâm-ı niyâzla ṭavâf eyleyelüm

53

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fa ul

Ṣıdḳ ile niyâz-nâmemüz irgürelüm
Ḥâcetlerümüz ḳabûl olur mı görelüm
Tevfîḳa olup refîḳ cân ile Naẓîm
H̱âk-der-i ḥażrete varup yüz sürelüm

54

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Faẖr-i dü-cihâne ᶜarż-ı efsûs idelüm
ᶜAşḳ ile dili çerâğ u fânûs idelüm
Şâyed ki ola günâhumuz ᶜafv Naẓîm
Dâmân-ı şerîf-i ẖırḳasın bûs idelüm

55

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fa

Şerm-i cürm ile mefhar-i rüsülün
^{c}Afv ü lutfından olmazuz me'yûs
Yüz sürüp i^{c}tizâr ile iderüz
Dâmen-i hırka-i şerîfini bûs

56

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lün/ Fa

Bahşende-i baht-ı ser-bülendüm sensin
Dânende-i hâl-i müstemendüm sensin
Lâ-büd kulına efendisi rahm eyler
Yâ Rab kul kim benüm efendüm sensin

57

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ i lün / Fa

Teşrîf ideli cihânı şâh-ı kevneyn
Sânîsini gûş işitmedi görmedi ^{c}ayn
Bir dânesidür iki evin hak bu Nazîm
Ol seyyid-i enbiyâ resûlü's-sekaleyn

58

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lün / Fa

Cürmüm nola Hak iderse her gâh ^{c}afv
Eyler kulınun cinâyetin şâh ^{c}afv
Bir nâme-siyâh mücrimüm ^{c}afv eyle
Ey şâh-ı serîr-i "lî ma^{c}a'llâh"(•) ^{c}afv

(•) "Lî ma^{c}A'llâh" bkz. s.123

59

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ i lün / Fa

Yâ Rab beni bî-naṣîbden ᶜadd itme
Bâb-ı keremüñ bu sâ'ile sedd itme
Bir bî-kes ü bir ġarîbüñüm eyle ḳabûl
Ben bî-kesi ben ġarîbüñi redd itme

60

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fa

Ey cümle-i maḫlûḳa der-luṭf-ı penâh
Bâb-ı keremi sâ'ili dervîşle şâh
Luṭf ü keremüñden beni maḥrûm itme
Luṭf ü keremüñ ḥürmetine yâ Allâh

61

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Ey ḫâtem-i ᶜafvi zîb-i her nâme-siyâh
Imżâ-yı ḳabûli zîver-i levḥ-i günâh
Bir ḫaṭṭ-ı ḫaṭâ ṣaḥâyif-i aᶜmâlüm
Ey ḫᵛâce-i ᶜâlem eyle ᶜafv ile nigâh

62

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Ey ḳıble-i kûyı secde-fermâ-yı cibâh
Miḥrâb-ı derinde secde bir bende vü şâh
Gülbâng-i ṣalâ-yı ᶜafvüñi gûş ideli
Bir başḳa cemâᶜat oldılar ehl-i günâh

63

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ i lün / Fa

Çün kim ola vâhibü'l-^{c}aṭâ yâ Allâh
Eyler beni şâdkâm inşâ'Allâh
Feryâdın ider reside-i sem^{c}-i ḳabûl
Bir kerre ẖulûṣ ile diyen yâ Allâh

64

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lün / Fa

Ṣâd it dil-i nâ-küşâdumı yâ Allâh
Ḳıl beste der-i kesâdumı yâ Allâh
Nâ-kâmlarun̄ viren murâdın sensin
Sen vir ban̄a da murâdumı yâ Allâh

65

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lün / Fa

Sevdân̄ ile vir murâdumı yâ Allâh
Dîvâne-i ^{c}aşḳ it adumı yâ Allâh
Bir neşve-i müyesser eyle kim bilmeyeyüm
Ne mebde' ü ne me^{c}âdümi yâ Allâh

66

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ i lün / fa

Yâd it kerem-i müsebbibü'l-esbâbı
Bâb-ı dile yaz müfettiḥu'l-ebvâbı
Miftâḥ-ı ẖazîneyi naṣîb eyle Naẓîm
(.) الرزق اذا اتاك دق الباب

(.) "Er-rızḳu iẕâ etâke daḳḳa'l-bâb " "Sana rızık verildiği zaman kapı çalınır."

67

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ i lün / Fa

Ey ins ü melek muṭavvaḳ-ı fermânı
Vey kûy-ı zemîn rübûde-i çevgânı
Na^c l-i zer ü mîh-ı sîm-raḫşı çarhûñ
Şems ü ḳamer ü kevâkib-i raḫşânı

68

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lün / Fa

Ey mesned-i her dü-^c âlemüñ sulṭânı
Cânân-ı cihân cihâniyânuñ cânı
Raḥm eyle ḳuluñ Naẓîm-i işkeste-dile
Ey luṭfı şikeste dillerüñ dermânı

69

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Ey faḫr-i cihân cihâniyânuñ sebebi
Mekkî Medenî vü Hâşimî hem Arabî
Bir gün ola mı diye ḥużûruñda Naẓîm
Giryân giryân (.)

70

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lün / Fa

Ey cân-ı Naẓîm-i ḫastenüñ dermânı
Olsun yoluña fedâ Naẓîmüñ cânı
Redd itme ġarîb ü bî-kesüm eyle ḳabûl
Ey taḫtgeh-i sa^c âdetüñ sulṭânı

(.) "Fedâke ümmî ve ebî" "Anam babam sana fedâ olsun."

71

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lün / Fa ul

Ey ḥâl-i tebâh-ı ümmetinüñ ġam-ḫvârı
Vey ʿayb-ı ʿuṣât-ı maḥşerüñ settârı
Setr eyle ʿuyûb-ı seyyi'âtum olıcaḳ
Şol dem ki libâs-ı ʿâriyetden ʿârî

72

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Ey ḫırḳa-i bî mis̱âl şâh-ı medenî
Dâmânına Ḥaḳ muʿâf ider yüz süreni
Bu ḫırḳa vü bu külâh-ı müşgîn-bûdur
Bu ümmete yâdigâr-ı Veysü'l-Ḳaranî

73

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lün / Fa

Ey mihr-i sipihr-i ʿâlem maḥbûbı
Vey mâh mıṣr-ı cemâlinüñ maḥcûbı
Başum gözüm üzre ḫidmet-i ḫâk-derüñ
Olsun müjem âsitânuñ çârûbı

74

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Ey müşg-i Ḫoten ġubâr-ı pâk-i ḥaremi
Çâk-efgen-i ceyb-i nâfe ḫâk-i ḳademi
Ḥaḳḳâ ki Nażîmüñ oldı hep nûr-ı siyâh
Vaṣf-ı ḳademüñde her midâd ḳalemi

75

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Yâ Rab derûnle sîne-çâk eyle beni
Şehrâh-ı muḥabbetünde ḫâk eyle beni
Ben maᶜṣiyet eylemekde şerm eylemedüm
Sen mağfiretünle şerm-nâk eyle beni

76

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ i lün / Fa

Ey ẓâhiri ḫûb bâṭını zişt liḳâ
Ṣûretde işi ṣavâb maᶜnîde ḫaṭâ
Ḥâle göre söyle ḳâlüñi olma ḥaẕer
Mânend-i minâre kec-dil ü râst-nümâ

77

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lün / Fa ul

Ümmid-i beḳâ idendedür ẕevḳ-i fenâ
Zîrâ ki bilür fenâdadur ᶜayn-ı beḳâ
Ḥâl ehli imiş Naẓîm ḳâl ehli degül
Maᶜnîde şeh-i cihân ṣûretde gedâ

78

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ i lün / Fa

Bir mûra daḫi benüm diyü itme cefâ
Zinhâr ğurûrı kendüñe görme revâ
İtmez naẓar ey Naẓîm ᶜayb-ı ğayre
Âyîne-i ẕâtı olmayan ᶜayb-nümâ

79

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Bîdâdun olur idince âğâz-ı du^câ
Tîğ-ı eseri çevvâre-i dendâne-nümâ
Ammâ ki hadeng-i nâlesi mazlûmun
Eyler hedef-i kabûli bir sıyt-ı derâ

80

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ i lün / Fa

İtmişdi ^cadû zamânla çok yeri ğasb
Oldı yine râyet zafer-i ^cavnle nasb
Serdâr o hıdîv-i Kahramân-ferdür kim
Seylî-hûr-i rezmi Rüstem ü Gîv ü Güşâsb

81

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ i lün / Fa ul

Câm-ı mey-i vuslatı olup tevbe-şikest
Kıldı beni bir civân-ı tersâ-beççe mest
Dîvâne-i sûmenât dîdârı olup
İtdi dili bend zülfi zünnâr-perest

82

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Ey kâküli şâm-ı Kadr ü ^cârıżı ^cıyd
Vey subh-ı cemâli rûz-ı nevrûz-ı sa^cîd
Havf ile recâda eyleme ser-gerdân
Ey hicr ü visâli ^câşıka ye's ü ümîd

83

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fa

ᶜÂlemde o kim nâmı ger mûr oḳınur
Farḳ-ı serine pür-kerâmet ṣu ḳonur
Âdem aña dirler ki misâl-i minşâr
Hem ġayre vü hem kendüye nefᶜi doḳınur

84

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa

Ne cins-i ferişteḍür ne hûrîçedür
Cânânum o nev-civân-ı tersâ-beçedür
Oldum ḳoluma alup Süleymân-ı zemân
Yârüm benüm ey Naẓîm ᶜanḳâ-beçedür

85

Cân u dili kâkülüñ ki teshîre çeker
Her bir hamı dûd-ı âhı zencîre çeker
[Ünsiyet](.)iden nigâh-ı hûn-rîzüñ ile
Âhû ise de ṭabîᶜat-ı şîre çeker

86

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Âh itmege ḳorḳarum ki aġyâr işidür
Ancaḳ yine nâlemi o dildâr işidür
Kehhâr-ı muḥabbet içre başla feryâde
Her demde Naẓîm yâr dir yâr işidür

(.) Kelime metinde seçilememiş, tarafımızdan ilave edilmiştir.

87

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ îlün / Fa

Her dîde-i ter ki ṣubḥ-ı dîdâr ister
Şeb tâ be-seḥer o dîde-i bîdâr ister
Naḳd-i dil ü câna derd-i ᶜaşḳ erzândur
Ammâ ki Naẓîm bir ḫarîdâr ister

88

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Bülbül gibi her güli ṣordum yitişür
Her ġonce dehâna meyl ider dem yitişür
Yoḳ yerlere ᶜömrüm oldı eyvâh telef
Ey dil ḳo beni baña ki derdüm yitişür

89

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fa ul

Çignetme bu pâymâlüñi gel yitişür
Dâmânuña rûzgârdur el yitişür
Âh alma ki yiter rûy-ı terkeş gibidür
Te'ṡîrde bed-duᶜâdan evvel yitişür

90

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fa ul

ᶜÂşıḳ o perî-veşi gözinden ṣaḳınur
Bir kerre nigâha ġayre biñ kez baḳınur
Bir şûḫ-ı setem-gere esîrüz ki Naẓîm
Dil-beste-i bend-i zülfi teller ṭaḳınur

91

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ i lün / Fa

Gözden o perî nigîn la^{c}lin ṣaḳınur
Eller anı ^{c}âḳıbet görürseñ ṭaḳınur
Gûşında o kim fitil-bendüm çıḳara
Cisminde hezâr dâġ-ı ḥasret yaḳınur

92

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fa

Sûsen ele alınca zümürrüd h̲ançer
La^{c}lîn siperin sîneye çekdi gül-i ter
Her lâle olup nîze-i yâḳût be-dûş
Elmâs zerre giydi semen sertâser

93

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ i lün / Fa

Mecmû^{c}a degül bu ^{c}âlem-i ma^{c}nâdur
Her beyti sevâd-ı a^{c}ẓam-ı ma^{c}nâdur
Tertîbin süṭûr-ı ṣafḥasın seyr eyle
Emvâc-ı beyân ile yemm-i ma^{c}nâdur

94

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ i lün / Fa

Mecmû^{c}a degül bu nüsh̲a-i kübrâdur
Her ṣafḥası bir zebân ile gûyâdur
Elbette olur sefîne deryâda Naẓîm
Ammâ bu sefêni içre bir deryâdur

95

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ i lün / Fa

Her dil [ki] kemâle ârzû-mend olmaz
Beñzer o nihâle kim bürû-mend olmaz
ʿÂşıḳ mıdur ol ki ḫidmet-i cânânda
Miskîn ü żaʿif iken tînû-mend olmaz

96

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Bir kerre gören o rûy-ı pür-tâbı henûz
Çeşm-i terine ḥarâm ider ḫvâbı henûz
Gözden ṣaḳınan cemâl-i dildârı Naẓîm
Geçmez müjesi nigâh-ı âdâbı henûz

97

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lün / Fa

Mümtâz-ı ḥüsnde meyl-i her heft olmaz
Sulṭân-ı cihânda fikr-i zer-beft olmaz
Ḫorsend-i ḫayâl-i yâr olan ḥayrânuñ
Pây-ı naẓarında âmed ü reft olmaz

98

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ i lün / Fa ul

Mestâne çekince ġamzesi ḫançer-i tîz
Eyler nigehi füsûn ü nâz ile sitîz
Bir ẓâlim-i bî-amâna dûş oldum kim
Ne ṭâḳat-ı dest-bürd ne cây-ı gürîz

99

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lün / Fa

Ey murġ-ı niyâz göñülden ḳopmaz
Gül-deste-i nâz o nahl-i gülden ḳopmaz
Elbette sebük-ser andadur bed mesti
Biñ rıṭl-ı girân çekse mülden ḳopmaz

100

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Ol mest-i ġurûra oldı peymâne-i nâz
Bir kerre ele alunmayan câm-ı niyâz
Âvîze-i gûş-ı yârdur şimdi Nazîm
Red-kerde-i i^c^tibâr olan gevher-i râz

101

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fa ul

Ey zülf-i siyâhı pûşiş-i Ka^c^be-i nâz
Cân u dile ebruvânı miḥrâb-ı niyâz
Ġırbâl olsun vücûdı baḳmazsa saña
Biñ çeşme-i ḥaḳiḳat ile bir ehl-i mecâz

102

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lün / Fa

Âvâreyüm ey perî cemâlüm sensiz
Dîvâneye döndüm âh ẓâlim sensiz
Ne mürde ne zinde hasta-i hicrânum
Cânâ ḳati müşkil oldı ḥâlüm sensiz

103

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Ey dil yüri durma Hıżr-ı tevfika yitiş
Var hidmet-i çâr yâr Sıddîka yitiş
Kâmillere peyrev ol bilüp noksânın
Taklîdde ey Nazîm tahkîke yitiş

104

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ i lün / Fa

Dil rişte-i ülfeti urup el kırmış
Peyvend-i ᶜalâkayı muhassıl kırmış
Kayd-ı ser-i zülf-i dil-rübâdan geçmiş
Dîvâne-i cünûn ile ᶜaceb tel kırmış

105

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Bir dilber-i ser-tırâşe oldum ki tırâş
Mir'ât-ı ruhında nakd-i cân vakf-ı telâş
Sâkın sığamış elinde tîğ-ı ser-tîz
Ol dilber-i ser-tırâşe egem nola baş

106

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Ey cevher-i ferd-i laᶜli güftârı ᶜaraż
Ol cevher-i ferdden o güftâr-ı ġaraż
Bîmâriyuz ol tabîb-i cânun ki Nazîm
Derdinde nihân devâ devâsında maraż

107

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lün / Fa ul

Ey eblak-ı lutf ü cûdı pür-cünbüş-i nef^c
Bî-tâbî-i pây-ı râhatum olmadı def^c
Hâk-derüñe fütâde düşdüm şâhum
Bir esb ile eyle hâkden bendeñi ref^c

108

Mef û lü / Me fâ i lün / Mef û lün / Fa

Bir sîne mi var ki çâk çâk itmez ^caşk
Bir dil bulınur mı derd-nâk itmez ^caşk
Dildârı şakınsa dîdeden dil ne ^caceb
Zîrâ ki kabûl-i iştirâk itmez ^caşk

109

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ i lün / Fa ul

Ey seyyid ü sa^cd hâk-bûs-ı kademüñ
Vey çeşm-i fühûle sürme gerd-i haremüñ
Olsam yiridür mülâzim-i hâk-derüñ
Lâzım baña iltizâm-ı bâb-ı keremüñ

110

Mef û lü / Me fâ î lün / Me fâ i lün / Fa ul

Ey fark-ı ümîd tâcdâr-ı himemüñ
Vey pây-ı taleb devvân-h^vân-ı ni^camuñ
Abdâl-şıfat berehne-ser kalmam eger
Destârumı tâzelerse dest-i keremüñ

111

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

^{c}Uşşâḳa nedür bu cevr-i ḫâṭır-şikenüñ
Feryâd elüñden ey cefâ-pîşe senüñ
Üftâdesine muḥâl imiş râh-ı necât
Ḳanlı ḳuyudur meger ki çâh-ı ẕeḳanuñ

112

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa

Ḫoy-kerde ruḫuñ ki bî-niḳâb eylersüñ
Sîmâbı da vaḳf-ı ıżṭırâb eylersüñ
Kim söyleşür ey perî nigâhuñla senüñ
Sen ġamzeñe mest iken ^{c}itâb eylersüñ

113

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fa ul

Bir ḫande ider yılda diyü şâhid-i gül
Dâ'im aña feryâd idüp ağlar bülbül
Ḥâli bu imiş bülbül-i zâr ile gülüñ
Sen ister iseñ ağla gönül ister gül

114

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fa ul

Ey şems-i şeref-maṭla^{c} u bercîs-maḳâm
Nâḳış ḳuluñum mâh-ṣıfat ṣubḥla şâm
İdbâr-ı tenezzülde teraḳḳîde ma^{c}âş
Noḳṣânuma baḳmazsañ işüm oldı temâm

115

Mef û lü / Me fâ î lün / Me fâ î lü / Fa ul

Ey ehl-i niyâz bârgâhumda mukîm
Vey râtibe-h^{v}ar-ı dergehüñ cân-ı Nazîm
Vasf-ı sıfatuñ vazîfe olmışdur aña
Demdür ki ala vazîfesin ^{c}abd-i kadîm

116

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Her subh u mesâda kârumuz ğaflet ü nevm
Baksañ bize beñzemez cihânda bir kavm
Hep kâ'il-i "Lâ ilâhe illâ'llâhuz"(.)
Ne hac ne zekât u ne salât ile na savm

117

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ i lün / Fa ul

Mağrûruñ olursa hâtırı kibr ile germ
Sen eyle derûn-ı sahtını rıfk ile nerm
Bir vechle hüsn-i zindegânî kıl kim
Gülgûn-^{c}izâr-ı i^{c}tizâr olmaya şerm

118

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa

Bir hem-zen-i hânümân-ı cânsın zâlim
Berk-efgen-i harmen-i cihânsın zâlim
İzhâr-ı tebessümde düşnâm-ı hafî
Mazlûm-nümâ vü bî-amânsın zâlim

(.) "Lâ ilâhe illâ'llâh" "Allâh'tan başka ilâh yoktur. Hz. Muhammed O'nun resûlüdür." (Kelime-i Tevhîd'den bir kısım).

119

Mef û lü / Me fâ î lün / Me fâ i lün / Fa ul

Bâr-ı ġam-ı ᶜaşḳla nizâr oldı tenüm
Żaᶜf ile henûz nâye döndi bedenüm
Bâzû-yı muḥabbetle ceyb-i dilümi
Bir pençe-i âftâb çâk itdi benüm

120

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lün / Fa

Lebrîz-i şerâb-ı vaṣl-ı cânân oldum
Çün şîşe-i pür-terâveş-i cân oldum
Dil pür-tef-i ᶜaşḳ dîde pür-eşk Nażîm
Gûyâ ki hemân Tennûr u Tûfân oldum

121

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lün / Fa

Her vech ile rûy-ı dil görüp cânândan
Tekrâr nola muḥabbet itsem cândan
Düşdi naẓarum cemâline ᶜOs̱mânuñ
Açdum yine fâl muṣḥaf-ı ᶜOs̱mândan

122

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lün / Fa

Düşdi dile ḥasret-i dü-ceşm-i cânân
Bir şîşeye döndi kim ola nergisdân
Gün doġdı ḳıyâs ider gören maġribden
Olsa ḫam-ı ṭurreden o ruḫsâr ᶜıyân

123

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ i lün / Fa

Buldukca temâm nakd-i ᶜömrüm noksân
Dilde o kadar ziyâde meyl-i hûbân
İtse nola ġafletüm füzûn mûy-ı sefîd
Subh olsa karîb olur belî hᵛâb-ı girân

124

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Cânânı dilüñde cân gibi eyle nihân
Hem âyîne ol o mâha hem âyînedân
Kalbüñde o yâr yir ider ᶜâşık iseñ
Kân-ı güher olmaz olmayan gevher-i kân

125

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

İkrâr-ı visâl idersüñ ammâ ne zamân
Câna o kerem ne vakt olur ya ne zamân
Hat gülmese sabr iderdüm ikrâruña lîk
El virse eger o ᶜahd ü peymâne zamân

126

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Gülzâr-ı melâhatüñ gülidür o dehân
Bostân-ı cemâl bülbülidür o zebân
Hem nîm tebessüminde sad şûr bedîd
Her harf-i tekellüminde biñ fitne nihân

127

Mef û lü / Me fâ î lün / Me fâ i lün/ Fa

Didüm ki nedür nâmun̄ eyâ gülbün-i cân
Dîdi gülerek Yûsuf o verd-i Ḫandân
Didüm zeḳanun̄ mıṣr-ı cemâlün̄de nedür
Yûsuf ḳuyusı didi o mâh-ı Ken'ân

128

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ i lün / Fa

Ḥasret-keş iken firâḳla dîde-i cân
ᶜArż itdi yine ᶜiẕâr-ı pâkin cânân
ᶜAks eyleyeli cemâli ᶜayniyle Naẓîm
Âyîneli çeşme oldı çeşm-i giryân

129

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Yârün̄ ki dehân-ı tengidür merkez-i cân
Cân gibi ᶜaceb mi dîdeden olsa nihân
Bârîk o ḳadar miyânı kim vâsiᶜdür
An̄a kemer olsa ḫalḳa-i mîm miyân

139

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lün / Fa

Gûş itdi meger hezâr cânun̄ zârın
Gösterdi o ġonce-leb gül-i ruḫsârın
Cân naḳdinedür viṣâlinün̄ bâzârı
Cânânla ey dil eyle cân bâzârın

131

Mef û lü / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Fa

Çeksem nola derdün̄ ey dil-i dîvâne
Bin̄ câna deger muḥabbet-i cânâne
H̲aṭṭ-ı ruh̲ı âşinâluğum ḳaṭ^c itmez
Olmaz o çemende sebz-i bîgâne

132

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

^{c}Aşḳ ehli odur ki dehre efsâne ola
Bülbül gibi bâğ-ı şem^{c}e pervâne ola
Âzâde olur dü-^{c}âlemün̄ ḳaydından
Ol zinde cesed ki dîvâne ola

133

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Yağmâladı ^{c}aḳlumı o düzdîde nigâh
Lâl itdi beni o çeşm-i bî-sürme-siyâh
Bî-raḥm o ḳadar ḥarâmî-i ğamzesi kim
Ḳan dökmek ile yanında bir ^{c}afv-ı günâh

134

Mef û lü / Me fâ î lün / Me fâ î lü / Fa

Teb-lerze-i ^{c}aşḳla olup bîçâre
Ten döndi temâm ża^{c}f-ı ğamden târe
Ṭâlib olanun̄ o Yûsuf- ḥüsne Nazîm
Elbette çıḳarmış ipligi bâzâre

135

Mef û lü / Me fâ î lün / Me fâ î lü / Fa ul

Geçmişdi Nazîm câna dehrüñ sitemi
Telh itmiş idi mezâkumı zehr-i ğamı
Şad şükr-i Hudâ ki çâre-sâz oldı yine
Dârû-yı nevâziş-i veliyyü'n-ni^c^amı

136

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fa ul

Söz geçmedi sen yâr-i perîşâne dahi
Rahm eylemedün hâl-i perîşâne dahi
Çok dillidür o zülf-i dil-âvîzi görüp
Tel kırmasın ey reşk-i perîşâne dahi

137

Mef û lü / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Fa

Sa^c^yinde anuñ ki olmaya takşîri
Her neyse olur be-kâm-ı dil teshîri
Hakkâ ki ne işlese kişi râst gelür
Takdîr olınıcak muvâfık-ı tedbîri

138

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lün / Fa

^c^Üryân sanma fezâda Kays-ı zârı
Olmışdı libâs-ı ^c^âriyetden ^c^ârî
Dem-beste iken cihânı dutmışdı Nazîm
Sâz-ı didilüñ terâne-i târ-ı evtârı

139

Mef û lü / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Fa

Yârüñ ki hayâli çeşm-i terden geçdi
Ceyhûn-ı sirişk deşt ü derden geçdi
Âğûşın o mâha itmedi hâle Nazîm
Pîrâheni olmadukca serden geçdi

140

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lün / Fa

Ol kaşları yâ ki reh-güzerden geçdi
Peykân-ı nigâhı çâk-i cigerden geçdi
Yansun mı bu rûzgârda şem^c-i murâd
Fânûs-veş olmadukca serdengeçdi

141

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lün / Fa

Hattında nihân olup o mâhuñ hâli
Âşûbdan oldı mülk-i hüsni hâlî
Dîvânesiyüz yiter bize tavk-ı cünûn
Sâkînüñ o sîm sâkınuñ halhâlı

142

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lün / Fa

Ġam-hâneme yâr-ı nev-civânum geldi
Gûyâ yirine Nazîm cânum geldi
İtsem nola hâle-dâr şeb-tâ-be-seher
Âğûşuma mâh-ı mihribânum geldi

MEDHİYE

I

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Çemende seyr idenler kâmetün serv-i çemân söyler
Görenler şîve-i reftârunı âb-ı revân söyler

2 Kıyâm-ı kaddüñi dirler kıyâmetden ᶜalâmetdür
Hatından bahs iden ser-fitne-i âhir zamân dirler

3 Meger rûh-ı revândur cümleten cism-i latîfün kim
Görüp tasvîr-i cân-bahşun kıyâs itdüm hemân söyler

4 Nola fikr-i mey-i laᶜlüñle sevdâ-yı visâl itsem
Derûnında olan esrârı mest-i ser-girân söyler

5 Görünce sîneñi şevk-ı lebüñle oldı dil gûyâ
Bakup mir'âte ṭabüd ṭûṭî-i şîrîn-beyân söyler

6 Yitürmişdüm dili dâğ-ı ğamuñ taᶜyîn idüp buldum
Kişi güm-kerdesin elbette bulsa bir nişân söyler

7 Felekde mâh-ı burc-ı hüsn iken hercâyî kevkebsin
Seni hep söyliyen ey bî-vefâ nâ-mihribân söyler

8 Haberdâr olmaduñ râz-ı dilümden ey perî gitdi
Lisân-ı ğaybdan söylenseñ ammâ ol dehân söyler

9 Nigâh-ı tercümân-ı hâlidür dembeste-i ᶜaşkuñ
Saña hayretle her bakdıkca bir râz-ı nihân söyler

10 Zebân-ı hâl ider tefsîr iderse âyet-i ᶜaşkı
Ne gûş-ı hûş olur mahrem ne bir harfin lisân söyler

11 Degüldür herkesüñ kârı bilür ṭabᶜ-ı hünermendân
Bu gûne şiᶜri söylerse Nazîm-i nüktedân söyler

12 Olup şehnâme-h^vân-ı vaṣf-ı Sulṭân Muṣṭafâ ḥâlâ
Cihâna midḥat-i ẕâtın beyân eyler ^cıyân söyler

13 Kemâl-i mağfiretle miṡli yoḳ dirlerse gerçekdür
Şecâ^catde naẓîri var diyen kimse yalan söyler

14 Cihânuñ Rüstem-i destânıdur ol ḫüsrev-i ġâzî
Anuñ hengâme-i rezminde Rüstem dâstân söyler

15 Seḫâda dest-i gevher-bârı ebr-i nev-bahârîdür
^cAṭâda cûd-ı ṭab^cın söyliyenler baḥr u kân söyler

16 İder gûş-ı girânden ref^c-i ^cillet nuṭḳ-ı cân-baḫşı
İşâret eylese feyż-i ḫiṭâbı bî-zebân söyler

17 Felekler âsitân-ı rif^catinden kesb-i şân eyler
Melekler ḫâdimân-ı bezmine ^câlî-mekân söyler

18 Zemîn ü âsmânı ṭutdı ṣıyt-ı kûs-ı iclâli
Beşer rûy-ı zemînde âsmânda ḳudsiyân söyler

19 Nola dergâhınuñ çârûbına bâl-i hümâ dirsem
Görenler ṭâḳ-ı vâlâsın felekler tev'emân söyler

20 Eşi^ca- rîsmânlar aña mehce mihr-i ^câlem-tâb
O ṭaḳ-ı zer-nigâruñ seyr idenler âsmân söyler

21 ^cAceb mi ^câlem itse vaṣf-ı şemşîr-i ser-endâzın
Hemân ben söylemem peykârını ḫalḳ-ı cihân söyler

22 ^cAdûyı tiğ-ı ḳahrı ḳırdı nâm-ı ^câlem-ârâsın
Kimisi ḳahramândur dir kimi ṣâḥib-ḳırân söyler

23 Ricâlü'l-ġaybdur "innâ fetaḥnâ"-ḫ(•)vân-ı pür-ḫâṣı
Du^c^â-yı seyf-i nuṣret-cevherin Kerrûbiyân söyler

24 Kefen ber-gerden ü şemşîr-i bürrân ber-dehen ḥâlâ
Hücûm-ı saṭvetinden düşmen-i dîn el-amân söyler

25 Delüp bağrın kesüp başın ^c^adûnuñ ṣaḥn-ı heycâda
Sinâna tîġ-ı bürrân tîġ-ı bürrâna sinân söyler

26 Tutuldı dest-bürd-i mevkibinden dilleri ḫaṣmuñ
Görenler heybetin hem pâdişeh hem ḳahramân söyler

27 Zebûn-ı ḍarb-ı kûpâli ḳaderle baḥs̱ ider ġûyâ
Zebân-ı tîġ-ı bürrânı feżâ-yı nâgehân söyler

28 Olup cârî lisânından miyân-ı bezm-i rezminde
^c^Adûnuñ sergüẕeştin hep o tîġ-ı der-miyân söyler

29 ^c^İnâdından ^c^adû inkâr iderse ḍarb-ı kûpâlin
Hemân çıḳsun niyâmından o tîġ-ı cân-sitân söyler

30 Ġılâfında ^c^adûnuñ tîġı ḳaṣd-ı intiḳâm eyler
Belî ru'yâda lâ-büd bir kişi ḳan dökse ḳan söyler

31 ^c^Arabda nîzesi Hind ü ^c^Acemde tîġıdur meşhûr
Kemân u tîrinüñ evṣâfını Tâtâr Ḫân söyler

32 Ṣadâ-yı tîr u tîġ u gürzi kûh el-Burze dek gitdi
Degül şâh-ı ^c^Acem şâhenşeh-i Hindûstân söyler

33 Aḳın ṣalup ṣu gibi her ṭarafdan leşker-i Tâtâr
O şâhuñ ḫaṣmına yaḫşı dimez lâ-büd yaman söyler

34 Nola düşnâm-ı telḫ-ı zaḫmına ṭâḳat getürmezse
Zebân-ı rumḥ-ı rezmi düşmene ṭa^c^na zebân söyler

(•) "İnnâ fetaḥnâ" انا فتحنا لك فتحا مبينا : "Elhak biz sana bir feth-i mübîn açtık." (Feth/1)

35 Remîde itdi vaḥş u ṭayrı ṣıyt-ı heybet-i cengi
Dilîrâne neberdin ḥaḳ budur kim ins ü cân söyler

36 Cevâbın gönderür aᶜdâya ṭopdan her su'âlinde
Aña her ṭôp-ı ejder peyker ü âteş-feşân söyler

37 Şenâsın ol şeh-i manṣûr-râyet ü ẓafer-ḫaylüñ
Ne deñli olsa da ᶜâciz Naẓîm-i nâ-tüvân söyler

38 Nevâ-perdâz olup âheng idünce sâz-ı vaṣfında
Degül mıżrâb-ı kilk-i ter elinde her benân söyler

39 Ḳomaz ol Ḫüsrev-i ᶜâlem meẕelletde o nâ-kâmı
Olup ḥâl-i dilinden ᶜarż-ı ḥâli tercemân söyler

40 Elem çekme senüñ de maṭlabuñ ey dil olur ḥâṣıl
Murâduñ neyse virdüm dir o şâh-ı kâmrân söyler

41 Ḫaṭâlardan emîn itsün vücûdın Ḥażret-i Mevlâ
Benüm gibi duᶜâ-yı devletin pîr ü civân söyler

II

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Gelen seferden o şâhenşeh-i muẓafferdür
Ki raḫşı aṭlas-ı çarḫ üzre cilve-güsterdür

2 Şeh-i ḳalemrev-i tevfîḳ Ḫân Selîm Girây
Delîli Ḫıżr-ı ẓafer peyrevi peyâmberdür

3 Süm-i semendine gerdûn iderse pây-endâz
Ḳumâş-ı zerkeş-i mihr-i münîri ahkerdür

4 Hilâl-i mûzesine na^{c}lçe perin kebkeb
Meger ki na^{c}l-i süm-i rah̲şı mâh-ı enverdür

5 Ḳırup geçürdi ^{c}adû-yı ^{c}anûdı şemşîri
Yine bu müjde-i nev-nuṣret-i mükerrerdür

6 Gülüp açılsa nola rûy-ı bah̲t-ı ^{c}âlemiyân
Ki bu laṭîfe-i ġaybiyye h̲ande-âverdür

7 Yazup sitâyişini levḥ-i mihre kâtib-i çarh̲
Yine bu maṭla^{c}-ı s̲anî ile s̲enâ-gerdür

8 Meger Selîm Girây H̲ân şeh-i İskender-der
Ki ḳande ^{c}aṭf-ı ^{c}inân itse H̲ıżır rehberdür

9 O şehsüvâr ki fetḥ u ẓafer rikâbında
Berîd-i ġâşiye-ber-dûş iki birâderdür

10 O hayr- maḥż ki seylâb-ı tîġı ^{c}âlemden
Hemîşe fitne-nişân-ı şerâre-i şerdür

11 O ḳahramân-ı ṣaf-endâz kim hücûmıyla
Ne dem ki tefriḳa-bah̲ş-ı ^{c}adû-yı ebterdür

12 Ḳażâ kemân u ḳader tîrdür ecel peykân
Şihâb-ı nîze sipihr mihr ü mâh miġferdür

13 O felekrân-ı muḥîṭ-i ġazâ ki ṣubḥ u mesâ
Rikâbı zevraḳ-ı nuṣretde iki lengerdür

14 O ṣaf-şikâf-ı ḳażânuñ o şâh-ı ġâzînüñ
Gülâb u müşgle h̲âk-i rehi muh̲ammerdür

15 O püşte püşte olan h̲âk-i reh-güẕârında
Ḳudûmı feyżi ile tûde tûde ^{c}anberdür

16 Hudâyegân-ı cihân pâdişâh-ı ᶜâlemiyân
Hıdîv-i dehr ü Hudâvend-i heft kişverdür

17 Kazâ-tüvân ü kader-zûr saf-der-i devrân
Vegâda Hamza-neberd ü gazâda Hayderdür

18 Dilîr-i deşt-i gazâ saf-şikâf-ı sahn-ı meşâf
Hıdîv-i kalᶜa-güşâ pâdişâh-ı saf-derdür

19 Felek-serîr ü kevâkib-haşem hilâl-ᶜâlem
Kamer-rikâb şeh-i âftâb-efserdür

20 Revâk-ı maᶜdeleti kesr-i tâk-ı Kisrâdur
Kusûr-ı menzileti reşk-i kasr-ı Kayserdür

21 Miyân-ı ᶜazmine zerrîn kemer ki Cevzâdur
Hilâl-i çarh o zerrîn kemerde hançerdür

22 Nizâm-ı mülk ü milelde hıdîv-i Sencer-fer
Umûr-ı dîn ü düvelde sütûde-serverdür

23 Celâli muğsılına tâs-ı sîm ü zer meh ü mihr
Sitâre câm ü felek kubbe-i müdevverdür

24 Bisât-ı bezmine hurşîd def felek deffâf
Harîm-i hâsına nâhîd-i çengi duhterdür

25 Gulâm-ı halka-be-gûş-ı deri şeh-i fağfûr
Gedâ-yı bârgehi Keykubâd u Sencerdür

26 Mekârim ile sahî pâdişâh-ı cûd-endîş
Meᶜârif ile şehinşâh-ı nükte-perverdür

27 Mehâsin ile Hudâvend-i merhamet-güster
Tevâzuᶜ ile halîm ü Selîm dâverdür

28 Niçe Ḳubâd u Ferîdûn derinde çârûb-keş
Niçe Skender ü Dârâ o derde çâkerdür

29 Ḫuceste-maḳdem ferḫunde-fer hümâyûn-baḫt
Küşâde-ṭâli^c ü iḳbâl yâr ü yâverdür

30 Serîr-i salṭanata ḫüsrev-i melek-manẓar
Sipihr-i şevkete ḫurşîd ü mâh peykerdür

31 Cihân-ı ma^cdeletinde ḫalâyıḳ âsûde
Zamân-ı mekrümetinde gedâ tüvân-gerdür

32 Muṭî^c-i ḫüsrev-i emri gürûh-ı ^câlemiyân
Musaḫḫar-ı şeh-i fermânı baḥr ile berdür

33 Gedâ-yı maṭbaḫ-ı iclâli cân-ı Keykâvus
Ṭufeyl-i ḫ^vân-ı nevâli revân-ı Ca^cferdür

34 Revâḳ-ı kâḫ-ı kemâlinde şems-i şemse-i zer
Hilâl bâb-ı celâlinde ḫalḳa-i derdür

35 ^cAbîr-i ^câṭıfetiyle cihâniyân ḫoş-kâm
Buḫûr-ı mekrümetiyle cihân mu^caṭṭardur

36 Türâb-ı bârgehi kuḥl-i çeşm-i âhû-yı Çîn
Ġubâr-ı şâh-rehi reşk-i müşg-i ezferdür

37 İder ẕelîli ser-efrâz sâye-i keremi
Ḫuceste-ẕât-ı hümâyûnı bir hümâ-ferdür

38 ^cAceb mi dehri Süleymân gibi muṭî^c itse
Nigîn-i ḥükmine ins ü perî musaḫḫardur

39 Derinde sâ'il olup ḳad-ḫamîde pîr-i felek
Elinde mihr ile mâh iki kâse-i cerdür

40 İdüp ᶜadâlet ile pîşe emr-i maᶜrûfı
Rıżâ-yı Ḥaḳda olup kârı nehy-i münkerdür

41 Miyân-ı meclis-i bâġ-ı bahâr-ı ᶜadlinde
H̱azân piyâlekeş-i dest-i verd-i aḥmerdür

42 Nesîm-i nâmiye-i feyż-i cûd-ı luṭfından
Nihâl-i bâġ-ı emel dembedem müs̱emmerdür

43 Semûm-ı bâdiye-i hevlnâk-i ḫaşmından
Çenâr-ı baḫt-ı ᶜadû nâr-ı ḳahra maẓhardur

44 O deñli müttehid eżdâd devr-i ḥıfẓında
Ki birbirine ḳafâdâr âb ü âẕerdür

45 Zemîn basîṭ-i celâlinde tûde-i kem-ter
Sipihr-i erdevi câhında köhne çâderdür

46 Sipihr salṭanat ordusıdur ki her topı
Dem-i celâl çeker heft-ser bir ejderdür

47 Bir âsmândur o nîlî o ṭâḳ-ı vâlâ-ṭâḳ
Ki rîsmânı sütûnında ḫaṭṭ-ı miḥverdür

48 Zihî o ṭâḳ-ı muᶜallâ-revâḳ-ı zer-kârî
Ki mehcesi ᶜalem-i âftâba hem-serdür

49 ᶜAceb mi burc-ı şerefden ṭulûᶜ iderse müdâm
Ki kûy-ı tûġı saᶜâdet-fürûġ-ı aḫterdür

50 Derûn-ı şebde virür şuᶜle şeb-çerâġ gibi
Fürûġ-ı mehce-i her tûġı günden aẓherdür

51 Gören o tûġ-ı hümâyûnları ḳıyâs eyler
Ki bâġ-ı nuṣrete bin bir sehî ṣenevberdür

52 Şikâre çıḳsa o encüm-sipâh u çarh-mesîr
Dü-ṭabl-ı bâz ana mihr ü meh-i münevverdür

53 Tenezzül eylese nahcîrgâh-ı gerdûnda
Kemîne ṣayd-ı kemendi ġazâl-i ḫâverdür

54 ᶜAceb mi eylemese nesr-i ṭâ'ire raġbet
Degil kemendinde şâyeste ṣayd-ı lâġardur

55 Peleng-i maᶜreke bebr beyân-ı zûr-ı neberd
Künâmı bîşe-i tevfîḳ olan ġażanferdür

56 Kümeyt-i rezmine nuṣret-ḳıṭâs u fetḥ-i çelenk
Per-i hümâ-yı ẓafer efserinde şeh-perdür

57 Sipâh-ı ᶜazmine ᶜavn-i ilâh râh-nümâ
Livâ-yı rezmine cünd-i ricâl leşkerdür

58 Hücûm-ı mevkib-i iclâli eyleyüp pâmâl
Memâlik-i ḫuṣemâ ḫâk ile berâberdür

59 Ne semte olsa revân reh-nümûnı nuṣretdür
Ne cânibe sefer itse ẓafer muḳarrerdür

60 Ṣadâ-yı debdebe-i ṭabl u kûs-ı rezminden
Felekde gûş-ı meh ü mihr dâ'imâ kerdür

61 Ġubâr-ı naᶜl-i küreng-i ẓafer sipâhından
Derûn-ı tîre-i aᶜdâ şikest ü muġberdür

62 Diraht-ı cömr-i cadû sarsılur şitâbından
Meger ki esb-i sabâ-seyri bâd-ı sarsardur

63 Temâm-ı darbet-i kûpâli itdi hurd ü şikest
Sınuk kırık yine hâl-i cadû mükedderdür

64 Hücûm-ı mevce-i seylâb-ı tîg-ı kahrından
cAdû-yı münhezime cisr-i merg-i macberdür

65 Belâ sihâm-ı kazâ sürcatinde peykândur
Ecel hüsâm-ı kader kabzasında cevherdür

66 Belâ-yı nâzil iken hasma tîr-i ser-tîzi
Bürehne tîg-ı sitîzi belâ-yı dîgerdür

67 Sipâh-ı satvetinün her biri dem-i pür-hâş
Hezâr nîremi nerm eyleyen dilâverdür

68 Henûz darb-ı camûdıyla pür-şikest olalı
Vücûd-ı düşmene hâk-i helâk-pisterdür

69 Hıdîv-i dâd-gerâ dâverâ ki dergehinün
Revâk-ı çarh-ı felekden refîc ü ber-terdür

70 Bu irtifâc ile seyr eyleyen kıyâs eyler
Kemîne tâk-ı bülendi sipihr-i ahzardur

71 Bu satvet-i zûd berdiyle ey şeh-i gâzî
Meger mahall-i neberdün fezâ-yı mahşerdür

72 Ki bîm-i tîg-ı celâlünle hasma rûz-ı masâf
Ne fikr-i hâl-i peder ne püser ne mâderdür

73 Murâd-bahş o hudâvend-i bahr ü bersin kim
Kapunda kul olana kâm-ı dil müyesserdür

74 Yüzüm sürüp yiridür ben de ber-murâd olsam
O bârgâh benüm de kul olduğum yerdür

75 Kuluñ Nazîmi koma künc-i ğamda hâk-âlûd
Eğerçi gerd-i yetîmi hisâr-ı gevherdür

76 Nigâh-ı şefkate şâyeste kıl kasîdesini
Olursa mültefetüñ lutflar keremlerdür

77 Zamân-ı saltanatuñda hüner-verân içre
Ser-âmed-i şu^{c}arâdur sühande eş^{c}ardur

78 Senâ-yı hilye-i zât-ı melek-sıfâtuñla
Bu nev kasîdesi şehnâme-i musavverdür

79 Olursa mazhar-ı ^{c}ayn-ı ^{c}inâyetüñ yiridür
Edâ-yı midhat-i zâtuñda dilli defterdür

80 Beyân-ı vasf-ı cemâlüñde nazm-ı şîrîni
Biri birisine âğuşte şîr ü şekkerdür

81 Nükât bâde-i şi^{c}rinde keyf-i rûhânî
Beyân piyâle-i nazmında lây-ı sâğardur

82 Menâr-ı câmi^{c}-i ^{c}irfânda savt-ı kilki ezân
Nevâ-yı nutk-ı bülendi hatîb-i minberdür

83 Çemen çemen gül-i her-dem bahâr güftârı
Nesîm-i feyż-i ilâhiyle tâze vü terdür

84 Cinân-ı ma^{c}rifete âbyârdur kalemi
Behişt-i dânişe nazmı zülâl-i Kevserdür

85 Cerîde-i eseri dil-pesend-i ^{c}âlemiyân
Sahîfe-i hüneri dehre kâğıd-ı zerdür

86 Sevâd-ı nüsḫa-i ṣi'r-i büt-i siyeh-çerde
Beyâż-ı ṣafḥa-i naẓm-ı teri semenberdür

87 Nigâh-ı bârıḳa-çîn-i süṭûr-ı eş^c^ârı
Meger ki nûr-ı siyeh aña târ-ı masṭardur

88 Elinde murġ-ı kef-âmûz-ı ḫâme-i dil-keş
Ṭavâf-ı Ka^c^be-i ma^c^nî iden kebûterdür

89 Revân olursa revâdur cihâne âb-ı ḥayât
Ki lûledür ḳalemi çeşmesârı maḥberdür

90 O ḳahramân-ı hünerdür ki ḳarşısında ḥasûd
Süḫande şîr-i ǰeyân olsa da muḥaḳḳardur

91 Ṣaḳınsa ḫançer-i Mirrîḫi ḥükmini viremez
Ḥasûd olursa Zuḥal-pâye naḥs-ı ekberdür

92 Ne vech ile ide iṡbât-ı müdde^c^â ḥâsid
Ki ṣafḥa-i süḫanı ḥüccet-i müzevverdür

93 Sitâyişüñde ^c^alâ-raġm-ı müdde^c^î bu ġazel
Bu silk-i naẓm-ı le^c^âlî niẓâma zîverdür

94 Bu ḳaṭre ḳaṭre ki ḫûnâb-ı dîde-i terdür
Ġamuñla her biri bir dâġ-ı derde aḫkerdür

95 Görince kûşe-i çeşmüñde ḫâlüñi didiler
^c^Alîye beñzer o ^c^aynı ile bu Ḳanberdür

96 Olup niḳâb-ı ruḫuñ gizli dîn tutar câna
Meger ki kâkülüñ âtaşperest-i kâfirdür

97 Derûnda derd-i ġamuñ dürlü dürlü müdġamdur
Göñülde fikr-i ruḫuñ gûne gûne mużmerdür

98 Buḫûr-ı âhı nola yaḳsa ey perî-sîmâ
Derûn-ı sûḫte kim da^c vetüñde micmerdür

99 Göñül saña nola şâhum sunarsa âyînesin
Gedâ-yı ḥüsnüñ olan maġribî ḳalenderdür

100 Yanarsa dil nola dâġ üzre dâġ-ı derdüñle
Gül-i şüküfte-i gülzâr ^c aşḳ-ı ḳatmerdür

101 Naẓîm buldı nihâyet ḳaṣîde vü ġazelüñ
Du^c âya başla du^c â ^c âdet-i süḫanverdür

102 Hemîşe tâ ki seferden gelüp şeh-i ġâzî
Serîr-i devlet ^c izzetde cilve-güsterdür

103 Sipâh-ı ḥaşmeti manṣûr olup muẓaffer ola
^c Adû hemîşe ki maḳhûr olup müdemmerdür

104 Ìde ḳıyâmete dek sâyesinde ḫalk hużûr
Nihâl-i ^c adli ki bâġ-ı cihânda ^c ar^c ardur

III

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Devletle bir maḳâma seferden ki ḫân gelür
Gûyâ füsûrde ḳâlıb-ı bî-rûḥa cân gelür

2 Ḫurremdür ol zemîn ki ḳudûmıyla dembedem
Aña hezâr ġamla varan şâdmân gelür

3 Câm-ı bilûr-ı revzeninün mihr ü mâh olur
Bir kasra kim o şâh-ı felek-âsitân gelür

4 Nesr-i felek düşer süm-i pây-ı semendine
Bir sayd-gâha kim o şâh-ı kâmrân gelür

5 Kasd eylese ᶜikâb-ı sipihri şikâr ider
Fitrâk-ı bendi olmağa şîr-i jeyân gelür

6 Sad müjde ol diyâre ki teşrîf idüp anı
Bir böyle hân-ı ᶜâdil ü ᶜâlî-mekân gelür

7 Hâcî Selîm Girây-ı Süleymân-şükûh kim
Dergâhınun ziyâretine ins ü cân gelür

8 Ol kıble-i murâd ki Beytü'l-Harâm gibi
Rûmâle âsitânını halk-ı cihân gelür

9 Ol saf-der-i yegâne cünd-i ricâlle
İmdâd-ı hayl-i rezmine Kerrûbiyân gelür

10 Dehrün veliy-yi niᶜmeti hân-ı kerîm kim
Yağmâ-yı hᵛân-ı cûdına yahşı yaman gelür

11 Afrâsiyâb-ı ᶜasr ki bezm-i nevâline
Huddâmı olmağa nice Cemşîd-şân gelür

12 İskender-i zemâne ki bâb-ı celâline
Der-bânluk itmege nice Dârâ-nişân gelür

13 İsfendiyâr-ı meᶜreke nîrem-i neberd kim
Meydânına ne Rüstem ü ne Kahramân gelür

14 Heybetle Rüstemâne hirâs-ı ᶜadû içün
Meydân-ı rezme kim o pehlevân cihân gelür

15 Sevr-i sipihre gürzi dokınsa kazâyla
Çâk üstüḫvân-ı gâv-ı zemînden figân gelür

16 Ḫâkân-ı nükte -dân ki alur bâc-ı medḥini
Bendergeh-i senâsına kim kârvân gelür

17 Olmaz edâ-yı nâme-i evṣâfı ḥaşre dek
Bu bezme gerçi nice ki şehnâme-ḫᵛân gelür

18 Kasr-ı riyâż-ı câhını seyr iden âdeme
Her cânibi nümûne-i bâğ-ı cinân gelür

19 Ḫurşîd ḫâk-i dergehine cebhe-sây olur
Hengâm-ı cûd ayağına mahsûl-i kân gelür

20 Bezl-i keremde dest-i güher-pâşı baḥr olur
Hengâm-ı cûd ayağına maḥṣûl-i kân gelür

21 Kande ᶜazîmet itse zafer hem-rikâb olur
ᶜAvdetde Ḫıżr-ı nuṣret ile hem-ᶜinân olur

22 Ḫâsiyyet-i kelâm-ı revân-baḫşıdur ki hep
Bir pîr varsa meclisine nev-civân gelür

23 Mîr ü gedâ nevâle-i cûdıyla muġtenem
Ḥurrem o mîz-bân ki aña mîhmân gelür

24 Bir dil ṭutulsa gelse ḥużûr-ı şerîfine
Lerzân olur dili ṭutulur bî-zebân gelür

25 Şemşîr-i tîz ü tîr-i sitîzinden ol şehüñ
Her kûşeden ṣadâ-yı amân el-amân gelür

26 Bindükce raḫşa ᶜarṣa-i rezm içre gûyiyâ
Sî-murg-ı kûh Ḳâfla ṣâḥib-ḳırân gelür

27 Rûz-ı meṣâf tefriḳa-baḫş olsa düşmene
Peyk-i ẓafer rikâbına müjde-resân gelür

28 Terkeş ḳuşansa ṣaḥn-ı veġâda miyânına
Tîri şehâbdan meh-i nevden kemân gelür

29 Rûy-ı zemîn taḥammül ider mi vaḳârına
Vezn olsa ḥilmi arż u semâdan girân gelür

30 Zîr-i livâ-yı ḥaşmetine eylese aḳın
Deryâ gibi aḳup sipeh-i bî-kerân gelür

31 Sevdâ-gerân-ı vaṣfı ḳaṭâr-ı beyân ile
Her ḳande gitse sûde gider bî-ziyân gelür

32 Gülzâr-ı midḥatinde nevâ-yı s̱enâsına
Bülbül hezâr-naġme-künân pür-feşân gelür

33 Şâhenşehâ ẓafer-sipehâ rezm-gâhuña
Dâmân-ı Fetḥi nuṣret idüp der-miyân gelür

34 Ne ᶜâleme Naẓîm ḳuluñ gibi pür-hüner
Ẕâtuñ gibi ne dehre şeh-i nüktedân gelür

35 Fenn-i süḫande ḥüsn-i edâda yegânedür
Gerçek sözi egerçi ḥasûde yalan gelür

36 Şâhâ bağışla cürmini ᶜafv it günâhını
Zîrâ kerîme ᶜafv ü güneh tev'emân gelür

37 Dergâhuña ḳuṣûrını iḳrâr iden kuluñ
Pây-ı niyâz ᶜacz ile pûyân devân gelür

38 Redd itme berk-i sebzini ḳıl maẓhar-ı ḳabûl
Gâhî ki bazm-i ḫâṣuña ol nâ-tüvân gelür

39 Luṭf eyle ḫâṭırın ele al bir ġarîbdür
Dergâhuña ne dem ki o şîrîn-zebân gelür

40 Dest-i mürüvvetüñden ider minnet-i ᶜaṭâ
Ġayruñ eliyle aña kerem imtinân gelür

41 Şâhum s̱enâ-yı ẕâtuñı itdükce ṭabᶜıña
Elbette böyle bu ġazel-i dil-sitân gelür

42 Görmez raḳîb diyü o perî-veş nihân gelür
Daᶜvet-serây-ı dâ'ireme her zamân gelür

43 Âġûşumı ṣabâḥa degin hâle eylerüm
Baña ne şeb ki ol meh-i nâ-mihribân gelür

44 Der-ḫᵛâb iken o cân-ı cihân gelse sîneme
Gûyâ ki mürde cismüme rûḥ-ı revân gelür

45 Berḳ-ı cemâli nûr-ı nigâhı yakar baña
Ḫurşîde gâlib olduġı günden ᶜıyân geler

46 Nuḳl ü kebâb-ı meclis olur tevbe-i naṣûḥ
Sâḳî ki elde câm-ı mey-i erġuvân gelür

47 Her ṭamlası birer dizi yâḳût-ı nâb olur
Yâd-ı lebiyle dîde-i terden ki kan gelür

48 Eyler delik delik dili peykân-ı ḥasreti
Gâhî ki ḫâṭıra o kemân ebruvân gelür

49 Câna ḫadeng-i çeşm-i kebûdın duyurmadı
Gökden ḳażâ gelince belî nâgehân gelür

50 Gelse ᶜaceb mi nâle-künân kûy-ı yârden
Mey-ḫâneye giden kişi naᶜra-zenân gelür

51 Eyle nis̱âr cevher-i cânı ḳudûmine
Cânân-ı Naẓîm gelmeli oldı hemân gelür

52 Taṣdîᶜi ḳo duᶜâya şürûᶜ eyle ey ḳalem
Zîrâ duᶜâyla süḫane ḳadr ü şân gelür

53 Ḳıl bir duᶜâya durma ser-âġâz kim anuñ
Âmînine ferişte-i nüh âsmân gelür

54 Olsun bahâr-ı devleti tâ ḥaşr-ı bî-ḫazân
Gülzâr-ı dehre tâ ki bahâr u ḫazân gelür

55 Virsün şeref ṣaḥîfe-i devrâne rûz ü şeb
Her bir ḳaṣîde bezmine kim armaġan gelür

IV

(R A M A Ż Â N Î Y E)

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Maṭlaᶜından kim hilâl-ı rûze nûr-efşân olur
Her ṣabâḥ u şâmı Ḳadr ü ᶜıyd-i ins ü cân olur

2 Şâm-ı iftârı meserret-baḫş-ı cân-ı rûze-dâr
Ṣubḥ-ı imsâkinde hep ins ü melek yeksân olur

3 Şehr-i raḥmet mâh-ı ümmet kim seḥergâh-ı ḥisâb
Vezn-i cürme ṣubḥ u şâmı keffe-i mîzân olur

4 Müjdeler ey mağfiret-cûyân ki feyż-i ṣavmla
Ṣâ'imüñ her cürmi bir âbisten-i ğufrân olur

5 Âzmâyiş eylese tîr-i niyâzı rûzedâr
Aña âmâc-ı icâbet ṭabla-i meydân olur

6 Dîdesinden ṣâ'imüñ her ḳaṭre kim rîzân ola
Aḫker-i dâğ-ı derûnı âteş-i nîrân olur

7 Şûre-ḫâk olsa mekânı bâlişi seng-i siyâh
Ḫᵛâb-gâhı rûze-dâruñ ravża-ı rıżvân olur

8 Dîde-i şeb-zindedârı dembedem bîdârdur
Ṣubḥa dek iḥyâ idüp dil-ḫurrem ü şâdân olur

9 Lâlezâr-ı dîn çerâğânı ḳıyâs eyler gören
Her menâr üzre ṣaf-ı ḳandîl kim sûzân olur

10 Bir sütûn-ı nûrdur kim her minâre tâ seḥer
Şuᶜle-i ḳandîl-i berḳ-efşânla raḫşân olur

11 Ḳubbesi her câmiʿüñ bir âsmân-ı feyż olup
Aña ḳandîl-i fürûzân encüm-i tâbân olur

12 Böyle şebde ḳadre irmek istese bir rûze-dâr
Vâṣıl-ı ḫvân-ı nevâl-i ḫân-ı ʿâlî-şân olur

13 Ḳurṣ-ı mihre girde-i mâha tenezzül eylemez
Bir gedâ kim sofra-i inʿâmına mihmân olur

14 Dürretü't-tâc-ı selâṭîn kim kitâb-ı medḥinüñ
Her sevâd-ı ṣafḥası bir defter-i destân olur

15 Ḳurretü'l-ʿayn-ı mülûk ol şeh ki ḫâk-i maḳdemi
Tûtiyâ-yı nûr-baḫş-ı dîde-i devrân olur

16 Dâver-i müşkil-güşâ dâdâr-ı dûr-endîş kim
Meclis-i re'yinde dânâ-yı ḫıred nâdân olur

17 Âb-ı rûy-ı dûde-i Cengîz Ḥâcî Ḫân Selîm
Kim der-i cûdında sulṭânlar anuñ der-bân olur

18 Cûybâr-ı ṭabʿ-ı feyyâżından olduḳca niṯâr
Ḳaṭre-i feyż-i kemâli ḳulzüm-i ʿummân olur

19 Lûle-i kilk-i beyânından olaldan müstefîż
Ḫıżr-ı maʿnâya devâtı çeşme-i ḥayvân olur

20 Bezl-i cûd ü mekrümetde vaḳt-i îs̱âr u niṯâr
Desti deryâ-bar-ı luṭf u ṭabʿ-ı pâki kân olur

21 Ḳaṭre-bâr olsa seḥâb-ı luṭfı bir dem ḥaşre dek
Ḫârzâr-ı bâġ-ı ḥırmân pür-gül ü reyḥân olur

22 Nâr-ı kahrı olsa ger tâb-efgen-i burc-ı hamel
Sofra-i devr-i felekde bürre-i püryân olur

23 Sâye-i hilm ü vakârından olup ham-geşte çarh
Sevr-i gerdûn muztarib gâv-ı zemîn lerzân olur

24 Bûy-ı hulk u feyz-i cûdıyla zemîn-i şûrenüñ
Hâki müşg ü rîze sengi gevher-i galtân olur

25 Nevbet-i nâm-ı bülendi şeş cihâtı pür idüp
Sıyt-ı ᶜadli rembedem leb-rîz-i çâr-erkân olur

26 Emri nehy itse şikâk-ı beyni bâl-i şâhbâz
Hᵛâbda murg-ı zaᶜîfe mervaha-cünbân olur

27 Tîşe-i gamden binâ-yı şevkı olmaz rahne-dâr
Bir dil-i vîrâne kim lutfıyla âbâdân olur

28 Eylemez kûy-ı dil-i âvâresi râhat kabûl
Redd idüp çevgân-ı hışmı kim ki ser-gerdân olur

29 Hamdü li'llâh devletinde sîr-hᵛân-ı hıfzıdur
Her gedâ kim mazhar-ı nân-pâre-i ihsân olur

30 Bende-perver dâverâ dâdâr-ı ᶜâlî-gevherâ
Ey tevkîᶜ-i şeref nâmuñla pür-ᶜünvân olur

31 Gerçi her bir dâverüñ devrinde bir ᶜisyânla
Mücrim elbette esîr-i gûşe-i zindân olur

32 Sen ᶜazîz-i Mısr-ı ikbâlüñ velî her bendesi
Her ne deñlü mücrim olsa başına sultân olur

33 Âh elinden ḥâsid-i dûn u denînüñ kim müdâm
Ceyb-i şevḳum âşinâ-yı gûşe-i dâmân olur

34 Bir kilîmi bir Kelîm-i rûzgâre çoḳ görüp
Aña kibr ü kîn ile Fir^c avn ya Hâmân olur

35 ^c Arż-ı hâl itsem nola dergâhuña bu naẓmla
^c Arż-ı ḥâl iden o dergâha işi âsân olur

36 Dîde-i rağbetle eylerseñ negâh-ı iltifât
Şi^c rümüñ her beyti zîb-i mekteb-i ^c irfân olur

37 Vaṣf-ı ẕâtuñda ḳabûl itmem libâs-ı müste^c âr
Sâdedür naẓmum velî medḥüñle istiḥsân olur

38 Şevḳ-ı vaṣfuñla münâsibdür ġazel ṭarḥ eylesem
Bir ḳaṣîde bir ġazel ṭarḥıyla bî-nuḳṣân olur

39 Çeşm-i ter kim hecr-i la^c lüñle demâdem kân olur
Her biri müjgânumuñ bir sübḥa-i mercân olur

40 Sensüz efġân eyledükce murġ-ı dil ey ġonce-fem
Dâġlarla bâġ-ı sînem pür-gül ü reyḥân olur

41 Bâġa varsam ey kemân-ebrû baña senden cüdâ
Şâḫ-ı gül mânend-i tîr ġoncesi peykân olur

42 Ṭâḳ-ı âġûşa seni alduḳca lâ-büd aġlarum
Hâle-dâr olsa meh-i tâbân behî bârân olur

43 Gözlerüm ṭolsa ^c aceb mi saña itdükce nigâh
Âftâba baksa elbette kişi giryân olur

44 Hâlümi ᶜarż eylesem feryâda başlar ehl-i ḥâl
Nâle-i derd-i dilümden nâle de nâlân olur

45 Derd-nûşân-ı fenâdur mest-i ṣahbâ-yı beḳâ
Cân viren lâ-büd Nazîmâ vâṣıl-ı cânân olur

46 Vaḳtidür başla duᶜâya itme taṭvîl-i kelâm
Her sözüñ bir ᶜömr-i Nûḥ olsa aña pâyân olur

47 Tâ hilâl-i rûze bedr iken yine olup hilâl
Rûze-dâr anuñ gözinden zâ'il ü pinhân olur

48 Ḳadr ü ᶜıyd olsun şeb ü rûzı o âlî ḥażretüñ
Ehl-i İslâma ṣıyâm u ᶜıyd kim fermân olur

V

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Edhem-i tevfîḳ kim meḥmilkeş-i tedbîr olur
Her ḳademde hem-rikâb-ı Eşheb-i taḳdîr olur

2 Gülsitân-ı ḥâcetün murġânı kim feryâd ider
Ceyb ü dâmân-ı icâbet pür-gül-i te'sîr olur

3 Nâle-i derd-i dil-i maẓlûm ki der-kâr olsa ger
Dest-i te'sîri hemân der-ḳabża-i şemşîr olur

4 Ġonce-veş bir teng-dil maẓlûma olsañ kec-nigâh
Ol nigâha her müjeñ bir ḫâr-ı dâmen-gîr olur

5 Seng-i ḫârâden geçer peykân-ı te'ṡîri ḳeçen
Ḳaddi maẓlûmuñ kemân âh-ı derûnı tîr olur

6 Şûriş-i derd-i derûnı ᶜâlemi vîrân ider
Bir dil-i maḥzûn ki bîdâd ile pür-teşvîr olur

7 İḥtirâz eyle dil-i meksûrı âzâr itmeden
Raḥm iden ḥâl-i żaᶜîfe ḫayr ile teẕkîr olur

8 Eyler elbette iṣâbet nâvek-i şaṣt-ı niyâz
Bir kemândâr-ı ġamuñ kim ḳâmeti zih-gîr olur

9 Sen ḳuṣûr itme ḥuṣûl-i maṭlabında bî-kesüñ
Gerçi bî-kes baht-ı vârûnıyla pür-taḳṣîr olur

10 ᶜArż-ı ḥâcet eylese ḫayr ola ṣabr eyle dime
Ḫayr olan ṣabra ḥâcet ne niçün te'ḫîr olur

11 Her ne deñlü kârı ṣaᶜb olsa biter bir bî-kesüñ
Pîşgâh-ı âṣaf-ı ᶜâdilde kim taḳrîr olur

12 Âṣaf-ı devrân ki fermân ile itse ᶜazm-i râh
Ḳande varsa ḥâcib-i dergâhına tevḳîr olur

13 Muṣḥaf-ı ḳadr ü şeref ᶜOṣmân Pâşâ kim anuñ
Âyet-i câhı devâm-ı ᶜömrle tefsîr olur

14 Ol ḫıdîv-i nükte-perver kim sevâd-ı midḥati
Levḥ-i mâha ḫâme-i zerrîn ile taḥrîr olur

15 Ol Ḫudâvend-i kerem-güster ki hengâm-ı ᶜaṭâ
Kâse-ber-kef sâ'il-i dergâhı çarḫ-ı pîr olur

16 Dergehinde kul olan her kayddan âzâdedür
Âsitânın bekleyen kemter gedâlar mîr olur

17 Yüz sürenler pâyına hakkâ işin altun ider
Bus idenler hâk-i râhın mâlik-i iksîr olur

18 Bir żaᶜîfe eylese hımmet husûl-i kâm içün
Tavk-ı mîm-i maksad aña halka-i teshîr olur

19 Nâmını gûş eyleyen ᶜizzetle ber-pâ olmasa
Aña çûb-ı zillet ü idbâr ile taᶜzîr olur

20 Bahs-i hikmet eylese ol feylesof-ı rûzgâr
Bû ᶜAlî mülzem Felâtun cehlle teşhîr olur

21 Hâtır-ı feyyâż ile itse eger ᶜarż-ı kemâl
Halka-i erbâb-ı dâniş meclis-i taşvîr olur

22 Çehre-i ᶜirfân-ı istiᶜdâdına şâyestedür
Sunᶜ-ı Hakla her gülâb-ı feyż kim taktîr olur

23 Mekteb-i ᶜirfânına şâgird-i ebced-hᵛân olan
Feyż-i istiᶜdâd ile ᶜallâme-i nihrîr olur

24 Eylese izhâr-ı burhân-ı feżâ'il şermden
Levh-i ᶜünvân-ı efâżıl hüccet-i tezvîr olur

25 Nutfe iken rahm-ı mâderde dahi tıfl-ı żaᶜîf
Hışmını yâd eylese reng-i ruhı tagyîr olur

26 Sayda çıksa iltifât itmez gazâl-i hâvere
Nesr-i tâ'ir cân ile fitrâkine nahcîr olur

27 Olsa tabᶜı es-salâ-fermûd-hᵛân-ı lutf u cûd
Dîde-i hırs u tamaᶜ evvel nazarda sîr olur

28 Devlet ü ikbâl ider iḥrâm-ı ᶜizzetle ṭavâf
Kaᶜbe-i câh-ı celâlinde ne dem tekbîr olur

29 Ṣubḥgâh-ı ḥaşre dek tâbân olursa vechi var
Bir çerâğı pertev-i himmetle kim tenvîr olur

30 Devr-i ḥıfẓında düşünde görse cîran şîr-i ner
Ḥaḳḳ-ı cîrânı riᶜâyetle o düş taᶜbîr olur

31 Ey vezîr-i dâd-güster kim hemân ẓâlim degül
Devr-i ᶜadlüñde senün bîdâd ider zencîr olur

32 H̲ilᶜat-ı ḥüsn-i ḳabûlüñle bulur teşrîf-i tâm
Midḥatüñde ol ki sâḳ-ı himmeti teşmîr olur

33 Ḳâlıb-ı ḥüsn-i beyâna vaṣfuñ ferâğ idenüñ
Ṭıynet-i endîşesi ilhâm ile tah̲mîr olur

34 Her oḳunduḳda virür bir gûne ẕevḳ-ı çâşnî
Vaṣf-ı ẕâtuñla süh̲an gûyâ şekerle şîr olur

35 Şiᶜr-i ḥâsid beñzemez medḥünde nuṭḳ-ı pâküme
Siḥr-i Hârût olsa iᶜcâze nice tanẓîr olur

36 Himmet eyle ben żaᶜîfe ey h̲ıdîv-i kâm-bah̲ş
Himmet-i merdân ile bir kürbe zîrâ şîr olur

37 H̲âkden refᶜ eyleyüp ḳadrüm bülend itseñ nola
ᶜİzzetüm olduḳca efzûn düşmenüm taḥḳîr olur

38 H̲aṣmumı pâmâl idüp mümtâz-ı aḳrân it beni
Lâ-büd imdâd-ı ricâl ile ᶜadû tedmîr olur

39 Söylemek ḥâcet degül keyfiyyetüm ma^{c}lûmdur
Bir dahi ^{c}arż eylesem ḥâl-i dili tekrîr olur

40 Ḫidmetümde bendeñi itme vekîle iḫtiyâr
Vaż^{c}-ı nâ-sâz-ı vekîlinden kişi tekdîr olur

41 Dergehüñde ḥadden efzûndur ḳuṣûrum ^{c}afv ḳıl
Müẕnibüñ çirkâb-ı cürmi ^{c}afv ile taṭhîr olur

42 Ber-murâd eyler seni lâ-büd efendüñ ey Nâẓîm
Sen umûruñ Ḥaḳḳa tefvîż eyle zûd ü dîr olur

43 Söz temâm oldı yiter ey ḫâme taṭvîl-i kelâm
Mûcib-i taṣdî^{c}dür güftâr kim tekṯîr olur

44 Geldi hengâm-ı du^{c}â başla niyâza ṣıdḳ ile
Bir du^{c}â ḳıl kim ḳabûl-i tâm ile tebşîr olur

45 Tâ meşâm-ı şâhid-i tedbîr-i erbâb-ı ^{c}uḳûl
Nefḫa-i gül-deste-i taḳdîrle ta^{c}ṭîr olur

46 Ḫânedân-ı ^{c}izzet ü iḳbâli âbâdân ola
Her dil-i vîrân ki dest-i luṭf ile ta^{c}mîr olur

VI

Fâ i lâ tün / Me fâ i lün / Fa^{c} lün

1 Ey Cihân-ı amân amân-ı cihân
^{c}Âlem-i cân cân-ı ^{c}âlemiyân

2 Ey Ferîdûn-fer ü İskender-der
Şeh-i Dârâ-ḥaşem Cem-i devrân

3 Ey felek-kevkeb ü sitâre-sipâh
V'ey ḳader ḳudret ü ḳażâ-fermân

4 Kilk-i bercîs levḥ-i mâh üzre
Böyle yazmış s̱enâsına ᶜünvân

5 Mâh-ı kevkeb ḫıdîv-i mihr-direfş
Şâh-ı seyyâre-ceyş ü çarḫ-tüvân

6 Ḳahramân-saṭvet ü Nerîmân-nerm
Ṣaf-der-i dehr ü Rüstem-i destân

7 Ṣadr-pîrâ-yı mülket-i ḫânı
Âsmân-mesned ü felek-eyvân

8 ᶜAlem-efrâz-ı fetḥ u nuṣret-ḫayl
Maẓhar-ı tâm-ı himmet-i merdân

9 Bî-ḫazân verd-i gülşen-i İslâm
Gül-i bî-ḫâr-ı gülbün-i îmân

10 Şehriyâr-ı ḳalemrev-i dâniş
Pâdişâh-ı memâlik-i ᶜirfân

11 Dürretü't-tâc-ı ḫüsrevân-ı güzîn
Ḳurretü'l-ᶜaynı cümle-i şâhân

12 Fihris-i nüsḫa-i ḫudâvendî
Levḥa-i defter-i ḫudâvendân

13 İftiḫâr-ı sülâle-i Cengîz
Ḫân-ı vâlâ-tebâr u ᶜâlî-şân

14 Kaᶜbe-i cûd Ḥâcî Ḫân Selîm
Şeref-i dûde-i Behâdır Ḫan

15 O Süleymân-serîr kim olmış
Bende-i âsitânı insle cân

16 O şeh-i tahtgâh-ı mekrümetün
Her gedâ dergehinde bir sultân

17 O şehün kemterîne bahşişidür
Kişver-i Hind ü hıtta-i Îrân

18 O şehün bezl-i ᶜâtıfetinde olur
Dil ü dest-i kerîmi bahr ile kân

19 O kemândâr-ı nusretün tîri
Dikdi ser-menzil-i zaferde nişân

20 Hem sehâ vü keremde bî-enbâz
Hem ᶜatâ vü himemde bî-akrân

21 Mekrümetde misâli nâ-mevcûd
Maᶜrifetde kemâli bî-noksân

22 Der-i cûdında Bermekî sâ'il
Hâtem-i Tayy o bâbda der-bân

23 ᶜArsagâh-ı ğazâda Rüstem-rezm
Bîşezâr-ı veğâda şîr-i jeyân

24 Hâk-i dergâhı tutiyâ-yı ᶜuyûn
Belki kuhlü'l-cevâhir-i aᶜyân

25 Pîş-i dânâ-yı dânişinde olur
Heme nâdân fâzıl-ı Hemedân

26 Talᶜat-ı bahtı kim bir âyînedür
Âftâb olmış ana âyînedân

27 Kâse-şuy-ı tenevvür iclâli
Şeh-i fağfûr u hüsrev ü hakân

28 Dergeh-i ᶜizzetinde şâyeste
Olsa Bercîs kâtib-i dîvân

29 Doldı kûs ü nefîr ü ᶜadliyle
Ḳubbe-i şeş cihât ü çâr erkân

30 Der-i dâru'ş-şifâ-yı luṭfında
Derd-i bîgâne âşinâ-dermân

31 Ḳulzüm-i bî-ḳıyâs-ı cûdından
Ḳaṭredür heft lücce-i ᶜummân

32 Ḥilm ü temkîn-i ẕâtına nisbet
Ẕerreden de ḫafîf kûh-ı girân

33 Kâm-ı ḫalḳ-ı cihân muᶜaṭṭardur
Tâ ki oldı nesîm-i ḫalḳ vezân

34 ᶜAdl ü dâdı miyân-ı eżdâda
O ḳadar ṣaldı ṭarḥ-ı emn ü emân

35 Ki civparında bulsa cîrânı
Gözedür şîr-i ner ḥaḳḳ-ı cîrân

36 İtse bir sûḳa emr-i yek-rengi
Eyleye ittiḥâd sûd ü ziyân

37 Ḳılsa nehy-i şiḳâḳ-bîn eger
Bir ola ḥaşre dek bahâr u ḫazân

38 Dest-i miᶜmâr-ı ḥıfẓı itmededür
Ye'si vîrân ümîdi âbâdân

39 Zât-ı pâki miyân-ı leşkerde
Mah-ı bedr ile encüm-i rahşân

40 Rûz-ı heycâda kesüp biçer hasmı
İstemez tîg-a tîzi seng-i fesân

41 Düşmeni Sâm u Rüstem olsa olur
Kabża-i kudretinde kaddı kemân

42 Oldı gûyâ kemân-ı hışmında
Merg-i sûfâr-ı tîr ecel-peykân

43 Çıksa sayd u şikâre şîrâne
Ola Nûşirevân o künce revân

44 Pehle-i dest-i bâzdârı ile
Tutamaz pençe Kahramân-ı zamân

45 Kasd-ı sayd-ı gazâl-i hâver idüp
Râkib-i cazmi olsa eşheb-rân

46 Edhem-i kadrinüñ olur lâ-büd
Nacl-i sîm-i sümi meh-i tâbân

47 Oldı bâziçegâh rifcatine
Mihr-i zer gûy mâh-ı nev çevgân

48 Sadme-i tünd ü tîz rehvârı
Pây kûpân olınca gerd-efşân

49 Gökde devr-i felek olup muztarr
Yirde gâv-ı zemîn ola lerzân

50 O germ-reftâr-ı âhuvâne ile
Tek ü tâz itse ol sebük-cevelân

51 Sürᶜatinden gelür basîṭ-i zemîn
Evvelîn cilve teng bir meydân

52 Pâdişâhâ sipihr-dergâhâ
Ey iden ḫaṣmı bî-ser ü sâmân

53 Pâymâl-i süm-i semendüñdür
Nereye eyledünse ᶜaṭf-ı ᶜinân

54 Düşmenân oldı bîm-i tiġuñdan
Bâzkûn-ı naᶜlle fürs cünbân

55 Sensin ol şeh ki ṣubḥ u şâm olurum
Saña meddâḥ ḫaṣma mersiye-ḫᵛân

56 Ey misâl-i behişt dergâhı
Ḫâdim-i bezmi ḥûrla ġılmân

57 Bâġ-ı vaṣfuñda bülbül-i nuṭḳum
Bu ḳasemlerle eylesün elḥân

58 بالوهيت وبذات اله (.)
Be-sıfât-ı muḳaddes-i Yezdân

59 Be-luġât-ı laṭîf-i çâr-kitâb
Be-nikât-ı maᶜânî-i Ḳur'ân

60 Bikr-i mekkârî-i şefîᶜ-i ümem
Be-ᶜuṣât u be-raḥmet-i Raḥmân

61 Be-ġubâr-ı ᶜabîr-i ravża-i pâk
Be-hevâ-yı Medîne vü sükkân

62 Be-reh-i Mekke vü be-pây-ı ṭaleb
Be-ḫulûṣ-ı derûn-ı pâk-dilân

(.) Be-ulûhiyyet ü be-zât-ı ilâh" "Allâh'ın zâtına ve ilâhlığına."

63 ḫ^{v}ânî-i ḳaṭâr-ı Ḥicâz
Be-ḫûy-ı pây-ı bâdiye-pûyân

64 Be-ten-i maḥrem ü dem-i iḥrâm
Be-ser ü dûş-ı sîne-i ^{c}üryân

65 Be-ḫurûş-ı terâne-i lebbeyk
Be-ciger-sûzî-i enîn ü figân

66 Be-dil-i pâre pâre-i ḥuccâc
Be-girîbân-ı çâk-tâ-dâmân

67 Be-maḳâmât-ı vaḳfe vü ^{c}arafât
Be-sirişk-i revân be-pây-ı devân

68 Be-reh-i Merve vü be-Sa^{c}y u Ṣafâ
Be-dem-i eşk-i mağfiret-cûyân

69 Be-ṣafâ-yı Maḳâm-ı İbrâhîm
Be-temâşâgeh-i dem-i ḳurbân

70 Be-ṭavâf-ı ḥarîm-i Beyt-i Ḥarâm
Be-leb-i âb-ı Zemzem ü ^{c}aṭşân

71 Be-der-i Ka^{c}be vü seng-i siyâh
Be-leb-i bûs-ı ârzûmendân

72 Bih nihâl-i ser-âmed-i dü-sütûn
Biri Ḥannândur biri Mennân

73 İde meşkûr sa^{c}yüni Bârî
Ḳıla maḳbûl ḥaccunı Sübḥân

74 Ey penâh-ı gürûh-ı ehl-i kemâl
Vey mu^{c}în ü ẓahîr-i nükte-verân

75 Cürmümi ᶜafv idüp benüm olma
Nâ-seza vażᶜ u ṭavruma nigerân

76 Ben de küstâh olup ḥużûrunda
ᶜArż-ı ḥâl eyleyüm ġazel-gûyân

77 Gönlümi aldı nâzla cânân
Beni ḳul itdi bir şeh-i ḫûbân

78 İki silk-i lâ'âl-i dendânı
Leb-i laᶜlîni ḥoḳḳa-i mercân

79 Bir ġılâf içre iki ḫançer idi
ᶜAks-i ebrûları dilümde hemân

80 Yoğ idi bende ḳudret-i güftâr
Bağlamışdı dilüm o mûy-miyân

81 Şemᶜ-veş bezmgâh-ı ᶜaşḳında
Gâh ḫandân idüm gehî giryân

82 Gerçi pervâne-i muḥabbeti
Yanmadan şemᶜ eylemez sûzân

83 Hayf şîrîn-meẕâḳ-ı vuṣlat iken
Eyledi telḫ ᶜayşümi hicrân

84 Ḥasretiyle o genc-i pinhânuñ
Oldı maᶜmûre-i dilüm vîrân

85 Düşdi âḫir miyân-ı aġyâre
Ḳaldı ẓulmetde çeşme-i ḥayvân

86 İtdiler dûr mekr ile ḥussâd
Yûsufı çâha ṣaldılar iḫvân

87 Ḳande aḫşam ider ola âyâ
Bilmezem şimdi ol meh-i Kenᶜân

88 Dil-i şeydâ gibi şikest oldı
Şîşe-i ᶜahd ü sâġar-ı peymân

89 Eyledi mıṣr-ı cismümi ġarkâb
Nîl-i eşk itdi ol ḳadar ṭuġyân

90 Dil-i germiyle eşk-i çeşm-i terüm
Oldı gûyâ tennûrla tûfân

91 Şimdi şâhâ benüm Naẓîm-âsâ
Vaṭanında ġarîb olan el'ân

92 Ḥâsid-i dûn o gürg-i nâgeh-gîr
Remme-i ᶜaḳlum itdi ser-gerdân

93 İtdügi cevri gûsfend-i dile
İtmedi İbn-i Malḳoç u Ḳaraman

94 Ẓâhir u bâṭın eyledüm tevbe
Her ne itdümse âşikâr u nihân

95 İdeyüm gevher-i niyâzumı ᶜarż
Eyle silk-i ḳabûlüñe şâyân

96 Vaḳᶜı yoḳ dergehinde çıḳsa eger
Felek-i heftümîne bir Keyvân

97 Pest olurdı yanumda ḳadr-i Zuḫal
Bendeñe eyleseñ yirin iḥsân

98 Ben daḫi şâd-kâm olup nâmın
Gül-i baḫtum gibi ḳosam ḫandân

99 Maẓhar-ı iltifâtuñ olduġumı
Düşeler reşke seyr iden yârân

100 Naẓmumı gûş idüp ümîdüm odur
Diyesiñ âferîn getür ḳaftân

101 Bâ-ḫuṣûṣ ey şehinşeh-i ġâzî
Midḥatüñde çekince tîġ-ı zebân

102 Tîġ-ı tîz-i zebân-ı ḥâsid olur
Aña nisbetle araya süḫan

103 Ne ḳadar itse iddiᶜâ-yı hüner
Ḥâsid-i dûn ü ebter ü nâdân

104 Olur elbette nuṭḳa geldükce
Noḳṭa-i ḫâmem aña mühr-i dehân

105 Gerçi ᶜarż-ı kemâl ider evvel
Yine ammâ ṣoñundadur seyrân

106 Ḳıymet-i şeb-çerâġ pest olmaz
Ḳadrüm itmezse de ḥasûd-izᶜân

107 Yitişür bu ḳaṣîde-i ġarrâ
İddiᶜâ-yı kemâlüme burhân

108 O Kelîmüm süḫande kim ḳalemüm
Hem ᶜaṣâdur elümde hem ṡuᶜbân

109 Dôsta dôst düşmene düşmen
Yaḫşiye yaḫşidür yamana yaman

110 Görse Behzâd naḳş-ı kilk-i terüm
Ḳurı ṣûret gibi ḳala ḥayrân

111 Okur etfâl bikr-i fikretümün
Gûşına hâmemün sarîri ezân

112 Oldı câh-ı kemâle mülhak
Mülk-i ma^{c}nî ile savâd-ı beyân

113 H^{v}ân-ı ma^{c}nî - nevâl-i tab^{c}umda
Dembedem vâridâtdur mihmân

114 Dergeh-i hüsrev-i kemâlümde
İki hâcib Zahîr ile Selmân

115 Geldi vakt-i du^{c}â kasîde Nazîm
Bula demdür du^{c}â ile pâyân

116 Bu şehün tâ ti devr-i ^{c}adlinde
Ola âsûde ^{c}âlem ü insân

117 Düşmen-i câhınun ide Mevlâ
Evvelîn pâyesin çeh-i zindân

118 Şavlecân-ı kazâda dâ'im ola
Fark-ı a^{c}dâsı gûy-veş galtân

119 Mesned-i ^{c}izzet ü sa^{c}âdetde
Ola pîr olduğınca bahtı civân

VII

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Âh kim ey dil-i nâdîde-refâh
Seni tûl-i emel itmiş güm-râh

2 Dergeh-i Ḥaḳḳı ḳoyup lâyıḳ mı
Der-i ġayrı idesiñ vaḳfa cibâh

3 Ola sermâye-i ᶜömrüñ şeb ü rûz
Devr-i ebvâb-ı edânîde tebâh

4 Ḳande varsañ ideler istiṡḳâl
S̱ıḳletüñden olına istikrâh

5 Bir sözüñ var mı o dîvânda beni
Olıcaḳ nâ'ib ü ḳâżıyyu'llâh

6 İlticâ eyle Ḥabîb-i Ḥaḳḳa
Der-i maᶜbûdı idin câ.y-ı penâh

7 Aġla ḥâlüñ yüzüñi sür şeb ü rûz
Eylemez sâ'ili redd-i dergâh

8 İmtinânsuzdur iki ᶜâlemde
ᶜAfv-ı peyġamber ile fażl-ı ilâh

9 Cûd-ı bî-minnet ider cez̠b-i ḳulûb
Ki olur kâh-rübâ câzib gâh

10 Rızḳ-ı maḳsûm gelürken saña ḥayf
Gelmiye ḥırṣ u ṭamaᶜdan ikrâh

11 Nân-ı dûnân meh-i bedr olsa ḥaẕer
Ḳurṣ-ı ḫurşîd ise de itme nigâh

12 Heftümîn zîr-i zemînden dûndur
İmtinân ile olan rütbe-i câh

13 Dâde-i mühre olup dest-güşâ
Şafaḳ-ı şerme girer gice mâh

14 Gence ᶜazm itseñ eger minnetle
Görinür her ṣırada mâr-ı siyâh

15 Âb-ı rûyuñ dökile minnetle
Bu ise cûd u mürüvvet eyvâh

16 Bir dil olsa idemez buḫlini şerh
Ḫâk-i mümsikde biten sebz-i giyâh

17 Kendü ẕevkında olan naḫvetiyân
Ḥâl-i dilden nice olsun âgâh

18 Beñzemez birbirine evżâᶜı
Oḳudur ḫᵛâce-i küttâb eşbâh

19 Müsteḥiḳ müdbir ü muḳbil cerrâr
Müttehim gürk ü geşende rûbâh

20 Tîr ger ẓulmle çıḳdı gözden
Dîde-i ġayrı çıḳardı cüllâh

21 Nola meẕmûm ise dillerde le'îm
Söylemez bîhüde lâ-büd efvâh

22 Çıḳarur naḳd-i niyâzuñ ḳarnın
Minnetüñ ya çil ola ya pencâh

23 Düşme âġuşına mevc-i ye'süñ
Eyleme baḥr-ı temennâda şinâh

24 Resen-i minnete baġlanma ṣaḳın
Olma Bîzen gibi üftâde-i çâh

25 Yakar eczâ-yı dü-kevni kül ider
Şuᶜle-i minnet o berḳ-ı câhgâh

26 Harmen-i minneti yaḳsun yâ Rab
Es̱er-i sûz-ı dil ü âteş-i âh

27 Olmasun naḫl-i emel dünyâda
Bâr-ı ye's ile nigûn-sâr u dü-tâh

28 İtmiş âzâde ᶜalâyıḳdan iden
Dâmen-i serv-i bülendi kûtâh

29 Merḥabâ zinde-dil-i istiġnâ
Ki aŋılsa diyeler ṭâle beḳâh (.)

30 Reşk o dervîşe ki yeksândur aŋa
Dergeh-i mîr ü serâperde-i şâh

31 Ḥased ol bî-ser ü pâ kim bilmez
Ne ġam-ı kefş ne teşvîş-i külâh

32 Sâkin-i ḫâne-i bî-minnet olan
Şeh-i ᶜâlemdür o bî-ḫayl ü sipâh

33 Ḳulıyuz ḳadr-i kemâli bilenüŋ
Bilmez ise ḥasedüŋdür o günâh

34 Sözini kesdürür erbâb-ı hüner
İstemez tîġ-ı zebân seng-i ferâh

35 Âferîn ṭabᶜ-ı Naẓîme ki odur
Bâġ-ı maᶜnâ-çemen ü feyż-i miyâh

36 İddiᶜâŋa eger ey kilk-i beyân
Bir muᶜârıż bulınursa nâgâh

37 Dirse daᶜvâya gerekdür maᶜnâ
İdüp is̱bât be-vefḳ-ı dil-ḫᵛâh

38 Ḥüccet-i naẓm-ı Naẓîmi göster
Oldı mażmûnına her beyti güvâh

(.) "Ṭâle beḳâh" : "Allah zeval vermesin."

VIII

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Yine düşürdi hümâ sâyesin cihân üzre
İlâhî ola hümâyûn cihâniyân üzre

2 Ne sâye sâye-i şehper-i ṭâ'ir-i tevfîḳ
Ki düşdi farḳ-ı ser-i pîr ü nev-cüvân üzre

3 Ne sâye sâye-i bâl-i hümâ-yı ṣulḥ u ṣalâḥ
Ki sâyebân-ı hidâyetdür ins ü cân üzre

4 Ne sâye sâye-i ebr-i bahâr-ı raḥmet kim
Çekildi cümle-i maḫlûḳ-ı "kün fekân"(.) üzre

5 Ne sâye ẓıll-ı ẓalîl-i ᶜinâyet-i Ṣamedî
Ki oldı çetr-i cenâb-ı Ḫudâyegân üzre

6 Ḫudâyegân-ı felek-âsitân ki râciḥdür
Şükûh-ı şevketi dârât-ı ḫüsrevân üzre

7 Ḫıdîv-i maᶜdelet-eyvân ki ᶜadli ġâlibdür
Vücûh-ı tâm ile kesrî-i kâmrân üzre

8 Kemân-bedûş-ı ḫıred kim per-i iṣâbetle
Ḫadeng-i re'yi varur muttaṣıl nişân üzre

9 Ferîd-i dehr ki her bir nefesde oldı ehemm
Edâ-yı meḥmedeti âferîdegân üzre

10 Vaḥîd-i ᶜaṣr ki vaṣf-ı ṣıfâtı elzemdür
Hemîşe yirde beşer gökde ḳudsiyân üzre

(.) "Kün fekân" :"Allah dilediği şeye ol der ve o olur."(Yâsin/82)

11 Vezîr-i ᶜâdil Ġâzî Ḥüseyn Pâşâ kim
Ṡenâsı olmada hemvâre her lisân üzre

12 O nûr-ı dîde-i devrân ki oldı ḫâk-efşân
Ġubâr-ı rehgüẕeri kuḥl-i İṣfahân üzre

13 O mîzbân-ı ᶜaṭâ kim teᶜâḳub itmededür
Simâṭ-ı cûdına mihmân mîhmân üzre

14 O denli buldı şeref-rîze seng-i dergâhı
Ki ṭaᶜne ṭaşın atar farḳ-ı Ferḳadân üzre

15 Revâcgâh-ı celâli cihânda germ olalı
Metâᶜ-ı devlet ü iḳbâl-i râyegân üzre

16 Revâdur olsa deri busegâh-ı ᶜâlemiyân
Ki çarḫ . nâsiye-sâdur o âsitân üzre

17 Zihî saᶜâdet-i ᶜuẓmâ ki sûḳ-ı luṭfında
Ġarîḳ-ı sûd eḥibbâ ᶜadû ziyân üzre

18 Cihânı eyledi memnûn ḫᵛân-ı mekrümeti
Degül nevâle-i iḥsânı imtinân üzre

19 Kef-i kerîmi ile ṭabᶜ-ı mekrümet-kârı
Düşürdi baḥre ḫacâlet ḥicâb-ı kân üzre

20 Kemîne baḫşiş-i hemyân-ı cûdı ḫande ider
ᶜUlüvv-i himmet ile genc-i şâyegân üzre

21 Şükûfesi ola yâḳût ü laᶜl eger olsa
Nesîm-i luṭfı revân naḫl-i erġavân üzre

22 Ser-i hezâra ola ṭâs-ı âteşîn gül-i âl
Semûm-ı ḳahrı vezân olsa gülsitân üzre

23 Seḥâb-ı emri ki tev'emdür ebr-i nehyi ile
Ḥavâle eyleyeli yaḫşı vü yaman üzre

24 Ḥadîḳa-i emeli sebz ü ḫurrem aḥbâbın
Riyâż-ı kâm-ı ᶜadû dembedem ḫazân üzre

25 İderdi ḳubbe-i gerdûnı bâz-gûne-nümâ
Düşeydi sâye-i temkîni âsmân üzre

26 Sipihri kevkebe-i ḳadr ü şânı başdurdı
Tehemten itdi sefer ṣanki heft-ḫᵛân üzre

27 Eger ᶜadâvet-i eżdâdı ᶜadli menᶜ itse
Nigâh-bân şîr âhû-yı zamân üzre

28 Ocağına ṣu ḳodı dûd-ı âha yok imkân
Yasağı seyl-i revân olalı düḫân üzre

29 Zemîn tezelzül-i âşûbdan emîn oldi
Zamân maᶜdeletüñde cihân emân üzre

30 Anuñ ki oldı zamânında bir dilim nânı
Olur ḳıyâmete dek ᶜayş-ı câvidân üzre

31 Olurdı hem-ser-i şehbâz evc-i ḥıfẓında
Ḥimâyet eylese güncişk-i nâtüvân üzre

32 Göreydi rûz-ı veğâ Rüstemâne peykârın
Olurdı teng cihân Sâm u Ḳahramân üzre

33 ᶜAdûyı çignedüp oldı keşân keşân Saḳızı
Ğazâ-yı ekber idüp baḥr-ı bî-kerân üzre

34 Temâm zelzele-nâk itdi kâfiristânı
Hücûmı tefrika-dâd oldı düşmenân üzre

35 Vücûd-ı düşmeni şemşîri itdi hûn-âlûd
Ser-i bürîde-i haşmı diküp sinân üzre

36 Sipihre eyledi âvîze tîğını gûyâ
Kuruldı bir pil-i nev cûy-ı kehkeşân üzre

37 Seferden eyledi ᶜavdet süm-i semendi nola
Basarsa atlas-ı zer-beft-i pür-niyân üzre

38 Kudûmi virdi şeref yümn ile Stanbula
O şâhbâz gelüp kondı âşiyân üzre

39 Salâh-ı sulh ile ıslâh-ı beyn idüp oldı
Taraf taraf yine ilçiler armağan üzre

40 Ne söylesem yaraşur gûne gûne vasfında
Sezâ ne dirse o destûr-ı nüktedân üzre

41 Yegâne fâris-i devrân ki subhgâh-ı şikâr
Süvâr olınca semend-i sebük-ᶜinân üzre

42 Cihânı tayy ide vakt-i tulûᶜ hurşîdün
Ziyâsı düşmeden ol ebla-ı cihân üzre

43 Kemâl-i nâzla raksân u cilve-rîz olsa
Hırâm-ı ᶜişve harâm ola dilberân üzre

44 Varurdı mağribe maşrıkdan evvelîn kademe
Şitâb ü sürᶜatini olsan imtihân üzre

45 ᶜAle's-ṣabâḥ ṭulûᶜ itdi âftâb ṣanur
Gören o dâveri o eşheb-i revân üzre

46 Vezîr-i dâd-penâhâ sipihr-dergâhâ
Eyâ ḳudûmi şeref-bahş her mekân üzre

47 Ferişte-zât o memdûḥ-ı ins ü cânsın kim
Sitâyişüñ eger emr olsa şâᶜirân üzre

48 Kifâyet eylemiye levḥ-i zer-nigâr-ı felek
ᶜUṭârid itse raḳam defter-i beyân üzre

49 Sevâd-ı naẓmum ola tûtiyâ-yı çeşm-i ḳabûl
Nigâh-ı luṭfuñ olursa bu dâstân üzre

50 Ümîd odur ki idem gûne gûne evṣâfuñ
Eger icâzetüñ olursa baş u cân üzre

51 Bu hâksârı şerefyâb-ı iltifât eyle
Hümâ tenezzül ider dirler üstühᵛan üzre

52 Ḳapuñda rütbeler iḥrâz eyleyem giderek
Ḳadem ḳadem çıḳılur çünki nerdübân üzre

53 Riyâż-ı vaṣf-ı cemîlüñde bülbül-i nuṭḳum
Bu şiᶜri itdi beyân şu gibi ᶜıyân üzre

54 Ḳabâ-yı nâz münâsib o dilsitân üzre
Ki naz ḥüsn-i digerdür o ḥüsn-ü ân üzre

55 Ḳızardı ruhları şahbân dâlı âl oldı
ᶜAceb mi eylese mestâne ḳanı ḳan üzre

56 Kemer gibi nice mümkindür almak âğûşa
Kılı bir rükn o hançer o mû-miyân üzre

57 O ğonce-leb ruh-ı zerdüm görüp tebessüm ider
Belî meseldür olur hande zaᶜferân üzre

58 Şekîb ü sabrumı yağmaladı saf-ı müjgân
Dirîğ itdi harâmî o kârvân üzre

59 Sirişk-i germ odur kim düşünce ahker ola
Kemîne katresi her dâğ-ı hûn-feşân üzre

60 Nazîm hak bu ki cânbâz-ı kilk-i çûbîn-pâ
Hünerler eyledi icrâ bu rîsmân üzre

61 Duᶜâya bağla hulûs üzre hatm idüp sühanı
Sükût mührini ur vaktidür dehân üzre

62 Hemîşe tâ ki açup bâl ü per saᶜâdet ile
Hümâ-yı sulh sala sâyesin cihân üzre

63 Cihâniyân olalar sâyebân-ı ᶜadlünde
O âsafun şeb ü rûz emn ile emân üzre

64 Ola kıyâmete dek hânedânı âbâdân
Hudâ muᶜammer ide sadr-ı ᶜizz ü şân üzre

65 Dü-çeşmine gele mîl-i ᶜadem ilâhî râst
O kim ide nazar-ı kec o hânedân üzre

66 ᶜUlüvv-i kadr ile oldukca hurrem ü handân
Hasûd-ı câhı ola dembedem figân üzre

67 Kemân-ı kasdınuñ olsun hadeng-i dil-dûzı
Halîde dîde-i ada-yı bed-gümân üzre

IX

Mef û lü / Fa i lâ tün / Mef û lü / Fâ i lâ tün

1 Dehrün şeh-i hümâ-fer sultân-ı kâmrânı
Hân Ahmed-i muzaffer sâhib-kırân-ı sânî

2 Keyhüsrev-i civân-baht Afrâsiyâb-ı Cem-taht
Eyler hücûmı dil-saht Hûşenk ü Kahramânı

3 Dâdâr-ı dâd-perver Dârâ-şükûh ü leşker
İskendere berâber der-bân-ı âsitânı

4 Şâh-ı sipihr- eyvân şâhenşeh-i cihân-bân
Hâk-i derinde Keyvân bir zengi pâsbânı

5 Kâr-âgehi ^c^ibâduñ sultânı her bilâduñ
Evreng ü ^c^adl ü dâduñ hakân-ı kârdânı

6 Mahkûmı halk-ı âlem Rûm u ^c^Arab ^c^Acem hem
Şevketle re'y-i a^c^zam hindû-yı pîl-bânı

7 Hurşîd ü meh mehârı heft âsmân katârı
Çarh-ı berîne sârî fermân-ı sârbânı

8 Hâdim derinde Cemşîd çengî-i bezmi nâhîd
Sad zîb ü ferle hurşîd tâvûs-ı gülsitânı

9 Şâh-ı sipâh-perver şâhenşeh-i muẓaffer
Saḳf-ı semâya hem-ser ṭâḳ-ı evṭâḳ-ı şânî

10 Fermân-beri Ferîdûn maḥkûmı rubʿ-ı meskûn
Ordusı içre gerdûn bir çetr-i âsmânî

11 Mehce meh-i münevver gülmîh̲-ı çetri ah̲ter
Zer-şemse şems-i enver her lemʿa rîsmânı

12 ʿAvn-i H̲udâ penâhı fetḥ ü ẓafer sipâhı
Nuṣret refîḳ-ı râhı tevfîḳ sâyebânı

13 Hâdî reh-i ṣavâba hemvâre şeyh̲ ü şâba
Maẓlûm-ı dil-h̲arâba miʿmâr-ı ʿadli bânî

14 Devri sürûra bâdî der-beste nâ-murâdı
Dillerde şevk u şâdî h̲âṭırda şâdmânî

15 Ḳalmaz telefle h̲âlî naḳdîne-i kemâli
Yek bah̲şiş-i nevâli ṣad genc-i şâyegânı

16 Hengâm-ı luṭf ü iḥsân eyler o şâh-ı devrân
Hem-rütbe-i Süleymân bir mûr-ı nâtüvânı

17 H̲urşîd-i zer külâhı eflâk bârgâhı
Her rîzesinüñ râhı bir kevkeb-i yemânî

18 ʿAhdinde h̲alḳ h̲oş-ḥâl dâ'im müyesser âmâl
Rehvâr-ı ʿizz ü iḳbâl her demde zîr-i rânı

19 Genc-i kerem küşâde iki eli ʿaṭâda
Ser-çeşme-i seh̲âda bir lûle her benânı

20 H^v^ân-ı nevâli hâlâ dehre simât-ı yağmâ
Halk-ı cihân serâpâ hep rîze-çîn-i nânı

21 Şerh idemez kemâlin vasf idemez cemâlin
Derk idemez celâlin ^c^allâme-i devânı

22 Gerd-i rehi mu^c^anber hem-bûy-ı müşg-i ezfer
Hâk-i deri serâser çün kuhl-i Isfahânî

23 Kasr-ı celâli hakkâ olmış refî^c^ u vâlâ
Anun sipihr-i mînâ nüh pâye nerdübânı

24 Devrinde pây-der-gil her vech ile esâfil
Pâmâldür erâzil bed-hâldür edânî

25 Sultân-ı hıfzı bir ân ezdâda itse fermân
Tâ haşr iderdi şîrân âhûlara şebânı

26 Mümtâz her hünerde meşhûr bahr u berde
Şemşîr belde serde tâc-ı zer-i keyânî

27 Şehzâde-i cihânbân Hân Ahmed-i hünerdân
Gâzî hıdîv-i devrân asrun hudâyegânı

28 Ol hüsrev-i tüvânger derbân-ı kasr-ı Kayser
Bir sâ'ile bağışlar mahsûl-i bahr u kânı

29 Ol pâdişâh-ı saf-der gâzî şeh-i muzaffer
Tahsîn-i rezmi eyler saf-beste kudsiyânı

30 Ol şehsüvâr-ı gâzî dehrün o yekketâzı
İtdükce nîze-bâzî kanlar döker sinânı

31 Bir ḥamlede o ṣaf-der çarḫ-ı felekde eyler
Rûzı şikeste yer yer zencîr-i kehkeşânı

32 İtdükce cenge âġâz ol ṣaf-der-i ser-efrâz
Olur ḳaderle hem-sâz tîr-i ḳażâ-resânı

33 Ḳılmış o serveri Ḥaḳ nuṣretlere muvaffaḳ
Rüstem olursa elyaḳ bezminde ḳıṣṣa-ḫvânı

34 Olduḳca ol keremver dehre simâṭ-güster
ʿÂlem olur serâser elḥamd-ḫvân-ı ḫvânı

35 Alsa kemendi deste eyler hümâyı beste
Gürzi ider şikeste çaḳ farḳ-ı ferḳadânı

36 Şîrâne ḥarb ü cengi ḥayrân ider pelengi
Tîr-i ḳader ḫadengi ḳavs-ı ḳażâ kemânı

37 Ṣaḥn-ı veġâda bi'ẕ-ẕât sürse çü Pilten at
Ferzâne ide şehimât aʿdâ-yı bed-gümânı

38 Mânend-i Rüstem-i Zâl ḳıldı ʿadûyı pâmâl
Ḳaddin ḫam itdi ḳûpâl ḫurd oldı üstüḫvânı

39 Tedbîrde müsellem teslîm-i tîġı ʿâlem
Tafṣîl-i hâl-i Rüstem icmâl-i dâstânı

40 Tevfîḳ şemʿ-i bezmi nuṣret livâ-yı ʿazmi
Ḥayrân-ı naḳş-ı rezmi ʿaḳl-ı hezâr Mâni

41 Rumḥı olursa âyâ rengîn-i ḫûn-ı aʿdâ
Gösterdi bâġ-ı bîçâ bir naḫl-i erġavânı

42 Virdi ᶜadûya şîven ḳaṭᶜ oldı ᶜırḳ-ı düşmen
Tîġ-ı sitîz olaldan vâbeste-i miyânı

43 Beñzi ṣarardı gûyâ ayvaya döndi ḥâlâ
Reng -i şikest-i aᶜdâ güldürdi zaᶜferânı

44 Gördükde zûr-ı bâzû ṣındı ᶜadû-yı bed-ḫû
Geldi yitişdi her sû elṭâf-ı müsteᶜânı

45 Olsa nola serâpâ sîrâb-ı ḫûn-ı aᶜdâ
Mîzâb-ı bâġ-ı heycâ şemşîr-i cânsitânı

46 Bilmez bu rezmi Ḫâḳân gûş itmemiş Süleymân
Görse iderdi ḥayrân Sulṭân Selîm Ḫânı

47 Çâsâre düşdi teşvîr iḳlîmin itdi tesḫîr
İtmez bu cengi taḳrîr bir şâᶜirüñ lisânı

48 ᶜIrż-ı ᶜadûyı yıḳdı zûr-ı neberdi ṣıḳdı
Çarḫ-ı berîne çıḳdı feryâd-ı el-amânı

49 Ṣaldı ᶜadûya ṣad şûr ṭâbûrı oldı maḳhûr
Ḫayl-i ġuzât-ı manṣûr baṣdurdı ḫâke anı

50 Ṭop u tüfeng atıldı serler alup ṣatıldı
Gökler yire ḳatıldı ḥaşr oldı nâgehânî

51 Her ṭôp ṣaçdı âteş maḥv oldı ḫaṣm-ı serkeş
Nûş itdi ejdehâ-veş bir baḥr-ı bî-kerânı

52 Ṣanma görüp seḥâbı setr itdi âftâbı
Ṭutdı bu nüh ḳıbâbı ᶜâh-ı adû düḫânı

53 Ṣanma hilâl-i ġarrâ oldı şafaḳda peydâ
Çarẖa aşıldı ḥâlâ şemşîr-i ẖûn-feşânı

54 Bir berḳdur görünmez deryâya düşse sönmez
Çarẖa ṭutarsa dönmez tîğ-ı ḳader-fesânı

55 Te's̱îr-i tîğı eyler cism-i ʿadûyı bî-fer
Gûyâ ṣanur görenler mehtâbla kettânı

56 Merdâne çekdi şemşîr bâl ü per açdı her tîr
H̱aṣm oldı bend-i zencîr çıḳdı göge fiġânı

57 Tîğ-ı veġâ çekildi ʿırḳ-ı ʿadû kesildi
H̱urşîd-veş dikildi râyât-ı zer-nişânı

58 Tîr ile tîğ der-kâr ceyş-i ẓafer ḳafâdâr
Deng eyledi bu peykâr pîr ile nev-civânı

59 Ber-ḳabża ẖâk-i aʿdâ rezmi deminde ḥaḳḳâ
Tesẖîr-i mülk-i dünyâ ʿazmi deminde ânı

60 Merdâne çekdi sancaḳ gösterdi ẖaṣma bayraḳ
Oldı riʿâyet el-ḥaḳ nâmûs-ı pehlevânı

61 Zerrîn rikâbı yer yer fülk-i ẓaferde lenger
Her bir livâ -yı pür-zer bir gûne bâd-bânı

62 Naʿl-i süm-i semendi bir nâfe müşg kendi
Râm eyledi kemendi hep âhû-yı remânı

63 Raẖş-ı ḳader-şitâbı naʿl itmiş âftâbı
İḳbâl hem-rikâbı iclâl hem-ʿinânı

64 Oldukca esb-cünbân ol şehsüvâr-ı zî-şân
Olsa o gence şâyân sad erdevân devânı

65 Ol ebleḳ-ı sebük-pâ ol raḫş-ı berḳ-sîmâ
Eyler ḫırâmı ḥayfâ dil-beste ins ü cânı

66 İtse şitâb bir dem eyler ḳıyâs
Ḫink-i felekle tev'em ol tevsen-i cihânı

67 Oldukca germ-cevlân raḳḳâṣ bezm-i devrân
Görse olurdı ḥayrân ol eşheb-i revânı

68 Encüm-sipâh şâhâ gerdûn-bârgâhâ
Sulṭân-ı dîn-penâhâ ey żabt iden cihânı

69 Ey pâdişâhı dehrüñ cümle bilâd ü şehrüñ
Mest.. itdi câm-ı ḳahruñ a^cdâ-yı ser-girânı

70 Ḥaḳ yâver ü mu^cînüñ hemvâre heşt-çînüñ
Olsun mehîn-i dînüñ mühr-i leb ü dehânı

71 Ehl-i firâre yer yer Tâtâr Ḫanı gönder
Görsün o ḳavm-i ebter yaḫşı ile yamanı

72 Ey şâh-ı bende-perver ḫ^vân-ı nevâlünüñ ger
Olsa Naẓîm-i kemter şâyeste mîhmânı

73 Sûḳ-ı sa^câdetüñde bâzâr-ı devletüñde
Olsun ḥimâyetüñde sûda bedel ziyânı

74 Merḥûm Ḫân Muḥammed ol pâdişâh-ı emced
Eylerdi luṭf-ı bî-ḥad cennet ola mekânı

75 Ol bī-bedel hümānuñ ṭūṭī-i mıṣr-ı cānuñ
Ol ṭā'ir-i cinānuñ ḫuld ola āşiyānı

76 Ey nev-bahār-ı ʿizzet vey gülbün-i saʿādet
Bulmaz mı ḥadd ü ġāyet bāġ-ı ġamuñ ḫazānı

77 Lebrīz dīde nemle ḳaddüm dü-tā elemle
İtdi ʿubūr ġamla eyyām-ı ʿünfüvānī

78 İdrār-ı ḳıllet üzre efkār-ı kes̱ret üzre
Geçdi bu ḥālet üzre evḳāt-ı zindegānī

79 Görme revā olam ben bīmār-ı derd-i şīven
Nuṭḳuñla luṭf iderken dārū-yı cāvidānı

80 Biñ var ise günāhum ʿafvuñ yiter penāhum
Eyle ḳabūl şāhum bu tāze armaġanı

81 Baḳ ṭabʿ-ı pür-kemāle ḥāli getürdi ḳāle
Bu şāhid-i maḳāle vaṣfuñla virdi anı

82 İtdükce medḥ-i ẕātuñ yoḳ ḥaddi vāridātuñ
Kilk-i terüm nikātun çoḳ dilli tercümānı

83 Devrüñde ʿālem-ārā ol şāʿirüm ḫuṣūṣā
Kim ola gūy-ı maʿnā çevgānī-i beyānı

84 Bāġ-ı beyānda ḫurrem ol bülbülüm ki bir dem
Vaṣfuñ terāne itsem maḥsūs olur maʿānī

85 Ṭūṭī-i ṭabʿ-ı ḫoş-ter medḥüñ ne dem ki söyler
Ḳand-i maḳāli eyler şīrīn-meẕāḳ cānı

86 Ḫâmem bu semti buldı feyż-i süḫanle doldı
Beyt-i kemâlüñ oldı zerrîn nâvedânı

87 Buldurdı vaṣf-ı şânuñ nâgeh yolın beyânuñ
Oldum hünerverânuñ sâlâr-ı kârvânı

88 Ṭab^{c}um güherle el-'ân gevher-feşân-ı ^{c}irfân
Ẓâhirde gerçi vîrân gencînedür nihânı

89 Gencînedür nikâtum mâlik o gence ẕâtum
Olsa nola devâtum bir ḫum-ı ḫüsrevânî

90 Lâf u güẕâf kemdür ey du^{c}â ehemdür
Eyle ḫamûş demdür bu kilk-i ter-zebânı

91 Tâ kim ḫıdîv-i devrân Ḫân Aḥmed-i cihânbân
Dâ'im ide perîşân ḍarb ile düşmenânı

92 Ḫaṣm-ı denî dögünsün şem^c-i murâdı sönsün
Maḳṣûdı üzre dönsün dôlâb-ı devr-i fânî

93 İtdüklerini bulsun cem^{c}iyyeti bozulsun
A^{c}dâ-yı dînüñ olsun berbâd ḫânmânı

94 Manṣûr olup sipâhı mesrûr kıl o şâhı
Tâ rûz-ı ḥaşr ilâhî mümtedd ola zamânı

X

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Meyl itdi dil görüp o dü-zülf-i mu^c^anberi
Seyr eyle burc-ı ^c^akrebe konmış kebûteri

2 Bir âftâb-ı zühre-cebînüñ helâkiyüz
Kim çâk çâk ider dil-i Mirrîhi hançeri

3 Şem^c^-i cemâli şevkıne bezm-i visâlde
Pervâne-i dilüñ tutuşup yandı şeh-peri

4 Bâzâr-ı mihri olsa nola germ dembedem
Ol mâh-ı hüsni görse olur mihr müşteri

5 ^c^Ar^c^ar-kıyâm kaddi o nahl-i kıyâmetüñ
Pest itdi servi hâke düşürdi sanevberi

6 ^c^Aks-i cemâline yiridür olsa cilvegâh
Tutdı makâm şîşe-i çeşmümde ol perî

7 ^c^Arż itdi rûy-ı zerdin o sîmîn-bere Nazîm
Bildürdi fenn-i ^c^aşk idügin kîmyâgeri

8 Olsa ^c^aceb mi tûtî-i dil şekkerîn-makâl
Mir'ât idindi âyîne-i tab^c^-ı dâveri

9 Hâkân-mesned-i hüner ol kim kemâlinüñ
Hacletle ser-efgendesidür cân-ı Enverî

10 Hallâl-ı müşkilât ki zât-ı şerîfidür
Sadr-ı şerî^c^atüñ şeref ü zîb ü zîveri

11 Taḥrîr-i kâ'inât ki taḥrîr-i kilkinüñ
Her noḳṭası muḥîṭ-i kemâl-i Zemaḫşerî

12 Nuᶜmân-ı ᶜaṣr müctehid-i devr-i rûzgâr
Dehrüñ felek-cenâb edîb-i hünerveri

13 Müftî-i dîn-penâh cihân-ı cihâniyân
Pîrâye-baḫş-ı mesned-i şerᶜ-i peyamberi

14 Ṣıddîḳ-ı ṣıdḳ-ı Ṣâdıḳ Efendi ki ᶜâleme
Fârûḳ-ı ᶜadli itmededür dâd-güsterî

15 ᶜOs̱mân ḥayâ vü ḥilm ki maḫṣûṣ-ı ẕâtıdur
ᶜİlm ü fażîlet ile kemâlât-ı Ḥayderî

16 ᶜAllâme-i zemâne ki ṣaff-ı niᶜâl olur
Gelse ḥużûr-ı dânişine Bû ᶜAlî yeri

17 Mesned-nişîn-i fażl ü hüner ẕü-fünûn-ı dehr
Kim İbn-i Ḥâcib olsa revâ ḥâcib-i deri

18 Maṣraf-nüvîs-i maṭbaḫ-ı câhı debîr-i çarḫ
Zühre ḥarîm-i rifᶜatinüñ çengi duḫteri

19 Kemter işâret-i keremi kâr-ı bermeki
Kim pâye-i mürüvvetidür cûd-ı Caᶜferî

20 Evvel nigâh-ı şefḳatidür raḥm-ı bî-kesân
Ednâ teveccüh-i himemi bende-perverî

21 Bezm-i beyân u meclis-i maᶜnîde vâridât
Peymâne-i taṣavvurınuñ żây-ı sâġarı

22 Müşgîn-süṭûr-ı kilk-i revân-bahşunuñ revâ
Nûr-ı nigâh olursa eger târ-ı masṭarı

23 Levḥ-i beyâżda görüp âs̲âr-ı h̲âmesin
Âmîziş eylemiş ṣanurum şîr ü şekkeri

24 Bâġ-ı bahâr-ı ṭabᶜı o gülzâr-i feyżdür
Kim gûne gûne ola şüküfte gül-i teri

25 Her ṣubḥ olursa şâhid-i iḳbâlinüñ sezâ
Âyînedâr-ı ṭalᶜatı h̲urşîd-i h̲âveri

26 İtse revâ o fâżıl-ı devrân şeb-i raḥîl
Meşᶜalkeş-i ᶜazîmeti mâh-ı münevveri

27 Vech-i ṣabîḥine naẓar it gör leṭâfeti
Seyr eyle çeşm-i cânla rûḥ-ı muṣavveri

28 İcrâ-yı emr-i şerᶜle maᶜrûf o deñli kim
Sulṭân-ı nehyi ḥabs-i medîd itdi münkeri

29 Bâlâ-yı ḳaṣr-ı ḳaddine çıkmak muḥâldür
Nüh pâye süllem olsa aña çarh çenberi

30 Kâh̲-ı bülend câhına şâyestedür felek
Zerrîn kemer iderse eger h̲aṭṭ-ı miḥveri

31 H̲uddâm-ı bezmine dir idüm ferş-i râh olur
Ger olmayaydı aṭlas-ı gerdûnuñ Ülkeri

32 ᶜÂlem mülâzım-ı der-i devlet-medârıdur
Olsam nola biri dah̲i ben ᶜabd-i kemteri

33 ^{c}Arż eylesem cevâhir-i nazmum nola Nazîm
Cevher -şinâsdur o bilür kadr-i cevheri

34 Âvâre-i cihân olup a^{c}dâ-yı devleti
Bâlîni seng-i mihnet ola hâk pisteri

35 Bünyâd-ı câh-ı rif^{c}atini kasr-ı ^{c}ömrini
Hak eyleye tezelzül-i âfâtdan berî

XI

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me Fâ î lü / Fâ i lün

1 Gerdûna minnet etmeyen ey dil benüm gibi
Eyler bir âsitân-ı mu^{c}allâya intisâb

2 Bir âsitân ki çarh gibi cebhe-sây olan
Yirden göge varınca ider rif^{c}at iktisâb

3 Bir âsitân ki sâ'il-i bâb-ı refî^{c}idür
Hurşîd ü mâhı kâse idüp çarh-ı pür-şitâb

4 Bir âsitân ki sâhibidür kadr ü şânla
Mahdûm-ı kâmrân u hudâvend-i kâmyâb

5 Sıddîk-ı sıdk dâver-i Fârûk-menkabet
^{c}Osmân-hayâ vü hilm ^{c}Alî-sîret ü cenâb

6 Râmî Efendi hażreti kim zât-ı pâkidür
Hâlâ re'îs-i pâdişeh-i mâlikü'r-rikâb

7 Ser-levha-i ceride-i esrâr u ma'rifet
Dîvân-ı fażl ü dânişe şeh beyt intihâb

8 Reşk-i kef-i kerîmi ile bahr mużtarib
Şerm-i nevâl-ı tab'ı ile kânde pîç ü tâb

9 Bâd-ı bahâr-ı hulkınuñ âşüftesi nesîm
Ebr-i matîr-i cûdınuñ âvâresi sehâb

10 Reng-i şafakla virmededür çârh dembedem
Yâl-i semend ü rif'ate sürhî-i hiżâb

11 Vasf-ı sıfât-ı zâtını sebk idene olur
Meh-rîz-i meşk-ı levha-i zer-kârı âftâb

12 Şeb dûde çarh-ı Hakka meh-i nev kalem-tırâş
Sîmîn -nükat nücûm aña zerrîn kalem-şehâb

13 Ey dâver-i zemâne hıdîv-i murâd-bahş
Vey bî-kesâna bârgehi merci' u me'âb

14 Geldüm der-i sa'âdetüñe 'arż-ı hâlle
Derd-i derûnum açılayum eyle feth-i bâb

15 Yüz sürdüm âsitân-ı mürüvvet-penâhuña
Sedd olmaya ümîdüm odur hâcib-i hicâb

16 Bir nutk-ı rûh-bahşuñ ile çün dem-i Mesîh
İhyâ olur benüm gibi pejmürde dil-harâb

17 Görme revâ Nazîm-i senâ-kâruñum henüz
Cismümde pîç ü tâb ola cânumda ıżtırâb

18 Gûş-ı niyâzuma güher-âvîz-i nuṭḳ olup
Virseñ nola su'âlüme ṣad luṭf ile cevâb

19 İḳbâl ü câh u ᶜömrüñi efzûn ide H̲udâ
Olsun duᶜâ-yı devletüñ evrâd-ı şeyh̲ u şâb

XII

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

Meded ne müşkil olurmış cüdâ idince ecel
Biri birine ḳavuşmaz ḳalur gider iki dost
Vücûdı ṣafḥasını Ḥâfıẓuñ mü'ez̲zin ile
Ayırdı çünki ḳażâ birbirinden itdi dü-post

XIII

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Ey h̲udâvend-i kerem-pîşe ki luṭf-ı ṭabᶜuñ
Her benüm gibi güneh-kârı muᶜâf itmekdür

2 Kaᶜbe-i dergehüñe farṭ-ı ṣafâdan geldüm
Saᶜyüm iḥrâm-ı ḥaḳîḳatde ṭavâf itmekdür

3 Râstî ᶜömrüm olınca ḳuluñum pâdişehüm
Himmetüm sedd-i reh-i semt-i h̲ilâf itmekdür

4 İltifâṭuñ beni ᶜanḳâ-yı merâm itmez ise
Niyyetüm ᶜazm-i reh-i ḳulle-i Ḳâf itmekdür

5 Şâhid-i vaṣfuña şâyeste muḳâbil ṭutsam
Ṣan^{c}atum âyine-i ṭab^{c}umı ṣâf itmekdür

6 Ġaraẓum kâf gibi ḫâṭır-ı a^{c}dâñı müdâm
Tîġ-ı ser-tîz-i zebânumla şikâf itmekdür

7 Gûş idüp naẓmumı ^{c}afv eyle Naẓîm-i zârı
Şâ^{c}irüñ lâ-büd işi lâf u güẕâf itmekdür

XIV

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Gül gibi destine o ki lebrîz-i câm alur
Peymânesi ṭolunca bu gülşende kâm alur

2 Ẓâhirde yâre kendüyi bîgâne gösteren
Baḳsañ nihânî her nigehinden selâm alur

3 Naḳd-i niyâz ile dil-i ḫûbânı cem^{c} iden
Ferş-i ḥarem-serâ-yı viṣâle ruḫâm alur

4 Reftâre gelse cilve-i nâz ile ^{c}âşıḳuñ
Evvel ḳademde ^{c}aḳlın o ḳadd-ı ḳıyâm alur

5 Ebrûsınuñ hilâlini dil ayda bir görüp
Ol meh-veşüñ vaẓîfe-i ḥüsnin temâm alur

6 Ẓann eylerüm naṣîbi gelür ġaybdan o kim
Va^{c}d-i viṣâlle o dehenden peyâm alur

7 Ḫurşîd gibi çarḫ-ı siyeh-kâseden müdâm
Bir ḳurṣ ile ḳanâᶜat iden intiḳâm alur

8 Zülfiyle seyr-i ḥüsnini setr eylemez bana
Cânân Naẓîm şâm u seḥerde duᶜâm alur

9 ᶜArż eylesem bu gevher-i nâsüftemi nola
Tâc-ı ser-i kirâm o ḫân-ı bemâm alur

10 Ḥâcî Selîm Girây ki evṣâfın eyleyen
Nâḳıṣ da olsa câ'izesin bi't-temâm alur

11 Ḫâk-i der-i saᶜâdetine rûymâl iden
Çeşm-i ümîde kuḥl-i cilâ-yı merâm alur

12 ᶜArż itmesün felekde meh ü mihr rifᶜatin
Ol manṣıbı derinde bir ednâ ġulâm alur

13 Olsun kemâl ü ᶜömri füzûn tâ ki ehl-i dil
Ders-i duᶜâ-yı devletini ṣubḥ u şâm alur

14 Her ṣubḥı ṣubḥ-ı ᶜıyd ola her şâmı şam-ı Ḳadr
Tekbîr-i rûz-ı ᶜıydi ki ehl-i ṣıyâm alur

XV

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Fihrist-i râz-ı dil ki nice faṣl u bâb olur
Her ṣafḥası muḳaddime-i ṣad kitâb olur

2 Dûd-ı siyâh-ı âh ki dilden ẓuhûr ider
Tâ ḥaşr kuḥl-i bâṣıra-i âftâb olur

3 Âh-ı ᶜalev-nisârı çıkar çarha dembedem
Kânûn-ı dil ki sînede pür-iltihâb olur

4 Bahr-ı muhût-i dil ki telâtum-pezîr ola
Nüh künbed-i sipihr aña adnâ habâb olur

5 Bir dil ki derd-i ᶜaşk ile zerd ü nizâr ola
Bezm-i şeh muhabbete târ u rebâb olur

6 Teb-lerze-i muhabbet ile dil ki hastedür
Sîmâbe-i haşre dek sebeb-i ıztırâb olur

7 Bûy-ı ciger gelürse nola dûd-ı âhdan
Te'sîr-i tâb-ı âteş-i dilden kebâb olur

8 Her bir kemîne katresi elmâsı çâk ider
Dilden o girye dîdeye kim intihâb olur

9 Fehm eyleyen lisân-ı dili ey dil-i Nazîm
Her bir su'âle dil gibi hâzır-cevâb olur

10 Mahdûm-ı ser-bülendi aña eyler iltifât
Bir dil ki hâdim-i der-i devlet-me'âb olur

11 Hakkâ bihür o derde yirin kürsî-i felek
Bir ehl-i dilde kim şeref-i intisâb olur

12 Dergâh-ı lutf-ı dâver-i ᶜâdil ki yümn ile
Her boynı bağlu bendesi mâlik-rikâb olur

13 ᶜAllâme Laᶜlî-zâde Muhammed Efendi kim
Hurşîd mihr-i kadrine yâkût-ı nâb olur

14 Ḳāżī Şüreyḥ-i ġāşiyedār-ı fażīleti
   ᶜAynü'l-ḳużāt-ı dānişe hem-rikāb olur

15 Gelse ḥużūr-ı dānişine İbn-i Ḥācibe
   Fażl u kemāli perde-i şerm ü ḥicāb olur

16 Ṣaff-i ni ᶜāl ider yirini saᶜd ü seyyidüñ
   Yā Rab o ẕū-fünūn ne ᶜālī cenāb olur

17 Re'y-i feżā'ilinde revān-ı Zemaḫşerī
   Pāy-ı semend-i ᶜilmine bulsa türāb olur

18 Dūşīze-i ḥarīm-i nikāt-ı beyānına
   Laᶜlīn midād-ı ḫāmesi gül-gūn ḫiżāb olur

19 Dāmān-ı ᶜizz ü şānı o ṣadr-ı saᶜādetüñ
   Hemvāre būsegāh-ı leb-i şeyb ü şāb olur

20 Olsa ṭavāf-ı Kaᶜbe-i kūyı ᶜaceb mi farż
   Kemter gedā-yı dergehi ṣāḥib-niṣāb olur

21 Vech-i ṣabīḥini görüp eyle s̱enā Naẓīm
   Zīrā ṣabāḥa ḳarşu duᶜā müstecāb olur

XVI

Me fā ī lün / Me fā ī lün / Me fā ī lün / Me fā ī lün

1 Gül-i ṭabᶜuñla şemᶜ-i ẕātuñı pür-tef ü tāb itmiş
  Doḳunmış rūzgār-ı nāḫoş ey mīr-i hüner-perver

2 Seni handân u hurrem görmedikce bâġ-ı dünyâda
Gül olsun hâr-der-pâ şem^c olup hâk-i siyeh ber-ser

3 Misâl-i bülbül pervâne dâ'im aġlasun yansun
Cihânda nîk-h^vâhuñ olmayan a^cdâ-yı bed-gevher

4 Gül iseñ bülbülüñdür şem^c iseñ pervâne-i şevkuñ
Dil ü cânda nedür dirseñ bu nâlişler güdâzişler

5 Cemâl-i bâ-kemâlüñ iştiyâk-ı câna kâr itdi
Nazîm-i zâr hâk-i pâyüne ^carż-ı hulûs eyler

XVII

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Cünd-i emîr-i mükerrem ki murâdın vire Hak
Nazar-ı lutf ile dîvânçemi tekrîm itmiş

2 Anı bir kîse-i dîbâya koyup göndermiş
Kâ'ilin hil^cat-ı zer-dûz ile ta^czîm itmiş

3 Bânî-i tab^c-ı keremkâr-ı kerâmet-eseri
Köhne beyt-i sühanum lutf ile termîm itmiş

4 Dil-i nakkâd ki mi^cyâr-ı hünerver hakkâ
Görüp âsârumı insâf ile teslîm itmiş

5 Bu kemâl ile Nazîmâ bu hisâl-i hüsni
Aña üstâd-ı ezel var ise takdîr itmiş

XVIII

Fâ i lâ tün / Me fâ i lün / Fâ i lün

1 Bu muṣanna^c ḳubûrda bu tüfeng
Oldı genc ile ejdehâya misâl
Mühre encüm aña şihâb-ı fişeng
Kîse mâh-ı münîr zene hilâl

XIX

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Ḳaṣdun ᶜulüvv-i şân ise dâ'im fütâde ol
Bir neşve ḥâṣıl eyle de derdî-i bâde ol

2 Olma girân-mizâc ü sebük-ser ḥaẕer ḥaẕer
Bu ᶜarṣada ne saḫt-kemân ne kepâde ol

3 Aḥbâbı ḳand-i luṭfla şîrîn-meẕâḳ idüp
Cân-ı ᶜadûya deşne-i zehrâb-dâde ol

4 Yeksân olur ḥużûr-ı ilâhîde ᶜâḳıbet
İster gedâ-yı dehr ü gerek şâh-zâde ol

5 ᶜÎsâ miẟâl nuṭḳ-ı revân-bahşla Nażîm
Her ḳâlıb-ı füsürdeye rûḥ-ı iᶜâde ol

6 Olmaḳ dilerseñ ey dil-i ġam-dîde şâdkâm
Râmî Efendi dergehine rû-nihâde ol

7 Hemvâre luṭf u cûdı teraḳḳîdedür saña
Sen ḫidmet-i niyâzda dâ'im ziyâde ol

8 ᶜÖmrün olınca dergeh-i Ḥaḳda ḫulûṣla
Câh u celâl-i devletine var duᶜâda ol

9 Naḳş it ṣaḥîfe-i dil ü câna s̱enâsını
Ġayrun sitâyişinde velî levḥ-i sâde ol

10 Vâdî-i midḥatinde ḳıvır raḫş-ı ḫâmeni
Çâpük-semend-i ṭabᶜı önünde piyâde ol

11 Ey ḫâṭır-ı veliyy-i niᶜam gül gibi müdâm
Bâġ-ı ṭarabda bâd-ı feraḥla küşâde ol

XX

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

Nabż-gîr oldukda dermânum ide
Ben ṭabîbi vâḳıf-ı derd isterüm
Bende-i efgendesi olsam Naẓîm
Bende-perver bir civân-merd isterüm

XXI

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Ne seyr-i bâġ ne çemen-i ṣoḥbet isterüm
Bir serv-i ḫoş-ḫırâm sehî-ḳâmet isterüm

2 Burc-ı sipihr-i sînede tâbân ola müdâm
Bir âftâb-ḥüsn ü ḳamer-ṭalᶜat isterüm

3 Yârüñ ṣafâ-yı bûs-ı kenârı yiter baña
Ne câm-ı Cem ne nuḳl-i mey-i ^{c}işret isterüm

4 Geldükce yâr ḫâneme teklîfsüz gelür
Ben böyle ol perî-veşi bî-da^{c}vet isterüm

5 Emdürse la^{c}lini demidür ol ṭabîb-i cân
Dil-ḫaste-i muḥabbetiyüm şerbet isterüm

6 Yoḳdur firâḳ-ı yâre ilâhî taḥammülüm
Bâr-ı girân-i ḥasretine ṭâḳat isterüm

7 Gönlüm ne deñli olsa perîşân-ı rûzgâr
Yâ Rab hezâr mertebe cem^{c}iyyet isterüm

8 Keyfiyyeti ḫumâre vire tevbe-i naṣûḥ
Bî-sâġar u şarâb ola bir ḥâlet isterüm

9 Dîdârdur murâd olan ey çeşm-i intiẓar
Ne ḥûr-ı ^{c}ıyn ne bâġçe-i cennet isterüm

10 Ḥâcî Selîm Girâyuñ olup dergehinde ḳul
Senden Naẓîm o der'de ^{c}ubûdiyyet isterüm

11 Ḥaḳdan du^{c}â-yı devletin itdükce ol şehüñ
Maḫṣûṣ ola icâbete bir sâ^{c}at isterüm

12 Bâlîn-i farḳ-ı baḫtum idüp âsitânını
Ḫâk-i derinde ṣubḥ u mesâ râḥat isterüm

13 Ḫân-ı kerem-şi^{c}âr ki ḥüsn-i beyân ile
Vaṣfında şi^{c}rümi oḳuyup ḫil^{c}at isterüm

XXII

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Mihri pervâne iden mâh-ı şeb-ârâsın sen
Güni maġribde doġan ġurre-i ġarrâsın sen

2 Hüsnüñe âyine bilmem nice tâb-âver olur
ᶜAksini vâlih iden dilber-i raᶜnâsın sen

3 Ḫaṭṭ-ı sebzüñ yitişüp Ḫıżr-ı dil-i şeydâdur
Leb-i cân-baḫş ile ammâ ki Mesîḥâsın sen

4 Dil-i Mecnûn idi ᶜaks-i ruḫ-ı Leylîya maḳâm
Ḫânümân-sûz-ı derûn-ı dil-i Leylâsın sen

5 ᶜÂleme şûr bıraḳmış reviş ü reftâruñ
Dehre âşûb ṣalan fitne-i ber-pâsın sen

6 Sensiz ârâm idemem fikr ü ḫayâlüm sensin
Dil-i şeydâda nihân dîdede peydâsın sen

7 Ser-i ᶜuşşâḳ-ı perîşân-dile itdükce ḳıyâm
Bir ḳıyâmet ḳoparur ḳâmet-i bâlâsın sen

8 Ḳande baḳsam naẓarum ḫâl-i ruḫ-ı âlüñdür
Merdüm-i dîde-i cân ü dil-i şeydâsın sen

9 Ḳadrüñi ehli bilür ḥâsidi gûş itme Naẓîm
Ḳo disünler saña ednâ ḳatı aᶜlâsın sen

10 Ḫân Selîm ol dür-i deryâ şeref-i medḥinde
Güher-i nuṭḳ ile pür lücce-i maᶜnâsın sen

11 Nice şerḥ eyleyüm evṣâfunı ey ḫân-ı kerîm
ᶜİlm ü ᶜirfânla bir nüsḫa-i kübrâsın sen

12 Ḫıżr tevfîḳ-ı refîḳi olan İskendersin
Şübhe yoḳdur ya bu dârât ile Dârâsın sen

13 Nola olsa ᶜalemüñ gibi ḳafâdâr-ı sipâh
İtmiş emvâcını der-pîş o deryâsın sen

14 Mûr-veş tuḥfe getürdüm derüñe eyle ḳabûl
Ḳâf-ı rifᶜatde Süleymân-fer ü ᶜanḳâsın sen

15 Çeşm-i câna ḳademüñ ḫâki nola kuḥl olsa
Zâ'ir-i Beyt-i Ḫudâ Kaᶜbe-i ᶜulyâsın sen

16 Ḥaccunı Ḥaḳḳ ide maḳbûl ola saᶜyuñ meşkûr
Maẓhar-ı ᶜâṭıfet-i Ḥażret-i Mevlâsın sen

17 Ḥâṣılı naḳd-ı dü-ᶜâlem saña olmaz ḳıymet
Şeref-i kân-ı kerem gevher-i yektâsın sen

XXIII

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Süḫan şikencededür tengî-i dehânından
Ḫıred müżâyaḳada ṭavḳ-ı mû-miyânından

2 Şikeste reng-i gül-i mihr rûy-i âlinden
Hilâl ḫam-zede peyveste ebruvânından

3 Metâᶜ-ı nâz-fürûşân ḳumâş-ı ᶜişve alur
O şâh-bender-i ḥüsnüñ gelüp dükânından

4 Dehânı sırr-ı ᶜademden haber virür her dem
Rumûz-ı ġayb sebak-hᵛân olur zebânından

5 ᶜİzârın eylese şerm-i nezâre hûy-kerde
Olur hayâ gül-i pür-jâle gülsitânından

6 Kitâb-ı ᶜaşk okurum bir melek-likâdan kim
Ferişte oġlı lüġat ögrenür lisânından

7 Nazîme minnet idüp vasf-ı laᶜl-i dildârı
Cevâhiri aluruz güne güne kânından

8 ᶜAceb mi itse nisâr-ı reh-i veliyy-i niᶜam
Le'âl-i nazm-ı terin tabᶜ-ı dür-feşânından

9 Yegâne hᵛâce-i dânâ-yı mekteb-i maᶜnâ
ᶜUtârid ola hacil hâme-i beyânından

10 Halîl-cûd İbrâhîm Efendi kim olmış
Nevâziş-i dil-i ehl-i niyâz şânandın

11 Devât mihr varak meh kalem-tırâş hilâl
Şehâb-ı hâme kalemdân-ı zer-nişânından

12 ᶜUlüvv-i câhını gör kim dü-çeşm-i mihr ü mehe
Sipihr sürme çeker hâk-i âsitânından

13 Zihî kemânkeş-i dikkat ki sad isâbetle
Nişâne tîri varur çıkmadan kemânından

14 Kerem-şiᶜâr hıdîvâ derûnden olalı dûr
Geçilmez oldı Nazîmüñ figân figânından

15 Hesâr ᶜacz ü niyâz ile geldi dergehüñe
Nigâh-ı merhamet ister Hudâyegânından

16 Ola hemîşe terakkîde câh-ı ikbâlüñ
Budur niyâzı dilüñ Rabb-i ᶜmüste ânından

17 Nola tenezzül-i bahtıyla zillet ü idbâr
ᶜAdûlaruñ ola âvâre hânümânından

XXIV

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 ᶜÂşıkâne nağmelerle dembedem nevrûzda
Hep nevâdur kavl-i ᶜuşâk-ı ᶜAcem nevrûzda

2 Tûğ-ı şâhîsin çıkardı bâğa sultân-ı bahâr
Lâle dikdi cünd-i ezhâre ᶜalem nevrûzda

3 Bülbüli itdi dimâğ-âşüfte bûy-ı nev-bahâr
Gülleri açdı nesîm-i subh-dem nevrûzda

4 ᶜÎşret-âbâd-ı çemende oldı ezhâre salâ
Her gül ü lâle alup bir câm-ı Cem nevrûzda

5 Neşr idüp bûy-ı behûr-ı Meryemi bâd-ı sabâ
Eyledi gökde Mesîhâ anı şem nevrûzda

6 ᶜAnberîn zülf-i dü-tâ yârüñ ruhında gûyiyâ
Saçlı sünbüller açıldı ham-be-ham nevrûzda

7 ᶜAndelîb-i ḫoş-nevâ oldı yine ṭabᶜ-ı Naẓîm
Diñlesün ol gül-ᶜizâr u ġonce-fem nevrûzda

8 Maẓhar-ı gûş-ı ḳabûl itse nola bu naẓmumı
Bir hünerver kâmil-i ᶜâlî-himem nevrûzda

9 Ḥażret-i ᶜallâme Laᶜlî-zâde kim ᶜarż itmege
Eyledi ḫâmem bu taḳvîmi raḳam nevrûzda

10 Gûş idüp gül ġonce-veş çâk-ı girîbân eyleye
Bülbül-i dil vaṣfın itdükce neġam nevrûzda

11 Şâḫlar ṣalsa nola ḫayl-i çemenzâr-ı süḫan
Bâġ-ı medḥinde yine urdum ḳalem nevrûzda

12 Ḥamdü li'llâh ey Muḥammed-ism ü maḥmûdü'l-ḫıṣâl
Meḥmedet-ḫᵛânuñ benüm hem ᶜiyd ü hem nevrûzda

XXV

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Olup naḫl-i çemenzâr-ı ẓafer tûġ-ı şehenşâhî
Dikildi bâġ-ı nuṣretde seḥer tûġ-ı şehenşâhî

2 Olur Ḫıżr-ı hidâyet râh-ber cünd-i ẓafer leşker
Ne semte eylese ᶜazm-i sefer tûġ-ı şehenşâhî

3 Yemîninde yesârında mürettеb leşker-i İslâm
Nola olsa ġuzâta râh-ber tûġ-ı şehenşâhî

4 Riyâż-ı salṭanatda bir sehî-ḳad serv-i bâlâdur
Ki çekmiş evc-i nüh-eflâke ser tûġ-ı şehenşâhî

5 Ser-âmed serv-ḳâmet dilber-i kâkül-perîşândur
Gelüp reftâri itdi cilveler tûġ-ı şehenşâhî

6 Hümâyûn ber-hümâ-yı evcgâh-ı fetḥ u nuṣretdür
ᶜAceb mi aṣsa tevfîḳ ile per tûġ-ı şehenşâhî

7 Sipihri pâymâl ü ḳadr-i mihr ü mâhı pest itmiş
O ᶜâlî bârgâh ol muᶜteber tûġ-ı şehenşâhî

8 Sezâdur revnaḳ-ı ordû-yı Sulṭân Muṣṭafâ olsa
Cihâna virdi ḥaḳḳâ zîb ü fer tûġ-ı şehenşâhî

9 Ṭılısm-ı ḫayme-i iclâlini ḥıfẓ itmege gûyâ
Nigeh-bân olmış ejderdür meger tûġ-ı şehenşâhî

10 Nola ẓıll-ı ẓalîlinde cihân âsûde-ḥâl olsa
Yidi iklîme ṣalmış sâye her tûġ-ı şehenşâhî

11 Sevâd-ı naẓmını naḳş eyledi ser-levḥa-i mâha
Sitâyişle Naẓîm-i pür-hüner tûġ-ı şehenşâhî

XXVI

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Olsa nola neẓâregeh-i Ḫân Selîm Girây
Vaṣfında oldı bu ġazelüm bâġçe-serây

2 Gözde hayâli fikr-i cemâli gönüldedür
İki perîdür eylediler şîşe içre cây

3 Olsam ᶜaceb mi muṭrib-i ṣad-nağme bezmine
Def sîne çeng ḳâmet-i ḫam-geşte nâle nây

4 Ḫûnîn terânemi gül-i ter gibi gûş ider
Bülbül misâl demdür olursam neğam-serây

5 Leylâ-yı midḥati beni dîvâne eyledi
Oldum kemâl-i ᶜacz ü ḳuṣûr ile jâj-hây

6 Beña virildi manṣıb-ı vaṣfı berâtla
Ḫaṭ çekse üstine nola ol sâye-i ḫudây

7 Öpdükce ehl-i dil ser-i dâmân-ı ᶜizzetin
Degmez mi ben fütâdesine ey Naẓîm pây

8 Ṭabᶜ-ı kerem-şiᶜârı dil-fürûz u cân-fezâ
Dest-i direm-nis̱ârı feraḥ-baḫş u ğam-zidây

9 Kilk-i nikât-perveri ḥallâl-ı müşkilât
Nuṭḳ-ı ḥayât-güsteri cân-baḫş u dil-güşây

10 Dârâ şükûh u debdebe dâdâr-ı dâd-ger
İsfendiyâr-kevkebe Afrâsiyâb-rây

11 İcmâl-i bârigâh-ı celâlinde rû-be-ḫâk
İḳbâl âsitân-ı nevâlinde cebhe-sây

12 Dûr olmasun mufârıḳ-ı ehl-i kemâlden
Ẓıll-ı saᶜâdeti ki odur sâye-i ḫudây

13 Her ḳande ^{c}azm iderse ola ^{c}avn-ı Ḥaḳ refîḳ
Nuṣret-livâ-yı leşkeri tevfîḳ-ı reh-nümây

XXVII

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Muḥîṭ-i cûd yem-i luṭf u ḳulzüm-i iḥsân
Eyâ keremle iden ġark-ı şerm ^{c}ummânı

2 Ne idi baḥr-ı temennâda bâd-bân açmaḳ
Olaydı zevraḳ-ı ümmîdümüñ ḳapûdânı

3 Nesîm-i ṣurṭa-i luṭfuñ vezân olursa eğer
Sefîne-i dil-i ser-geşte ṭayy ider anı

XXVIII

NA^{c}T-I ŞERÎF

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Ey şehenşâh-ı resûl vey pâdişâh-ı enbiyâ
Nâzenîn-i bezm-i ẖâṣṣu'l-ẖâṣ-ı maḥbûb-ı H̱udâ

2 Kişver-ârâ-yı "le^{c}amruk"(.) server-i "levlâk"-taẖt(..)
Tâcdâr-ı "lî-ma^{c}allâh"(...) nâmdâr-ı ıṣṭıfâ

3 Baḥr-ı ^{c}irfân ḳulzüm-i esrâ-yı deryâ-yı ledün
Aḥmed-i Mürsel Ḥabîb-i Ḥaḳḳ Muḥammed Muṣṭafâ

(.) "Le amruk" bkz. s. 110
(..) "Levlâk" bkz. s. 105
(...) "Lî ma allâh" bkz. s. 123

4 Maşrık-ı subh-ı tecellî matla^c-ı nûr-ı şuhûd
Mâhtâb-ı leyletü'l-isrâ mâh-i bedr-i ducâ

5 Sûre-i nûn kâbe kavseyn ebruvân-ı dil-keşi
Kurb-ı ev ednâ (.) harîm-i mahrem-i sümme denâ (..)

6 Şerh-i ^citr-ı gîsuvânı sûre-i ve'l-leyldür
Vasf-ı pâk-i vech-i pür-envârı nass-ı ve'd-duhâ

7 ^cÂrif-i sırr-ı ^culûm-ı evvelîn ü âhirîn
Kâşif-i râz-ı hakîkat h^vâce-i müşkil-güşâ

8 Neyyir-i burc-ı şeref mâh-ı sipihr-i men ^caref
Hasretiyle pür-şeğaf subh u mesâ arz u semâ

9 Sâ'il-i dergâhına fevku'l-^calâ ârâm-gâh
Hâsid-i câhı nigûnsâr-ı çeh-i tahte's-serâ

10 Olmış ol serv-i çemân bûstân-ı ru'yetün
Çeşm-i Hak-bîninde "mâ zâğa'l-basar" (...) kuhl-i cilâ

11 Ol gül-i sad-berk-i gülzâr-ı yakînün ey Nazîm
Gülbün-i na^ctında tab^cum oldı murğ-ı hoş-nevâ

(.) "Ev ednâ" bkz. s. 120
(..) "Sümme denâ" bkz. s. 111
(...) "Mâ zâğa'l-basar" bkz. s. 112

İBTİDÂ-YI ĠAZELİYYÂT

1

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Ḳarâr itmez lebüñ yâd eyleyüp câm-ı şerâb-âsâ
Dil-i âvâre sâḳi bir hevâyîdür ḥabâb-âsâ

2 Demâdem sâye-i luṭfuñda ẖoş geçmek ümîdiyle
ᶜAceb mi serv-i nâzum pâyüñe yüz sürsem âb-âsâ

3 Bilürseñ dildeki râz-ı nihânı ġayra keşf itmem
Beni câna nola ḳoynuñda ṣaḳlarsañ kitâb-âsâ

4 Ġaraż bir bûsedür ḥüsn-i beyân-ı ẖaṭṭ-ı laᶜlüñden
H̱ayâl-i mâᶜnî-i rengîn beyt-i intiẖâb-âsâ

5 Nola devr-i ḥayâtı her ḥabâbuñ zûd-sîr olsa
Binâ-yı ᶜömri âb üzre ḳurulmış âsiyâb-âsâ

6 Ne deñli ser-keş olsañ pâymâl eyler seni devrân
Ḥaẕer ḳıl ẖâke dökme âb-ı rûyuñ âftâb-âsâ

7 Tenezzül eylemez ẖᵛân-ı felekde ḳurṣ-ı ẖurşîde
Göñül perverde-i ẖûn-ı cigerdür laᶜl-i nâb-âsâ

8 Gelür ol şehsüvârum pâymâl eyler diyü bir gün
Naẓîmâ gözlerüm yollarda ḳalmışdur rikâb-âsâ

2

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Bezm-i ^{c}işret meclis-i taṣvîrdür sensiz baña
Ṣavt-ı muṭrib nâle-i şeb-gîrdür sensiz baña

2 Mevc-i enhâr-ı çemen ey serv-i bâġ-ı i^{c}tidâl
Ḫalḳa ḫalḳa ṣûret-i zencîrdür sensiz baña

3 Bâġa varsam aḫker-i sûzân olur her şebnemi
Her gül-i ter dâġ-ı cân te's̱îrdür sensiz baña

4 Yâd-ı ġamzeñle çemende sehvle itsem nigâh
Sûsenüñ her bergi bir şemşîrdür sensiz baña

5 Şâm-ı ġamda ḥasret-i mâh-ı nev-i ebrûñ ile
Şu^{c}le peykân şem^{c}-i meclis tîrdür sensiz baña

6 Ḳande baḳsam çeşm-i ḫûnîn iştiyâḳuñ şerḥ ider
Her müjem bir ḫâme-i taḥrîrdür sensiz baña

7 Şûrişüm efzûn ider cânâ Naẓîm-i zâr-veş
Neşve-i mey mâye-i teşvîrdür sensiz baña

3

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Ḫande-i gül yitişür nâle-i zencîr baña
Bâl-i bülbül görinür terkeş-i pür-tîr baña

2 Yine bir Leylî-i devrânuñ olup Mecnûnı
Oldı zencîr-i cünûn zülf-i girih-gîr baña

3 Haste-i ᶜaşka devâ laᶜl-i leb-i dildâr imiş
Yitiginceydi eger olsa bu tedbîr baña

4 Hasret-i çeşm-i teri yâre yine şerh idemem
Her müjem olsa da bir hâme-i tahrîr baña

5 Naᶜl-i dâğ u dil-i pür-sûz u güdâz itdürdi
O perî-peykeri efsûnla teshîr baña

6 Bir şeh-i hüsnüñ olup bend-i ser-i fitrâki
Sayd-gâh oldı yine vâdî-i nahcîr baña

7 İstemez seng-i fesân çarha tutarsam dönmez
Şerer-i âh olalı cevher-i şemşîr baña

8 Güherin kadrin ider gerd-i yetîmi efzûn
Hâk-i meydân-ı tevâżuᶜ yiter iksîr baña

9 Dehen-i yâre Nazîmâ iden isbât-ı vücûd
Evvel eyler ademüñ şeklini tasvîr baña

4

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Bir gelür hep hande-i gül nâle-i bülbül baña
Âşiyân-ı bülbül-i şûrîdedür her gül baña

2 Ben senüñ pervâneñüm ey şemᶜ-i bezm-ârâ-yı nâz
Kuhl idüp hâkisterüm geh ağla gâhî gül baña

3 Gül o ruh gonce olup lâle o had ol hatt-ı semen
Saçlı sünbüldür o ᶜanber bû gibi kâkül baña

4 Bâg-ı dehre çeşm-i ᶜibretle nigâh itsem nola
Añdurur zülf-i bütânı her biten sünbül baña

5 Bülbül-i sad-nagmedür hûnîn terâneyle Nazîm
Dembedem halk-ı surâhından gelen kulkul baña

5

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Her perî-sîmâ-yı ᶜibret gösterür subh u mesâ
Ben bu hammâma didüm germâbe-i ᶜibret-nümâ

2 Tâslar şems ü kamerdür necm-i rahşân câmlar
Çarh-veş germâbe-i nüh-kubbedür dinse sezâ

3 Gıll ü gışdan kalb-i ᶜâşık gibi levh-i sâdedür
Vechi var olsa zihâm-ı sâfı mir'âtü's-safâ

4 Mihr-talᶜat mâh-rû zühre-cebîn dellâkler
Müşterînüñ câme-i sabrın soyarlar dâ'imâ

5 Havż-ı mâlâmâlinüñ leb-teşnesi ᶜaynü'l-hayât
Âb-ı nâbı cân-fezâ feyż-i hevâsı dil-güşâ

6 Şerbet-i vuslat niyâz itdükde bir dellâkden
Didi çok şu götürür ol şûh-ı kâfir-mâcerâ

7 Yâr eşk ü âhıma rahm eylemezdi ey Nazîm
Olmasa germâbe-i sînemde bu âb u hevâ

6

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Yâr gitdi sîneden ḳaldı tek ü tenhâ ġarîb
Oldı gûyâ kendü şehrinde dil-i şeydâ ġarîb

2 Yâri yâd itsem nola düşdüm diyâr-ı ġurbete
Âşinânuñ ḳadrini bilmez yine illâ ġarîb

3 Ṣâdıḳum dirse inanma ol meh-i nâ-mihribân
Ṣıdḳ-ı daᶜvâ ṣubḥ-ı kâẕibde olur zîrâ ġarîb

4 Râzuñı nâ-maḥreme keşf itme ey dil olmasun
Gûş-ı dihḳânîde mengûş-i dür-i yektâ ġarîb

5 Gâh olur kim ᶜâşıḳ-ı şeydâya istiġnâ düşer
Gerçi ᶜâşıḳdan gelür elbette istiġnâ ġarîb

6 Ṣubḥa dek mâh encüm-i seyyârla eyler sefer
Devr ider aḫşama dek mihr-i cihân-ârâ ġarîb

7 Dîde-i bîgâne görmezse ᶜaceb mi ey Naẓîm
Naẓm-ı rengînüñde elfâẓ-âşinâ maᶜnâ ġarîb

7

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Sâġar-ı ṣahbâ be-kef mey-ḫᵛâre bir ben bir ḥabâb
Rind-i derdî-keş gedâ bî-çâre bir ben bir ḥabâb

2 Seyr-i ḥüsn-i yâr içün cismüm serâser çeşm idüp
Dîdesin vaḳf eylemiş dîdâre bir ben bir ḥabâb

3 Rûzgâr yine düşürmiş bâd-bânı ber-hevâ
Fülk-i cismin ḳullanur hemvâre bir ben bir ḥabâb

4 Eyleyen ᶜayn-ı ḥaḳîḳatle temâşâ-yı cemâl
Ḳaldı ancaḳ şimdi vâre vâre bir ben bir ḥabâb

5 H̱ᵛâbe baṣdurdı yıḳup mestân-ı bezmi zûr-ı mey
Dîdesi bîdâr olan bir yâre bir ben bir ḥabâb

6 Devr-i câm-ı Cem gibi meclis-be-meclis dembedem
Şâhid-i mey şevḳıne âvâre bir ben bir ḥabâb

7 Ṣâf-meşreb ṣâf-dil ṣâfî-naẓar ṣâfî-derûn
Kim olur dirsen Naẓîm-i zâre bir ben bir ḥabâb

8

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Ḥayâda reng-i ruḫından gelün niḳâba ḥicâb
Virür o ġonce-i bâġ-ı edeb ḥicâba ḥicâb

2 Cebîn ü ᶜârıżı ol ġurre ġurre-i ḥüsnün
Düşürdi ṣanma şafaḳ mâh u âftâba ḥicâb

3 Yitişdi ḫaṭṭ-ı ruḫı âyine olup eline
ᶜAceb gelür mi o mest-i mey-i ᶜitâbe ḥicâb

4 Düşünce ᶜaks-i ruhı sâkî-i gül-endâmun
Getürdi sâğara şerm ü şerâb-ı nâba hicâb

5 Ne vechle varuruz ey Nazîm o dergâha
Ki sû'-i hâl vire anda şeyh u şâba hicâb

9

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe û lün

1 Feryâda gelüp nâle-i bî-fâsıla-i mevc
Deryâları hep cûşa getürdi gile-i mevc

2 Lâ-büd giderek vâsıl olur menzile sâlik
Elbette kenâre çekilür kâfile-i mevc

3 Müjgân-ı terüm menᶜ idemez seyl-i sirişki
Cûş-ı yemi zabt eyleyemez silsile-i mevc

4 Bir kerre amân virmedün ey bâd-ı muhâlif
Besdür bu kadar keşmekeş-i nâfile-i mevc

5 Bahr-ı ğam-ı ᶜaşkunda o çâr ebrû-yı pür-çîn
Fülk-i dile çekdirmededür ğâ'ile-i mevc

6 Pür-pîç ü ham itmiş eser-i câzibe-i ᶜaşk
Olmış kemer-i derd-i muhabbet çile-i mevc

7 Tâb-ı teb-i dîdârladur Hak bu Nazîmâ
Bir bir leb-i deryâda ola âbile-i mevc

10

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Göṣterdi fülk-i hûşe yem-i ḥüsn-i yâr mevc
Ebrûlarıyla ḫaṭṭ-ı lebi oldı çâr - mevc

2 Yâri görüp kenârda dîdâr seyrine
Baṣdı biri birini olup bî-ḳarâr mevc

3 Rûyında âhum eyledi pür-pîç o kâküli
Deryâda ẓâhir itdi yine rûzgâr mevc

4 Virmez ṣafâ-yı ḥüsni ḫaṭṭ-ı laᶜli ẕevḳini
Biñ kerre olsa lüccede gevher-nis̱âr mevc

5 Dil seyr-i ḥüsn iderken esîr oldı zülfine
Ġarḳâbesin muḳaddem iderdi kenâr mevc

6 Emvâc-ı baḥr-ı ᶜaşḳ idi sînemde üstüḫᵛân
Deryâ-yı ḥüsn eylemeden âşikâr mevc

7 Bir gün dem-i ḥaṣâd gelür urmaz ey Naẓîm
Bâd-ı fenâyla bu kühen kişt-zâre mevc

11

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Yâr ser-keş ᶜâşıḳ-ı dîdâreyüm yâ Rab meded
Ne esîrüm belli ne âzâdeyüm yâ Rab meded

2 Pür-sevâd-ı zülf ü hatt u hâldür levh-i dilüm
Gayrdan gerçi derûnı sâdeyüm yâ Rab meded

3 Pâymâl itdi beni bir şehsüvâr-ı mülk-i nâz
Dest-gîr ol ᶜâciz ü üftâdeyüm yâ Rab meded

4 Cebhe-i cân âşinâ-yı hâk-ı kûy-ı yârdur
Dembedem bîgâne-i seccâdeyüm yâ Rab meded

5 Gâh mest ü gâh hûşyârum Nazîm-âsâ velî
Lutfuña her hâlle âmâdeyüm yâ Rab meded

12

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Rûy-ı sâfuñ baña mir'ât-ı safâdur Ahmed
Hâk-i pâyuñ gözüme kuhl-i cilâdur Ahmed

2 Nola mihrâb-ı niyâz-ı dil ü cân olsa henûz
Kaᶜbe-i hüsne kaşuñ kıble-nümâdur Ahmed

3 Tîr-i müjgânla bagrum deler ol çeşm-i kebûd
Baña gökden ne belâdur ne kazâdur Ahmed

4 Eşk-i âlüm dökülür şimdi velî ruhlarına
Sonra gülgûne-zen-i şerm ü hayâdur Ahmed

5 Seng-i cevr ile harâb evleme burc-ı bedenüm
Baña bugün yarın elbette sañadur Ahmed

6 Ağladup alma ḥaẕer âh-ı derûnum ṣanma
Naḳd-i ḫûnâb-ı ciger bâd-ı hevâdur Aḥmed

7 Bâdî-i ᶜaşḳun ile câm-ı dil-i ṣâf-ı Naẓîm
Ne ḳadar ṭolsa da bî-reng-i riyâdur Aḥmed

13

Müs tef i lün / Müs tef i lün / Müs tef i lün / Müs tef i lün

1 ᶜÂlem yine buldı şeref hem ᶜıyd ü hem nevrûzdur
Dehr oldı pür-şûr-ı şeġaf hem ᶜıyd ü hem nevrûzdur

2 Der-beste endûh u miḥen geçdi yine beytü'l-ḥazen
Ġam sînelerden ber-ṭaraf hem ᶜıyd ü hem nevrûzdur

3 Yâr ile olsun ᶜişretün var iken elde fırṣatun
Evḳâtunı itme telef hem ᶜıyd ü hem nevrûzdur

4 Muṭrib terennümde henüz her kûşede bir sâz ü söz
Gögsün döger meclisde def hem ᶜıyd ü hem nevrûzdur

5 Bulsun humâr-ı ġam fenâ el ur ayaġa sâḳiyâ
Reftâre gel sâġar-be-kef hem ᶜıyd ü hem nevrûzdur

6 Ḫayr eyle demdür yâd ola her bir ḳadehde şâd ola
Ervâḥ-ı rindân-ı selef hem ᶜıyd ü hem nevrûzdur

7 Gerdûn yiter devr eylesün sâḳî ḳadeh devr eylesün
Olmış sifâl ü yâ necef hem ᶜıyd ü hem nevrûzdur

8 Bezm-i çemende ṣoḥbete yârâr ʿıyş ü ʿişrete
Bir câm-ı Cemdür her ḫaẕef hem ʿıyd ü hem nevrûzdur

9 Devrüñ budur ḳıl ʿâlemin ferdâya ṣal ferdâ ġamın
ʿIyş u dem ile lâ-teḫaf hem ʿıyd ü hem nevrûzdur

10 Ṭabʿ-ı Naẓîm itdi yine yârân-ı ʿaṣruñ bezmine
Naẓm-ı dürer-bârın tuḥaf hem ʿıyd ü hem nevrûzdur

14

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Gûşe-i tecrîd ey dil bî-keder peyġûledür
Zâl-ı dehre baḳma kim çok kimseden maḥlûledür

2 Bir şeh-i ḥüsnüñ reh-i ʿaşḳında oldı selsebîl
Çeşm-i ter müjgânlarumla çeşme-i sad-lûledür

3 Sûz-ı te'şîri o mest-i nâzı itmiş sîne-çâk
Nâle-i derd-i derûn nâḫun-be-dil merġûledür

4 Ḫâl-i hindûlar o ʿuṭârid-i kân-ı behcetüñ
Ṭabla-i ḥüsninde gûyâ fülfül ü ḳâḳûledür

5 Tâze ṭarḫıyla nola maḳbûle geçse ey Naẓîm
Tuḥfe-i naẓm-ı terüm yârân-ı İstanbuladur

15

Fâ i lâ tün /Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Zahm-ı peykânı sayılmaz tende hâlâ bir midür
Çekdügüm ol kaşları yâdın benüm yâ bir midür

2 Hatt-ı sebziyle leb-i cân -bahşla ol mâh-rû
Yirde gökde Hızr u ᶜÎsâ gibi âyâ bir midür

3 Gâh şevk-ı bûs-ı leᶜli gâh zevk-ı ṭuşlatı
Ârzû-yı hâṭır-ı ᶜuşşâk-ı şeydâ bir midür

4 Kâf-ı istiğnâdadur sîmurğ-ı ṭabᶜ-ı ehl-i dil
Dîde-i ᶜibretle bak seyr eyle ᶜankâ bir midür

5 Cevher-i nazmıyla deryâdur dil-i şaf-ı Nazîm
Cûy-ı fikr-i fâsid-i hâsidle deryâ bir midür

16

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Metâᶜ-ı dil ki nessâc-ı fenâ kâlâlarındandur
Süveydâ anda teslîm ü rıżâ tamğâlarındandur

2 Gönül bir bezm-i hâşu'l-hâşa mahremdür ki câm-ı Cem
Sifâlin pâre-i pây-ı hum-ı şahbâlarındandur

3 Şikest itdi zücâc-ı tevbemi bir âteşîn-mey kim
Nasûh ol bâdenün rind-i kadeh-peymâlarındandur

4 Reh-i âmed-şüd-i dildârı nem-nâk itmedür kârı
Sirişk-i dembedemle çeşm-i ter sakkâlarındandur

5 Ġarîk-ı ᶜaşkına çîn-i cebîn-i nâzı hubânuñ
Nuhustîn mevce-i deryâ-yı istiġnâlarındandur

6 O ebrûlar nola olsa perestişgâh-ı deyr-i ᶜaşk
Bütânuñ ol şanem mümtâz u müsteġnâlarındandur

7 Niyâz-ı vaşl ile nev-devletân-ı mesned-i nâzuñ
Ġam-ı imrûz-ı ᶜâşık vaᶜde-i ferdâlarındandur

8 Rakîbe ruhsat-ı ṭaᶜn u telâş-ı ᶜâşık-ı şeydâ
O mâhuñ gûşe-i ebrû ile îmâlarındandur

9 Nola ṭabᶜ-ı Nazîmi feyż-i ilhâm eylese cûşân
Dür-i nazm-ı terüñ mevvâc olan deryâlarındandur

17

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Gönül bir meclisüñ rind-i kadeh-peymâlarındandur
Ki çeşm-i Cem habâb-ı sâġar-ı şahbâlarındandur

2 Ezel âġâzı encâmı encâmı ebeddür ᶜâlem-i ᶜaşkuñ
Beyâbân-ı kıyâmet teng-ter sahrâlarındandur

3 O şemᶜ-i nâza ahvâlin ᶜaceb mi yansa ser-tâ-ser
Gönül pervâne-i pür-sûz-ı bî-pervâlarındandur

4 Yitişdirdi h̲aṭṭ-ı sebz-i riyâż-ı ḥüsn-i cânânı
Meger kim H̲ıżr o gülzâruñ çemen-pîrâlarındandur

5 Dil-i dîvânemüñ zencîre cünbân olduġı böyle
Ṣaçı Leylâlaruñ kâkülleri sevdâlarındandur

6 Ḳıyâm-ı nâzla reftâre geldükce sehî-ḳadler
Belâ-yı dil nihâl-i ḳâmet-i bâlâlarındandur

7 Naẓîm ehl-i niyâze h̲ᵛâcegân-ı bender-i naẓmuñ
Cefâ evvel mezâd-ı sûḳ-ı istiġnâlarındandur

18

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 ᶜAks-i yâre dîde-i ter h̲âne-i âyînedür
Âb-ı ṣâfa ḥaḳ bu gevher-h̲âne-i âyînedür

2 Nâz u ᶜişve ḥüsn-i ᶜâlem-gîrine zînet yiter
Ḳande ᶜazm eylerse dilber h̲âne-i âyînedür

3 Çîn-i nah̲vet gösterür ol ebruvân-ı tâb-dâr
Cevhere açılsa h̲ançer h̲âne-i âyînedür

4 Duh̲ter-i rez h̲acle-dâr olduḳca kendin gösterür
Sâḳiyâ var ise sâġar h̲âne-i âyînedür

5 Her ṭarafdan şemᶜ-i bezm olsa ᶜaceb mi rû-nümâ
Şekl-i fânûs-ı müdevver h̲âne-i âyînedür

6 ᶜÂşıḳ u maᶜşûḳuñ eyler ṣûret-i ḥâlin ᶜayân
ᶜAşḳ gûyâ bir muṣavver ḫâne-i âyînedür

7 Gösterür ᶜaybın görürseñ ᶜaybını ġayruñ eger
Ḫâne-i dünyâ serâser ḫâne-i âyînedür

8 Olmada ᶜibret-nümâ timsâl-i gûnâgûn ile
Çarḫ-ı mînâ-fâm beñzer ḫâne-i âyînedür

9 Şâhid-i endîşeme hüsn-i ᶜibâretle Nazîm
Ṭabᶜ-ı ṣâfum bir münevver ḫâne-i âyînedür

19

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Kânûn-ı ᶜaşḳdan ki derûnum nişânedür
Her mû tenümde âteş-i dilden nişânedür

2 Gülgûn-ı eşk-i demdür olursa sebük-ᶜinân
Zîrâ ki her müjem aña bir tâziyânedür

3 Ey murġ-ı dil görüp ḫam-ı zülfinde ḫâlini
Ḫâlî ḳıyâs itme ḥaẕer dâm u dânedür

4 Maẓhar olursa gûş-ı kabûle terânesi
Her gül çemende bülbüle bir âşiyânedür

5 Çek sâġar-ı lebâlebi peymâne dolmadan
Ġamden penâha mey-gede bir âsitânedür

6 Çıkmaz henüz ᶜaks-i ruhı oldı perî-veşüñ
Bu gösterür ki çeşm-i ter âyîne-hânedür

7 Gelsün ayağuña dir isen Leylî-i murâd
Semt-i cünûnı tut reviş-i âşıkânedür

8 İtme ᶜulüvv-i tabᶜla iksîre iltifât
Nakd-i ġınâ hemîşe dükenmez hızânedür

9 Fehm it bekâsını bu tarabgâh-ı ᶜâlemüñ
Hüşyâr iseñ nümûnesi bezm-i şebânedür

10 Her tarhına kazâ vü kader târ u pûd olur
Nessâc-ı kârgâh-ı fenâ kim zemânedür

11 Bu kuhkul ile bülbüle-i kilk-i ter Nazîm
Bâġ-ı sühanda bülbül-i hûnîn-terânedür

20

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Ne cismüñ cânısın ahyâ-yı nutk-ı hurremüñ kimdür
Ne mehdüñ tıflısın gehvâre-cünbân-ı ġamuñ kimdür

2 Kimüñ dîvâne göñlin bend-i zencîr-i cünûn itdüñ
Giriftâr-ı kemend-i kâkül-i ham-der-hamuñ kimdür

3 Kimüñ olduñ tabîb-i zahm-ı nâsûr-ı dili cânâ
Figârân-ı ġamuñda sûd-mend-i merhemüñ kimdür

4 Kimün nezzâregâhı cilve-i reftâr-ı nazundur
ᶜAceb çeşm-âşinâ-yı kuhl-i hâk-i makdemün kimdür

5 Kim oldı bûse-çîn âyâ leb-i tebhâle-dârundan
Dimâğ-âşüfte-i gül-ğonce-i pür-şebnemün kimdür

6 Sebeb sahbâ iken bûs-ı leb-i gül-fâmuna sâkî
Yine keyfiyyetin inkâr iden câm-ı Cemün kimdür

7 Kimünile bezm-i nûşânûş-ı meyde germ-ülfetsin
Nazîm-âsâ nedîmün hem-nişîn ü hem-demün kimdür

21

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Subh-ı mahşer hande-i çâk-ı girîbânumdadur
Mevc-i tûfân-ı kıyâmet seyl-i dâmânumdadur

2 Berk-ı harmen-sûz-ı şems-i rûz-ı rustâ-hîzdür
Her şerer kim ahker-i dâğ-ı fürûzânumdadur

3 Zerre-veş mihr-i cihân-efrûzı noksân eyleye
Cezbe-i dîdâr kim hurşîd-i rahşânumdadur

4 Pâyını âb-ı ruh-ı perhîze eyler bûse-gâh
Cilve-i reftâr kim serv-i hırâmânumdadur

5 Sâyesin evvel dirîğ eylerdi ol nev-nahl-i nâz
Şimdi ammâ kande olsam sâye-veş yanumdadur

6 Muẖtefîdür genc-i dil vîrân-serây-ı sînede
Gevher-i ^{c}aşḳ-ı ilâhî genc-i vîrânumdadur

7 Seb^{c}a-i seyyâre-i çarẖ-ı ma^{c}ânidür Naẓîm
Heft beytiyle bu naẓm-ı ter ki dîvânumdadur

22

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 O mehün̄ âyîne-i ḥüsni cilâlanmışdur
Pertev-i mihr-i melâḥatle żiyâlanmışdur

2 Sa^{c}y idüp Ka^{c}be-i kûyında maḳâm eyledi dil
Zemzem-i la^{c}l-i leb-i yâri ṣafâlanmışdur

3 Ṣafḥa-i mihr-i ruẖı sâde sevâd-ı ẖaṭdan
Levḥ-i mâh an̄a ḳıyâs ile ḳaralanmışdur

4 Ḳatı yüksekde uçar murġ-ı dil-i âvâre
Heves-i lâne-i zülfiyle hevâlanmışdur

5 Câmesinden görinür sîne-i ṣâfı gûyâ
O perî nûr-ı leṭâfetle ḳabâlanmışdur

6 Sürẖ-gûn olsa nola zülf-i girih-beste-i yâr
Reng-i gülgûn-ı ṭarâvetle ḥınâlanmışdur

7 Yâre âyînesini ṣundı dil-i zâr yine
Varise ol şeh-i ẖûbâna gedâlanmışdur

8 Bir ayağıyla yürür çûb-ı zerün hükmini gör
Sâkiyâ pîr-i harâbât ᶜaşâlanmışdur

9 Kondı murğân-ı cünûn deşt-i muhabbetde Nazîm
Ser-i sevdâ-zede bildüm ki yuvalanmışdur

23

Mef'u lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Şay nakd-ı cânı dilbere cânân seviş budur
Bâzâr-ı ittihâdda alış veriş budur

2 Müşg-i siyâhı nâfede tekrâr hûn ider
Sevdâ-yı hâl-i dilber ile perveriş budur

3 Geldi yitişdi ey dil-i şeydâ o tıfl-ı nev
Serv-i çemân-ı nâz olacak gel yitiş budur

4 Koynında şaklar âyîne-i nakş-ı cemâlini
Ol şâh-ı hüsne mâ'il ola gösteriş budur

5 Derdî-i dürdi meygede-i ᶜaşk-ı yârda
Peymânesi tolınca içe Cem-meniş budur

6 Olmaz Nazîm peyrevi ğayrun bu ᶜarşada
ᶜÂrif Efendi semtini tutdı reviş budur

24

Mef û lû / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Cûy-ı sirişk-i dîde firâvân olup gider
Cûş u hurûşla yem-i ᶜummân olup gider

2 Tutmaz anuñ ᶜinânını dest-i irâdetüñ
Rehvâr-ı ᶜömr şöyle şitâbân olup gider

3 Cây-ı ikâmet olmadığından yegân yegân
Kim konsa bu ribât peşîmân olup gider

4 Gül heftesinde reng-pezîr hazân olur
Bülbül hezâr derd ile nâlân olup gider

5 Ol hoş-hırâm-ı işve bu reftâr-ı nâz ile
Âşûb-ı dehr ü âfet-i devrân olup gider

6 Her dilde cilve-güster olur ᶜaks-i hüsn-i yâr
Her demde bir makâmda mihmân olup gider

7 Vasf-ı sıfât-ı Seyyid-i Kevneyn ile Nazîm
Hâk-i derinde peyrev-i Hassân olup gider

25

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 ᶜAks-i ruhuñ ki dîde-i bînâ içindedür
ᶜAyniyle bir perîdür o mînâ içindedür

2 Saña dil oldı bâṭın u ẓâhirde cilve-gâh
Âyînedür ki ṣûret ü ma^{c}nâ içindedür

3 Bir dil ki anda eyleye işrâḳ nûr-ı ^{c}aşḳ
Fânûsdur ki şem^{c}-i şeb-ârâ içindedür

4 Bir dil-ḫarâbı yapmada sa^{c}y eyleyen kişi
Olsun ṣafâda beyt-i mu^{c}allâ içindedür

5 Derd-i derûnum anlayamaz müdde^{c}î benüm
Hâl-i dilüm bilür o kî ḥâlâ içindedür

6 Ḳalbinde kîne ḥâsid-i bed-gevherüñ müdâm
Döndi hemân o âteşe ḫârâ içindedür

7 Te' s̱îr-i feyż-i ^{c}aşḳ-ı dil-i ṣâfda Naẓîm
Bir âbdur ki gevher-i yektâ içindedür

26

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Zâhid-i sâlûs kim bir bûriyâ üstindedür
Ḳuṭb ise seccâde-i zerḳ-i deryâ üstindedür

2 Dâldur âlâm-ı derdüñden ḫam olmış dillere
Ey elf-ḳad lâm-ı zülfüñ kim liḳâ üstindedür

3 Rûy-ı zîbâñı görenler ol ser-âmed ḳaddile
Ṣandılar bir cevheri muṣḥaf livâ üstindedür

4 Sûre-i ṣâd üzre gûyâ saṭr-ı Bismi'llâhdur
Medd-i ebrû kim o çeşm-i dil-rübâ üstindedür

5 Zülf-i müşgînün dökülmiş ṣafḥa-i ruḫsâruna
Sûre-i ve'l-leyl dür kim Ve'ḍ-ḍuḥâ üstindedür

6 Merdüm-i çeşm-i ḳanâᶜatdür süveydâ-yı derûn
Gûyiyâ bir noḳṭadur ol kim ġınâ üstindedür

7 Münḳalibdür âsiyâb-ı ḥâl-i gerdûn ey Naẓîm
Devr-i çarḫ-ı süst-bünyâd ise mâ üstindedür

27

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Zinde-i ᶜaşḳ olmayan ṣôfî gibi dil-mürdedür
Gûyiyâ bî-rûḥ ḳalmış ḳâlıb-ı efsündedür

2 Sâlik-i semt-i mecâza ṭaᶜn idermiş müddeᶜî
Menzil-i taḥḳîḳe gûyâ vâṣıl-ı reh-bürdedür

3 Noḳṭadur ammâ ḳabûl itmez tecezzî ey ḥakîm
Noḳṭa-i mevhûmeden yârün dehânı ḫurdedür

4 Öyle nâzikdür ki ruḫsâr-ı leṭâfet-güsteri
Sâye-i per-i hümâ-yı zülfden âzürdedür

5 Vaṣf-ı ḥâl-i sürme-gûnında u mâhun ey Naẓîm
Ḫayli demlerdür ney-i ḫâmem gülû-efşürdedür

28

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Deyr-i muhabbetüñ yine râhi küşâdedür
Gâhî kapansa mey-gede gâhî küşâdedür

2 Bîmâr-hâne-i kerem oldıysa bestedür
Dâru'ş-şifâ-yı lutf-ı ilâhî küşâdedür

3 Dem-serdî-i hilâfla bostân-ı h^vâhişün
Zann eylemem ki berg-i giyâhı küşâdedür

4 Çîn-i cebîn ile bakamaz mihre kimseler
Gör kim felekde cebhe-i mâhı küşâdedür

5 Mihrüñ o mâh-peykere ^{c}arż eylesem nola
Mestâne tâb-ı meyle kemâhi küşâdedür

6 Yârün hümâ-yı zülfi salar sâye üstine
Bir ^{c}âşıkuñ ki baht-ı siyâhı küşâdedür

7 A^{c}dâya tîğı her taraf itdürdi ser-fürû
Baht-ı bülend ü tâli^c-i şâhî küşâdedür

8 Redd eylemez gedâsını elbette ey Nazîm
Dergâh-ı feyżi nâ-mütenâhî küşâdedür

29

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe û lün

1 Ne dâne vü ne dâm ü ne ṣayyâd gerekdür
Murġ-ı dile bir ḳâmet-i şimşâd gerekdür

2 Ser-tîşe-i müjgân ile kuhsâr-ı ġamunda
Câna saña Şîrîn gibi Ferhâd gerekdür

3 ᶜAks-i ruḫ-ı cân-sûzuña tâb-âver olan dil
Ser-tâ-ḳadem âyîne-i fûlâd gerekdür

4 Ḫûn-rîzlige meyli ḳo ey ḫâme sen olma
Gerçi ṭutalum ᶜâleme cellâd gerekdür

5 Dâmenkeş-i ḫâr u ḫas-ı gülzâr-ı ᶜalâyıḳ
Nâdîde ḫazân serv-i ser-âzâd gerekdür

6 Lâ-büd güẕerân üzredür ey dil ġam şâdî
ᶜÂrif ne ġam-âlûd ne dil-şâd gerekdür

7 Vîrâne-i ẓâhirde olan bâṭını maᶜmûr
Bu deyr-i ḫarâbâtda âbâd gerekdür

8 Ṭarḥ-ı süḫanın ġayre ḳıyâs itme Naẓîmüñ
Fenninde kişi ḥaḳ bu kim üstâd gerekdür

30

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Dimâġ âşüfte geldi gülşene sünbül ḳoḳunmışdur
Nesîm-i nev-bahârı kâkül-i yâre doḳunmışdur

2 Ġubâr-ı h̲aṭṭile olmış muḥaşşâ kilk-i ḳudretle
Cemâl-i nüsh̲ası ol h̲vâce-i ḥüsnüñ okunmışdur

3 Degül medd-i dü-ebrû ḳahramân çeşm-i h̲ûn-rîzi
Dem-i ḳatlinde ᶜuşşâḳuñ iki şeh-per ṣoḳınmışdur

4 Girîbânı lebâleb ᶜişvedür pür-şîve dâmânı
Ḳabâ-yı ḥüsni târ u pûd-ı nâz ile ṭoḳınmışdur

5 İdüp eşk-i dü-çeşmüm dâġ-ı h̲ûnînümle âmîziş
Görenler didiler kim bu mey-i nâba ṣu ḳonmışdur

6 Naẓîmâ ᶜayş u nûş it mîhmânsın bende bir ḳaç gün
Müsâfir-h̲âne-i dehre o ḳonmışdur bu ḳonmışdur

31

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Ġam-ı muḥabbet-i cânâne tende yektâdur
Maḥall-i şübhe degül cân bedende yektâdur

2 Duyurmasa nola zah̲m-ı h̲adeng-i dil-dûzın
O ebruvân-ı kemân-keş o fende yektâdur

3 Nihâl-i ḳaddini Ṭûbâya eylemem teşbîh
Egerçi dirler o nah̲l-i bülende yektâdur

4 Henûz dîde-i eyyâm görmedi mis̱lin
Cenâb-ı Veys-i Ḳaren kim Yemende yektâdur

5 Şeb-i viṣâl bir olsaḳ ᶜaceb midür ikimüz
O sîm-ten niçe bir pîrehende yektâdur

6 Naẓîri ᶜaksidür âyîne-i tekellümde
Zebân-ı ṭûṭî-i ṭabᶜum süḫande yektâdur

7 Nücûm içinde döner mâh-ı ᶜâlem-efrûza
Naẓîm ḥaḳ bu ki her encümende yektâdur

32

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Çemen ezhâr-ı gûnâgûn ile bezm-i müheyyâdur
Ṣürâḫî ceyb-i ḫâm-ı ᶜişrete gülrîz-i ṣahbâdur

2 Bilür cevher-şinâsân-ı ṭarab ḳîrâṭ ile ḳadrin
Meyüñ her ḳaṭresi bir ṭamla yâḳût-ı feraḥ-zâdur

3 Cem-i devrân ile yeksân ider bir kâse-i ser-şâr
Eger ednâdan ednâdur eger aᶜlâdan aᶜlâdur

4 Ḥabâb encüm ṣafaḳ mey ᶜaks-i sâḳî mâh-ı mihr-engîz
S̱üreyyâ cemᶜ-i meclis devr-i sâğar çarḫ-ı mînâdur

5 Dil-i pür-ᶜuḳdedür âlâm-ı devr-i rûzgârından
Ḥabâb-ı mey ki yer yer sâğar-ı mînâda peydâdur

6 Bilûrîn gerdeni sîb-i zenah̲dânıyla sâḳînüñ
Ser-i mînâya ḳonmış gûyiyâ bir dâne elmadur

7 Gözümde neşve-i câm-ı muḥabbet dilde ṣad teşvîr
Serümde şevḳ-ı maʿcûn-ı leb-i dilber ne sevdâdur

8 Velî pervâne-i pür-sûz iden ṣahbâ ḳıyâs itme
Miyân-ı meclis-i ṣahbâda bir şemʿ-i şeb-ârâdur

9 Naẓîmâ derdî-i âlâyiş-i dünyâ keder virmez
Zücâc-ı dil ḥabâb-âsâ küdûretden müberrâdur

33

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Ġam-ı ʿâlem ezelden var ise âdemle tev'emdür
Anuñçün meclis-i ʿâlemde âdem ġamla tev'emdür

2 Ne ṣâdîden feraḥ-nâk ol ne ġamden ey dil âzürde
Bu bezmüñ nûşı nîş ü sûrı h̲od mâtemle tev'emdür

3 Gedâ-yı mey-gede bir câm-ı ḥâlet-bah̲şla sâḳî
Berâberdür şeh-i faġfûr-ı Çîne Cemle tev'emdür

4 Nola açılsa o gül ruh̲sârı feyż-i âh u ʿışk-i ter
Nesîm ile biri hem-dem biri şebnemle tev'emdür

5 O ḳaşlar iki yüzlü iki dilli ẕü'l-fiḳâr ancaḳ
Ya şemşîr-i zebânumla yah̲ud h̲âmemle tev'emdür

6 Mesîḥ-âsâ demüñden deyr-i meᶜnâ rûḥ-ı zâr olmış
Naẓîm enfâs-ı cân-baḫşuñ me er Meryemle tev'emdür

34

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Derûn-ı ġonce ki feyż-âşinâ-yı şebnemdür
Şükûfeler yine ġarḳ-ı ᶜaṭâ-yı şebnemdür

2 Gülüp açılsa nola feyż-i eşk-i bülbülden
Güşâyiş-i güle bâdî ṣafâ-yı şebnemdür

3 Görince ṣubḥ-dem âġûş-ı vuṣlat-ı gülde
Hezâruñ eşk-i teri ḫûn-bahâ-yı şebnemdür

4 Bu deñli göz yaşın aldı ṭaḳıldı ġayre yine
Gülüñ ḫacâleti şimdi berây-ı şebnemdür

5 ᶜAceb mi eylese sîmâb şevḳını taṣᶜîd
Ki ġonce pûte-i pür-kîmyâ-yı şebnemdür

6 O eşk-i dîde nis̲âr eyledükce girye-künân
Dehân-ı ġonce tebessüm-nümâ-yı şebnemdür

7 Naẓîmüñ o gül-i gülzâr nâz-ı vaṣfında
Midâd-ı ḫâmesi dâġ-ı rıżâ-yı şebnemdür

35

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Cebîn-i gül ki leṭâfet-nümâ-yı şebnemdür
Şükûfeler yine hep cebhe-sâ-yı şebnemdür

2 Revâdır eylese bülbül şeṭâretin efzûn
Ki dürc-i ġonce lebâleb ġıdâ-yı şebnemdür

3 Gülüñ elinde iden böyle dest-mâlini âl
Sirişk-i dembedem-i hây hây-ı şebnemdür

4 Nice ḥużûr ide gülşende seylî-i ḫurşîd
Henûz râḥat iken der-ḳafâ-yı şebnemdür

5 Kemâl-i ᶜayn-ı zevl ü beḳâsı maḥż-ı fenâ
Zamân-ı devlet-i pâ-der-hevâ-yı şebnemdür

6 Yolında olmadadur bir semen-i berk îs̱âr
Bu eşk-i dîde ki ḥayret-fezâ-yı şebnemdür

7 Leṭâfet-i gül-i ruḫsârını ḳıyâs it kim
Nişân-ı ḫâl-i siyeh-fâmı cây-ı şebnemdür

8 ᶜAceb mi pister ü bâlîni berg-i gülden ise
Derûn-ı ġonce ki ḫalvet-serâ-yı şebnemdür

9 Açılmada gül-i dâġ-ı derûn-ı sîne Nâẓîm
Nesîme minneti yoḳ bî-recâ-yı şebnemdür

36

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Dem-i viṣâl gönül nâlenüñ zemânı mıdur
Kenâr-ı dîdede pergâlenüñ zemânı mıdur

2 Açıldı germî-i meyden ruẖ-ı ^{c}araḳ-nâki
Gören didi gül-i pür-jâlenüñ zemânı mıdur

3 Temâm düşdi çerâġâne meyl-i ẖüsrev-i ^{c}aşḳ
Donandı dâġ-ı derûn lâlenüñ zemânı mıdur

4 Kenâre gelmiş iken yâr-ı çâr deh sâle
Ḥikâyet-i ġam-ı deh sâlenüñ zemânı mıdur

5 Sirişk-i germe neden böyle ruẖṣat-ı cereyân
Naẓîm o âteş-i seyyâlenüñ zemânı mıdur

37

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 H̱aṭ-ber-âverde görüp dilberi mâtem-zededür
^{c}Âşıḳuñ baẖt-ı siyâhı yine berhem-zededür

2 Ḥoḳḳa-i le^{c}l-i lebinden o ṭabîb-i dil ü cân
Tâzeler zaẖmın o mecrûḥa ki merhem-zededür

3 Eġer-i âteş-i âh-ı dil-i sûzânumdan
Mûy-ı müşgîn-i dü-zülf-i siyehi ẖam-zededür

4 ᶜAndelîb-i çemen-i ḥüsn ü cemâlüm ki baña
Ruḫ-ı ḫûy-kerde-i dilber gül-i şebnem-zededür

5 Mevce-i şûr ü şeġaf itse nola ser-geşte
Sâkin-i zevraḳ-ı deryâ-yı cünûn yem-zededür

6 O şehün bendesiyüz kim yed-i ṣunᶜ-ı ezelî
Püşt-i ser-nâme-i ikrâmına ḫâtem-zededür

7 Ḳâmet-i şevḳı dü-tâ olsa Naẓîmüñ ne ᶜaceb
Çille-i ḥasreti ġayretle çeken ġam-zededür

38

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Göñül ki ṭûṭî-i mir'ât-ı rûy-ı Aḥmeddür
Hemîşe zemzemesi güft ü gûy-ı Aḥmeddür

2 Muᶜaṭṭar eyledi bâd-ı nesîm-i ṣubḥ-ı viṣâl
Meşâm-ı cân yine lebrîz-i bûy-ı Aḥmeddür

3 Sözüm sitâyiş-i laᶜliyle cevher-i cândur
Gözümde kuḥl-i cilâ ḫâk-i kûy-ı Ahmeddür

4 Ne söylesem süḫanum ḥarf-i iştiyâḳıdur
Kimi görürsem işüm cüst ü cûy-ı Aḥmeddür

5 Ṭutuldı nuṭḳı ḫayâl-ı füsûn-ı zülfiyle
Zebân-ı bend-i dilüm târ-ı mûy-ı Aḥmeddür

6 Serümde sûziş-i ᶜaşkı dilümde şad teşvîr
Taraf taraf yine hep hây u hûy-ı Ahmeddür

7 Nazîm olsa nola nakş-ı gayrdan ᶜârî
Derûn-ı dilde henüz ârzû-yı Ahmeddür

39

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Ol kim misâl-i hâle meh-i mihribânı var
On dört yaşında sînede bir nev-civânı var

2 Yârün hümâ-yı kâkülinün sâyesindedür
Bir bî-dilün başında ki devlet nişânı var

3 Hûnîn-terâne bülbül-i gülzûr-ı şevkdür
Gül gibi ol ki câm-ı mey-i erguvânı var

4 Cânlar bağışlar ol şanemün zülf-i dil-keşi
Hâşâ ki benzeye büt-i deyrün ne cânı var

5 Hoş geçse sâyesinde nola cûy-bâr-veş
Ol kim zemîn-i sînede serv-i revânı var

6 Mânend-i berk göz yumup açınca der-bakâ
Ey dil gerekse geşt ü güzâr it cihânı var

7 Lâ-büd olur biter yitişür mîve-i murâd
Şabr eyle ey Nazîm bilürsen zamânı var

40

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe û lün

1 Yârün baña her vechle ḥüsn-i naẓarı var
Ḳalbinde yer itsem nola ḳalbümde yeri var

2 Kâlâ-yı viṣâlin nola ol h̲v̌âce-i ḥüsnüñ
Naḳd-i dil ü cân ile alursam digeri var

3 Bâzâr-ı cihânda işin altun ider ol kim
Bir sîm-beden sîm-ten ü sîm-beri var

4 Ṣad reşk o dîvâneye ol ṭıfla ḥased kim
Ne ġuṣṣadan âgâh u ne ġamden h̲aberi var

5 Ey sâḳî-i tersâ-beçe ṣun sâġar-ı vasluñ
Câm-ı mey-i hicrüñle dilüñ derd-i seri var

6 Zülfüñ nice bir eyleye ruh̲sâruñı mestûr
Ey mihr-i melâḥat şebüñ âh̲ir seḥeri var

7 Dâġ-ı dil-i sûzânını seyr eyle Naẓîmüñ
Bir baġrı yanıḳ lâle-i h̲ûnîn cigeri var

41

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Vech-i münîr olmasa yârüñ niḳâb-dâr
Nûr-ı nigâhı maḥv ider ol rûy-ı tâb-dâr

2 Keyf-i lebi cihânı yıkar gelmedi dahi
Meyhâne-i melâhate böyle şerâb-dâr

3 Bindükce esb-i nâze o çâbük-süvâr-ı hüsn
Mâh-ı nevi rikâb ide mihr-i rikâbdâr

4 Gîsû-yı ᶜanberîni döküldi ᶜizârına
Çetr-i cemâlin eyledi müşgîn tınâb-dâr

5 Sandum görince şaᶜşaᶜa-i âftâbdur
Ruhsâr-ı yârle o dü-zülf-i hizâb-dâr

6 Yazmış kenâr-ı nüsha-i hüsne hattı nola
Ol hᵛâce-i melâhate olsa kitâb-dâr

7 Dîvâne dil çekilmez o zencîr-i turradan
Manşûr-veş su'âline virse cevâb-dâr

8 Zann eyledüm ki kisve-i beytü'l-harâmdur
Devr-i ruhında kâkül-i müşgîn-i tâbdâr

9 Bâğ-ı sühande vasf-ı leb-i yârla Nazîm
Olsa ᶜaceb mi mîve-i güftârum âb-dâr

42

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 ᶜUşşâkı dilber ağladur elbette zâr zâr
Olsa ᶜaceb mi bir gül içün sad hezâr zâr

2 Bilmem nice taḥammül ider sîneler aña
Sûz-ı derûn cihânı iderken şerâr-zâr

3 Ṣaf çekdi kûy-ı yârde ^{c}uşşâḳ ṣubh-dem
Gûyâ ḳuruldı ^{c}arṣa-i ^{c}aşḳ içre kâr-zâr

4 Âfet yitişdi h̲aṭṭ-ı ruh̲ı şimdi dilberüñ
Gülşenserây-ı ḥüsn ü bahâ oldı h̲âr-zâr

5 Nerrâd-bah̲t aña düşeş atdurur Nazîm
Bir pulluḳ ola h̲aṣm, kime olsa yâr-zâr

43

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Neşvesi îrâs̲-ı ġam itdükce ol h̲oşnûd olur
Bâdî-i memzûc-ı ^{c}âşıḳ eşk-i h̲ûn-âlûd olur

2 Berḳ-ı nâgeh-sûz u cân-te'sîrdür her şu^{c}lesi
Âteş-i mihr ü muḥabbet bî-şerâr u dûd olur

3 ^{c}Aşḳ olursa sâḳî-i peymâne-i vaṣl-ı Ayâz
^{c}Âşıḳuñ encâm-ı kârı ^{c}âḳıbet maḥmûd olur

4 Câm-ı lebrîz-i cünûndur derd-nûş-ı ^{c}aşḳına
Her ḥabâb-ı mey ki çeşm-i yârle ma^{c}hûd olur

5 Eyleyüp cânânla hemvâre cân bâzârını
H̲^{v}âcegân-ı bender-i ^{c}aşḳuñ ziyânı sûd olur

6 Eyledükce ṭarḥ-ı kâlâ-yı cünûn nessâc-ı ᶜaşḳ
Kârgâh-ı dilde ṣabr u hûş târ u pud olur

7 Sâliki evvel ḳademde vâṣıl eyler ey Naẓîm
Pîr-i himmet kim delîl-i menzil-i maḳṣûd olur

44

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Nâle-senc olsa ceres erbâb-ı maḥmil mest olur
Dem gelür bir nâleden ᶜaşḳ ehli ḳanzil mest olur

2 Maḥrem-i râz olmayan sâlikdedür bu hây u hûy
Bezm-i ḫâṣu'l-ḫâṣa ol kim oldı vâṣıl mest olur

3 Âşinâ bîgâne bilmez mey-fürûş-ı bezm-i ᶜaşḳ
Cürᶜasın nûş eylese mecnûn u ᶜâḳıl mest olur

4 Görse reftârun hevâ-yı serv-ḳaddünle çenâr
Dest-efşân sûz-ber-dil pây-der-gil mest olur

5 ᶜAşḳ bir ḫum-ḫânedür kim bî-mey ü sâġar senüñ
Fikr-i laᶜlüñle derûn-ı sînede dil mest olur

6 Ṣaṣt-ı ṣâfındandur ebrû-yı kemândârun henüz
Zaḫm-ı peykânın duyurmaz murġ-ı bismil mest olur

7 Sâḳiyâ vasf-ı lebüñde bir ġazel ṭarḥ itdi kim
Ḳavline her kim Naẓîmüñ olsa ḳâ'il mest olur

45

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Sûz-ı derûna ṣanma ki eflâk sedd olur
Ḥâşâ ki öyle âteşe ḫâşâk sedd olur

2 Bir zaḫm-ı nâze minnet iderdüm nigâhuña
Ḫavfüm budur ki sînede her çâk sedd olur

3 Tîġ-ı müjeñ keser yolını Ḳahramânlaruñ
Rüstemlere o ġamze-i bî-bâk sedd olur

4 Evvel cemâlini göreyüm ṣoñra eyle bend
Hûşyâr iken cünûnuma idrâk sedd olur

5 Dîdâruñı ḫayâl idemez dîde giryeden
ᶜAkse olınca âyîne nem-nâk sedd olur

6 Olmaz nigâh keṣret-i neẓẓâreden saña
Yer yer hücûm-ı dîde-i çâlâk sedd olur

7 Senden ayırmaz idi ölince nigâhını
Murġ-ı dil-i ṭapîdeme fitrâk sedd olur

8 Bir bî-vücûduñ âh-ı seḥergâhına Naẓîm
Ne bâd u âb u âteş ü ne ḫâk sedd olur

46

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Midâd-ı eşk ile müjgânlarum ki ḫâme olur
O şûḫa her nigehüm bir niyâz-nâme olur

2 Dönünce sübḥa-i mercâna eşk-i ẖûnînüm
Gören ṣanur müjemüñ her biri imâme olur

3 O yâre kâġıd uçursam kebûter-i dil-i zâr
Hevâ-yı ᶜaşḳla hem nâme hem ḥamâme olur

4 H̱aṭ-âver olduġı dem ḥüsni ḳareler giydi
Libâsı mâtemiyânuñ siyâh câme olur

5 Meşâm-ı cân u dile virdi bûy-ı bî-hûşı
Turunc-ı ġabġab-ı dilber ᶜaceb şemâme olur

6 Mesîḥ gibi sebük-bâr iseñ ᶜalâyıḳdan
Çehâr ṭâḳ-ı felek menzil-i dü-kâme olur

7 Naẓîm zinde-bedûşân-ı tekye-i ᶜaşḳuñ
Düẖân-ı âhı serinde siyeh ᶜimâme olur

47

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Mest iken ol mâh-ı mihr-engîz kim raḳṣân olur
Mâh lerzân mihr ser-gerdân felek ḥayrân olur

2 Kâkül ü rûy-ı ᶜaraḳ-riz u leb-i laᶜlin görüp
Dil perîşân eşk rîzân dîde ẖûn-efşân olur

3 Ḳays-veş zülfiyle ẖâlin fikr iden âvârenüñ
Cismi ᶜüryân ḳaddi çevgân gûy-ı ser ġalṭân olur

4 Âteş-i ^{c}aşḳ u fürûġ-ı ḥüsn ü tâb-ı âhdan
Sîneler nîrân beden sûzân ciger büryân olur

5 Câm-ı vaṣl u nuḳl-i bûs ü neşve-i dîdârla
Ġam gürîzân ġuṣṣa pinhân ü feraḥ mihman olur

6 Serv-ḳâmet gül-^{c}iẕâr u sebz-ḫaṭṭ dildârsız
Cûy giryân murġ nâlân u çemen zindân olur

7 Bîm-i hecr ü cevr-i yâr ü ṭa^{c}n-ı bed-gûdan Naẓîm
Kârum efġân ṣabr nâlân ḫâṭırum vîrân olur

48

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Fikr-i ḫaṭṭ-ı yârla derd-i derûn efzûn olur
Nev-bahâr eyyâmı elbette cünûn efzûn olur

2 Âha ruḫṣat virmeyelden ḫâṭırum âsûdedür
Bâd taḥrîk itmese yemde sükûn efzûn olur

3 Dil-ḫarâb-ı ^{c}aşḳa itmez bend-i peyderpey eẕer
Maḥmilüñ pest olsa zîrâ reh-nümûn efzûn olur

4 Dembedem kûy-ı bütân pür-nâle-i ^{c}uşşâḳdur
Kâfiristânda ṣadâ-yı erġanûn efzûn olur

5 Zülfinüñ her târı bir bend-i zebândur ^{c}âşıḳa
Çeşmi câdûlarda mekr ile füsûn efzûn olur

6 Dürr-i dendânın leb-i la^{c}lin idüp yârüñ ḫayâl
Çeşm-i ^{c}âşıḳda demâdem eşk-i ḫûn efzûn olur

7 Sûḳ-ı rağbetde eger bulsa revâc-ı i^ctibâr
Cins-i kâlâ-yı hüner ḥadden füzûn efzûn olur

8 Gûne gûne ey Naẓîm itsem nola ṭarḥ-ı süḫan
İltifât ile kemâl-i ẕû-fünûn efzûn olur

49

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Mest-i müdâm-ı ġaflet olan dil ḫarâb olur
Lâ-büd memerr-i seylde menzil ḫarâb olur

2 Te'sîr-i ^caşḳ kisve-i ^caḳlı yaḳar yıḳar
Bir şehre kim ḳażâ ola nâzil ḫarâb olur

3 Ma^cmûre-i vücûdunı vîrân ider ^cadem
Bünyâd-ı ^cömre bağlama bel bil ḫarâb olur

4 Pîrânuñ olsa ḳaddi nola ża^cf ile dü-tâ
Bir ḫâne-peste kim ola mâ'il ḫarâb olur

5 Olmış şerâb-ı nâz ile âlûde çeşm-i yâr
Bir bâde-nûş kim ola ḳanzil ḫarâb olur

6 Virmez dil-i ḥamûle keder ṭa^cn-ı müdde^cî
Muḥkem olan binâ ḳatı müşkil ḫarâb olur

7 Mülk-i dil-i Naẓîmi nola yıḳsa cevr-i yâr
Sulṭânı şehrüñ olmasa ^câdil ḫarâb olur

50

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Bûy-ı dil-cû kim meşâm-ı bülbüle gülden gelür
Her ṭaraf gûş-ı güle ṣad-nağme bülbülden gelür

2 Âşıkuñ keyfiyyet-i ḥâlin nigâhından bilür
Gör ne kâfir-mâcerâdur kim tecâhülden gelür

3 Nâğe-i ḫûnîn olur kâm-ı niyâz-ı cân u dil
Her şemîm-i nâz kim ol zülf ü kâkülden gelür

4 Şevḳ-ı ṣahbâ-yı lebüñdür mest-i medhûş eyleyen
Neşve sâḳî ṣanma devr-i sâğar-ı mülden gelür

5 Kiḫk-i tîğ u eblaḳ-ı ṭab^{c}ıyla Ḥayderdür Naẓîm
Bu hüner bir Ẕû'l-fiḳâr u bir de Düldülden gelür

51

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Piyâle elde ne dem bezmüme ḥabîb gelür
Ayağuma ayağıyla benüm naṣîb gelür

2 Ṣafâ-yı gül-şeker-i ğonçe-i lebiyle baña
Meges terânesi feryâd-ı ^{c}andelîb gelür

3 Hemân işâret-i mektûb-ı ḫaṭṭ-ı yâre bakar
Gönül ki ğurbete düşmişdi ^{c}an-ḳarîb gelür

4 Dürûġ-ı maṣlaḥat-âmîzle tesellî ider
Baña o şûḫ-ı cefâ-pîşe dil-firîb gelür

5 ᶜAceb mi ᶜaks-i ḳadd-i yâri çeksem âġûşa
Ḫayâli çeşmüme geldükce bî-raḳîb gelür

6 O dil ki ol meh-i ṣaḥra-neverd-i ᶜâlem-i ᶜaşḳ
Ölürse de vaṭanında baña ġarîb gelür

7 Peyâm-ı ṣoḥbet-i yâri kime su'âl ideyüm
Ḥarîm-i kûyına kim varsa nâ-şekîb gelür

8 Naẓîm-i ḫaste-derûna ᶜilâc ider bulınur
Anuñ da derd-i dilinden bilür ṭabîb gelür

52

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Göñül ᶜaşḳ ile pür-sînede ḫazîne bulur
O maġribî gibidür gûyiyâ defîne bulur

2 O dil ki olmaya ṣayḳal-peẕîr-i ᶜaşḳ gören
Olursa âyîne-i mihr-i âbgîne bulur

3 Ṭavâf-ı Kaᶜbe-i ᶜaşḳ itmeyen derûnında
Ne fikr-i Mekke ne endîşe-i Medîne bulur

4 Cemâl-i şâhid-i maḳṣûda cilve-gâh eyler
O dil ki sînesini bî-ġubâr-ı kîne bulur

5 Görince halkai zülfinde hâlin eyledi meyl
Kebûter-i dili gör dâm içinde çîne bulur

6 Figâr-ı gamzesi cism-i nizâr-ı ᶜâşık iken
Nigâh iden ne hadeng ü ne zahm-ı sîne bulur

7 Gönül görüp yem-i hüsninde mevc-i çîn-i cebîn
O ebruvânı nigûnsâr iki sefîne gelür

8 Zevâli olduğını her kemâlüñ ehl-i nazar
Hatt-ı ᶜizârın o meh-talᶜatuñ karîne bulur

9 Gelüp bulunsa nola daᶜvete icâbet idüp
Bize görünmemeden böyle ol perî ne bulur

10 Bisât-ı sînede bir mühre-bâzdur dil-i zâr
ᶜAceb mi mühresini gayb iderse yine bulur

11 Ne ben Nazîm o şeh-i hüsne beñzerin bulurum
Benüm gibi ne o şeh bende-i kemîne bulur

53

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Vasf idendür bilen ol dilberi kâtib ne bilür
Mahrem añlar haremüñ hâlini hâcib ne bilür

2 Eser-i feyż-i mü'essirdedür ey dil tahkîk
Hükm-i te'sîri feleklerde kevâkib ne bilür

3 Kimse idrâk idemez rütbe-i Mevlânâyı
Müdde^{c}î neyle olur ḳaṭ^{c}-ı merâtib ne bilür

4 Zülfi zünnâr-perest itdi dili bir ṣanemüñ
Anı büt-ẖâne-i ṣûretdeki râhib ne bilür

5 Râz-ı la^{c}lin haẕer aġyâra Naẓîm eylemeye fâş
Ḳıymet-i gevher-i esrârı ecânib ne bilür

54

Me fâ i lûn / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Baḳup cemâlüñe ^{c}âşıḳ nice ḳarârı ḳalur
Seni bu ḥüsn ile kim görse iẖtiyârı ḳalur

2 Nola ẖadeng-i nigâhuñla çâk çâk olsa
Dil-i figâruma geldükce yâdigârı ḳalur

3 Cünûn-ı ^{c}aşḳ ile dîvâne-i muḥabbetüñüñ
Ne ketm-i râza ne ifşâya iḳtidârı ḳalur

4 Hevâsını düşürüp sâḥil-i murâda yitiş
Bu lüccede ne sefîne ne rûzgâr ḳalur

5 Ḳomaz beni yalıñız ol perî görünmese de
Naẓîm çeşm-i terümde ẖayâli bari ḳalur

55

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe û lün

1 ᶜİbret yitişür ṭûṭî-i şîrîn-süḫanı gör
Âyînede baḳ söyleyene söyledeni gör

2 Beytü'l-ḥazen it ḫâne-i âyîne-i çeşmüñ
Yaᶜḳûb gibi Yûsuf-ı gül-pîreheni gör

3 Her dîdemi bir kân-ı ᶜaḳîḳ itdi o mâhuñ
Ḥâl-i leb-i laᶜli o Süheyl-i Yemeni gör

4 İtmiş dil-i ser-geştemi seylî ḫûr-ı ᶜaşḳı
Çevgân-ı melâḥatde o sîb-i ẕeḳanı gör

5 Yâd-ı ḳadd ü ḫaṭṭıyla akıt rûd-ı sirişküñ
Ey dîde leb-i cûyda serv ü semeni gör

6 Gördüm seni ben ḳayd-ı ser-i zülfüñe düşdüm
Ey silsile-mû sen daḫi saña düşeni gör

7 Aḥsente yine ṭabᶜ-ı güher-bâr-ı Naẓîme
Baḳ naẓmına bu sübḥa-i dürr-i ᶜAdeni gör

56

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 O ᶜarṣagâhda kim ᶜaşḳ kârvânı geçer
Ḳaṭâr-ı üştür-i nüh-çarḫ-ı âsmânı geçer

2 Bu Rüstemâne nigehle bu tîġ-ı ġamze ile
Ḳalırsa böyle o. h̲ûn-rîz Ḳahramânı geçer

3 Semend-i nâz ile meydân-ı ḥüsn içinde henüz
Bulınmadı ṣaf-ı h̲ûbânda ol cevânı geçer

4 Ne deñli derd-i dili âşikâr eylemeseñ
Raḳîb diyü o perîye seni nihânî geçer

5 Şarâbınuñ es̲er-i neşvesini ayaḳdan alur
Bu meclisüñ giderek mest-i ser-girânı geçer

6 Çeküp kenâre o sermest-i nâzı kâm alagör
Maḥall-i furṣatı fevt itme kim zamânı geçer

7 Naẓîm nâdire-perdâz-ı dehr ise ne ᶜaceb
Ki bezm-i maᶜrifetüñ rind-i nüktedânı geçer

57

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Biñ pâre olsa z̲erre degül ol... dehân ḳadar
Yanında cüz'-i lâ-yetecezzî cihân ḳadar

2 Ol mû-miyânı fikr-i der-âġûş ile henüz
Ḳaldı dil-i żaᶜîf o mû-miyân ḳadar

3 Anı da pây-ı yâre iderdi nis̲âr dil
Bir armaġan olaydı dah̲i bari cân ḳadar

4 Bûs ü kenâr-ı dilbere bezm-i visâlde
Olmaz vesîle câm-ı mey erğuvân kadar

5 Sahbâ-yı ᶜaşk havsalaya sığmasa nola
Ednâ habâbı kâse-i nüh-âsmân kadar

6 Eyler şikeste penceñi bu nîrem-i fenâ
Sad el-hazer ki olmayasın Kahramân kadar

7 Ser sûzen-i Mesîh ile olmaz rüfû-pezîr
Bir yâre var mı zahm-ı sinân zebân kadar

8 Āna siper rızâ ile teslîmdür hemân
Bir tîr-i cân-sitân ki kazâdur kemân kadar

9 Çok mâh-pâre mihrine dûş oldum ey Nazîm
Bilmem felekde ol meh-i nev nâ-mihribân kadar

58

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Dil tâb-ı hüsn-i yâre döyer mi o nâr o nûr
Derd-i muhabbeti nice çeksün o zâr o zûr

2 Şâyed niyâz-ı nâmeñe rahm eyleye görüp
Yâre hamâme-i dil-i şeydâ o çâr o cûr

3 Zîr-i himâyetinde hatı ol dü-kâkülüñ
Ülfet ide ğarîb dagül mi o mâr o mûr

4 Mansûr-ı dâr-ı zülfi geçer dil yine ba^c^îd
Meydân-ı ḥüsn-i yârda ḥâżır o dâr u dûr

5 Girmez nevâ-yı nâle gül-i gûşuña Nazîm
Bülbül gibi fiġânı ḳo zinhâr o yâr uyur

59

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Ay gördüm ey felek ne gedâdur sitâreler
Ben kûs diñledün öte dursun naḳâreler

2 İḥrâḳ-ı âh şehri idüp deşt-i âteşîn
Yaḳdı ḥaṣîr başına yer yer minâreler

3 Çâk-ı derûnı ḥaşre dek olmaz rüfû-peẕîr
Tîġ-ı zebân ki bir dil-i mecrûḥı yâreler

4 Müşgîn sevâd-ı ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı yâre beñzemez
Bîhûde levh-i mâhı hemân çarḫ ḳâreler

5 Târâce virdi ḳâfile-i ṣabr u hûşumı
Düzdîde ġamzeler o ḥarâmî naẓâreler

6 Yâd-ı lebiyle oldı göñül mest-i ser-girân
Râz-ı derûnı ḫavfüm odur âşikâreler

7 Te'ṡîr-i sûz-ı ^c^aşḳla ẓann itme eşk-i germ
Yer yer döküldi dîde-i terden şerâreler

8 Bahs-i miyân-ı yârde oldukca kâl ü kıyl
Elbette hançeri girüp ortaya areler

9 Neydi felekde tali^c-i fîrûz ey Nazîm
Nâ-mihribânluk itmeseler mâh-pâreler

60

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fa i lâ tün / Fe i lün

1 Bülbülüm bir güle kim şevkumı efzûn eyler
Hasret-i la^cl-i lebi gonçeyi dil-hûn eyler

2 Nutka gelse leb-i Şîrînler olur Ferhâdı
Zülf-i ham-der-hamı Leylâları Mecnûn eyler

3 Ola meşşâta degül gâliye vü gâze hacil
Reng-i sahbâ o ruh-ı âli ki gül-gûn eyler

4 ^cAklumı zâ'il ider kâmet-i yâre baksam
Baña bu hâleti bir mısra^c-ı mevzûn eyler

5 Câdû-yı çeşmi komaz derdümi takrîre mecâl
Zülfi bağlar dilümi gamzesi efsûn eyler

6 Yire geçsün dilerüm beyder-i kâlâ-yı visâl
Mâl-ı Kârûn elüne geçse de medyûn eyler

7 Dili bir ^cahd-şiken yâre düşürdüm ki Nazîm
Beni hep va^cde-i ferdâ ile memnûn eyler

61

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Dehân-ı yârden ol kim recâ-yı ḥarf-i nâz eyler
Teninde her ser-i mûyın zebân-ı ṣad-niyâz eyler

2 Ne ẕilletden ne miḥnetden ne ġamdan iḥtirâz eyler
Umûrın ol ki tefvîż-i Cenâb-ı Kârsâz eyler

3 İder ḫûn-girye mînâ-veş olur ᶜacz ile ser-der-pîş
Külâh-ı naḫvet ol maġrûrı kim gerden-firâz eyler

4 Çemen-pîrâ-yı ᶜaşḳ u bâġbân-ı şevḳ u bîhûşı
Gül-i taḥḳîḳi zîb-i ceyb ü destâr-ı mecâz eyler

5 Ḫulâṣa çâre yoḳ bend-i girih-gîr-i muḥabbetden
Dil-i maḫmûrı der-zencîr-i gîsû-yı Ayâz eyler

6 Ḫaṭ-âver olmadukca vâḳıf olmaz ḥâl-i ᶜuşşâḳa
O ser-germ-i ġurûrı ṣabr-ı ᶜâşıḳ dil-nüvâz eyler

7 O şemᶜ-i ḥüsni yâd itdükce ednâ şuᶜle-i âhum
Dil-i pervâneye taᶜlîm-i ṣad sûz ü güdâz eyler

8 O şûḫa gûne gûne fikr ider aḥvâlin iᶜlâma
Dil-i şeydâ ḫayâlinde bile ifşâ-yı râz eyler

9 İder siḥr-i ḥelâl eşᶜârın ol kim tabᶜ-ı saḥḥârı
Bu resme peyrevî-i sırr-ı efsân-ı ṭırâz eyler

10 Bu minvâl üzre nessâç-ı süḫan elfâẓ u maᶜnâya
Naẓmâ ḥaḳ budur kim târ u pûd imtiyâz eyler

62

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe û lün

1 Derdüñ dimeseñ kimseye mağrûr ṣanurlar
Söylerseñ eger ḥavṣaladan dûr ṣanurlar

2 Ṣahbâ-keş-i meyḫâne-i vîrân-ı ġurûrı
Bu bezm-i ḫarâbâtda ma^c^mûr ṣanurlar

3 Eşk-i terümi sûz-ı derûn eyledi mevvâc
Çeşm ü dili ṭûfânla tennûr ṣanurlar

4 Lebrîz ideli nûr-ı ruḫuñ çeşmümi cânâ
Ḫurşîd ile âyîne-i billûr ṣanurlar

5 Zîr-i ser-i zülfinde o ruḫsârı görenler
Gûyâ şeb-i Ḳadr içre doğan nûr ṣanurlar

6 Bî-sâğar u ṣahbâ beni mest itdi nigâhuñ
Âñsam leb-i mey-gûnuñı maḫmûr ṣanurlar

7 Tesḫîr-i dile la^c^lüñ olup mühr-i Süleymân
Ḫaṭṭ-ı leb-i şekker-şikenüñ mûr ṣanurlar

8 Kûyuñda görüp cilve-i nâz ile ḫırâmân
Firdevs-i berîn içre olan ḥûr ṣanurlar

9 Fâş eyleyüp esrârını mi^c^râcını buldı
Zülfüñde dili dârda Manṣûr ṣanurlar

10 Dîdâruña dîvâne geçen kec-naẓar anı
Küstâḫ nigâh eylese mağdûr ṣanurlar

11 Naḳdîne-i güftâr-ı Naẓîm olmada îs̱âr
Hem-yânçe-i endîşeyi memhûr ṣanurlar

63

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Ol kim revâcgâh-ı rızâya dühûl ider
Sûd ü ziyân bûd ü nebûdı kabûl ider

2 Hıżr u Mesîh-meşreb olan zinde-dillerün
Cân gibi nutkı mürde-dilâna hulûl ider

3 İnsân odur ki hulkı ide dôst düşmeni
Dünyâyı lutfla kişi kendüye kul ider

4 Keşt-i emelde ber-zede-dâmân-ı sa^{c}y olan
Dest-i ümîdi sünbüle-çîn-i huşûl ider

5 Çıkmaz hudûd-ı dâ'ireden çarh çenberi
Âyîn-i devre şanma felek bî-uşûl ider

6 ^{c}Akl ü şekîbe yol görinür sû-be-sû kaçan
Sulţân-ı ^{c}aşk şehr-i vücûda nüzûl ider

7 Takdîre rabţ-ı kalb iden âzâde-hâţırı
İzzet ne şâd-kâm ne zillet melûl ider

8 Bâr-ı girân-ı gurbete ţâkat muhâl iken
Ġayret Nazîm mûr-ı żaCîfi hamûl ider

64

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Murġ-ı niyâze nale ki bâl-i eger virür
Elbette âb ü dânesini eşk-i ter virür

2 Mûy-ı sefîd ᶜârifi şeb-zindedâr ider
Bîdâre feyż ü ḥâleti vaḳt-i seḥer virür

3 Bulsa ᶜaceb mi zîb ser-engüşt-i her müjem
Reng-i ḫayâli hep aña ḫûn-ı ciger virür

4 Demsâz olur ṣadâña ḳıyâs itme kûhsâr
Guş eyle ᶜibret al saña senden ḫaber virür

5 Virmez dil-i ḥamûle keder ḥarf-i ᶜayb-cû
Ḥâşâ ki ṣanma baḥr-ı muḥîṭ żarar virür

6 Nahl-i bülend-i ᶜaşḳ-ı bahârı mecâzdur
Feyż-i kemâli gör ki ḥaḳîḳat s̱emer virür

7 ᶜUşşâḳa ḥüsni deñli ider cevri dilberân
Elbette bâde keyfi ḳadar derd-i ser virür

8 Feyż-i hevâ-yı bâğçe-i kûy-ı dilîrân
Tasvîr-i murğa ḫâṣṣa-i bâl ü per virür

9 Yârüñ ḫayâl-i ḫâline çün merdüm-i dü-çeşm
ᶜÂşıḳ Naẓîm dîde-i cânında yer virür

65

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 O dil ki ne ğam u endûh u ne melâl ṭutar
Elinde gül gibi câm-ı şarâb-ı âl ṭutar

2 Müdâm gül gibi zerrîn ḳadeḥle ᶜişret ider
O derd-nûş ki destinde bir sifâl ṭutar

3 ^{c}Aceb mi bülbüle tercîḥ olursa pervâne
Bu sûz ile anı ḳâl ehli ehl-i ḥâl ṭutar

4 Ṣaḥîfe-i güli pür-nuḳaṭ eylemiş şebnem
Çemende bülbül-i şeydâ meger ki fâl ṭutar

5 Feżâ-yı hecri geçen sa^{c}y-ı pây-ı himmetle
Ṣafâ ile ṭaraf-ı Ka^{c}be-i viṣâl ṭutar

6 Dil-i ża^{c}îfümi şimdi esîr-i zülfi iden
Zihî şikâr ki murġı şikeste-bâl ṭutar

7 Ne denli bezl ü nigâr itse artar eksilmez
O kim Naẓîm gibi manṣıb-ı kemâl ṭutar

66

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Kebûter-i dili ne hîle vü ne âl ṭutar
O dâm-ı zülfle o dâne dâne ḫâl ṭutar

2 O serv-i nâzı büyütdüm zemîn-i sînemde
Aceb midür yerini sevse bir nihâl ṭutar

3 Semend-i ^{c}işveye binse o şehsüvâr-ı ḥüsn
Rikâb-ı nâzını ḫorşîd öper hilâl ṭutar

4 O âhuvâne nigehle dü-çeşm-i ṣayyâdı
Alup kemendine her biri bir ġazâl ṭutar

5 İdüp ḥicâb o dü-ruḫdan ^{c}iẕârına her gül
Hezâr şerm ile bir al dest-mâl ṭutar

6 ^{c}İlâcı şerbet-i rummân-ı la^{c}l-i dilberdür
Ne dem ki ḫaste-i hecri teb-i melâl ṭutar

7 Virür Naẓîm gibi silk-i dürr-i naẓma niẓâm
Elinde böyle o kim bir dizi le'âl ṭutar

67

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Yârüñ ki çeşmi hışmla şemşîr kîn ṭutar
Âşûbgâh-ı fitneyi âh u enîn ṭutar

2 Dilber kemend-i zülfini kim çîn çîn ṭutar
Her bir h̲amında bir dil-i ẓâr u ḥazîn ṭutar

3 Gîsû-yı ᶜanberînin idüp deste deste bend
İki elinde iki demed yâsemîn ṭutar

4 Setr eyleyüp ruh̲ın o büt-i deyr-i behcetüñ
Zülf-i siyâhı kâfir iken gizli dîn tutar

5 Zîr-i külâhda ḥaẕer ey dil o ṭurreden
Sulṭân-ı ḥüsn leşkerini der-kemîn ṭutar

6 Bir bûse luṭfına ḳasem itmişdi virmedi
Olsun hele h̲aṭṭ-âver o şûh̲ı yemîn ṭutar

7 Evṣâf-ı kâkülinde bu efsûn-ı naẓm ile
Dilber Naẓîmi şâᶜir-i siḥr-âferîn tutar

68

Mef û lü / Fâ i lâ tün / Mef û lü / Fâ i lâ tün

1 Ol ṭurre nâfe-i Çîn ol h̲aṭṭ u h̲âl-i ᶜanber
Her deste deste kâkül bir destmâl-i ᶜanber

2 ^{c}Itr-ı gül-i ruẖından bir nefha şemm ideydi
Bâġa nis̠âr iderdi bâd-ı şimâl-i ^{c}anber

3 Dil-ẖûn-ı eşk-i ẖâli nâfende habbe-i müşg
Efsûn-ı kâküliyle âşüfte ḥâl-i ^{c}anber

4 La^{c}lindeki o renge yâḳût-ı nâb uymaz
Rûyındaki o zülfe olmaz mis̠âl ^{c}anber

5 Ḥayrân-ı çeşm-i mesti bir ẖâksâr âhû
Müşgîn ẖaṭ-ı ġamından bir pâymâl ^{c}anber

6 Oldı Naẓîm vaṣf-ı ẖâl ü ẖaṭıyla yârüñ
Naẓmum ^{c}abîr-i ẖoş-bû bu ẖoş maḳâl ^{c}anber

69

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Düşmen-i ehl-i hüner olma ḥaẕer
Düşmenüñ olsa daẖi ehl-i hüner

2 ^{c}Aybuña kimse naẓar itmez iken
^{c}Aybına kimselerüñ itme naẓar

3 Her kime ^{c}ucb ile iderse nigâh
Ol göz olur başuña ^{c}ayn-ı naẓar

4 Ḥaḳ sözi gûş idicek eyle ḳabûl
Ḳavlüme ḳâ'il iseñ ey dil eger

5 Nâle-i ehl-i dili alma ṣaḳın
Ḳalbüñe ṭaş ise de eyler eṯer

6 Dost kim ebleh ola terk it anı
Düşmenüñ ᶜâḳıl ise çekme keder

7 Vuṣlat-ı yâre ere çâre Naẓîm
Böylece olsa saña dârû-yı ter

70

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe û lün

1 Mâdâm ola tîġ-ı nigehüñ böyle ser-endâz
Bir ḥamlede biñ ᶜâşıḳı eyler siper-endâz

2 Kuḥl eyleye her ẕerresini dîde-i ḫurşîd
Pâmâl-i ser-i kûyuña olsañ naẓar-endâz

3 Ḥaḳḳâ ki aña ẓıll-ı hümâ bâr-ı girândur
Bir bî-dile kim zülfüñ ola sâye-ber-endâz

4 Çarḫuñ geçe peykânı ṭoḳuz ḳat siperinden
Ḳullâb-ı ḳażâ kim ola tîr-i ḳader-endâz

5 Bendergeh-i maᶜnîde bu minvâl süḫanle
Var ise Naẓîm az bulınur böyle per-endâz

71

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Dil bezm-i yâre maḥrem iken dûrdur henüz
Mest-i mey-i viṣâl idi maḫmurdur henüz

2 Meyl itdügüm bilindi hilâl ebruvânına
Mihrüm o mâha gün gibi meşhûrdur henüz

3 Olsa ^{c}aceb mi h̲aṭṭ ile ma^{c}zûl ^{c}âḳıbet
Nev-devletân-ı ḥüsn ki mağrûrdur henüz

4 Dîvâne eyledi dili sevdâ-yı zülf-i yâr
H̲alṭ-ı kelâm iderse de ma^{c}z̲ûrdur henüz

5 Gül h̲andeye tebessüme âmâde ġonçeler
Bülbül şeṭâret eyle ki destûrdur henüz

6 Güftârı âşikâre nühüfte dehân-ı yâr
Mebz̲ûl naḳdi kîsesi memhundur henüz

7 Ehl-i niyâze gelmez açılmaz o ġonçe-leb
Sermest-i nâz iken yine mestûrdur henüz

8 Yaḳsa nola fürûġı süveydâ-yı ḳalbümi
Ḥüsni ile dil ki mihrle bellüdür henüz

9 Memlû yine cevâhiri dehre nis̲âr iken
Ṭab^{c}um ^{c}aceb h̲azîneye gencûrdur henüz

10 Olmaz melûl ^{c}âḳıbet-endîş-i bezm-i dehr
Zehrâb-ı ġuṣṣa çekse de mesrûrdur henüz

11 Sâz-ı niyâzı diñlemeyen ser-girân-ı nâz
Mıżrâb-ı ^{c}aşḳa kâse-i ṭanbûrdur henüz

12 Sîr olmayan nevâl-i Süleymân ile teni
Zîr-i zemînde mâ-ḥażarı mûrdur henüz

13 Âbâd olur Naẓîm h̲arâbâta ^{c}azm iden
^{c}Âlem yıḳılsa mey-gede ma^{c}mûrdur henüz

72

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 ᶜÂlem oldı yıḳılup mey-gede âsûde henüz
Yine mestânelerüñ serleri zânûda henüz

2 Sâġar-ı meyde ḳıyâs itme görüp şekl-i ḥabâb
Yelkeni zevraḳ-ı câm-ı ṭarabuñ ṣuda henüz

3 Dergeh-i pîr-i muġân ḫâk ile yeksân oldı
Yine mey-ḫᵛâreler ol ḫâke cebîn sûda henüz

4 ᶜÂlemi mest-i ḫarâb itmededür bâde-i ᶜaşk
Çekilür câm-ı şarâbuñ adı bîhûde henüz

5 Yâre bîgâne gönül nâmı velî maḥrem-i râz
Gürg-i Yûsuf nederîde dehen âlûde henüz

6 Dîdeden naḳş-ı ruḫı aşk ile olmaz zâ'il
ᶜAks-i âb eyleyemez âyînede sûde henüz

7 Râm olup sînede ârâm-ı dil ü cânum ola
Şâhbâz-ı hazarun bir gözi âhûda henüz

8 Cism-i dilber o ḳadar tâze vü terdür ki Naẓîm
Aña terlükde ḳıyâs olmaya pâlûde henüz

73

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe û lün

1 Dildârı hat-âver görüp âh itmege degmez
Âyîne-i horşîdi siyâh itmege degmez

2 Bî-gâliyedür zîver-i gülgûn-ı hayâdan
Ruhsâre-i hûbâne nigâh itmege degmez

3 Meyl-i zekanı âb-ı ruhun hâke dökerken
Delv-i dili üftâde-i çâh itmege degmez

4 Cûyende olup hâk-i ser-i kûy-ı bütânı
Pây-ı dili âzürde-i râh itmege degmez

5 Nîreng-i mey-i âl virür reng-i hacâlet
Derd-i seni fikr olsa günâh itmege degmez

6 Şâh-ı emele sıklet iken bâr-ı temennâ
Nahl-i kadd-i ümmîdi dü-tâ itmege degmez

7 Olmazsa eger râh-nümâ Hızr-ı hakîkat
Deryâ-yı mecâzîde şinâh itmege degmez

8 Meyl itme ser-i zülf-i girih-gîre Nazîmâ
Hâl-i dil-i şeydâyı tebâh itmege degmez

74

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 [c]Ukâb-ı dil hümâ-yı evc-i pervâzı salındırmaz
Per açsa pençesinde degme şehbâzı salındırmaz

2 Aña ᶜâşıḳ dimem kim seyr-i bâğ u gülşen itdükce
Yanında bir sehî serv-i ser-efrâzı ṣalındırmaz

3 Nesîm-i âh-ı pür-tâbum zamân olmaz ki dildâruñ
Dü-ruḫsârında ol zülf-i füsûn-sâzı ṣalındırmaz

4 Ḫam-ı fitrâk-i nâzında o ṣayyâd-ı kemân-ebrû
Maḥal yoḳdur ki bir naḫcîr-i mümtâzı ṣalındırmaz

5 Ser-i dâr-ı siyâsetgâh-ı ᶜaşḳında gün olmaz kim
Şeh-i ḥüsnüm nice ᶜuşşâḳ-ı ser-bâzı ṣalındırmaz

6 Çemende serv-i âzâdı ḫırâm itdükce mestâne
O nev-naḫl-i çemânuñ cünbüş-i nâzı ṣalındırmaz

7 Naẓîm-i pür-hüner dem yoḳ ki gûş-ı bikr-i maᶜnîde
Bu gûne bir kirâmı gevher-i râzı ṣalındırmaz

75

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Ḳatı bir ḫâṭır-ı mecmûᶜ perîşân olmaz
Var mı bir şemᶜ ki ḫandân ola giryân olmaz

2 Şâm-ı hicrân idügi ᶜâḳıbet-i ṣubḥ-ı viṣâl
Bize ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı cânân gibi bürhân olmaz

3 Nola her mâlik-i dînâr ᶜazîz olmaz ise
Nâmı her Yûsuf olan Yûsuf-ı Kenᶜân olmaz

4 Gûy-ı hurşîd-veş irmez seri eflâke o kim
ᶜArsa-i ᶜaşkda seyli hûr-ı çevgân olmaz

5 ᶜAşk-ı mülk-i dili aldı yüri ey sabr u şekîb
Bir vilâyetde bilürsin iki sultân olmaz

6 Dem mi var tâᶜat-ı ᶜaşkuñda idüp hûn-girye
Eşkimüñ katreleri sübha-i mercân olmaz

7 Nice kandîl ser-i hâk-i mezârum olsun
Tende her dâğ ki derdüñle fürûzân olmaz

8 Dembedem ğarka-be-hûn olsa dil ü dîde nola
Hicr-i laᶜlüñle senüñ kûşe mi var kan olmaz

9 Dil-i pür-şûr senüñ kalbüñe girse yiridür
Kim ki kân-ı güher olmaz güher-i kân olmaz

10 Hatt-ı sebzüñ nola sîrâb-ı lebüñ olsa henüz
Hızr içün vâsıta-i çeşme-i hayvân olmaz

11 Tîğ-ı elmâs-ı hünerdür sühan-ı pâk-ı Nazîm
Hâsidüñ redd ü kabûli aña sûhân olmaz

76

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Bir ser-âmed dilber-i Leylî-veşüñ Mecnûnuyuz
Kim şikenc-i zülfinüñ her târınuñ mahbûnıyuz

2 Mağzdur bâdâm-ı zencîrinde çeşm-i âhuvân
Öyle şayyâduñ esîr-i zülf-i pür-efsûnıyuz

3 Pây-ı nâzında olup bir nev-resüñ hâk-i niyâz
Sâye-perverd-i nihâl-i ķâmet-i mevzûnıyuz

4 Zahm peykân ğonce çâk sîne güldür lâle dâğ
Bâğ-ı ᶜaşkuñ mazhar-ı ezhâr-ı gûnâgûnıyuz

5 Sîne-i pür-dâğumuzda cây-ı ahker ķalmadı
Biz bu deştüñ bağrı yanmış lâle-i dil-hûnıyuz

6 Teşnesin mevc-i şarâb-ı nâz ile sîrâb ider
Dilberüñ ğarķ-ı zülâl-i vaᶜde-i kemmûnıyuz

7 Feyż alur işrâķıyân-ı şevķ bî-câm u sebû
Bir hum-ı şahbâ-yı derd-i ᶜaşķ Eflâţûnıyuz

8 Mey-fürûş-ı rızķ u dükkân-ı riyânuñ ey Nazîm
Ne mey-i nâbı gerek ne mâ'il-i maᶜcûnıyuz

77

Me fâ i lûn / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Nihânî ol büt-i şîrîn-sühanla söyleşirüz
Lisân-ı ḥâl-i dili biz bilenle söyleşirüz

2 ᶜAceb mi bir gül içün zahm-ı hârını çekseñ
Zamân ola bu çemende dikenle söyleşirüz

3 Feżâ vü kûhe düşürdükce reh-güzârumuzı
Revân-ı Ḳays u dil-i Kûh-kenle söyleşirüz

4 Egerçi h̲âk-i niyâzuz o nah̲l-i nâze velî
Raḳîb ile yine tîğ u kefenle söyleşirüz

5 Eser nesîm-i h̲azân bâğ-ı ḥüsne âh̲ir-i kâr
O gül-ᶜiz̲âr u o ğonce-dehenle söyleşirüz

6 Görüp o âyîne-ruh̲sârı hem-zebân oluruz
Müdâm ṭûṭî-i şekker-şikenle söyleşirüz

7 Girerse dâmen-i nâzı kef-i niyâz-ı dile
Naẓîm o Yûsuf-ı gül-pîrehenle söyleşirüz

78

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Bu rûzgârda ẓann itme h̲âk-râhuz biz
Sevâd-ı bâṣıra-i âftâb u mâhuz biz

2 Ne minnet ü mey ü sâḳî ne bîm-i renc-i h̲umâr
Piyâle-nûş-ı ṭarabgâh-ı intibâhuz biz

3 Ğulâm-ı h̲alḳa-be-gûş-ı der-i şeh-i ᶜaşḳuz
Ne mîr-i şehr ne dervîş-i h̲ânḳâhuz biz

4 Mecâz-ı ḥâline itme naẓar ḥaḳîḳate baḳ
Gedâ-yı ᶜaşḳ velî dehre pâdişâhuz biz

5 H̲ayâl-i ebrû-yı dildâr ile nizâr olalı
Hilâl-i ᶜıyd gibi şimdi naẓragâhuz biz

6 O nahl-i râst-kadün sâyesinde hoş geçerüz
Fütâde-i kadem-i yâr-i kec-külâhuz biz

7 Nola o kaşları yâ itse sînemüz çü nâl
Delik delik hedef-i nâvek-i nigâhuz biz

8 Muhabbet itdügümüzdür o şûha cevre sebeb
Ğarîbdür ki ne mücrim ne bî-günâhuz biz

9 Ne vechle varuruz bârigâh-ı Hakka Nazîm
Misâl-i nâme-i a^{c}mâl rû-siyâhuz biz

79

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Var mı bir ruhsâr kâkülsüz hat-ı jengârsız
Mârsız gencîne olmaz gül bulınmaz hârsız

2 Ru'yeti tercîh ider ^{c}âşık safâ-yı vuslata
Cennet ey dil âdeme zindân olur dîdârsız

3 Seyr idüp âyîne-i ruhsârını gûyâ olur
Tûtî-i dil söylemez yâr-ı şeker-güftârsız

4 Bâğ-ı kûyından cüdâ seyr-i gülistân eylesem
Her gül-i sad berg olur bir dâğ-ı hasret yârsız

5 Perde-i çeşm-i dile nakş-ı hayâl-i yâr iden
Eyledi cân sohbetin cânânla ağyârsız

6 Hicr ile giryân olan handân-ı vasl-ı yâr olur
Bülbüli gülzâre mahrem eylemez gülzârsız

7 Pâdişâh-ı ᶜaşk teşrîf itmeyelden ey Nazîm
Kaldı vîrân tahtgâh-ı şehr-i dil miᶜmârsız

80

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe û lün

1 Cevrüñ ki senüñ ey şeh-i bîdâd dükenmez
Her kûşede senden saña feryâd dükenmez

2 Bîhûde şümâr itme figâr-ı ser-i tîguñ
Kırsañ dahi ey ġamze-i cellâd dükenmez

3 Cânâ seni tenhâ bulamam bûs ü kenâre
Dünyâ dükenirse yine hussâd dükenmez

4 Çeşmüm dil-i şeydâdan alur hûn-ı sirişki
Sarf itse demâdem nola îrâd dükenmez

5 Sebt olsa eger mücmeli mecmûᶜa-i dehre
Tafsîl-i ġam-ı hâtır-ı nâ-şâd dükenmez

6 Ey semt-i mecâzîde olan sâlik-i tahkîk
Ol bâdiyeyi himmet irşâd dükenmez

7 Bezl eyle Nazîmâ güher-i nazmı cihâna
Genc-i hikem ü feyz-i Hudâ-dâd dükenmez

81

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Bilmeyen ġussa-i imrûz ile ferdâne imiş
ᶜAklı ferdâya salan tıfl ile dîvâne imiş

2 Genc-i ma^c^mûre-i ^c^irfân olanuñ bâṭınḍa
Ẓâhiri ḫâṭır-ı ^c^âşıḳ gibi vîrâne imiş

3 Bî-mey ü muṭrib ü sâḳî ṣaff-ı rindân-ı ġamuñ
Sînesi mey-gede dâġ-ı dili peymâne imiş

4 Ṣabr iden ḫâr-ı ġam u nâr-ı firâḳ-ı yâre
Güline bülbül imiş şem^c^ine pervâne imiş

5 Yiridür cilvegeh-i ^c^aks-i ruḫ-ı yâr olsa
Çeşm-i cân hâne-i âyîne-i cânâne imiş

6 Serv o ḳadd lâle o ḫad ġonce o leb gül o ^c^iẕâr
Bâġ-ı ḥüsn içre o ḫaṭ sebze-i bîgâne imiş

7 Neş'esi tevbe virür derd-i ḫumâr-ı hicre
O ki ṣahbâ-yı leb-i yâr ile mestâne imiş

8 Bir siyeh-çerdeye düşdi dil-i sevdâ-zede kim
Ḫâl-i ruḫsârı gibi fitnede bir dâne imiş

9 O ruḫ-ı pâke o gîsûya nigâh eyleyenüñ
Çeşmi mir'ât Naẓîmâ müjesi şâne imiş

82

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Yârüñ dehânı vân gibi gözden nihân imiş
Cân-ı cihân u merkez-i cân ol dehân imiş

2 Bârîk o denli kim kemeri mû-miyânınuñ
Âġûş ṭavḳ dîde-i mîm miyân imiş

3 Sînemde ṣaḳlasam nola cânum gibi henüz
Cism-i laṭîf-i yâr ki ser-cümle cân imiş

4 Her dâġ-ı sîne oldı fürûzân bir âftâb
Mihrüm o mâh-pâreye günden ᶜıyân imiş

5 Derd-i derûn-ı şerḥe ne ḥâcet ki ᶜâşıḳuñ
Her bir nigâhı râz-ı dile tercemân imiş

6 Ol ẕevḳler o cilveler ol hây u hûylar
Hep geldi geçdi ey dil o da bir zamân imiş

7 Ṣûretde noḳṭadur dil-i şeydâ Naẓîm 'lîk
Maᶜnîde ders-ḫâne-i kevn ü mekân imiş

83

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Büyütdüm bâġ-ı sînemde olup dâmen-keşân serkeş
Bülend olduḳca ḳaddi oldı ol serv-i revân serkeş

2 Fiġânum göklere çıḳdı ne ṭâliᶜdür ki gûş itmez
Fiġânum gibi oldı ol meh-i nâ-mihribân serkeş

3 Döker âb-ı ruḫın ḫâke mis̱âl-i mihr-i ᶜâlem-tâb
Ġurûr-ı ḥüsn ile olduḳca her şûḫ-ı cihân serkeş

4 İder şehr-i dil-i ᶜuşşâḳı ṣanma her biri ġâret
Gözi tatarlarda yaḫşı mûnisdür yaman serkeş

5 Olur elbette bir gün cilvegâhı menzil-i maḳṣûd
Naẓîmâ olmasun tek tevsen-i baḫtuñ hemân serkeş

84

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fa i lün

1 Ey gül-ᶜizâr u ġonce-fem ü lâle-ḫad yetiş
Oldum zebûn-ı pister-i hicrüñ meded yetiş

2 Feryâdı çıḳmadan göge pâmâl-i ᶜaşḳuñuñ
Reftâr-ı naz ile yetiş ey serv-ḳad yetiş

3 Ḳaldı miyân-ı redd ü ḳabûlüñde fülk-i dil
Girdâba çekmeden anı bu cezr ü med yetiş

4 Ye'cûc-i ġam ṣafâ-yı viṣâlüñle defᶜ olur
Mâ-beynümüzde hicr ile çekdürme sed yetiş

5 Cân-ber-leb olmadan göreyüm bir nefes seni
Ey vech-i pâki âyine-i bî-nemed yetiş

6 Ser-menzil-i murâda yüri himmet ile var
Eyler ẓuhûr her ne ise nîk ü bed yetiş

7 Sönsün Naẓîmüñ âteşi âb-ı viṣâlle
Yansun dil-i raḳîbde nâr-ı ḥased yetiş

85

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Gül-i rûyı olup ḫûy-gerde yârün jâledâr olmış
Leb-i rengîni tâb-ı bâdeden tebḫâledâr olmış

2 Ḫadd-i gülgûnını ṣandum görüp bir âl kâġıdla
Kenâr-ı ṣafḥa-i ruḫsâresi vaṣṣâledâr olmış

3 Nice bârân-ı eşk-i dîde-i ᶜâşık nisâr olmaz
Hat-ı müşgîn ile ol mâh-talᶜat hâledâr olmış

4 Nola hâl-i dem-i ebrûsı dil mülkin harâb itse
Sipihr-i hüsne gûyâ ahter-i dünbâledâr olmış

5 Nazîmâ şâm-ı vuslatda geçen demler hayâliyle
Kenâr-ı dîde hûn pergâledâr olmış

86

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Açılmış lâle vü güller semenler sebze-zâr olmış
Yitişmiş otları gülşende bülbüllller hezâr olmış

2 Gülâb-efşân olup şebnem yine ruhsâr-ı ezhârı
Uyanmış her şükûfe hâbdan subh-ı bahâr olmış

3 Leb-i cûda görüp zann eyledüm serv-i ser-âzâdı
Yine bir ᶜâşık-ı dîdâre dilber der-kenâr olmış

4 Benefşe sahn-ı gülşende dimâğ-âşüfte-i sevdâ
Dağıtmış kâkülin sünbül perîşân-rûzgâr olmış

5 Gezer zencîr-i emvâcıyla düşmiş kûh-ı sahrâya
Benüm dîvâne gönlüm gibi cûlar bî-karâr olmış

6 Semen serve sarılmış bîd merzân çeşm-i nergis mest
Çemende âteş-i ğayret derûn-sûz-ı çenâr olmış

7 Degül yer yer habâb-ı âb ey dil sûz-ı tâbından
Leb-i cû heybet-i dîdâr ile tebhâledâr olmış

8 Ṣabâ ṣâḳî sebû ġonce müretteb meclis-i gülşen
Yine her gül birer zerrîn ḳadeḥle âşikâr olmış

9 Kemâlin mîve-i şi^c r-i terün̄ bulmış Naẓîm el-ḥaḳ
Riyâż-ı nazmun̄a gûyâ ki ẖâmen̄ âb-yâr olmış

87

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 H̱am-ı zülf-i siyâhı çîn çîn olmış şikenlenmiş
H̱aṭâ itmem disem ẖâl-i ruẖı müşg-i H̱otenlenmiş

2 Yine bir iş çıḳarmış sûzen-i müjgânı Mecnûnun̄
Meger ṣaḥrâda pây-ı nâfe-i Leylî dikenlenmiş

3 Vücûdın dâġlarla raẖnedâr itmiş dil-i şeydâ
Leb-i Şîrîni yâdıyla o şûẖun̄ Kûh-kenlenmiş

4 Gice meclisde nûr inse maḥaldür üstine ḥaḳḳâ
Muḥabbet küştesidür şem^c-i kâfûrı kefenlenmiş

5 Ẓuhûr itmiş kühen meyẖânelerde tâze sâḳîler
Yine kûy-ı ẖarâbât ey dil-i vîrâne şenlenmiş

6 Ten-i billûrı fânûs içre gûyâ şem^c-i rûşendür
Çıḳup germâbeden ol sîm-ber kim pîrehenlenmiş

7 Nola peyrevlük itse bu zemîn-i dilkeşe ṭab^c ı
Naẓîm-i pür-hüner zîrâ ki her vâdîde fenlenmiş

88

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Gül-i ruhsârına yâd el dokunmış hayf ellenmiş
Miyânın kocdurup bâğ-ı visâl-i yâr bellenmiş

2 Yıkılmaz degme şûh-ı bî-vefânuñ seng-i cevriyle
Zemîn-i dilde bünyâd-ı vefâ muhkem temellenmiş

3 Yaraşmış levh-i hüsninde o zîbâ ebrû-yı zer-fâm
Berât-ı behcete tuğrâ-yı ğarrâdur ki hallenmiş

4 Açılmış ğonce güller başlamış feryâda bülbüller
Çemen ser-sebz ü hurrem gülşen-i ᶜâlem güzellenmiş

5 Per-i murğân degüldür âşiyân itdükde başında
Ser-i Mecnûn-ı şeydâ ᶜarsa-i ᶜaşk içre tellenmiş

6 Felekde bir meh-i nâ-mihribâna Müşterî olmış
Rakîb-i rû-siyâhuñ kevkeb-i bahtı Zuhallenmiş

7 Sun ey sâki şarâb-ı laᶜlüñ açılsun Nazîm-i zâr
Humâr-ı câm-ı hicrüñ derd-i ser virmiş kesellenmiş

89

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Göñlin o kim o zülf-i girih-gîre bağlamış
Şîr-i jeyânı hak bu ki zencîre bağlamış

2 Yârüñ esîr-i kâkülidür boynı baġlu dil
Ṣayyâddur kemendini naḫcîre baġlamış

3 Ehl-i niyâzı her nigeh-i nâzı dilberüñ
Bir nâmedür nezâket ile tîre baġlamış

4 Râm eyleyen o vaḥşî ġazâl-ı remîdeyi
Dâm-ı füsûnı ḫalḳa-i tesḫîre baġlamış

5 Bâġ-ı ruḫında zülfin idüp deste deste yâr
Bir nice ṣaçlı sünbüli bir yire baġlamış

6 Âşûbdan cihânı emîn eyleyen emîr
Ḥırz-ı emânı bâzû-yı şemşîri baġlamış

7 Teslîm idüp umûrını Ḥaḳḳa Nâẓım-i zâr
Ser-rişte-i irâdeti taḳdîre baġlamış

90

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

Bî-kederdür kîneden olsa ᶜaceb mi sîne ṣâf
1 Jengden ᶜârî olınca gösterür âyîne ṣâf

2 Mâsivâ âlâyişinden tâ ki taṭhîr olmaya
Eylemez ṣûfî derûn-ı tîreni peşmîne ṣâf

3 Rind-i Cem-meşreb nedür bilmez ḫumâr-ı ṣubḥ-dem
Derd-i ser virmez olınca bâde-i dûşîne ṣâf

4 Lücce-meşrebdür bulınmaz ᶜârif-i rûşen-derûn
Ḥarf-i ṭaᶜn-ı ᶜayb-cu tekdîr iderken yine ṣâf

5 Her ne söylerse o lebler ᶜâşıka ilhâm olur
Şâfdur cânâ derûn-ı ᶜâşık-ı dîrîne şâf

6 Dürdî-i şahbâ gibi ayakda kalurdı müdâm
Olmasaydı çün cenâb-ı mey dil-i bî-kine şâf

7 Kıtᶜa-i yâkût-ı nazmuñ gibi olmaz ey Nazîm
Böyle âb u tâb ile bir gevher-i gencîne şâf

91

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Dükenmeye kadinüñ vasfı tâ kıyâmete dek
Bir âyetinden eger söylesem nihâyete dek

2 Cinân-ı kûyine cânânuñ itdi cânı revân
İrem visâle diyen gitdi bâğ-ı cennete dek

3 Kalurdı zulmet-i sevdâ-yı kâkülinde gönül
Çıkardı Hızr-ı hatı serhad-i selâmete dek

4 Ġubâr-ı dergehini kuhl-i çeşm-i cân idelüm
Gel ey göñül gidelüm âsitân-ı hazrete dek

5 Nazîm ola ᶜadedi neml ü remlden efzûn
Dürûd-ı rûh-ı revânı kıyâm-ı sâᶜate dek

92

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe û lün

1 Evvel seni sevmem dir idüñ şimdi ne dirsüñ
ᶜÂşık baña ᶜâlem dir idüñ şimdi ne dirsüñ

2 La^c^l-i lebüñle teşne olan haste-i ^c^aşka
Hattuñ yoğ iken em dir idüñ şimdi ne dirsüñ

3 Ağyâre yiter ruhsat-ı güftâr didükce
Esrârume mahrem dir idüñ şimdi ne dirsüñ

4 Ruhsâruña karşu gözümüñ yaşı akarken
Hurşîd ile şebnem dir idüñ şimdi ne dirsüñ

5 Cân nakdinedür kâle-i vaslum diyü cânâ
^c^Uşşâka mukaddem dir idüñ şimdi ne dirsüñ

6 Bir bûseyi biñ va^c^de-i ferdâya salarduñ
Anı dahi mübhem dir idüñ şimdi ne dirsüñ

7 Pervâne iken şem^c^üñe cân ile Nazîme
Dil-sûhte sersem dir idüñ şimdi ne dirsüñ

93

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Celî gördüm muhakkak hatt-ı reyhânî lebin yârüñ
Hat -ı Yâkûtı nesh itmiş nigîn-i la^c^l-i dildâruñ

2 Benefşe hat o fem gül-gonce sünbül zülf-i ^c^anber-bû
Açıl ey bülbül-i dil zevkin eyle bâğ-ı ruhsâruñ

3 Düşürmiş ^c^ar^c^ar u şimşâdı kühsâre sanevber-veş
Gönül düş yanına cûlar gibi ol serv-i reftâruñ

4 Biri şeb-zindedârıdur biri her rûz bîdârı
Kamer ol şâm-zülfüñ âftâb ol subh-dîdâruñ

5 Esîr-i dâmıdur gön̄lüm gibi cânum o gîsûnun̄
Perîşân-ḥâlidür ^{c}aḳlum gibi fikrüm o destârun̄

6 Tezerv ü kebk ḥayrânı ḫamûşı ṭûṭî-i gûyâ
O cünbüşle o reftârun̄ o ḫand ile o güftârun̄

7 Naẓîmâ sâḥirân-ı Bâbil-i ma^{c}nâyı lâl itdi
Füsûn-ı naẓm ile kilk-i beyân-ı ṭab^{c}-ı seḥḥârun̄

94

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Aldı ^{c}aḳlum yâr la^{c}l-i nâbı sâḳî Aḥmedün̄
Rûyumı zerd itdi fikr-i sîm-sâḳı Aḥmedün̄

2 Âteş-i dilden yine bir yer çerâĝân eyledüm
Lâlezâr itdi tenüm dâĝ-ı firâḳı Aḥmedün̄

3 Her ser-i mûyum olurdı bir zebân-ı ṣad-niyâz
Alsam âĝûşa miyânun̄ ittifâḳî Aḥmedün̄

4 Nergis-i şehlâsınun̄ dil-ḫastesi olsam nala
Cânuma kâr itdi derd-i iştiyâḳı Aḥmedün̄

5 Ḳande baḳsam cilve-güster ḥüsn-i ^{c}âlem-gîridür
Dîde kim dîdârına oldı mülâḳî Aḥmedün̄

6 La^{c}l-i şekker-bârı ol âyîne-i ruḫsâr ile
Ṭûṭî-i gûyâ ider ehl-i meẕâḳı Aḥmedün̄

7 Telḫ-kâm-ı hicri olmışken dil-i şeydâ Naẓîm
Leẕẕet-i vaṣlı dimâĝ-ı cânda bâḳî Aḥmedün̄

95

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe û lün

1 Bîdâr olalı subh-ı visâliyle Hüseynün
Gelmez gözüme h^v âb hayâliyle Hüseynün

2 Âteş-fiken-i harmen-i ârâm ü sükûndur
Gülgûn ruhı ^c ârız-ı âliyle Hüseynün

3 Her katre ola âb-ı hayâta ^c arak-ı şerm
Bahs itse leb-i la^c li zülâliyle Hüseynün

4 Hûbânı ser-efgende-i şerm eyledi hakkâ
Hulk-ı haseni hüsn-i cemâliyle Hüseynün

5 Hurşîd-güdâz olsa nola tal^c at-ı pâki
Bu bârika-i hüsn ü kemâliyle Hüseynün

6 Ser-levha-i ta^c lîm-i cünûn-ı dil ü cândur
Ruhsâr u cebîni hatt u hâliyle Hüseynün

7 Yirden göge dek olsa Nazîmâ nola farkı
Mâh-ı nevün ebrûsı hilâliyle Hüseynün

96

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Visâle nakd-i cân isterse cânân bende cân anun
Hemân cân istesün cânâne ey dil bende cânânun

2 Dil-i mecrûhumuz mânend-i şâne çâk çâk oldı
Ser-i zülf-i perîşânı ucından ol perî-şânun

3 Görince gitdi ᶜaḳlum bu cemâl ü ḥüsn ile ânı
Nola mecnûnı olsam bu cemâl ü ḥüsn ile ânuñ

4 Cihân maḥkûm-ı baḫt-ı zinde-i şeb-zindedârândur
Sikender sîr olurdı olsa baḫtı zindedârânuñ

5 Naẓîmâ vâḳıf-ı ḥâl-i rumûz-ı nüktedânân ol
Güvâh-ı hâlidür zîrâ rumûz nüktedânânuñ

97

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fê i lün

1 Cân nisâr itmek olurdı ser-i râhuñda senün
Ḳanlıdur nâmı ḳalur çeşm-i siyâhuñda senün

2 Naẓar it ᶜâşıḳuña rûz-ı cezâ lâyıḳ mı
Dest-i hasret ola dâmân-ı nigâhuñda senün

3 Kâkül-i ḫam-be-ḫamuñ ey gül-i nev-reste-i nâz
Ṣaçlı sünbül gibidür ṭarf-ı külâhuñda senün

4 Ḥaşre dek şerḥ idemez ẕevḳ-i viṣâli ey dil
Bir zebân olsa da her sebz-i giyâhuñda senüñ

5 Ḫâṭır-ı saḫtını nerm itmiş o bî-merḥametüñ
Nedür ey dil bu es̱er âteş-i âhuñda senüñ

6 ᶜÂşıḳa ṣubḥ u mesâ pertev-i râḥat yoḳ mu
Bilmem ey çarḫ ne var mihr ile mâhuñda senüñ

7 Ceẕb ider zerdî-i rûyuñ dil-i ḫûbânı Naẓîm
Ḥâlet-i seng-i riyâ var gibi kâhuñda senüñ

98

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 ᶜAzîmetüñ nereden böyle bî-nikâb senüñ
Ki mâhtâb-ı ruhuñ yakmış âftâb senüñ

2 O rûy-ı âli ᶜarak-riz idüp harâret-i mey
Gül-i cemâlini açmış bu âb ü tâb senüñ

3 Kulakdan itdi o hûnîn terânelerini mest
Demüñ ziyâde ola ey kâse-i rebâb senüñ

4 Elinde câm-ı safâ rind-i sâf-meşreb iken
Nedür bu ᶜukde derûnuñda ey habâb senüñ

5 Felekde sen de mi dûr olduñ âftâbuñdan
Bu denli giryeñe bâᶜis ne ey sehâb senüñ

6 Olursa ferş-i rehüñ basma merd iseñ ey dil
Eger ki atlas-ı çarh-ı pür-inkılâb senüñ

7 Elünden istemedüm dâne-gendümi bileli
Bu dikkatüñ niye ey çarh-ı âsiyâb senüñ

8 Dem-i su'âl şehâdet iderse her ᶜuzvuñ
Nazîm itdügüñe var mıdur cevâb senüñ

99

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Gelince çeşmine cânâ şarâb-ı nâb senüñ
Nigâh-ı nâzuñ ider ᶜâlemi harâb senüñ

2 Derûn-ı sînemi yaḳdı firâḳ-ı la^{c}l-i lebün̄
Ciger kebâbı benüm sâḳiyâ şarâb senün̄

3 Gehî miyânun̄ı ḳocdur gehî lebün̄ emdür
Vebâli var ise cânâ benüm s̲evâbı senün̄

4 Mey içme ġayr ile itme ^{c}iẕârun̄ı gül-reng
Ṣaḳın olur ruḫun̄a perde-i ḥicâb senün̄

5 Şarâb-ı ^{c}işveden ey ser-girân-ı sâġar-ı nâz
Nedür bu mertebe nergislerün̄de ḫ^{v}âb senün̄

6 Ṣaḥîfeler nice defter ola ḳalem dükene
Cefân̄ı bin̄de birin eylesem ḥisâb senün̄

7 Sevâd-ı ḫaṭṭı beyâż olmaz ol meh-i ḥüsnün̄
Naẓîm her süḫanun̄ olsa bir kitâb senün̄

100

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Bâde nûş itmiş o rûy-ı sâde olmış al-reng
Bâdeden ol ruḫ o ruḫdan bâde olmış al-reng

2 Ḫande-i nâz eylesün ol gül-^{c}iẕâr u ġonce-leb
Lâleler açılmaġa âmâde olmış al-reng

3 Fikr-i la^{c}li zâhide ol den̄li ḳan aġlatdı kim
Gûşe-i miḥrâbda seccâde olmış al-reng

4 Sürh-gûndur her ᶜarak tâb-ı ruhından gûyiyâ
Berg-i gülde şebnem-i üftâde olmış al-reng

5 İddiᶜâ-yı hüsn iderken seyr idüp yâri Nazîm
Şermden her dilber-i âzâde olmış al-reng

101

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Ġamzeñ itsün sînemi urdukca yâre çâk çâk
Bağrum olsun şerha şerha pâre pâre çâk çâk

2 Sûz-ı âhum eylemiş te'sîr kalb-i sahtıña
Âteş-i germiyle olmış seng-i hâre çâk çâk

3 Olmamak mümkin mi şemşîr-i müjeñle ey perî
Meyl ider diller nihân u âşikâre çâk çâk

4 Dest-i ġamzeñden halâs olsa girîbân-ı şekîb
Pençe-i müjgânuñ eyler var mı çâre çâk çâk

5 Sînem üzre yollar itse eşk-i hûnînüm nola
Seyl ider lâ-büd zemîni yâre yâre çâk çâk

6 ᶜÂşıka cây-ı selâmet ᶜaşk-ı şûr-engîzdür
Mevcden keştî olur çıksa kenâre çâk çâk

7 Gevher-i nazm-ı Nazîmi görmesün çeşm-i hasûd
Kıtᶜa-i elmâsı eyler bed-nezâre çâk çâk

102

Fâ i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 ᶜAḳluñuz var ise şerâba virün
Ẕerreyi nûr-ı âftâba virün

2 Çarḫı bir âh ile ḫarâba virüñ
Âteşi köhne âsiyâba virüñ

3 Girye-i dembedemle mestâne
Raḫt-ı ṣabr u şekîbi âba virüñ

4 Bülbüle gûşe-i gülistânı
Künc-i vîrâneyi ġurâba virüñ

5 Naḳd-i cânı su'âl idüp vaṣlın
O dehenden çıḳan cevâba virüñ

6 Ḫûn-ı dildür şerâb-ı ġamze-i yâr
Cigerüm çâk idüp kebâba virüñ

7 Bâdî-i ᶜişveyi mey-i nâzı
O iki çeşm-i nîm- ḫᵛâba virüñ

8 Gül-i ṣad berg jâledâr ise de
Câm-ı lebrîz-i pür-ḥabâba virüñ

9 Ḫᵛâb-ı râḥat olursa mâye-i rûḥ
Leb-i deryâda mâhtâba virüñ

10 Ġamden âzâd oluñ Naẓîm-âsâ
Varıñuz hep şerâb-ı nâba virüñ

103

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Gehî bir kurṣ gâhî bir dilim nân ile handân ol
Felekde mihr ü mâh-ı nev gibi mümtâz-ı devrân ol

2 Mey-i ṣâdînün encâmı humâr-ı ġamdur âhir-i kâr
Misâl-i şem^c-i meclis gâh handân gâh giryân ol

3 Dürr ü yâkûtunı ey dîde ey dil bezl ü ṣarf eyle
Sirişk-i terle hûnâb-ı cigerle baḥr olup kân ol

4 Peyâm-ı rûḥ-bahşun mürde diller eylesün iḥyâ
Mesîḥ-âsâ demâdem cân-ı ^câlem ^câlem-i cân ol

5 Dahi çâh-ı zenahdânından âzâd olmadun yârün
Yüri ey Yûsuf-ı dil kurtulursan Mıṣra sultân ol

6 Perîşândur dil-i mecmû^cumuz bend-i kemendinde
Dokun ey şâne zülf-i dilbere dest-i girîbân ol

7 Nazîm ol pençe-i hurşîde ^carż it maşrıḳ-ı sînen
Misâl-i ṣubḥ-ı ṣâdıḳ çâk-rîz-i ceyb ü dâmân ol

104

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Ne Cem ol ṭâlib-i câm-ı şerâb-ı bî-ġış ol
Tek hemân bir neşve taḥṣîl eyle de dürdî-keş ol

2 Menzil-i maḳṣûda aḳrânuñdan evvel sen yitiş
Pîş-revlükde mis̱âl-i tîr rûy-ı terkeş ol

3 Hem cihânı taḫt idüp hem merkezüñ bekle gönül
Gâh Ḳays u geh sipeh-ḫâne-nişîn Leylî-veş ol

4 Meşrebüñ olsun tevâżu^{c} kibr ü naḫvetden ḥaẕer
Âb-veş meyl eyle ḫâke ^{c}aks-i bâd u âteş ol

5 Laġziş-i ġaflet ider üftâde-i çâh-ı ^{c}adem
Sen gerek Rüstem gibi çâpük-süvâr-ı ebreş ol

6 ^{c}Ayşuñı telḫ itmesün dirseñ eger fikr-i vaṭan
Bir muvâfıḳ yâr ile var leẕẕet-i ġurbet-çeş ol

7 Merd-i meydân-ı hünerseñ esb-i ṭab^{c}uñla Naẓîm
Yekketâzân-ı süḫanle semt-i ma^{c}nâda eş ol

105

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe û lün

1 Mir'ât-ı muṣaffâ gibi pâkîze-ṣıfât ol
Lebrîz-i tecellî olup âyîne-i ẕât ol

2 Ẕevḳ eyle varup ṣoḥbetine ehl-i meẕâḳuñ
Gel bâri nebât olmaz iseñ çûb-ı nebât ol

3 Vaṣf eyle ḫaṭ-ı sebzini bûs it leb-i la^{c}lin
Ḫıżra buluşup hem-ḳadeh-i âb-ı ḥayât ol

4 Ġonce açılup oldı gül ârâyiş-i bâzâr
Bülbül ḳafes içre sen esîr-i neġamât ol

5 Ferzâne geçerseñ ne ḳadar naṭᶜ-ı cihânda
Saña bir oyun oynaya bu çarḫ ki mât ol

6 Dildârı görüp laᶜlini vaṣf eyle Naẓîmâ
Mir'âte baḳup ṭûṭî-i şîrîn-kelimât ol

106

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe û lün

1 Ḳadrüm ola ᶜâlî dir iseñ post-nişîn ol
Engüştere şâyân olan engüşt-i pesîn ol

2 Hemvâre olup tîġ-ı ḥamiyyetkeş-i aḥbâb
Mânend-i siper düşmene pür-çîn-i cebîn ol

3 Yeksân naẓar it mertebe-i evc ü ḥażîże
Ne ᶜizzet ile şâd ne ẕilletle ḥazîn ol

4 Âsûdelüġi şemᶜ ile fânûsdan öġren
Merdâne serüñ ḫırḳaya çek ġamden emîn ol

5 Pîş-i naẓar-ı ᶜârif-i dânâda sebük-rûḥ
Nâdâna velî kûh-ı girân gibi metîn ol

6 Elbette olur zîr-i zemîn cây-ı ḳarâruñ
İsterseñ eger pâdişeh-i rûy-ı zemîn ol

7 Bir ḥüsne nigâh eyle ki misli ola nâdir
Ey çeşm-i dil ey dîde-i cân nâdirê-bîn ol

8 Hicrânuñ olur bu^c^dı sebeb kurb-ı visâle
Yâre ne kadar dûr iseñ o deñli yakîn ol

9 Âmîhte kıl sûret ü ma^c^nâyı Nazîmâ
Ehl-i hüner itdükce nazar nakş-ı nigîn ol

107

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Zûr-ı sahbâya basılma destüñe peymâne al
Âline aldanma zinhâr ayağın merdâne al

2 Şeşder-i gurbetde ey dil hâ-küşâdî tâ-bekey
Zûr-ı zâr-ı kâmrâniyle kapu aç hâne al

3 Eyle sencîde terâzû-yı nazarda her birin
Tartılurlarsa saña Yûsuf-şân mîzâne al

4 Her girih zülfüñde olsun bend-i zencîr-i cünûn
Bezm-i meyde bir nigehle biñ dil-i dîvâne al

5 İltifât-ı nâzuña şâyeste itmezseñ dahi
Bir selâmum rahm idüp ey gamze-i cânâne al

6 Âşinâ olduñ rakîbe sırruñı fâş eyledi
Kim didi cânâ saña var hâneñe bîgâne al

7 Nâz u istiğnâsını neyler görürseñ ^c^âkıbet
Destüñe bir gün heye âyîne ile şâne al

8 Tîğ ber-kef kec-küleh dâmânı nahvet-der-miyân
Ceyb-i sabr-ı ^c^âşık-ı zârı yiter mestâne al

9 Ol terâzû ẖoş-ẖırâm-ı târı râm eyle Nazîm
Dâm-ı efsûndur ele bir sübḥa-i ṣad-dâne al

108

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Bî-ḳayd o dil ki kâkülüñe mübtelâ degül
Râḥat o ser ki sâye-nişîn-i hümâ degül

2 Ser-pençe-i ġamuñla dem olmaz ki ᶜâşıḳuñ
Dâmân u ceybi birbirine âşinâ degül

3 Bir ḥüsn-i Yûsuf ile ḳuluñ olmayan senüñ
Mâlik olurse Mıṣra yanumda gedâ degül

4 Döndürdi kehribâya ġamuñ rûy-ı zerdümi
Sen mâ'il olmasañ nola âhen ribâr degül

5 Seylâb-ı dîde çoḳ ṣu götürse daẖi nola
Cânâ sirişk-i ter dökinür mâcerâ degül

6 Âh-ı derûnum almayasın bir nefes mi var
Gelseñ ᶜaceb mi sîneme bâd-ı hevâ degül

7 Te'ṡîr idince âteş-i âh-ı derûn-güdâz
Ne cân ḳalur Naẓîm ne dil mâsivâ degül

109

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Ḳıyas u ᶜaḳl ile olmaz iḥâṭa ᶜâlem-i dil
Ki sıġmaz iki cihâna sevâd-ı aᶜẓam-ı dil

2 Nesîm-i şevḳ ile cûş u ḫurûş idüp yem-i dil
Kemîne ḳaṭre iken lücce-rîz olur nem-i dil

3 Olursa bâdesi bî-derd-i minnet-i sâḳî
Olur sifâl-i şikeste piyâle-i Cem-i dil

4 Ḫayâl-i leᶜli ile dâġ-ı derdidür yârün
Hemîşe hemdem-i dîde hemîşe maḥrem-i dil

5 Figâr-ı ġamzesidür bir kemankeş-i nâzun
Ki zaḫm-ı tîri olur ḫande-riz-i merhem-i dil

6 Cihânı şeyle virür ᶜâlemi yaḳup kül ider
Sirişk-i dembedem ü nâle-i demâdem-i dil

7 Ṣıġar varaḳçe-i teng-i derûna ṣıġmaz iken
Ḳonulsa ṣafḥa-i eyyâma noḳṭa-i ġam-ı dil

8 Bu ittiḥâd u bu yek-rengî-i muḥabbetle
ᶜAceb mi merdümek-i dîde olsa tev'em-i dil

9 Ḳucaḳlamış Ḥacerü'l-esved-i süveydâsın
Siyâh kisve ile Kaᶜbe-i Mükerrem-i dil

10 Yazıldı nâme şeh-i ᶜaşḳ ey Naẓîm nola
İderse mühr-i Süleymâna ṭaᶜne ḫâtem-i dil

119

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Yolunda pâymâl oldum gel ey serv-i revânum gel
Ġam-ı hicrünle lâl oldum gel el serv-i revânum gel

2 Gözüm peymâne-i ᶜaşḳun̄ gön̄ül meyḫâne-i ᶜaşḳun̄
Tenüm vîrâne-i ᶜaşḳun̄ gel ey genc-i nihânum gel

3 Tenüm zerd ü nizâr itdün̄ dil-i zârum figâr itdün̄
Raḳîbi iḫtiyâr itdün̄ gel ey tâze civânum gel

4 Açılma ġayre esrârı unutma ᶜahd ü iḳrârı
Ban̄a güldürme aġyârı gel ey ġonce-dehânum gel

5 Hezâr olsun mı gülşensiz revâ mı ṣoḥbetün̄ bensiz
Ḳarârum ḳalmadı sensiz gel ey ârâm-ı cânum gel

6 Görüp ḥâlüm su'âl eyle sezâvâr-ı viṣâl eyle
Yine ᶜarż-ı cemâl eyle gel ey şûḫ-ı cihânum gel

7 Naẓîm-i zâr u nâlânum perî-şânum perîşânum
Nişân-ı tîr-i hicrânum gel ey ebrû-kemânum gel

111

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Kâm-ı dilüm o fâᶜil-i muṭlaḳdan isterüm
Maḳṣûdumı murâdumı ben Ḥaḳdan isterüm

2 İksîr-i baḫtiyârî yiter kîmyâ ban̄a
Te's̲îri ne nüḥâs ü ne zîbaḳdan isterüm

3 Maḫmûrun̄um şerâb-ı lebün̄ eyleme dirîġ
Sâḳî ṣun ol raḥîḳ-ı muravvaḳdan isterüm

4 Emdür baña işâret-i ebrûñ ile lebüñ
Ben sâḳiyâ o bâdeyi zevraḳdan isterüm

5 Ol fem o ruḫ o bînî-i mevzûnuñı görüp
Ol ġonçeden o gülden ü zanbaḳdan isterüm

6 Luṭf eyle sâḳiyâ elüm irsün ayaġuña
Gül-bûse-i murâdum o ayaḳdan isterüm

7 Şâpâşını bu naẓm-ı revân-baḫşuñ ey Naẓîm
Cân-ı Lebîd ü rûḥ-ı Ferazdaḳdan isterüm

112

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Gül ḥicâb-âlûde-i ruḫsâr-ı âlümdür benüm
Ġonçe-i dil-teng-i leb rengîn maḳâlümdür benüm

2 Ḫoş geçer sâyemde her serv-i revân-ı bâġ-ı naz
Gülbün-i ᶜişve nihâl-i iᶜtidâlümdür benüm

3 Mutteṣıl ṭâvûs-ı ḥüsnüm evc-i istiġnâdadur
ᶜİşve vü nâz u ġirişme perr ü bâlümdür benüm

4 Seyr-i bâġ itsem yoluñda cünbüş-i reftârınuñ
Serv ü şimşâd ü ṣanevber pâymâlümdür benüm

5 Dilleri râm eyleyen hep çeşmümüñ efsûnıdur
Şîr-i nerler mûnis-i vaḥşî-ġazâlümdür benüm

6 Mihr ü mâhı eyleyen pervâne-i pür-sûz ü tâb
Pertev-i şemᶜ-i cemâl-i bâ-kemâlümdür benüm

7 Ahter-i baht-ı siyâhı dil-harâb-ı mihrümün
Fitne-i devrân olan rûyumda hâlümdür benüm

8 Bende hatm oldı melâhat cümle hûbân-ı cihân
Leb-güşâ-yı mushaf-ı hüsn ü cemâlümdür benüm

9 Cilve-güster bir perîdür dîde-i ᶜuşşâkda
Menzili şırça serây olan hayâlümdür benüm

10 Hüsnüme Yûsuf gibi yokdur melâhatde nazîr
Var ise âyînede ᶜaks ü misâlümdür benüm

11 Ol büt-i deyr-i cemâlüm kim dem-i ᶜÎsâ gibi
Nutk-ı cân-bahşı Nazîmün hasb-i hâlümdür benüm

113

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Hᵛâbda Yûsuf-ı ümmîdümi tasvîr itdüm
Vuslat-ı şâhid-i maksûd ile taᶜbîr itdüm

2 Görmege şâhid-i maksûdumı tedbîr itdüm
Cilvegâhın anun âyîne-i takdîr itdüm

3 Subh-dem çarha çeküp tîğ-ı sitîz-i âhı
Dest-i te'sîrini der-kabza-i şemşîr itdüm

4 Mihek-i tecrübe-i derdine sürdüm ruh-ı zerd
İşümi hâk-deri yârede iksîr itdüm

5 Virmedüm cânumı bâdî-i naẓarda yâre
Ḫidmet-i rü'yet-i cânânede taḳṣîr itdüm

6 Şerer-i âteş-i dil itdi es̱er dildâre
Tîġ-ı âhı yine bir cevher-i te's̱îr itdüm

7 Baġladum pây-ı ḫayâlin o sehî-reftâruñ
Aḳıdup eşk-i ter-i çeşmümi zencîr itdüm

8 Gözine gelse nola ḫûn-ı dile ḳandurdum
Bir ḳadeh meyle o âhû-nigehi şîr itdüm

9 O perî-peykeri aldum yine âġûşa bu şeb
Götürüp dâ'ire-i da^cvete tesḫîr itdüm

10 Göñlüm alduñ benüm efsûn-ı dü-çeşmünle diyü
O cefâkârı Naẓîmâ yine dil-gîr itdüm

114

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Mu^cteberdür pîş-i erbâb-ı naẓarda her yetîm
Ḫâkde ḳalmaz ne deñli olsa da gevher yetîm

2 Ḫaylı demlerdür ki ḳan aġlar ḫayâlüñden cüdâ
Ḥasret-i ḫâlüñle düşdi ṭıfl-ı eşk-i ter yetîm

3 Ḳaṭre-i nîsân ṣadefde dürr-i nâ-yâb olsa da
Bilmez âġûş-ı pederle dâmen-i mâder yetîm

4 Berḳ-ı cân-te's̱îrdür sûz-ı derûnından ḥaẕer
Kül ider eczâ-yı kevni nâle itse ger yetîm

5 Mihr ü meh gibi felekde kevkebi sa^c^d olsa da
Yıldızı düşkün olur ister ğarîb ister yetîm

6 Eşk-i çeşminden şakın rahm eyle rûy-ı zerdine
Ğark-ı âb-ı dîdedür mânend-i nîlûfer yetîm

7 Böyle tutmazdı el üzre anı pîr-i mey-furûş
Olmasaydı Cem zamânından beri sâğar yetîm

8 Zâde-i tab^c-ı Nazîmi açdı zer-beft-i sühan
Buldı hakkâ câme-i zîbâ giyüp zîver yetîm

115

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Günâh-ı ğayre bakup hacletümden âb oldum
Hatâ eyledi el ben ğarka-i hicâb oldum

2 Beni hevâsına uydurdı çarh-ı bî-ârâm
Bu rûzgârda ser-geşte âsiyâb oldum

3 Anun ki dest-i sitemle zemâne-i bîdâd
Binâ-yı hâtırını yıkdı ben harâb oldum

4 Pür itdi ^c^ukde-i efkâr rûzgârını
Hevâda âbile vü âbda habâb oldum

5 O mihr-i burc-ı melâhatle ittihâd ideli
Felekde zerre iken reşk-i âftâb oldum

6 Esîr-i hâli olup hattı fikrine düşdüm
Kemîne nokta-i nâçîz idüm kitâb oldum

7 Visâl-i yâr bir efsânedür ki gûş ideli
Misâl-i baht-ı siyeh mübtelâ-yı hᵛâb oldum

8 Nazîm bir dizi lü'lü' olup bu nazm-ı terüm
Henûz mâlik-i tesbîh-i dürr-i nâb oldum

116

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Kâkülün sevdâsıdur zencîre-cünbân olduğum
Kâmetün gavgâsıdur hâk ile yeksân olduğum

2 Dest-bürd-i pençe-i şîr-i nigâhundur senün
Lahza lahza çâk-rîz-i ceyb ü dâmân olduğum

3 Şâm-ı hicründe ümîd-i vuslatundur şemᶜ-veş
Subh olınca gâh giryân gâh nâlân olduğum

4 Eşk-i dîde dûd-ı dil hûn-ı ciger sûz-ı derûn
Hep senünçündür sakın incitme kurbân olduğum

5 ᶜAklumı evvel nazarda eyledün medhûş-ı nâz
Ey gubâr-ı hattı esmârıyla hayrân olduğum

6 Sen de insâf eyle ey reşk-i perî zülfün gibi
Şânuna lâyık mıdur böyle perîşân olduğum

7 Yârden dûr itmek istermiş beni hâsid Nazîm
Bilmemiş cânâh ile ben cümleten cân olduğum

117

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Cân gibi gözden olsa nola ol dehân nihân
Zîrâ ki dîdeden olur elbette cân nihân

2 Ṣığmaz derûn-ı ḥavṣalaya sırr-ı derd-i ᶜaşḳ
Olmaz bilürseñ ey dil-i şeydâ ᶜıyân nihân

3 Başmaz egerçi dâ'ireme ṣûretâ ḳadem
Ammâ gelür o reşk-i perî her zamân nihân

4 Yârüñ h̲ayâli dîdede sevdâsı dildedür
Lâ-büd olur ᶜıyân ᶜıyân u nihân nihân

5 Bâzîgeh-i muḥabbeti germ eyledi idüp
Mihr-i dil-i Naẓîmi o nâ-mihribân nihân

118

Mef û lü / Fâ i lâ tün / Mef û lü / Fâ i lâ tün

1 Gitmezdi Ḳays-ı zâruñ ṣabr u sükûn elinden
Leylânuñ içmeseydi câm-ı cünûn elinden

2 Tesh̲îr-i ehl-i ᶜaşḳa meşğûldür demâdem
Düşmez o ṭıfl-ı nâzuñ levḥ-i füsûn elinden

3 Destân-ı rûzgâra zinhâr sîne germe
Sührâb iseñ olursuñ âh̲ir zebûn elinden

4 Envâᶜını cünûnuñ fehm iden ehl-i ḥâlüñ
Olsa ᶜaceb mi ᶜâciz her ẕû-fünûn elinden

5 Feryâd u nâle eyler ol büt-perest-i nâzuñ
Deyr içre gâh nâḳûs geh erġanûn elinden

6 Âb-ı ḥayâtı içmem ṣunsa raḳîb-i nâdân
Câm-ı viṣâli çekmem aġyâr-ı dûn elinden

7 Bilmez lüġât-ı ᶜaşḳı efsürde-dil Naẓîmâ
Şerḥ ile geçse bir bir cümle mütûn elinden

119

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Çeşmi der-ḫᵛâbdur ebrû-yı girih-gîrinden
Fitne bîdâr olamaz ḫaşyet-i şemşîrinden

2 İde remḫurde ġazâl-i nigeh-i Leylâyı
Maġz-ı bâdâm-ı cünûn ḥalḳa-i zencîrinden

3 Âhû-yı Çîn ü Ḫıṭâ vü Ḫoteni eyleye mest
Nefḫa-rîz olsa ṣabâ vâdî-i naḫcîrinden

4 Oldı ṣandûḳa-i sînem gibi ḳandîl-i derûn
Dü-kemân-ebrû-yı peykân-nigehüñ tîrinden

5 Daḫi nâ-ceste iken nâvek-i nâgeh-eseri
Zaḫm-ı dil tâzelenür sürᶜat-i te'sîrinden

6 Ayna-i ḫâne-i çeşmümde daḫi ^{c}aks ideli
Ḳande baḳsam alamam dîdemi taṣvîrinden

7 Şerḥ-i rummân-ı lebinden iki şaḳḳ oldı Naẓîm
Ḫâme-i şehd-i zebân leẕẕet-i ta^{c}bîrinden

120

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Görüp o naḫl-i ḫırâmânı gehî dâmen-çîn
Oldılar bâğda her serv-i sehî dâmen-çîn

2 Şebnem-i feyż ile itmiş çemen-ârâ-yı edeb
Ġonce-i ter gibi ol kec-külehi dâmen-çîn

3 Yine bir fitneyi taḥrîke ^{c}alâmet ancaḳ
^{c}Alem-i ḳaddini ẓann itme tehî dâmen-çîn

4 Ḫâr-ı ṣaḥrâ-yı ^{c}alâyıḳdan iden âzâde
Eylemiş ḫayme gibi mihr ü mehi dâmen-çîn

5 Cilvegehdür yine her târı bir âşûbe Naẓîm
Ne ḳadar olsa da zülf-i siyehi dâmen-çîn

121

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Görüp yârüñ o zer ḫalḫâl ile dürr-i binâ-gûşın
Hilâlüñ düşdi ḫalḫâlı çıḳardı mâh mengûşın

2 Ḫat-ı leᶜliyle olmış ebruvânı çâr mevc-i naz
Temâşâ eyle bahr-ı ḥüsn-i ᶜâlem-gîrinüñ cûşın

3 Baḳup dendânına ḥayretde ḳaldı dîde-i giryân
Ṣadef dürr-i yetîme açdı gûyâ yemde âğûşın

4 Yuvalanmazdı başı murğzâr-ı ᶜaşḳ-ı Leylâda
Ser-i pür-şûrına Mecnûn eger cemᶜ eylese hûşın

5 Nola Cem-meşrebân-ı bezm-i ᶜişret kec-külâh olsa
Yine câm-ı meyüñ sâḳî-i meclis aldı ser-pûşın

6 Dili çıḳsa ḳafâsından maḥalsiz eylemez güftâr
Görenler sûsen-i bâğuñ zebân-ı lâl ü ḫamûşın

7 Ḫum-ı ᶜaḳl-ı Felâṭûnı şikest eylerdi seng-i reşk
Eger görse ḫarâbâtuñ sebû-yı bâde-berdûşın

8 Naẓîm-âsâ cefâ-yı ḫârına bakmaz olur gül-çîn
Bilen zenbûr-ı hicr ü şehd-i vaṣluñ nîş ile nûşın

122

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Görüp ol dürr-i yetîmüñ güher-i mengûşın
Her ṣadef dîde gibi eyledi bâz âğûşın

2 Nâlesin itmez idi bezm-i çemende tekrâr
Nağme-i bülbüle gül ṭutmasa ey dil gûşın

3 Bâdî-i mihr ü muḥabbetle göñül ḳan zel iken
Almamışdı daḫi Cem câm-ı meyüñ serpûşın

4 ^{c}Âḳıbet meygede-i vuṣlat olur ḫ^{v}âb-gehi
Eyleyen vaḳf-ı sebû-yı mey-i ḥasret dûşın

5 Zülf-i dilber gibi her demde perîşân-dil olur
Ol ki cem^{c} eylemeye başına ^{c}aḳl u hûşın

6 Ne ḫıred ḳaldı ne ṣabr u ne sükûn u ârâm
Aldı bir şâh-ı ḥüsn burc-ı beden vârûşın

7 Ne bilür ẕevḳını mestân raḥîḳ-ı ^{c}aşḳuñ
Çekmeyen bezm-i ġamuñ sâġar-ı nûşânûşın

8 Ser-i engüşt-i mu^{c}ârıżdan olur âsûde
Bend iden mühr-i sükût ile leb-i ḫâmûşın

9 Oldı her saṭrı birer mevc bu ra^{c}nâ ġazelüñ
Lücce-i ṭab^{c}-ı Naẓîmüñ yine seyr it cûşın

123

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Ḫûblar ṣaḳlamaz esrârını ^{c}âşıḳlardan
Ki olur ^{c}âşıḳ olanlar gözi açıḳlardan

2 Dilbere sûz-ı derûnı nice te'ŝîr eyler
Olmayan żâle-ṣıfat sînesi yanıḳlardan

3 Ruḳabâ yâri ider ^{c}âşıḳına düşmen-i cân
Meded Allâha ṣığınduḳ o münâfıḳlardan

4 Nâvek-i nâlesi ṭaş olsa iṣâbet eyler
Gelmez elbette ḫaṭâ ^{c}âşıḳ-ı ṣâdıḳlardan

5 Bilürüm gerçi degüldür saña cânum lâyık
Sensin ammâ ki benüm cânuma lâyıklardan

6 Bî-riyâ giryesi hoşdur bize mestânelerüñ
Bezm-i takvâda riyâ eyleyen ayıklardan

7 Cevr ider oldı felek devr-i muhâlifle Nazîm
Dûr düşdüñ katı çok yâr-ı muvâfıklardan

124

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Fe û lün

1 Alur âğûşına kad dil-rübâsın
Çeken ol nahl-i bâlânuñ belâsın

2 Başumda var iken sevdâ-yı zülfi
Cihânuñ neylerüm zıll-ı hümâsın

3 Sirişk ü âh-ı ᶜâşıkdan bilürler
Muhabbet şehrinüñ âb u hevâsın

4 Girer saᶜy eyleyüp ihrâm-ı şevke
İdenler Kaᶜbe-i ᶜaşkuñ safâsın

5 Nola göz yaşına ğark olsa ᶜâşık
O şûha nakl iderken mâcerâsın

6 Hezârân dîde nâzır gül sanurlar
Giyince çeşm-i bülbülden libâsın

7 Gönül âyînesi ᶜaksiyle pürdür
Şeh-i hüsnüm komaz tenhâ kirâsın

8 Ola Ḫüsrev eger gûş itse ḳâ'il
Naẓîm ḫurşîdümüñ şîrîn edâsın

125

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Ne bir hem-dem ne bir maḥrem ne bir yâr-ı ṣadîḳ olsun
Benüm ey dil o mâh-ı mihribânum tek şefîḳ olsun

2 Ḫayâlinden cüdâ dîde ġamından dûr olan ḫâṭır
Biri baḥre ġarîḳ olsun biri nâre ḥarîḳ olsun

3 Ġusâya düşmeyenler nergis-i bîmârı derdinden
Gözi yaşına nîlûfer gibi yâ Rab ġarîḳ olsun

4 Ṭarabgâh-ı cihânda köhne rind-i bâde-âşâmuz
Bize sâḳî-i meclis tâze vü ṣahbâ ᶜatîḳ olsun

5 Eger dip gösterür elbette sermestân-ı deryâ-nûş
Gerekse lücce-i girdâb rıṭl-ı mey ᶜamîḳ olsun

6 Ḫumâr-âlûd-ı hicrâne leb-i dilber yiter maᶜcûn
Ne mey-ḫâne ne câm-ı Cem ne ṣahbâ-yı raḥîḳ olsun

7 Ġarîbâne idince ᶜazm-i râh-ı menzil-i maḳṣûd
Naẓîm-i zâre yâ Rab Ḫıżr-ı tevfîḳuñ refîḳ olsun

126

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Ḳuruḳdı bezm-i gülşen cemᶜ olup ezhâr-ı gûnâgûn
Ḥerîfâne çıḳardı kîsesinden ġonce bir altun

2 Göreydi kâkül-i şeb-gûnunı ey sebz-i tih gül-gûn
Beyâbânlarda yâ Leylî dimezdi bir dahi Mecnûn

3 Şemîm-i hatt-ı müşgînünle itmiş la^c^l-i handânun
Derûn-ı gonceyi pür-dâg-ı sevdâ lâleyi dil-hûn

4 Görüp reftârunı vasf-ı kadünde itdiler îrâd
Kenâr-ı cûda her serv-i sehî bir mısra^c^-ı mevzûn

5 Serinde pârelensün tîşe-i Ferhâd o Mecnûnun
Ki ednâ âh ile sad Bî-sütûnı itmeye Hâmûn

6 Derûn-ı tîre olmaz feyz-yâb-ı pend-i rûşen-dil
Sevâd-ı mâh çıkmaz mihr-i enver olsa da sâbûn

7 Nazîm âyîne-i ^c^âlem-nümâdur var ise tab^c^un
Ki anda gûne gûne cilvegerdür şâhid-i mazmûn

127

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Heves itmez harem-i vuslatına yâr diyen
İstemez cenneti her vechle dîdâr diyen

2 Yedi dûzeh dahi sûzân idemez bir mûyin
Kulına gülşen ider âteşi "yâ nâr"(.) diyen

3 Bilmemiş zevk-ı visâlün gam-ı hicrân idügin
Vuslata subh-ı tarab hecre şeb-i târ diyen

4 Nice salındugı Mansûr-ı ser-endâz-ı hüner
Katı meydân-ı muhabbetde yirüm dâr diyen

(.) "Kulnâ yâ nâru kûnî berden ve selâmen ^c^alâ İbrâhîm."

5 Zevk-ı imrûzı koyup ğussa-i ferdâ çekenüñ
Baña dîvâne gelür ᶜaklı anuñ var diyen

6 Her keşâkeşden olur serv gibi dâmen-çîn
Hârına bu çemenüñ gül güline hâr diyen

7 Bâğ-ı ᶜâlemde bulınmaz gül-i bî-hâr Nazîm
Yârsız kalsa nola olmasa ağyâr diyen

128

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Gelmedi bir haber-i müjde ile yâre giden
Kaldı gönlüm gibi havfüm bu ki dildâre giden

2 Dilberi görmege varma derine ölmege var
Oldı mahrûm-ı şehâdet sefere kâre giden

3 Şevk-ı laᶜliyle varan kûyına şûrîde gelür
Mest-i medhûş döner hâne-i hammâre giden

4 O tabîb-i dil ider haste-i ᶜaşka dermân
Bulur elbetde devâ derdine tîmâre giden

5 Kıyıdan eyle fenâ deştini bir kerre kıyâs
Bir dahi sanma gelür ey dil-i âvâre giden

6 Bizi de kulluğına ᶜafv idüp itmez mi kabûl
Eyleyen dergehine Yûsufı bâzâre giden

7 Nakd-i hemyânçe-i endîşeñi harc eyle Nazîm
Sanma yâbâne gider nazm-ı dürer-bâre giden

129

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe û lün

1 Bîhûde ḳaşuñ yâyını ey mâh ḳurarsın
Bu ḥüsn ile sen pençe-i ḫurşîdi burarsın

2 Şebdîz-i ḫaṭuñla giderek ey ruḫı gülgûh
Çoḳ Ḫüsrev ü Şîrîni melâḥatle yorarsın

3 Ḳalmaz bu ṭarâvet saña ḫaṭṭuñ gelüp âḫir
Cânâ seni şimdi ṣaranı sen de ṣararsın

4 Ru'yâda seni ḫayr ola âġûşuma aldum
Ta^c bîrini ey Yûsuf-ı ḥüsnüm ne yorarsın

5 Ṣahbâ-yı leb-i dilberi añma baña dirseñ
Ammâ ki Naẓîmâ elüñe girse ṣorarsın

130

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Olalden Ḳays Leylâ nâẓır u manẓûr mektebden
Ḳopar tâ ṣubḥ-ı maḥşer her seḥer ṣad şûr mektebden

2 Dil-i efsürde olmaz behr-ver ders-i muḥabbetden
Olur şâkird-i nâ-ḳâbil hemîşe dûr mektebden

3 Çıḳup seyr-i cemâle sînelerden şâd olur diller
Gelür eṭfâl âzâd olsalar mesrûr mektebden

4 Girîbân-ı şekîbüm ceyb-i ^c aḳlum gibi çâk oldı
Çıḳınca kec-küleh ol dilber-i maġrûr mektebden

5 Cemâl -i bâ-kemâlin seyr idüp ol ṭıfl-ı âzâdun
Bakınca mest olur olsa çıkan mestûr mektebden

6 Döner ṣaḥn-ı cinâne cem^c-i ḫûbân ile bâzî-gâh
Ḫırâm-ı nâz ile gelse o reşk-i ḥûr mektebden

7 Bugün ṭıfl-ı dili virdüm yine bir ḫ^vâce-i ḥüsne
Naẓîm-âsa ^caceb mi olmasam mehcûr mektebden

131

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Bir ḫaber gelmedi ârâm-ı dil ü cânumdan
Cânımuñ cânı ḥabîbümden o cânânumdan

2 Beni ferdâya ṣalup şimdi kimünle ṣalınur
Ḫaberüñ var mı ṣabâ serv-i ḫırâmânumdan

3 Yüri ey bâd-ı seḥer şemmesini ^carż eyle
O perî-şânuma aḥvâl-i perîşânumdan

4 Nâme lâzım degül ol şûḫ bilür ḫâme gibi
Şerḥ-i ḥâl-i dilümi çâk-ı girîbânumdan

5 Rûzgârıyla o sengîn-dile te'ṡîr eyler
Ḥaẕer itsün ḥaẕer âh-ı dil-i sûzânumdan

6 Müjde-i vuṣlatına dîde be-râhum şeb ü rûz
Mâh-rû zühre-cebîn mihr-i dıraḫşânumdan

7 Olmada ḫâl-i ruḫ-ı şâhid-i endîşe Naẓîm
Her düşen noḳṭa ser-i kilk-i dür-efşânumdan

132

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 ᶜAks-i ḥüsnün girye maḥv itmez derûn-ı sîneden
Şüst ü şû ḳalmaz izâle ṣûreti âyîneden

2 Hefte-i ᶜaşḳun diler her rûzı bir sâl olduğın
Ṭıfl-ı dil ḫaṭṭ eylemez âzâdî-i âẕîneden

3 Çeşm-i ḫᵛâb-âlûdın açmaz mest-i nâzum var ise
Pür-şikest olmış ḫumâr-ı bâde-i dûşîneden

4 S̱ıḳlet-i zerḳ u riyâdan ḫıffet istersen eger
Fâriġ ol zâhid ridâdan tâcdan peşmîneden

5 Dürdî-i ṣahbâ gibi ḳalma ayaḳlarda müdâm
Sîneñi pâk it ḥabâb-âsâ hevâ-yı kîneden

6 Eylemez hergiz dil-i âgâh meyl-i zülf ü ḫâl
Kim hümâ âzâdedür elbette dâm u çîneden

7 Bî-ḫodâne eşk-i ḫûn-âlûd ḫoşdur ey Neẓîm
Dürr ü yâḳût ile mâlâmâl olan gencîneden

133

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Olmazdı ḳaddi olmasa serv-i çemen çemân
Reftârını görince olur tâ Revân revân

2 Gûş-ı niyâzı güllere güftârı ṭutdurur
Açdıḳca ḥarf-i nâza o ġonce-dehen dehân

3 Baġlansa zülfine o büt-i deyr-i ᶜişretüñ
Zünnâr nâmın añmaz idi yir hemen hemân

4 Manṣûr gibi ol şeh-i ḥüsn ü melâḥatüñ
Bu dâr-ı ᶜaşḳına ola zülfi resen-resân

5 Ḥükmin virürse ḫâl-i lebi yaḫşi añlamam
Ola Naẓîm ḥâl-i Süheyl-i Yemen yemân

134

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Görindi ᶜarż idicek ol ḳamer-ᶜiẕâr ebrû
Sipihr-i ḥüsn ü bahâda hilâl-vâr ebrû

2 Fedâ o çeşm-i siyâha o çîn-i ebrûya
Hezâr çeşm-i siyâh ile ṣad hezâr ebrû

3 Siyâh kuḥl ile bir sürme-dân ḳıyâs itdüm
Gözümdedür daḫi ey dil o vesmedâr ebrû

4 Kime işâret ider şimdi kûşe-i çeşmi
Kime dûçâr ola yâ Rab bugün o çâr ebrû

5 ᶜAceb mi mużṭarib olsa sefîne-i dil ü cân
Ki oldı mevce-i deryâ-yı ḥüsn-i yâr ebrû

6 Bahâ-yı câna keser bûs-ı laᶜl-i cânânı
Ṭılısm-ı ḥüsne olup tîġ-ı cân-şikâr ebrû

7 Derûnı tîr-i kemândâr-ı ᶜaşka oldı nişân
Nazîme ᶜarż ideli yâr-ı ġamze-kâr ebrû

135

Fâ i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Ṣanma dâġ-ı derûn-ı dildür bu
Gül-i bâġ-ı cünûn-ı dildür bu

2 Ṭutdı deyr-i cihânı feryâdum
Nâle-i erġanûn-ı dildür bu

3 Doldı lahṭ-ı cigerle dîde-i ter
Turfe mecrâ-yı ḫûn-ı dildür bu

4 Ḫâṭır-ı saḫt-ı yâri nerm eyler
Kimse bilmez füsûn-ı dildür bu

5 Cân-ı Şîrîne itdürür feryâd
Vâdî-i Bî-sütûn-ı dildür bu

6 Nefs-i emmâre ser-keş olsa nola
Raḫş-ı tünd ü ḥarûn-ı dildür bu

7 Gönlüne uyma ey Nażîm ṣaḳın
Dimesünler zebûn-ı dildür bu

136

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Maḥv olsa ᶜafv ile nola ey dil-siyeh günâh
Ṣâbûn-ı ṣubḥ şebde ḳomaz leke-i siyâh

2 Ser-menzil-i ḳabûle yitişmezdi olmasa
Her demde tâziyâne-i te'sîr-i medd-i âh

3 Meyde nühüfte ᶜişve gibi ṣaḳla râzunı
İtme misâl-i şîşe-i mey sırrunı tebâh

4 ᶜAşḳun birer piyâlesini çekdiler ezel
Şimdi dahi o şevḳledür devr-i mihr ü mâh

5 Doymaz egerçi çeşm-i muḥabbet neẓâreden
Seyr-i cemâle her müjesi olsa bir nigâh

6 Sâkî müzeyyen eyle şebistân-ı ᶜişreti
Olsun ᶜarûs-ı bâdeye peymâne ḥacle-gâh

7 Gel ey Naẓîm kendüne tâ ki bu bî-hodî
Geldi yitişdi nevbet-i ṣahbâ-yı intibâh

137

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 ᶜArż idüp ᶜârıż-ı âlin nâgâh
Şafaḳ-ı şemme kodı mihri o mâh

2 Pertevi olduğına ᶜâlem-gîr
İstemez mihr-i cihân-tâb güvâh

3 Şîr-gîr olduğı maᶜlûm oldı
Gönlüm alup o ġazâlâne nigâh

4 O dü-ebrâ-yı keşîde olmış
Mushaf-ı ḥüsne iki Bismi'llâh

5 Çâk-ı serbâm-ı eserden düşdi
İşidilmezse nola nâle-i âh

6 Teşne-i Zemzem olan hindûlar
Lebi üzre görinen ḫâl-i siyâh

7 Bûse-i la^c l-i leb-i cânândur
Yine ^c ıyd oldı Naẓîme dil-ḫ^v âh

138

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe û lün

1 Bir dil ki ola mehbıṭ-ı envâr-ı seḥergâh
Feyż-i ezelî anda tecellî ide her gâh

2 Tevfîḳ refîḳ olmayıcaḳ menzil alınmaz
Çoḳdur reh-i ṣaḥrâ-yı muḥabbetde ḫaṭar-gâh

3 Te'ṡîr ider bâl-feşân-ı murġ-ı kef-âmûz
Derdiyle olan nâle be-leb dest be-dergâh

4 Elbette mecâzuñ yolıdur semt-i ḥaḳîḳat
Mâdâm ola ḳanṭara-i ^c aşḳ güẕergâh

5 Ṣığmaz bu ḳażâya sipeh-i pâdişeh-i ^c aşḳ
Kevneyni ṭutar leşkeri bî-ḫayme vü ḫargâh

6 Bir ḥüsn ü cemâl ile hem-âġûş olagör kim
Gâhî dil ola cilvegehi dîde-i ter gâh

7 Zinhâr Naẓîm itme naẓar ^c aybına ġayruñ
Sensin yine âyînede zîrâ ki naẓar-gâh

139

Müs tef i lün / Müs tef i lün / Müs tef i lün / Müs tef i lün

1 Bir bâde nûş it kim anun dil-teşnedür Cem câmına
Bir ḳayda düş kim cân ata ᶜanḳâ demâdem dâmına

2 Âhû-veşân ḥüsn ile itdüm hezârân ittiḥâd
Ben bulmadum sedd olmaya her cilvede rem râmına

3 Gülzâr-ı dil reyyân iken seylâb-ı aşk-i çeşm ile
Bilmezdi kimse nidügin ᶜâlemde şebnem nâmına

4 Bu bezm-i gîrûdârda olsaydı ümmîd-i beḳâ
Ṣunmazdı sâḳî-i fenâ peymâne-i sem sâmına

5 İtdürdi ḫaşma ser-fürû nuṭḳ-i cihângîr-i Naẓîm
Seng-i fesân lâzım değül nevk-i ser-i ṣamṣâmına

140

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Bu zûr-ı ḥüsn ile ṭutsa o mâh eger pençe
İderdi pençe-i mihri şikest-i ser-pençe

2 Hezâr ceyb-i dil ü cânı pâre pâre ider
Yegân yegân o dü-müjgân ṣunınca her pençe

3 Yine o çeşm-i kebûda taḥammül itmeye dil
Ṭutarsa gökde melekler eger beşer pençe

4 Boyandı ḫûn-ı dü-çeşmümle ol ḳadar destüm
Ki bulsa pençe-i mercân ile ṭutar pençe

5 Nazîm o pençe-i hurşîdi vasf idüp oldı
Bu penç beyt ile merdâne pençe-der-pençe

141

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Mey-âşâmân-ı bezm-i ʿişrete ey hâne mey-hâne
Husûsâ sâkî-i meclis suna kestâne mestâne

2 ʿAdû ʿâşık geçüp yâre benümle imtihân olmaz
Ne inşâfa gelür hasm ey dil-i şeydâ ne meydâne

3 Sözün zehrâbe-nûşân-ı gama tiryâk-ı şevk eyle
Zebânun nîş-i âzâr eyleme yârâne mârâne

4 Mesîh-âsâ seyâhat eyleyenler pây-ı himmetle
Basar evvel kademde kürsî-i gerdâne merdâne

5 Gelür bir kâh-ı kemterden sebük-kûh-ı girân olsa
Eger bâr-ı günâhum konsa nâçîzâne mîzâne

6 Safâsından ider saʿy ü tavâf-ı Kaʿbe-i maksûd
Girüp ihrâm-ı şevke yüz tutan Hannâne Mennâne

7 Olursa mazhar-ı feyz-i Hudâ nutk-ı cihângîrün
Nazîmâ hükm ider Tûrân ile Îrâne mîrâne

142

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Hatt-ı reyhân o zîbâ laʿl ü dilkeş fem kenârında
Hatt-ı Yâkûtdur gûyâ ki câm-ı Cem kenârında

2 Lebinde ẖâl-i müşgîni ṭavâf-ı Ka^{c}be-i ḥüsne
O hindûdur vużû^{c} eyler gelüp Zemzem kenârında

3 O ṭıfl-ı nev-resüñ âyîne içre ^{c}aksini gûyâ
Gören taṣvîr-i ^{c}Îsâdur ṣanur Meryem kenârında

4 Leb-i la^{c}li olup tebẖâle-dâr ol zer-ger-i ḥüsnüñ
Ḳıyâs itdüm görüp dîvânedür ẖâtem kenârında

5 Nola mektûbına ḳat ḳat muḥabbet eylesem yârüñ
Derûn-ı nâmede nâmum añılmış hem kenârında

6 Çeküp yâri kenâre ^{c}âlem-i vuṣlatda kâm aldı
Olur cânânuñ ey dil başḳa bir ^{c}âlem kenârında

7 Naẓîm ol sîm-ten maḥbûbı deryâ mâliki ṣandum
Daġıtmış kâkülin ^{c}üryân görince yem kenârında

143

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 İşigi ṭaşı yârüñ olmaduḳca başlar altında
İlâhî isterüm ḳalsun o başlar ṭaşlar altında

2 Şikâr-ı murġ-ı câna zîr-i bâlinden nigâh eyler
İki şehbâzdur gûyâ o gözler ḳaşlar altında

3 Nice mümkin taḥammül imtinân-ı luṭf-ı dûnâna
O yârüñ kûh-ı âhen maḥv olur ḳardaşlar altında

4 Süvâr oldukca ṭab^c um eblak-ı endîşeye gâhî
Miyân-ı ^c arṣa-i ma^c nâda raksa başlar altında

5 Nazîmâ seng-i râh-ı kûh-ı mihnet iden a^c lâdur
İşigi taşı yârün olmadukca başlar altında

144

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Râhat olsun mı seven cânân cânân üstine
Bir vilâyet görmedüm sulṭân sulṭân üstine

2 Çeşmüme h^v âbı harâm itdüm hayâl-i yâr ile
Gelmedi şeb-tâ-seher müjgân müjgân üstine

3 Dembedem olsa nola cânlar fedâ-yı kûy-ı yâr
Tekyedür ey dil gelür kurbân kurbân üstine

4 Bî-tenezzüldür esâsı ṣarṣar-ı âsîbden
^c Aşk bir ma^c mûredür eyvân eyvân üstine

5 H^v ân-ı dîdâre idelden ol şeh-i hüsn eṣ-ṣalâ
Keṣret-i nezzâreden mihmân mihmân üstine

6 Teşne-i dîdâr iken oldı hat-âver dil-rübâ
Olmasun mı ^c âşıka hicrân hicrân üstine

7 Cism-i pür-dâğa yine yakdum serâpâ tâze dâğ
^c Aşk giydürdi baña kaftân kaftân üstine

8 Görmeden dildârı öpdi ḳocdı dirler ey Naẓîm
ᶜÂşıḳ-ı zâre olur bühtân bühtân üstine

145

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe û lün

1 İksîr-i ġınâ ḫâk-i der-i ᶜuzletümüzde
Sîmurġ megesdür naẓar-ı raġbetümüzde

2 Bî-tâb-ı şitâb eylemezüz pây-ı niyâzı
Her neyse gelür rûz-ı ezel ḳısmetümüzde

3 Âlâyiş-i dünyâdan emîn kûşe-nişînüz
İşkencede keṣret çile-i vaḥdetümüzde

4 Elbetde olur ḫâtime-i muṣḥaf-ı ümmîd
İḫlâṣ ki var Fâtiḥa-i niyyetümüzde

5 Bir ṭâ'ir-i evc-i şerefüz sâye gedâdur
Sîmurġ u hümâ zîr-i per-i himmetümüzde

6 Ḫurşîd ḳabesdür dil-i tâb-efgenümüzden
Ḥayretdedür eflâk de mâhiyyetümüzde

7 Âyîne-i yekreng-nümâ gibi Naẓîmâ
Bir cilvede yüz ṣûret ile sîretümüzde

146

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe û lün

1 Bir derd-i nihândur dil-i bî-ṭâḳatümüzde
Kim ᶜacze Mesîḥ olsa düşe ᶜilletümüzde

2 Ol reşk-i peri dâ'ire-i ᶜavdetümüzde
Miᶜmer gibi dönse yiridür ṣoḥbetümüzde

3 Cân u dil olur mâ-ḥażar-ı derd-i ġam-ı yâr
Mihmân olıcaḳ ḫâne-i bî-minnetümüzde

4 Nîk ü bedi râm eyleyüp evḳât güẕâruz
Raḳḳâṣ iderüz ᶜaḳrebi de sâᶜatümüzde

5 Ḳalmış naẓar-ı ḥasret ile dîde-i Cemdür
Seyr eyle ḥabâbı ḳadeh-i ᶜişretümüzde

6 Olmış ezelî feyż-i muḥabbetle muṣaffâ
Yoḳ gerd-i keder âyine-i ṭıynetümüzde

7 Her vech ile baḳsañ görinür şâhid-i maᶜnâ
Ḥaḳḳâ ki Naẓîm âyine-i ṣûretümüzde

147

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Çıḳınca pîreheninden o sîne deryâda
Ṣadef ḥarâm ola dürr-i s̱emîne deryâda

2 O üstühvân-ı rakîk ü o sîne-i berrâk
Düşürdi mevcleri birbirine deryâda

3 O zülf ü hâl o cizâr üzre gûyiyâ oldı
Şikâr-ı murğ-ı dile dâm ü çîne deryâde

4 Lebâleb itdi dili şevk-ı bûse-i la°li
Velî ne fâ'ide olmış defîne deryâda

5 İhâta eyledi göz yaşı cismümi didiler
Sefînede ola deryâ sefîne deryâda

6 Gören muhît-i sirişkümde çarh-ı mînâyı
Kıyâs ider kadeh-i âbgîne deryâda

7 Şuyınca varsa eger rûsgâr-ı nâ-hemvâr
Bu denli olmaz idi mevc-i kîne deryâda

8 Nazîm tab°um olup âşinâ-yı bahr-ı sühan
Muvaffak oldı bu tâze zemîne deryâda

148

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Şubha dek yâri der-âğûş eyledüm mehtâbda
Mihnet-i hicri ferâmûş eyledüm mehtâbda

2 La°li mest itdi beni ruhsârı hayrân eyledi
Bir kadehle °aklı medhûş eyledüm mehtâbda

3 Her ḳadeḥde bûs-ı leᶜliyle olup şîrîn-meẕâḳ
Câm-ı vaṣl-ı dilberi nûş eyledüm mehtâbda

4 Şâm-ı vuṣlat lâlezâr-ı dâġ-ı sînem seyr idüp
Ol semen-sîmâyı gül-pûş eyledüm mehtâbda

5 Şevḳ-ı dîdâr ile cismümde degüldür üstüḫᵛân
Mevc urur deryâ gibi cûş eyledüm mehtâbda

6 Gül gibi ol ġonce-fem gûş eyleyüp feryâdumı
Bülbülân-ı bâġı ḫâmûş eyledüm mehtâbda

7 Vaṣf -ı dendânında bu silk-i le'âlî ey Naẓîm
Gûş-ı yâre dürr-i mengûş eyledüm mehtâbda

149

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Ḫaṭṭ-ı reyḥân mıdur ol ᶜârıż-ı pür-ḫâl üzre
Sûre-i Nûr mıdur berg-i gül-i âl üzre

2 Dâġ dâġ üstine yaḳmış o perî sâᶜidine
Gül içinde gül açılmış yine bir dâl üzre

3 ᶜAks-i âh-ı dilidür fikr-i ḳadd ü çeşmi ile
Elif ü dâg u gül-i sîne-i abdâl üzre

4 Olmaz ol ḥüsn gibi bâġte şeffâf ḳumâş
Mihr ü meh târ ile pûd olsa bu minvâl üzre

5 Gâh mahmûr-ı keder gâh kadeh-nûş-ı neşât
Bezm-i ᶜâlemde degüldür kişi bir hâl üzre

6 Lâ-bekâ olduğın itmez mi tasavvur bilmem
Bir iki gün dem uran mesned-i ikbâl üzre

7 Katı çok bağrı delik ᶜâşıkı var gerçi Nazîm
Lîk sensin gelen ammâ yine ğırbâl üzre

150

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Olup nâz-ı girişme gamze ᶜişve ittifâk üzre
Yine kasd itdiler cân u dil-i pür-iştiyâk üzre

2 Açılmış şâhda katmer gül-i zîbâ kıyâs itdüm
Görüp dâğ içre tâze dâğını ol sîm-sâk üzre

3 Hazer sad el-hazer gûş itdigün esrârı ifşâdan
Yiter Ferhâd-ı ᶜibret kûh-veş olmaz nifâk üzre

4 Olur hurşîd-i enver şemse-i eyvân-ı tecrîdi
İden mânend-i ᶜÎsâ cilvegâhın çâr-tâk üzre

5 Tekellüf kaydı lâ-büd telh ider güftâr-ı şîrîni
Şeker-pâş-ı makâl ol güne güne her mezâk üzre

6 Kumâşı nazm-ı kâmilde bulınmaz târ u pûd-ı haşv
Olur hemvâre minvâl-i hayâli bir siyâk üzre

7 Nazîmâ râhatü'l-ervâh-ı nazm-ı dil-keşün hakkâ
Hüseyniye çıkup düşdi Sıfâhân u ᶜIrak üzre

151

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe û lün

1 Sâḳî yitişür devlet o mestâne başında
Bûs ide lebüñ her ṭolu peymâne başında

2 Mecnûn-ı derûn-sûẖte oldur ki demâdem
Sûz-ı nefesinden ṭutuşa lâne başında

3 Şuġl-i lemeʿât-ı ġam iden ṭâlib-i derdüñ
Destârı meh ü mihr gibi yâne başında

4 Bir şuʿle-i dîdâre taḥammül idemezken
Şemʿüñ ne bu cemʿiyyet-i pervâne başında

5 ʿUşşâḳını mecmûʿasına ḳayd idüp ol şûẖ
Ḥaḳḳâ ki yazılmış dil-i dîvâne başında

6 Fehm eyler iken ẖayr u şeri ʿâḳıl ü mecnûn
Ya vâʿiẓ-i şehrüñ kurı ġavġâ ne başında

7 Üstâdına raḥmet diyerek şiʿr-i Naẓîmi
Ḥâlâ götürür maḥrem ü bîgâne başında

152

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 O ḳadar bezm-i meye oldı göñül bîgâne
Gözine gelse olur neşve-i mül bîgâne

2 An̄a pervâne olur bülbül-i dil kim şeb ü rûz
Şem^c-i nâ-maḥrem ola bezmine gül bîgâne

3 Bulamaz mertebe-i evc-i ^calâ h̲âk-i ḥażîż
Ki olur dâ'ire-i ^cizzete z̲ül bîgâne

4 Âşinâ-yı der-i erbâb-ı kemâl olmaz isen̄
San̄a bir kimse dimez ağlama gül bîgâne

5 Virdi bir bezme şeref ol güher-i tâc-ı rüsül
Ki Naẓîm anda olur cevher-i kül bîgâne

153

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Dehenüm çeşme-i cândur dehenün̄ vaṣfında
Süh̲anum rûḥ-ı revândur süh̲anun̄ vaṣfında

2 Tenüme lerze düşer fikr-i der-âğûşun̄ ile
Dilümi ra^cşe ṭutar pîrehenün̄ vaṣfında

3 Âhû-yı Çîni düşürdüm yine dâm-ı reşke
Nâfe-i ṭurre-i ^canber-şikenün̄ vaṣfında

4 İtdi Ṭûbâyı nigûnsâr-ı ḥicâb süh̲anum
Sidre-sâye ḳad-i şûriş-fikenün̄ vaṣfında

5 Sebze-i h̲aṭṭun̄ an̄up Ḥıżr ile dem-sâz oldum
Bâğ-ı rûyun̄da yitişmiş çemenün̄ vaṣfında

6 Lağziş-i şîftegî ^caḳl-ı Felâṭûnı bile
Düşürür ḥayrete çâh-ı z̲eḳanun̄ vaṣfında

7 Ḳılmış endîşesin âġûş-güşâ ṭabᶜ-ı Naẓîm
Mû-miyânuñla o sîmîn-bedenüñ vaṣfında

154

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lûn

1 O kim tevâżuᶜ ile meyl ide fütâdelüğe
İder gedâluġı tercîḥ şâhzâdelüğe

2 Ḥaẕer ki çoḳ şeb-i ferzâne ṭavr-ı naṭᶜ-ı ġurûr
Hezâr ᶜacz ile virdi rıżâ piyâdelüğe

3 Miṡâl-i ġonce olur teng-ḫâṭır u dil-ḫûn
Cihânda mâ'il olan gül gibi küşâdelüğe

4 Tenezzül eylemeye zinde-pûş-ı istiġnâ
Virirse aṭlas-ı gerdûnı çarḫ sâdelüğe

5 Bileydi virdügi derd-i ser-i ḫumârı eger
İderdi şîre-i engûr tevbe bâdelüğe

6 Çeken o ḳaşları yânuñ muḥabbeti çilesin
Ḳad-i ḫamîdesini vaḳf ider kepâdelüğe

7 Kümeyt-i kilk-i Naẓîme hemîşe ḫâzin-i feyż
Cevâhir-i süḫanı ᶜarż ider ḳılâdelüğe

155

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Yaḳdı yıḳdı mülk-i ᶜaḳlı leşker-i tesḫîrle
Ḥüsn-i ᶜâlem-sûz-ı dilber ᶜaşḳ-ı ᶜâlem-gîrle

2 Âyet-i ᶜaşḳ u muḥabbet bî-zebân tefsîr olur
Ḫâme taḥrîr idemez olmaz edâ taḳrîrle

3 Kîmyâkâr-ı ḳanâᶜatdür işin altun iden
Gerd-i meydân-ı ġınâ birdür aña iksîrle

4 Rind-i dürd-âşâm derd-i ᶜaşḳa yeksândur müdâm
Bezm-i nûşânûş-ı ᶜişret meclis-i taṣvîrle

5 Ḳayd-ı bend-i ᶜaşḳa gerden-beste-i teslîm olup
Dil ḫam-ı zülfinde yârüñ şîrdür zencîrle

6 Âh-ı derd-âlûd ile ᶜarż eyledüm ḥâl-i dili
Nâme gönderdüm o şâh-ı ḥüsne gûyâ tîrle

7 Çeşmi olmaz ġamzesinden ġamze çeşminden cüdâ
Âhû-yı vahşî ᶜacebdür ülfet itmek şîrle

8 Ḫâl-i müşgîni miyân-ı ebruvân-ı yârde
Ṣanᶜat iẓhâr itdi hindûdur iki şemşîrle

9 Seng-i ḫârâ-yı derûn-ı yâre kâr itsün Naẓîm
Tîġ-ı âteştâb-ı âha zâġ-ı pür-te's̱îrle

156

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe û lün

1 Yârüñ bu leṭâfetle teni pîrehen içre
Gûyâ ki hemân rûḥ-ı revândur beden içre

2 Yâḳût-ı müferriḥ lebi dendân-ı laṭîfi
Ṣan bir dizi lü'lü'dür o dürc-i dehen içre

3 Ḫûn-ı dili eşkümle revân eyledi çeşmüm
Mercân bulunursa nola baḥr-ı ʿAden içre

4 Âġûşda yâr olmayıcaḳ pîreheninde
Bir mürdeye beñzer ten-i ʿâşıḳ kefen içre

5 O Yûsuf-ı ḥüsnüñ yitişür fikr-i cemâli
Yaʿḳûb-ı dile kûşe-i Beytü'l-ḥazen içre

6 Çengâl-ı ser-i zülf-i siyâhıyla bulur yâr
Delv-i dil-i üftâdemi çâh-ı ẕeḳan içre

7 İḥyâ-yı maʿânîde Naẓîmâ yine sensin
Feyż-i dem-i cân-baḫş ile ehl-i süḫen içre

157

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe û lün

1 Ḫûn-ı dil-i mecrûḥ mı çeşm-i terüm içre
Ya bâde-i gül-reng midür sâġarum içre

2 Tedbîr-i müdâvâde düşe ʿacze Felâṭûn
Bir derd-i nihândur dil-i ġam-perverüm içre

3 ʿAks-i ruḫı lebrîz-i cünûn itdi derûnum
Kim var göre mir'ât-ı ṣafâ-güsterüm içre

4 Kül itdi yaḳup ᶜaşḳ vücûdum dil-i sûzân
Bir aḫkere dönse nola ḫâkisterüm içre

5 O şâhsüvâr-ı reh-i ᶜaşḳum ki piyâde
Mecnûn gibi biñ şîfte var leşkerüm içre

6 Mest itdi cihânı eser-i âh-ı derûnum
Bu bûy-ı dil-âvîz nedür micmerüm içre

7 Ṭabᶜumda Naẓîmâ eser-i feyż-i Ḫudâdur
Bu âb-ı şafaḳ-baḫş ki var gevherüm içre

158

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Dil düşdi baḥr-ı ᶜaşḳa görinmez kenâr ise
Zevrak şikeste durmaz eser rûzgâr ise

2 Zencîr-i bend-i zülfine düş bir perî-veşüñ
Başunda ᶜaḳluñ ey dil-i dîvâne var ise

3 ᶜAyb itme çîn-i zülfine meyl eyleyen dili
Aḫşama ḳaldı belki ġarîbü'd-diyâr ise

4 Mânend-i şâhbâz süzülsün dü-çeşm-i yâr
Murġ-ı dil-i żaᶜîfi murâdı şikâr ise

5 Günden derûnda mihr-i ruḫı âşikâredür
Her şeb arar o mâhı dil-i bî-ḳarâr ise

6 Ne yâr geldi ne haber-i müjde-i visâl
Hayretde geçdi cân u dile intizâr ise

7 Ağyâr olursa halk-ı cihân yâr yâr olur
Tâli^c felekde yâver ise baht yâr ise

8 Ehl-i beyâna gevher-i gûş-ı kabûldür
Nazmuñ Nazîm ancak olur yâdigâr ise

159

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Şundı bir zerrîn kadeh bezm-i çemende gül güle
Her kadeh bir neşve-i ğaybiyye virdi bülbüle

2 Gülşen-âbâd-ı tarabdur bezm-i ᶜişret sâkiyâ
Gül kadeh ğonce sebû-yı bâde bülbül bülbüle

3 Câm-ı lebrîzin pey-ender-pey nice nûş eylemez
Gûş iden hulk-ı şürûhiden demâdem kulkule

4 Bâm-ı serden düşdi taşt-ı hûş dest-i ᶜaşk ile
Düşmesün mi şehr ü bâzâr-ı vücûda ğulğule

5 Hâller gird-i zenahdânında dönmiş ol mehüñ
Sîb-i gülgûne dizilmiş dâne dâne fülfüle

6 Nâlemi gûş eyleyüp handan olur ol mest-i nâz
ᶜÂdet oldur bülbül efğân eyledükce gül güle

7 Ḥayder-i Kerrârıdur naẓmuñ Naẓîm-i pür-hüner
Ẕû'l-fiḳâra tîġ-ı kilki çekdi ṭab^c-ı Düldüle

160

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe û lün

1 Âġûşa çeke hâle-veş ol kim meh-i baḫtı
Ḫurşîd ola tâc-ı zeri eflâk ola taḫtı

2 Sulṭân u gedâ olsa nola sâye-nişîni
Bî-ḫâr-ı ḫazândur çemen-i ^caşḳ dıraḫtı

3 Her ḳaṭresi bir şebnem-i ḫurşîd-rübâdur
Ol girye ki raḥm eyleye yârüñ dil-i saḫtı

4 Hicr-i leb-i dildâr iledür ^câşıḳ-ı zâruñ
Pergâle-i çeşm-i terinüñ rîziş-i laḫtı

5 Meydân-ı süḫande feres-i ṭab^c-ı Naẓîmüñ
Pîrâstedür cevher-i ma^cnâ ile raḫtı

161

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Ruḫ-ı yâre döküldi çîn-i zülf-i ḫam-be-ḫam basdı
Gelüp Rûma Ḫotenden ol ḥarâmî bir ḥarem başdı

2 Nola ḫurşîdi ser-germ itse ḥüsn-i ^câlem-efrûzı
Henüz on dördine ol mâh-ı tâbânum ḳadem başdı

3 Ten-i zerd ü nizârum kaldı nîlûfer gibi anda
Fezâ-yı sînemi seylâb-ı eşk-i dembedem başdı

4 Zülâl-i zindegânî-nûşıdur bir meclisüñ dil kim
Ne İskender anı gördi ne aña pây-ı Cem başdı

5 Şun ey sâkî şerâb-ı câm-ı vaşluñ şâd-kâm eyle
Humâr-âlûd-ı hicrüñdür dil-i sevdâyı ğam başdı

6 Olur güldeste-çîn-i ârzû-mendi o bî-dil kim
Çemende bağrına bir gül-ᶜizâr u ğonce-fem başdı

7 Ağardı mûy-ı ser gelmez mi saña intibâh ey dil
Şebâb-ı ᶜünfüvânî geçdi eyyâm-ı hırem başdı

8 Hazer kim keştgîr-i dehre küstemler harîf olmaz
Nice sührâbe hem meydân-ı furşat virdi hem başdı

9 Terâzû-yı sühenle menzil-i bâlâya ᶜazm itdi
Nazîmâ rîsmân-ı nazma kim pây-ı kalem basdı

162

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Kıyâm-ı nâz ile tâ kim o nev-hat dil-sitân kopdı
Kıyâmet zâhir oldı fitne-i âhir zamân kopdı

2 Yine bir nev-nihâl-i bâğ-ı ᶜişve virdi şeftâlû
Yitişdi mîve-i nahl-i vişâl nev-resân kopdı

3 Bulup ḳaddi kemâlin serv-i bâğ-ı iᶜtidâl olmış
O ṭıfl-ı nâz-perver bir ser-âmed nev-civân olmış

4 Görüp dil-dâdesin maḫfî nigâh-ı iltifâtından
Gönül virmek o şîrîn-kâre gönlümden hemân ḳopdı

5 Nola şehr-i dile âşûb ṣalsa ol gözi tatar
Semend-i nâz ile bilmez nedür yaḫşi yaman ḳopdı

6 Ḫamîde kadd ile gûş eyleyüp meclisde feryâdum
Büküldi ḳâmet-i çeng ü dil-i neyden figân ḳopdı

7 Naẓîmâ dîdemi âh-ı derûnum girye-rîz itdi
Nola mevc ursa deryâ tünd-bâd-ı nâgehân ḳopdı

163

Mef û lü / Fâ i lâ tün / Mef û lü / Fâ i lâ tün

1 Vefḳ-ı cemâli ol ḫaṭṭ-ı pergâr-vâr çizdi
Devr-i ruḫında fitne-i âḫir kenâr çizdi

2 Naḳş oldı ebruvânı levḥ-i dilümde yârün
Ressâm-ı ᶜaşḳ gûyâ bir Ẕû'l-fiḳâr çizdi

3 Ṭarḥ itdi üstüḫᵛânum metn-i cünûna mısṭar
Ẓann itme anı ancaḳ Ḳays-ı nizâr çizdi

4 Peymân idüp benümle bünyâd-ı ittiḥâda
Rüstem binâ-yı ᶜahdi çoḳ bozdı yâr çizdi

5 Âğûş itdi âh̲ir dildâre ṭavḳ-ı tesh̲îr
Her h̲alḳa-i füsûn kim ᶜuşşâḳ-ı zâr çizdi

6 Aḥkâm-ı derdi añla taḳvîm-i ᶜaşḳdur bu
Ṭômârını bu fennüñ üstâd-ı kâr çizdi

7 Noḳṭa dögüp żamîrüm bildi o h̲âl ü h̲aṭla
Reml-i dili Naẓîmâ bir gül-ᶜiẕâr çizdi

164

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe û lün

1 Sevâdî h̲aṭṭuñ baña berâtla virildi
Zülfüñ hevesi ḳayd-ı ḥayâtla virildi

2 Hicrâna taḥammül iderek vaṣluña irdüm
Bu rütbe baña ṣabr u s̲ebâtla virildi

3 Ṭıfl-ı dilümüñ gûşına gülbâng-i muḥabbet
Ḥaḳḳâ ki ez̲ândur ṣalavâtla virildi

4 H̲oy-kerde görüp laᶜlini bûs itdüm o şûh̲uñ
Baña o ᶜaraḳ ḳand-i nebâtla virildi

5 H̲arc ile dükenmez zer-i endîşe Naẓîmâ
Saña o h̲azîne berekâtla virildi

165

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Benümle ᶜahd-i vefâya ḥabîb el virdi
Yine ḥasedle telâş-ı raḳîb el virdi

2 Ḥiżâb-beste kef-i destin öpdüm ol mâhuñ
Felekde devlet-i keffü'l-ḥażîb el virdi

3 O ḥüsn-i ḥavṣala-sûzı ṭutuşdı gördükde
Çenâre ḥaḳ bu ki vażᶜ-ı ġarîb el virdi

4 Ne ṣundı laᶜlini cânân ne ṭutdı nabż-ı dili
O ẖasteye ne devâ ne ṭabîb el virdi

5 Pür itdi nâle-i dil kûy-ı dilberi bilmem
O gülşene nice bir ᶜandelîb el virdi

6 ᶜAceb mi ẖalḳa-i zer olsa hâle-i vuṣlat
O mâh-ṭalᶜat-ı ᶜâbid-firîb el virdi

7 Görüp o pençe-i ẖurşîdi farṭ-ı ḥayretden
Naẓîme çâkî-i ceyb-i şekîb el virdi

166

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe û lün

1 Dildâre göñül derd-i derûn defterin açdı
Destân-ı ġamuñ girye virür bir yerin açdı

2 Murğ-ı dil ü cân ṣaydına ebrûlerı ṣanma
Şâhîn-i dü-çeşm-i siyehi şeh-perin açdı

3 Sende naẓarı ẓâhir u bâṭın dil-i zârun
Zîrâ ki seni gördi hemân gözlerin açdı

4 Başı yuvalansa ne ᶜaceb derd ile Ḳaysun
Ferhâdı görüp tîşe-i ᶜaşḳa serin açdı

5 Meclisde bükâ virdi Naẓîm ol şeh-i hüsne
Bu şiᶜr ile râz-ı dil-i ğam-perverin açdı

167

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Cânuma geçdi ḫadeng-i ğam-ı cânân deldi
Tîşe-i ğamze-i dil-dûz ile kân deldi

2 Düzd-i dil zülfine bend oldı çıḳup sînemden
Ṭutulup dâra çekilse nola zindân deldi

3 Cân-ı Şîrînini bir tîşeye ṣatdı Ferhâd
Bî-sütûn-ı ğamı dil tîşesi âsân deldi

4 Dökülüp dîde-i terden ḳaṭar-ı âb-ı ḫûnâb
Misḳab-ı her müje bir sübḥa-i mercân deldi

5 Gevher-i nuṭḳ-ı Naẓîm olmağiçün âvîze
Gûş-ı bikr-i süḫeni kilk-i dür-efşân deldi

168

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Delik delik dili ġamzeñ ḫadengi yâreledi
Ḳılıç çeküp nigehüñ pâre pâre pâreledi

2 Dehânuñ ile miyânuñda ḳâl ü ḳıyl oldı
O demde ḫançerüñ araya girdi areledi

3 Yazınca saṭr-ı ḫaṭ-ı la^clin ol debîr-i cemâl
Ṣaḥife-i ruḫını ḳıl ḳalemle ḳareledi

4 Nihân idi naẓarı evvel ol perîye dilüñ
Cünûn-ı ^caşḳ ile gitdükce âşikâreledi

5 Feżâ-yı ^cişvede ġırbâl-ı nâz alup eline
Ġubâr-ı çeşm-i Naẓîmi o şîvekâr eledi

169

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Destine aldukca ol şûḫ-ı cihân âyîneyi
^cAks-i ruḫsârı ider âyîneden âyîneyi

2 Ġamzesi tîġ-ı nigâhından emîn olmaz yine
İtse de ^caks-i ruḫı dâru'l-emân âyîneyi

3 Her nigâh itdükce ebrû-yı kemândârı ider
Nâvek-i müjgânı levḥ-i imtiḥân âyîneyi

4 H̲îre-çeşm itdi beni berḳ-ı ruh̲ı ṭutmış meger
Mihre ḳarşu ol meh-i nâ-mihribân âyîneyi

5 Ḥüsn ile mümtâz iken oldı h̲aṭ-âver dil-rübâ
Ṣâneyi itdüm hediyye armaġân âyîneyi

6 Sevdigüñ kimdür baña göster dise ol mâh-rû
Destine ṣad şerm ile ṣunsam hemân âyîneyi

7 H̲âllerle ᶜârıż-ı yâre naẓar ḳıl ey Naẓîm
Der-miyân itmiş ᶜacebdür zengibân âyîneyi

170

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe û lün

1 Geh fikr iderüm çeşmini ebrûsını gâhî
Gâhî nigehin ġamze-i câdûsını gâhî

2 Ḥasret-keş olup kâküline çeşmine müştâḳ
Geh yâd iderüm nâfesin âhûsını gâhî

3 Ḥayret belî pâmâl ider añduḳca o şûh̲uñ
Reftârını geh ḳâmet-i dil-cûsını gâhî

4 Bûs eyleyerek gül gül iderdüm ḳanı ol gün
Geh sîne-i sîmînini bâzûsını gâhî

5 Gitdi o zamân kim şeb-i vuṣlatda alurdum
Âġûşa miyânın gehî pehlûsını gâhî

6 Maḥbûblaruñ tev'em imiş hicr ü viṣâli
Añsam nola geh derdini dârûsını gâhî

7 Dâm itmiş idi murğ-ı dil ü câna Nazîmâ
Gâhî girih-i zülfini gîsûsını gâhî

171

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Bir şehsüvârun oldı ki gönlüm rübûdesi
Olmış yolında hep ser-i ᶜuşşâk tûdesi

2 Ol dîde-i mükahhali vasf idenün sezâ
Nûr-ı siyeh mürekkebinün olsa dûdesi

3 Meddâhıyuz o zât-ı şerîfün ki tâ be-haşr
Olmaz edâ senâ-yı sıfât-ı sütûdesi

4 Bâğ-ı derûnumun eser-i ᶜaşk ile olur
Hurşîde hande-rîz gül-i nâ-güşûdesi

5 Âlâm-ı Kays u Kûh-kene itmez iltifât
Merd-i muhabbetün dil-i derd-âzmûdesi

6 Ğayre tarîk-ı ᶜaşkda dil uymasa nola
Hep dôstân-ı ehl-i muhabbet şinûdesi

7 Bitmez dil-i figârde tâ haşr o âfetün
Zahm-ı sinân-ı her müje-i müşg-sûdesi

8 Ferhâd ü Kays gibi neler eyledi zuhûr
Yâ Rab ne turfe dûde olur ᶜaşk dûdesi

9 Ṭâli^c Naẓîme ider ol mâhı mihribân
Bîdâr olursa dîde-i baht-ı ġunûdesi

172

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 ^cAksüñle olsun âyînede her zamân iki
Aḥvel bakan görür seni ey nev-civân iki

2 Anı cemâlüñ ile virürdi ḫayâlüñe
Cânâ olaydı ^câşıḳ-ı şeydâda cân iki

3 Pervâne gibi şem^c ile olsaḳ nola bu şeb
Ben bir senüñle ey meh-i nâ-mihribân iki

4 Cevrüñ hilâl ider ne belâ ṭa^cne-i raḳîb
Birdür ölüm olur mı bir ey bî-emân iki

5 Mir'ât-ı dilde cilve-nümâ sensin ey perî
Olmaz vilâyet içre şeh-i kâmrân iki

6 Şekker olursa itme mükerrer maḳâlüñi
Gûş-ı girâne ey dil oḳınmaz eẕân iki

7 Şaḳḳ itseler dilüñ ḥaẕer ifşâ-yı râzdan
Olsa ḳalem gibi dehenüñde zebân iki

8 Gel kûhsâre añla mecâz u ḥaḳîḳati
Söz bir egerçi ṣavt-ı bedîd ü nihân iki

9 Miẕli bulınmaya nice dîvânda ḥaḳ budur
Olmaz bu gûne bir ġazel-i dil-sitân iki

10 İki cihânda lutfına muhtâcuz ey Nazîm
Birdür o pâdişâh-ı dü-ᶜâlem cihân iki

173

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me ıâ î lü / Fâ i lün

1 Te'sîr iderdi yâre ciger-sûz sözleri
Var ise yakdı nâme-i derdüm kebûteri

2 Hatt-ı ruhın iderse nola ğamzesi tırâş
Yârün önünde âyîne yânında berberi

3 Ol mâh-ı zühre-talᶜat-ı burc-ı melâhatün
Yâkût-ı laᶜli gökde ider mihri müşteri

4 Var ise misli âyînede ᶜaksidür yine
Şekl-i beşerde ğayret-i hûr olmış ol perî

5 Laᶜlinde hâl o micmere-gerdân-ı ᶜişvenün
Döndi o ahkere ola üstinde ᶜanberi

6 Elden koma ᶜaşâya düşince bu bâğda
Zerrîn kadehle nergis ü gül gibi sâğarı

7 Bir mâha ᶜâşıkum ki derûn-sûz ider Nazîm
Pervâne-i muhabbeti mihr-i münevveri

174

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Dûd-ı dildür bâğ-ı ᶜaşkun sünbül-i müşgîn-demi
Eşk-i terdür gülşen-i mihr ü muhabbet şebnemi

2 Nahl-i kadd-i dil-rübâdur serv-i bâğ-ı i^c^tidâl
Kâküli zülf-i nigâr u saçlı sünbül perçemi

3 ^c^Âşık-ı dîdârıyuz mest-i kadeh-nûş-ı lebi
Neylerüz âyîne-i İskenderi câm-ı Cemi

4 Serv-kadler birbirinden şîvede mümtâzdur
Sâyesinde her nihâlüñ başkadur bir ^c^âlemi

5 Rûh-ı ^c^Îsâ zevk-yâb olsa nola bâd-ı bahâr
Göklere neşr eyledi bûy-ı behûr-ı Meryemi

6 Mazhar-ı lutf-ı ^c^itâb-âmûzıyuz kim bir şehüñ
Merheminde zahmı zahmında nihândur merhemi

7 Zülf-i müşgîn târınuñ cân u dil-i âvâreye
Dâne dâne hâl ile dâm-ı cünûndur her hamı

8 Nûş-ı dârû-yı leb-i dilber ^c^aceb terkîb olur
Cevher-i cândur meger var ise cüz'-i a^c^zamı

9 Hüsnine bakdum şeker-rîz-i makâl oldum Nazîm
Tûtî-i gûyâ ider âyîne gördüm âdemi

175

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Kâr-dih-i müjgândan oldur nigâh-ı serkeşi
İş görür yârüñ mukaddem tîr-i rûy-ı terkeşi

2 Sîne-i sührâb olursa Rüstemâne çâk ider
Âşinâ bîgâne bilmez ğamze-i hançerkeşi

3 H̲ûb-sîret eylemez ârâyiş-i ṣûret ḳabûl
Ḥüsn ile zîver bulan neyler ḳabâ-yı zerkeşi

4 ^{c}Âr ider nûş itmege zer kâse-i h̲urşîdden
Bezm-i ^{c}aşḳuñ bir gedâ mey-h̲^{v}âre-i sâġarkeşi

5 Ḳavm-i ^{c}Âd olsa olur ednâ hücûmından şikest
Bir şehüñ kim ^{c}avn-i Ḥaḳdur râyet-i leşkerkeşi

6 Bulmadum görmiş işitmiş dârûgîr-i ^{c}aşḳda
Hicr ile vuṣlat gibi ^{c}âşıḳ-keş ü dilberkeşi

7 Vaṣf-ı dendânı niẓâmından müsellemdür Nazîm
Rişte-i naẓm-ı dürer-bâruñ odur gevherkeşi

176

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Ṣaymaz oldum dâġ-ı hicrân ile baġrum başını
Giryeden çeşmüm aġardı bir bilür yoḳ başını

2 Öyle bir cellâd-ı ḥüsnüñ ol şehîd-i ^{c}aşḳı kim
Eyleye Mirrîh̲ tîġ-ı çeşminüñ şâpâġını

3 Çeşm-i ^{c}ibret-bîn ile baḳ ol ṣanem taṣvîrine
Naḳşını seyr it taṣavvur eyleyüp naḳḳâşını

4 Şâh-ı ^{c}aşḳuñ ferşine çârûb iken müjgânları
Rûzgâr eyler mi muġber h̲âṭır-ı ferrâşını

5 Eylemez ṣahbâ-yı ^{c}ömr-i câvidânuñla kerem
Bezm-i ^{c}aşḳuñ dürd-nûş-ı derd olan ^{c}ayyâşını

6 Tâ ki ma^{c}mûr olmaya vîrân-serây-ı ḫâṭırum
Görmeyem bünyâd-ı dehrüñ ṭaşı üzre ṭaşını

7 Kimseler saña gözüñ üzre ḳaşuñ vardur dimez
Kimsenün vardur dimezseñ gözi üzre ḳaşını

8 Seng-i cevr-i rûzgâr anı da eyler münkesir
Dil-şiken bulmaz ḳıyâs itme ṣaḳın pâdâşını

9 Aġzınuñ ṣuyın aḳıtduñ ehl-i naẓmuñ ey Naẓîm
Mîve-i şi^{c}r-i laṭîfüñde nedür bu çâşnî

177

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 ^{c}Arż eyle ḥüsn-i dilkeş-i ^{c}âlem-pesendüñi
Mir'ât-ı ṣâf gibi gören görme kendüñi

2 Ruḫsâruñ üzre kâkülüñi eyle ḫam-be-ḫam
Cânâ ġazâl-i mihre dahi ṣal kemendüñi

3 Ben pâymâl-i ^{c}aşkuñı ey şehsüvâr-ı ḥüsn
Çiğnetme nâz ile çekerek ṭut semendüñi

4 Ḫâk-i niyâz-ı naḫl-i çemenzâr-ı nâzıñum
Benden ṣaḳınma sâye-i serv-i bülendüñi

5 Olsun güher-nisâr-ı vefâ la^{c}l-i dil-keşüñ
Kân-ı tebessüm eyle leb-i nûş-ḫandüñi

6 Ey ḫaṭṭ-ı sebzi Ḫıżr-ı melâḥat yitiş meded
Gel inti ẓârda ḳoma ben derd-mendüñi

179

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Mazhar-ı gûş-ı kabûl it nâleñi bülbül gibi
Ġonce-i dest-i du^c^â ey dil açılsun gül gibi

2 Âteş-i gül şu^c^le-i şem^c^ ile itmiş ittifâk
Bülbül ü pervânenüñ beñziağardı kül gibi

3 Eyler Eflâṭûnı üftâde ḫam-ı nîrengine
Görmedüm rengiyle sâkî âle mâ'il gül gibi

4 Kâküliyle çeşm-i kûteh-bîne setr eyler ruḫın
^c^Ömri olsun ol şeh-i ḥüsnüñ füzûn kâkül gibi

5 Cilvegerdür ^c^aks-i zülf-i yâr her demde Nazîm
Şîşe-i çeşm-i terümde bir demed sünbül gibi

180

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Teng-dil olma kabûl it nîk ü bed kulzüm gibi
Sîne-sâf ol bâde-i nâb ile memlû ḫum gibi

2 Ol meh-i nâ-mihribânuñ seyrine sad çeşm ile
Dâġ-ber-dâġum serâpâ çarḫ-ı pür-encüm gibi

3 Nokta-i ḫâl-i dilârâ-veş nihân u âşikâr
Hem süveydâ-yı dil ol hem dîdede merdüm gibi

7 Ol mest-i nâza derd-i derûnı açıl Nazîm
Başla niyâza vâkıf-ı hâl it efendüñi

178

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Fe û lün

1 Cemâl-i matla^c ıdur ebruvânı
Sevâd-ı hatt-ı la^c li beyt-i sânî

2 Gül-i bâğ-ı letâfetdür dehânı
Gül içre bülbül-i gûyâ zebânı

3 Şerâb-ı şâdmânî bûs-ı la^c li
Zülâl-i vaslı âb-ı zindegâni

4 Hevâ-yı nahl-i kaddi rûh-perver
Hayâl-i zülfi ^c ömr-i câvidâni

5 Dehânı çeşmesâr-ı ^c âlem-i cân
Pil-i cûdı ^c adem mû-miyânı

6 Esîr-i çîn-i zülfi rûh-ı Behzâd
Ğubâr-ı hattınuñ hayrânı Mani

7 Der-i bahtum ilâhî eyle meftûh
Bi-hakk-ı sûre-i "Seb^c a'l-mesâni"(.)

8 Olup hâmem Nazîmâ cedvel-i feyz
Mutarrâ oldı gülzâr-ı ma^c ânî

(.) "Seb^c a'l-mesânî": Fâtiha sûresi

4 Ser-şikendür seng-i pâdâş-ı zemâne eyleme
Kimseyi dil-rîş ser-nîş-i zebân kejdüm gibi

5 Döndürür fikr-i dakîkun çarh-ı ma^{c}nâyı Nazîm
Sen ögünme âsiyâb-ı devrde gendüm gibi

181

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Bülbüli gördüm çemende ber-murâd olmış gibi
Nev-şüküfte ğonceler güllerle şâd olmış gibi

2 Dîdesi bîdâr olaldan h^{v}âb-ı râhat görmedi
Nergis-i ter bâğ-ı hayretde küşâd olmış gibi

3 ^{c}Ârıżında sanma hat ol zerger-i meh-tal^{c}atun
Levh-i sîme kilk-i kudretle sevâd olmış gibi

4 Nakd-i cân ister metâ^c-ı vuslata dellâl-ı nâz
Sûk-ı istiğnâda ol kâlâ mezâd olmış gibi

5 Defter-i hüsni sevâd-ı hatt ile görmiş hisâb
Nokta-i hâl-i ruhı sıfr-ı ziyâd olmış gibi

6 Şimdi hûbân-ı zemâne oldılar ^{c}âşık-perest
Bender-i hüsn ü melâhatde küşâd olmış gibi

7 Bezm-i meyde nâgehân bir hây u hû kopdı yine
Lebleri yâdıyla sâkinün fesâd olmış gibi

8 Şâd buldum kûşe-i ğamda dil-i zârı Nazîm
Meclis-i cânânede var ise yâd olmış gibi

182

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me ıâ î lü / Fâ i lün

1 Zülfi ruhında perde-i Beytü'l-ḥarem gibi
Ol iki ebruvân ise Nûn ve'l-ḳalem gibi

2 Reftâre gelse nâz ile ᶜâlem harâb olur
Yârüñ sipâh-ı fitnede ḳaddi ᶜalem gibi

3 Gösterdi üstühᵛân-ı tenüm tündbâd-ı âh
İtdüm hurûş mevc-i demâdemle yem gibi

4 Naḳş u nigâr-ı ᶜaks-i cemâl-i bütân ile
ᶜAşḳ itdi deyr-i sînemi beytü'ṣ-ṣanem gibi

5 Rüsvâ-yı ᶜaşḳa silsile-i şahne-i cünûn
Olmaz o zülf-i pür-şiken-i ham-be-ham gibi

6 Ey dîde ağladuñ dem-i vaṣlın hayâl idüp
Bu naḳl-i mâcerâya sebeb eski dem gibi

7 Hicrân-ı yâri yolda haber aldum ey Naẓîm
Râh-ı viṣâlde yarı yoldan dönem gibi

183

Fe i lâ tün / Fa i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Ṭıfl iken sînem idi cilvegahüñ dâye gibi
Düşeyüm pâyuña ey serv-i sehî sâye gibi

2 Ḥasret-i mûy miyânuñla raḳîb-i bed-gû
Yine ᶜuşşâḳa doḳınmış sözi ortaya gibi

3 Çoḳdan ey Yûsuf-ı gül-çehre ḫarîdâruñdur
Naḳd-i cânın dil-i kem-mâye saña saya gibi

4 Ne ḳadar bezl ü nis̱âr itse yine eksilmez
ᶜÂşıḳa eşk-i dü-çeşm-i teri sermâye gibi

5 Göz yaşı dökmeden ümmîd-i viṣâl oldı hemân
Müflisüñ ḫᵛâbda ḳaṭᶜ eyledügi pâye gibi

6 Dil-i zühhâd olamaz râtibe-ḫᵛâr-ı ġam-ı yâr
Ḳısmet-i ᶜaşḳdan ol ṭâ'ife bî-vâye gibi

7 Âh-ı şeb-gîrüñi yâd eyler yâr Naẓîm
Seni mumlar yakup ol mâh-veş araya gibi

184

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Dağıtdı kendüsini zülfi dûd-ı âh gibi
Döküldi gerdenine ḫûn-ı bî-günâh gibi

2 Kenân-ı ṣabrumı virdi fenâya berḳ-ı cemâl
Göründi ṭurreden ol ruḫ şeb içre mâh gibi

3 İḥâta itdi ᶜiẕârın o ḫaṭṭ-ı ᶜanber-fâm
Ṭavâf-ı Kaᶜbe iden mağribî sipâh gibi

4 Hilâle ġurre-i ebrûsı dâll-ı ḫançer olur
Ġurûr-ı ḥüsn ile yoḳdur o kec-külâh gibi

5 Düşince ᶜârıża zülfi çîn çîn oldı
Döküldi Baḥr-ı Sefîde Yem-i Siyâh gibi

6 Hevâ-yı ᶜaşḳa düşüp ᶜaḳlum oldı âvâre
Ḫayâl-i yâre yeler ḳâṣıd-ı nigâh gibi

7 Lebâleb itdi dili ᶜaks-i ḥüsn-i yâr Naẓîm
Fürûġ-ı mihr-i cihântâb-ı ṣubḥgâh gibi



M Ü F R E D Â T

1

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

Zât-ı Hasan Hüseyn ile oldı iki hümâ
Biz sâyesindeyüz radıya'llâhu ᶜanhümâ

2

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

O perî-zâdı görüp seyre götürdüm tenhâ
Bir gören bir götüren darb-ı meseldür zîrâ

3

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

Gül-zâre subh-dem gelicek kâsıd-ı sabâ
Eşcârun oldı her varakı dest-i merhabâ

4

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

Vîrân idi tezelzü l-i cûd ile yâb yâb
Miᶜmâr tekyesinde yapıldı dil-i harâb

5

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

O tîr-endâz-ı nâzuñ tâ ki dil ẖâṭır-nişânıdur
Kemân ebrûsınuñ levḥ-i ẖadeng imtiḥânıdur

6

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

Dü-beyt-i dilkeş-i müjgânı yârüñ bir rubâ^{c}îdür
Dü-mıṣra^{c}-ı ẖaṭ-ı la^{c}li bu silkde bir semâ^{c}îdür

7

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

Medâr-ı ẖâme-i ḳudretle zîb-i rûy-ı cânândur
Süveydâ-yı derûn-ı dil-i sevdâ dîde-i cândur

8

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

Her dûn ki mâl ü câh ile fevḳa'l-^{c}alâdadur
Ḳârûn da olsa menzili taḥte's-s̱erâdadur

9

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

Ağzı var yoḳ dili gerçi çoḳdur
Dili var yârümüñ ağzı yoḳdur

10

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

Felekde âftâb-ı ṣubḥ-ı baḫtum rûy-ı Aḥmeddür
Hilâl-i âsmân-ı ṭâliʿüm ebrû-yı Aḥmeddür

11

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe û lün

Âhum ġam-ı zülfünle şerer-ḫîz-i dühândur
Bir toz ḳoparursa ötesi yine dumandur

12

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

Ruḫında ḫaṭṭ-ı müşgîn üzre düşmiş ṣanma kâküldür
Gül-i terle benefşe üzre gûyâ ṣaçlı sünbüldür

13

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

Ebrûlarıyla ol ruḫ-ı raḫşân-ı müstenîr
Mâh-ı nev-i ümîdümi gösterdi müstedîr

14

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

Şîşe-i çarḫ-ı felek ṣunʿ-ı yed-i ḳudretdür
İki günli on iki burclı bir sâʿatdür

15

Fâ i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

İnceden ince mû miyânuñdur
İsmi var cismi yoḳ dehânuñdur

16

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

H̲ânümân-sûz-ı nigâh olmış idi şuᶜle-i nâz
Olmadan eşk-i terüm revġan-ı ḳandîl-i niyâz

17

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

Beni giryân idesiñ sen nice h̲andân olasıñ
Bir işi eyleme kim ṣoñra peşîmân olasıñ

18

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

Vaḳtidür nergis gibi ol gül-ᶜiẕâre nâẓır ol
Aġla ḥâlüñ ey dü-çeşm-i h̲ûn-feşânum ḥâżır ol

19

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

Vuṣlat-ı dilber içün nâle-i şeb-gîr idelüm
Dest-i te's̲îrini der-ḳabża-i şemşîr idelüm

20

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

Fenn-i nevâ-yı nâlede uydum hezâre ben
Olsam ᶜaceb mi bâğ-ı cihânda hezâr-fen

21

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Fe û lün

Olup yir yir çiçek zahmı nümâyân
Çiçeklendi kumâş-ı hüsn-i cânân

22

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

Merhabâ ey tâ'ir-i himmet hezârân âferîn
Eyledüñ zıll-ı zalîlüñde beni fârig-nişîn

23

Müs tef i lün / Müs tef i lün / Müs tef i lün / Müs tef i lün

Kalbümde dilber dilberüñ kalbinde bir olduk hemân
Âyîne-dâne âyine âyîneye âyîne-dân

24

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

Olsa ᶜayân şikâf-ı kabâdan o sîm-ten
Nûr-ı nigâh-ı ᶜâşık ola aña nîm-ten

25

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

Sirişk-i âlüñe alındı ol gül-i ḫandân
Çıḳardılar ḳızıluñ ey dü çeşm-i ḫûn-efşân

26

Fe i lâ tan / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

Derdimüñ çâresini bilmedi ne mîr ü ne şâh
Luṭfuña ḳaldı kerem senden olur yâ Allâh

27

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

O ḫaṭṭ-ı sebzi gördüm gird-i laᶜl-i âbdârında
Buluşdum Ḫıżra ey dil çeşme-i ḥayvân kenârında

28

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

Mükerrer câm-ı mey sâḳî miyân-ı bezm-i ṣahbâda
Bir iki dâneli zerrîn ḳadeḥdür devr-i mînâda

29

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe û lün

Şîrînüm olursañ sana Ferhâd yirine
Bir dâğ deleyüm kim bana Ferhâd yirine

30

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

Hâle-veş sîneye çekdüm o ḳamer-ruḫsârı
Pîrehen gibi geçürdüm yakadan dildârı

31

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

Bir mehüñ oldum ki mühr-i mihrinüñ fermân-beri
Gökde ḫurşîdi ider yâḳût-ı la^{c}li müşteri

32

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

Reh-i ṭalebde şeb ü rûz diñledüm ceresi
Gelince menzil-i maḳṣûda diñmedi nefesi

33

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe û lün

Tenhâ dolaşur şahri diyü mâh ṭutuldı
Ḳundaḳ bıraġurken gice nâgâh ṭutuldı

34

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

Nola ṣabr ile râm itsem o dellâl-ı dil-ârâmı

Bu ḥammâmuñ dimişler nâmına Eyyûb ḥammâmı

35

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

Geldi o mest-i nâz ile ṣoḥbet zamânları
Bûs ü kenâr demleri vuṣlat zamânları

36

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

Peykân-ı zaḫmını dil-i mecrûḥ duymadı
Te'sîr-i tîr-i ğamzesini rûḥ duymadı

37

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

Naḳd-i ṣabrı baña evvel o güzel ṣaydurdı
Ḫaṭ ber-âverde olup şimdi ṣaḳal ṣaydırdı

38

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

Ẕâtuñda bul güher gibi tâb u ṭarâveti
Gül gibi alma şebnem-i terden leṭâfeti

39

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

Râz-ı dehân-ı dilbere vâḳıfdur ekṡeri
ᶜUşşâḳ-ı zâre dinse nola ğayb erenleri

40

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

Yârsız alsa ele muṭrib-i bezm ey dil-i zâr
Görinür terkeş-i pür-tîr baña mûsîḳâr

41

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

Çeşm-i mesti zîr-i ṭâḳ-ı ebrû -ı pür-tâbda
Ḫvâb-ı nâz itse ᶜaceb mi arḳası miḥrâbda

42

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

Görüp pâyında zer ḫalḫâl ile dürr-i binâgûşın
Hilâlüñ düşdi ḫalḫâlı çıḳardı mâh mengûşın

43

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

Ḳomış mihri niḳâb-ı şerme dildâruñ ruḫ-ı âli
Şafaḳ-pûş-ı ḥicâb itmiş mehi ol ᶜârıż-ı ẓâli

44

Fe û lün / Fe û lün / Fe û lün/ Fe û lün / Fe ul

İlâhî ḳażâ eyle ḥâcâtumı
Ḳabûle ḳarîn it münâcâtumı

Â m î n

(T E R C Î^c- İ B E N D)

I

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me â î lü / Fâ i lün

Görmek olur mı almadan Allâh cânumı
Cânânumı ḥabîbümi ol nev-civânumı

^cAẕrâ-^ciẕâr Leylî-i devr ü zamânumı
Şekker-maḳâl H̱üsrev ü Şîrîn-zebânumı

Burc-ı melâḥat üzre meh-i mihribânumı
Ol gülbün-i leṭâfet o ġonce-dehânumı

Gülzâr-ı i^ctidâlde serv-i çemânumı
Maḥṣûl-i bâġ-ı ^cömrümi naẖl-i revânumı

Vîrân-serâ-yı sînede genc-i nihânumı
Ma^cmûre-i dilümde şeh-i kâmrânumı

Sulṭânumı efendümi şâh-ı cihânumı

II

Râm eylemek olur mı o ârâm-ı cânı ben
Ol şûẖ-ı nâz-perveri ol nev-civânı ben

Müjgânı tîr-i ^cişve kemân-ebruvânı ben
Virsem peyâm-ı la^cline naḳd-i revânı ben

Görsem o gül-^ciẕârı o ġonce-dehânı ben
Peykân-ı çeşminüñ yine olsam nişânı ben

Añsam melâl-i ḥâl-i dil-i nâtüvânı ben
Alsam selâmını o perînüñ nihânî ben

Olsam hezâr şevḳ ile bülbül-fiġânı ben
ᶜArż eylesem görince bu nev dâstânı ben

Sulṭânumı efendümi şâh-ı cihânumı

III

Ney gibi oldı nâle işüm şâm ile seḥer
Yaḳdum derûna âteş-i firḳatle dâġlar

Gitdükce eyleyüp ᶜalev-i nâr-ı ᶜaşḳ eṡer
Dârü'l-emân-ı dil ḳutuşup yandı ser-be-ser

Dâmân u âstînümi pür-ḫûn-ı eşk ider
Sildükce her dü-çeşmümi pergâle-i ciğer

Ey burc-ı ḥüsne ṭalᶜati şems ü ruḫı ḳamer
Meh-ṭalᶜatân u zühre-cebînân-ı ᶜişve-ger

Ḫurşîd olursa itmeyeyüm ẕerrece naẓar
Var ise bir daḫi göricek gözlerüm eger

Sulṭânumı efendümi şâh-ı cihânumı

IV

Ey bûstân-ı kûyı baña gülşen-i İrem
Vey serv-i sidre-ḳâmet ü gül-rûy ü ġonce-fem

Gîsûsı ṣaçlı sünbül-i âşüfte-veş behem
Zülf-i nigâr o perçem-i pür-çîn ü ḫam-be-ḫam

Ḫâl-i ᶜızârı muşg-ı ter-i âhû-yı ḥarem
Lâle-ḫad ü benefşe-ḫaṭṭ-ı ᶜanberîn-raḳam

Levḥ-i cemâl-i behcete ebrûları ḳalem
Ey serv ḳaddi gibi olan ḥüsn ile ᶜalem

Şekl-i beşerde ḥûr-siriṣt ü melek-şiyem
Bu vech ile baña kimi gördüñ disen disem

Sulṭânumı efendümi şâh-ı cihânumı

V

Ey bâğ-ı behcete lebi gül-ğonce-i besîm
Vey zülfi sünbül-i siyeh-i ᶜanberîn-şemîm

Gülbün-ṭırâz-ı ravża-i ḥüsn ü vefâ-nesîm
Gülşen-serâ-yı kûyı riyâż-ı İrem-ḥarîm

Çeşm ü dilümde ᶜaks-i ruḫuñdur Ḫudâ ᶜalîm
Ey dürr-i şâhvâr hem itdüñ beni yetîm

Ġayre şikâyet eyle dimişsin Naẓîm
Benden ferâğat itdi o dîrîne-i ḳadîm

Âyâ kimüñledür kime oldı ᶜaceb nedîm
Yaᶜnî kimi sever dir iseñ şimdi ᶜan-ṣamîm

Sulṭânumı efendümi şâh-ı cihânumı

M Ü S E D D E S

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

Pertev-i mihr-i melâhatle görüp ol mâhı
Hüsn-i hayret-fikeni ᶜaklumı kıldı sâhî
Oldı fikr-i zekanıyla dil-i şeydâ câhı
Beni kul eyledi ol kişver-i hüsnün şâhı
Şiᶜrüme kâfiye itsem nola mâhı gâhî
Bir behâne aradum anmağa ᶜAbdu'llâhı

O nihâl-i çemen-i nâze hevâdâr olalı
O sehî-kâmete hasretkeş-i reftâr olalı
Zülf-i zencîresine bend ü giriftâr olalı
Hüsn-i hulkıyla görüp ᶜâşık-ı dîdâr olalı
Şiᶜrüme kâfiye itsem nola mâhı gâhî
Bir behâne aradum anmağa ᶜAbdu'llâhı

Fikr-i zülfi dili âşüfte-i sevdâ itdi
ᶜAklumı ᶜaşk ile pür-şûriş ü gavgâ itdi
Gülşen-i hüsni beni bülbül-i şeydâ itdi
Tabᶜumı kand-i lebi tûtî-i gûyâ itdi
Şiᶜrüme kâfiye itsem nola mâhı gâhî
Bir behâne aradum anmağa ᶜAbdu'llâhı

Gül-i ruhsâr-ı vefâ-bûyına kurbân olayum
Gonce-i laᶜl-i sühen-gûyına kurbân olayum
Mihr-i ruhsâr u meh-i rûyına kurbân olayum
ᶜIyd-i adhâ-yı ser-i kûyına kurbân olayum
Şiᶜrüme kâfiye itsem nola mâhı gâhî
Bir behâne aradum anmağa ᶜAbdu'llâhı

Leylî-i kâkül-i müşgînine Mecnûn oldum
Ḥasret-i bûse-i la^cliyle ciger-ḫûn oldum
Câdû-yı zülfine dil-beste-i efsûn oldum
Cilve-i nâz ile reftârına meftûn oldum
Şi^crüme ḳâfiye itsem nola mâhı gâhî
Bir behâne aradum aňmaġa ^cAbdu'llâhı

Olalı cân-ı ḥazînüñ o perî cânânı
Dil-firîbâne nigâh itmededür pinhânî
Nola olsam dil ü cân ile ḳulı ḳurbânı
Dil ü câňdan severüm ben o şeh-i ḫûbânı
Şi^crüme ḳâfiye itsem nola mâhı gâhî
Bir behâne aradum aňmaġa ^cAbdu'llâhı

Girih-i kâkül-i ^canber-şikeni müşg-şemîm
Nefḫa-i zülf-i dil-âvîzine âşüfte nesîm
Kaddi gülbün lebi gül-ġonce-i ḫandân-ı besîm
Görüp ol ^cârıż-ı raḫşân-ı dil-efrûzı Naẓîm
Şi^crüme ḳâfiye itsem nola mâhı gâhî
Bir behâne aradum aňmaġa ^cAbdu'llâhı

M E R S̱ İ Y E

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

I

Kimdür figân iden gül içün zahm-ı h̲ârdan
Kim aldı bûy-ı kâm meger rûzgârdan

Yokdur vefâ bu ᶜâlem-i fânîde ibret al
Şeyh̲u'ş-şüyûh̲ o mürşid-i ᶜâlî-vekârdan

Gûş eyleyüp vefâtını nâgâh didiler
Kim var ise o demde sıgâr u kibârdan

Nasûtı basdı kevkebi nâm-ı bülendinüñ
Lâhût ola makâmı Selâmî Efendinüñ

II

Şeyh̲-i güzîn ü pîr-i kerâmet-penâh idi
Gavs̱-ı zemâne kutb-ı felek-bârgâh idi

Çarh̲-ı Hudâda mihr-i cihântâb-ı maᶜrifet
Burc-ı ledünde matlaᶜ-ı hikmetde mâh idi

ᶜÂlem bilürdi zâhir u bâtın velâyetin
Mülk-i kemâle sûret ü maᶜnîde şâh idi

Nâsûtı basdı kevkebi nâm-ı bülendinüñ
Lâhût ola makâmı Selâmî Efendinüñ

III

Virmişdi zâtı savmaᶜa-i ᶜâleme şeref
Maᶜlûm idi o ᶜârif içün sırr-ı "men ᶜaref" (.)

(.) "Men ᶜarefe nefsefu fekad ᶜarefe Rabbehu."
"Kim kendini bilirse şephesiz o, Rabbini bilir."
(Yahya bin Muâz'dan kendi sözü olarak, Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, Beyrut 1352, C.II, s.262)

Ḥaḳḳâ ki maẓhar olmaḳ içün bir duᶜâsına
Pîr ü civân ṣabâḥ u mesâda çekerdi ṣaf

Bin̄ cân ile gelürdi peyâpey cihâniyân
Rûmâl-i pâyine o ᶜazîzün̄ ṭaraf ṭaraf

Nâsûtı baṣdı kevkebi nâm-ı bülendinün̄
Lâhût ola maḳâmı Selâmî Efendinün̄

IV

Nâ-güfte her maḳâlün̄ o ḳuṭb idi vâḳıfı
Esrâr-ı nâşidenün̄ olmışdı kâşifi

Fażl u kemâl mektebinün̄ pîr-i kâmili
ᶜİlm-i ledün mesâ'ilinün̄ şeyẖ-i ᶜârifi

Ẕât-ı şerîfi Kaᶜbe-i esrâr zâ'iri
Beytü'l-Ḥarem-i maᶜrifetün̄ merd-i ᶜâkifi

Nâsûtı baṣdı kevkebi nâm-ı bülendinün̄
Lâhût ola maḳâmı Selâmî Efendinün̄

V

Gûş eyleyince ġulġule-i riḥletin Nazîm
Ẓann eyleme ki ḳopdı ḳıyâmet H̱udâ ᶜâlîm

Ayrılduḳ o ṣanevber-i gülzâr-ı feyżden
Mânend-i piste olsa nola baġrumuz dü-nîm

Murġ-ı revânı daᶜvet olup bâġ-ı cennete
Oldı o dem revâne-i gülşehgeh-i Naᶜîm

Nâsûtı baṣdı kevkebi nâm-ı bülendinün̄
Lâhût ola maḳâmı Selâmî Efendinün̄

T E V Â R Î H - I   M U H T E L I F E

1

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Kahramân-ı pür-hüner şâhib-kırân-ı bahr u ber
Şukka-pîrâ-yı zafer şâhenşeh-i nuşret-livâ

2 Muştafâ Hân bin Mehemmed Hân-ı Ġâzî kim anuñ
Salṭanatla ᶜömrin efzûn eyleye Bârî Hudâ

3 Genc-i nuşretdür meger ordû-yı pür-iclâli kim
Dem-keşân âteş-feşân her ṭôpı olmış ejdehâ

4 Şakk idüp tîġı enâr-âsâ ᶜadûnuñ dillerin
Nâle-i eyvâ Kızıl Elmayı itdi pür-şadâ

5 Kelle-i aᶜdâyı ġalṭân itdi pây-ı rahşına
Gûy ü çevgân oynadı şahn-ı veġâda gûyiyâ

6 Nemçe ṭaburın bozup kırdı geçürdi tîġdan
Gûş idince müjde-i fethin idüp hamd ü şenâ

7 Aña bir târîh-i müstesnâ düşürdüm ey Nazîm
"Nemçe ṭaburını bozdı kırdı Sulṭân Muştafâ" (1108)

2

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Pâdişâh-ı baḥr ü ber H̱ân Muṣṭafâ-yı kâmrân
Kim derinde ḫâk-rûb olsa revâ bâl-i hümâ

2 Ol ḫudâvend-i ḫudâvendân ki dâ'im olmada
Her kemîne bendesi bir dâver-i fermân-revâ

3 Ol ḫudâvend-i ḳader-ḳudret ki tîğ-ı saṭveti
İstemez seng-i fesân mânend-i şemşîr-i ḳażâ

4 Ṭuᶜme-ḫᵛâr-ı sofra-i inᶜâmı dervîş ü ġanî
Kâse-şûy-ı maṭbaḫ-ı iḥsânı sulṭân u gedâ

5 Şermsâr-ı ḫâkrâh-ı dergehi müşg ü ᶜabîr
Münfaᶜil gerd-i ḥarîm-i ᶜizzetinden kîmyâ

6 Rîzesinüñ âsitân-ı rifᶜati çeşm-i nücûm
Ṭâḳ-ı iclâlinde âvîze Süheyl ile Sühâ

7 Ḥalḳa-bâb-ı refîᶜ-i devleti ḫurşîd ü mâh
Bârgâh-ı ᶜizzetinde bir gedâ çarḫ-ı dü-tâ

8 Rehberi H̱ıżr ola ol İskender-i Dârâ-ferüñ
Ḳande ᶜazm itse refîḳ-ı râhı tevfîḳ-ı H̱udâ

9 Bânî-i ṭabᶜ-ı hümâyûn-ı kerâmet-güsteri
Eyledi bir çeşme vü bir câmiᶜ-i zîbâ binâ

10 Şems-i ᶜâlem-tâb aña şemse ḳanâdîl-i nücûm
Künkür-i ṭâḳ-ı bülendi hem-ser-i saḳf-ı semâ

11 Bu mu^c^allâ câmi^c^-i bî-misli bünyâd eyleyüp
Eyledi mihrâbın anuñ menba^c^-ı âb-ı bekâ

12 Yoncanuñ şuyın akıtdı dergeh-i vâlâsına
İtdi icrâ çeşme-i mâ'ü'l-hayâtı gûyiyâ

13 Lûlesi bu çeşmenüñ gûyâ zebân-ı hâldür
Nûş-ı cân olsun diyü ^c^atşân içün eyler nidâ

14 Dâstân-ı şevk-ı dîdâr ile mâlâmâl olup
İtmede sad cûş ile her demde nakl-i mâcerâ

15 Sîne-i şahn-ı serây-ı Edrine bî-cân idi
Hak bu kim rûh-ı revân oldı bu âb-ı cân-fezâ

16 Bu muşaffâ çeşmenüñ bu ^c^ayn-ı şafvet-güsterüñ
Her biri târîhini bir gûne itmişken edâ

17 Tehniyêt-gûyân didüm sîrâb olup ben de Nazîm
"Bunca ^c^aynı tarh-ı rûh-efzâ-yı Sultân Muştafâ"(1115)

3

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Hazret-i Hân Muştafâ-yı dâd-ger kim eyledi
Bânî-i emri yine bir ^c^ayn-ı rûh-efzâ binâ

2 Hükmini icrâ idüp ol pâdişâh-ı bahr ü ber
Oldı cârî ^c^âleme bu çeşmesâr-ı cân-fezâ

3 Bunca ṣuyı bunca demlerdür anuñ dergâhına
Dîdesinden âb-ı ḥasret-rîz idi ṣubḥ u mesâ

4 Geldi rûmâl eyledi ṣaḥn-ı serây-ı h̲âṣına
Cân atup oldı o cây-ı dil-güşâda cebhe-sâ

5 Ḥıżr-ı fermânıyla aḳdı lûle-i mâ'ü'l-ḥayât
Yapdı böyle çeşme-i cân-bah̲ş u ᶜayn-ı dil-küşâ

6 Bu zülâl-i ṣâfa bu âb-ı leṭâfet-pervere
Kûze-i zerrîn ü sîmîn olsa mihr ü meh sezâ

7 Âb-ı ṣâf-ı ᶜayn cârî ṭarḥ-ı Sulṭân Muṣṭafâ
Yazdı târîh̲-i esâsın h̲âme-i şîrîn-edâ

8 Seyr idüp itmâmına didi Naẓîm-i ṣâf-dil
"ᶜAyn-ı cârî çeşme-i dil-cûy-ı Sulṭân Muṣṭafâ"(1114)

4

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Döndi dôlâb-ı felek vefḳ-ı murâd üzre henüz
Müjde ey dil yine ᶜıyd eyledi h̲alḳ-ı dünyâ

2 Oldı cârî yine mîzâb-ı çemenzâr-ı neşâṭ
Müjde ey teşne-lebân-ı leben-i ᶜıyş u ṣafâ

3 Ṣaldı pertev yine bir mihr-i cihân-tâb-ı nevâl
Müjde ey kûşe-nişînân şeb-i târîk-i ᶜanâ

4 Geçdi ṣadra yine bir dâver-i devrân-ı kemâl
Âsmân-pâye hümâ-sâye hümâyûn-sîmâ

5 Mesned-i ^{c}adle yine virdi sa^{c}âdetle şeref
Bir felek-mertebe düstûr-ı sadâret-pîrâ

6 Ṣâḥib-i tîğ u ḳalem râfi^{c}-i râyât-ı himem
Râfi^{c}-i ẓulm ü sitem dâd-penâh-ı żu^{c}afâ

7 Ḥâmî-i dîn ü düvel mâḥî-i her mekr ü ḥiyel
Nâẓır-ı mülk ü milel kehf-i emân-ı fuḳarâ

8 Kâmrân-ı vüzerâ ḥażret-i ṣâḥib-devlet
Ki olur dergehine çarḫ-ı dü-tâ nâṣiye-sâ

9 Ya^{c}nî hem-nâm-ı şehinşâh-ı rüsül fahr-i kirâm
Kerem-endîşe seḫâ-pîşe vezîr-i yektâ

10 Âṣaf-ı dehr ü ^{c}Ömer-^{c}adl ü Ebû Bekr-şiyem
Ḥasenü'l-ḫulḳ u ^{c}Alî-sîret ü ^{c}Os̱mân-ḥayâ

11 Mâh-dîdâr u ^{c}Uṭârid-ḳalem ü Zühre-cebîn
Müşterî-rây u sitâre-sipeh ü mihr-livâ

12 Cûd ü iḥsân ü mürüvvetde ḫudâvend-i cevâd
Dâniş ü ^{c}aḳl u kiyâsetde ḫıdîv-i dânâ

13 Sâ'il-i bârgeh-i mekrümeti Ḫâtem-i Ṭayy
Bermekî dergeh-i luṭfında kerem-beste gedâ

14 Ḥıżr-maḳdem o Sikender-ḥaşem ü ^{c}ünvânun
Görse dârâtını der-bânı olurdı Dârâ

15 Eşheb-i fikrine ol yekke-süvâr-ı rüşdün
Olmaya Edhem-i ṣad ᶜaḳl-ı Arisṭo hem-pâ

16 Rûz-ı ᶜazminde o düstûr-ı hümâyûn-baḫtun
Farḳ-ı raḫşında çeleng olsa revâ bâl-i hümâ

17 Şeb-i rezminde o encüm-sipeh-i dehre olur
Mâh-ı nev tîğ u kemer-bend-i muraṣṣaᶜ cevzâ

18 Re'yi maḥv eyledi tedbîr-i Niẓâmü'l-mülki
Kevkebi kevkebe-i Senceri başdursa revâ

19 Bû ᶜAlî gelse ider müşkilini luṭfen ᶜarż
Nüsḫa-i cûdı yiter ᶜâleme Ḳânûn-ı Şifâ

20 Ḥâcib-i ḫâk-deri ᶜaynına almaz feleği
Bende-i kemteri gerdûne ider istiğnâ

21 Oldı ḫurşîd gibi zîr-i nigîni ᶜâlem
Olıcaḳ mesned-i iḳbâlde fermân-fermâ

22 Nola evṣâfını evrâdına żamm eyleseler
Şimdi buldı daḫi memdûḥını ḥâlâ şuᶜarâ

23 Şemᶜ-i ẕâtın ide Ḥaḳ bâd-ı kederden sâlim
Meşᶜal-i mâhirüne pûş ola çarḫ-ı mînâ

24 Ḫıżr u İlyâs olup rehberi baḥr u berde
Dest-gîri ola her ḥâlde ᶜavn-i Mevlâ

25 Ḳande kim ᶜaṭf-ı ᶜinân itse refîḳi tevfîḳ
Reh-nümâ ᶜavn ü ẓafer leşker-i nuṣret be-ḳafâ

26 Ṣadrı teşrîf idüp ol rûḥ-ı revân-ı ^{c}âlem
Geldi cânı yirine ^{c}âlemiyânuñ ḥaḳḳâ

27 Mihr ile çıḳdı ḥużûr-ı şeh-i devrâne girüp
Buluşup geldi Süleymâne mis̲âl-i ^{c}Anḳâ

28 Eyledi emrine dünyâyı Süleymân gibi râm
Mühr ile olduğı dem ṣadr-ı ṣudûr-ı vüzerâ

29 Didi târîḫini tebşîr idüp âfâḳa Naẓîm
"Mühre adliyle sezâ Râmî Mehemmed Pâşâ" (1114)

5

Mef û lü / Fâ i lâ tün / Me ı û lü / Fâ i lâ tün

1 Ġâzî Ḥüseyn Pâşâ ya^{c}nî vezîr-i a^{c}ẓam
Dâdâr-ı dâd-güster düstûr-ı kâr-fermâ

2 Çarḫ-ı sa^{c}âdet üzre yektâ meh-i cihân-tâb
Burc-ı şerefde raḫşân ḫurşîd-i ^{c}âlem-ârâ

3 Mi^{c}mâr-ı ṭab^c-ı pâki deryâya ḳarşu yapdı
Bir böyle ḫürrem-âbâd me'vâ-yı ḥâlet-efzâ

4 Gûyâ bu ṭarḥ-ı ra^{c}nâ bir şûḫ-ı bî-bedeldür
Çıḳmış kenâre eyler rindâne seyr-i deryâ

5 Eyvân-ı ser-bülendin seyr eyleyüp ^{c}aceb mi
Geçse yire hayâdan ṭâḳ u revâḳ-ı Kisrâ

6 cÂlî binâ-yı zîbâ kâşâne-i zer-endûd
Vâlâ maḳâm-ı dil-keş bünyâd-ı rûḥ-baḫşâ

7 Didi Naẓîm hâtif târîḫini bu ṭarḥuñ
"Baḥr üzre ṭarz-ı zîbâ cây-ı Ḥüseyn Pâşâ" (1111)

6

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Ferîdü'd-dehr Dâmâd Efendi-zâde kim oldur
cUrûş-ı dâniş ü cirfâna ṭabcıyla tenaḳ-pîrâ

2 cAdâletle Stanbûla geçüp mesned-nişîn oldı
Eḥibbâ şâd u ḫurremdür mükedder ḫâṭır-ı acdâ

3 Vaḥîdü'l-cAṣr o kim ẕât-ı şerîf-i ercümendidür
Kemâlât u hünerle câlem-ârâ fâżıl-ı yektâ

4 Edîb-i ẕû-fünûn-nıḥrîr-i kâmil kim odur şimdi
Efâżıl içre cilm ü fażl ile callâme-i dânâ

5 Yitişdi berg ü bârı şâḫsâr-ı cadl ü inṣâfuñ
Nihâl-i macdeletden mîve-çîn oldı yine dünyâ

6 Müşerref eyledi seccâde-i şerci ḳudûmiyle
Olınca ḳadr ile ṣadr-ı Stanbûla şeref-baḫşâ

7 Ḫırâm-ı ḫâme-i Ṭûbâ ḳıyâmıyla o dânânuñ
Çemenzâr-ı cadâlet oldı reşk-i gülşen-i me'vâ

8 Diḳ-i maẓlûmı bîdâd-ı sitemden eyleyüp sâlim
Benüm gibi nice dil-mürde ᶜadliyle olur iḥyâ

9 Muᶜammer eyleye Mevlâ ola iḳbâli rûz-efzûn
Ki ḥâl-i müstemendâne odur dâdâr-ı bî-pervâ

10 Naẓîmi ẖâkden refᶜ itse lâyıḳ iltifâtıyla
Ki oldı âsitân-ı ser-bülendinde cebîn-fersâ

11 Didi teşrîf idince yümn ile bu ṣadr-ı vâlâyı
"Stanbûla eḥaḳḳ Dâmâd Efendi-zâdedür hâlâ" (1118)

7

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Bir Ḥasan-nâm Hüseyn-aẖlâḳuñ
Ruẖına liḥye virüp ḥüsn ü bahâr

2 Oldı târîẖ-i ẖaṭ-ı sebzi Naẓîm
"Enbeta'llâhu nebâten ḥasenâ" (1092)

8

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Eyledi ᶜazm-i beḳâ dâr-ı fenâdan umarum
Mâder-i müşfiḳamı ẖoş ṭuta Rabb-i ᶜizzet

2 Nûr-ı îmân ile Ḳur'ân ide ḳabrin rûşen
Menzili cennet ola hem-demi ḥûr-ı cennet

3 Didi târîḫ-i vefâtın el açup Ḥaḳḳa Naẓîm
"Rûḥına vâlidemüñ eyle ilâhî raḥmet" (1115)

9

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Fâżıl-ı pür-hüner İsḥâḳ Efendi ki odur
Diḳḳat ü dâniş ile seyyid-i sa^cd-isti^cdâd

2 Kâtib-i çarḫ ṣunar destine levḥ ü ḳalemi
Şi^cr ü inşâda idince ḳalemi ṭarḥ-ı sevâd

3 Ḫâl-i ruḫsâr-ı ^carûsân-ı ma^cânidür hep
Ḫâmesinde ki çekîde ola her ḳaṭre midâd

4 Ḥarem-i ḫâṣına bir muḥteremüñ maḥrem olup
İtdi bu sûr-ı sürûra ferahından bünyâd

5 Şeyḫü'l-islâmuñ alup duḫter-i sa^cd-aḫterini
Burc-ı iḳbâle şeref virdi iki necm-i murâd

6 Ḥarem-i ḳadrinüñ el-ḥaḳ o ^cafîf-i dehrün
Olmaya süllem-i gerdûnesi bu seb^c-i şidâd

7 Âsitânında Zühal bir ḥabeşî ḫâdimdür
Dergeh-i ^ciṣmetine ḫidmet ile ḫurrem u şâd

8 Mihr bir câriyedür mâh ġulâm-ı dôlâb
Encüm-i s̲âbit ü seyyâr muṭî^{c} ü münḳâd

9 Âl-i vâlâ-yı şafaḳ aña olup perde-i şerm
Zînet-i h̲acle-i sûrı vire h̲urşîde küşâd

10 Mîhmân sûr-ı sürûrında meh̲âdîm ü kirâm
H̲alḳa-i şem^{c}-i şebistânı kibâr u emcâd

11 Cem^{c} olup bir yire erbâb-ı süh̲en târîh̲in
Eyledi her biri bir gûne bu sûruñ îrâd

12 Didi ṣad şevḳ u sürûr ile Naẓîm-i dâ^{c}î
"Müftî-i dâd-ger-i İshak Efendi Dâmâd" (1123)

10

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Serenci-zâdenüñ oldı ḥayâtı fülki şikest
H̲urûş-ı baḥr-i ^{c}adem gösterince cezr ile med

2 Bu h̲âk-dânden idüp ^{c}azm-i evc-i ^{c}illiyyîn
Hümâ-yı rûḥı göge çıḳdı ḳalmadı yirde cesed

3 Beḳâya göçdi ayaḳ çekdi bezm-i fânîden
Muḳîm-i meclis-i Firdevs ola bi-ḥaḳḳ-ı Ṣamed

4 Çekildi menzil-i ^{c}uḳbâya el-vedâ^{c} diyüp
Naẓîm eyledi aḥbâbı bî-şekîb ü h̲ıred

5 Gelüp uçurulmadan mevce-i fenâ didiler
"Ḳapatdı fülk vücûduñ Serenci-zâde meded" (1106)

11

Müs tef i lün / Müs tef i lün / Müs tef i lün / Müs tef i lün

1 Ṣad müjde geldi ᶜâleme devletle Sulṭân Aḥmedüñ
Ferzendi ᶜAbdü'l-mâlik ol şehzâde-i rûşen-żamîr

2 Burc-ı şerefden eyledi bir neyyir-i raḫşân ṭulûᶜ
Âyîne-i devrân yine gösterdi şekl-i müstedir

3 Ferzend-i sulṭân-ı cihân Ḫân Aḥmed-i devr ü zamân
Ola rikâbında revân ṣad Erdivân u Erdeşîr

4 Keyḫüsrev-i Cemşîd-fer Cemşîd-i Keyḫüsrev-ẓafer
İskender-i Dârâ-siyer Dârâ-yı İskender-serîr

5 Mevlâ muᶜammer eyleye şehzâdesin iclâl ile
Tevfîḳ-ı Ḥaḳḳ aña ẓahîr ᶜavn-i ilâhî dest-gîr

6 Gûş eyledükde mevlidin ins ü melek sûr eyledi
Oldı sürûr-ı sûrına maẓhar ṣaġîr ile kebîr

7 Mehdi hilâl âvîzesi ᶜıḳd-ı S̱üreyyâdur anuñ
Gehvâre cünbânı kamer bâlîni ḫurşîd-i münîr

8 Evṣâf-ı sûrın yazmaġa alup ele levḥ u ḳalem
Şâyeste olsa cân ile aña ᶜUṭârid bir debîr

9 Nâhîd çengi sûrına deffâf Mihr Müşteri
Lâyıḳdur anda aṭlas-ı çarḫ olsa bir ferş-i ḥaḳîr

10 Behrâm o sûra tîġ-bâz cânbâz-ı hindûdur Zuḫal
Çarh-ı felek ol ᶜarṣada luᶜbet-nümâ pîr-i faḳîr

11 Gehvâre-i rûzgârına hemvâre pây-endâz içün
Ṣubḥ oldı dîbâ-yı sefîd şâm-ı siyeh miski ḥarir

12 İtdükce gâhî h^vâb-ı nâz ola meges-rân-ı niyâz
Bâl-i hümâyûn-ı hümâ bâ-cân u dil ber-leb ṣaġîr

13 Ol bî-bedel şehzâdenüñ ol server-i âzâdenüñ
Evṣâf-ı sûrında sözüm oldı mis̱âl-i ḳand ü şîr

14 ^cİzz ü celâle ber-devâm ^cömr ü kemâli müstedâm
Devlet sa^câdet hem licâm iḳbâl-i yâr-ı dil-peẕîr

15 Bu mevlid-i pâkîzenüñ târîẖini didüm Naẓîm
"Şeh-zâde ^cAbdü'l-mâliki Bârî ide yümn ile pîr" (1121)

12

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Müftî-i dîn-penâh Meḥemmed Efendi kim
^cAṣruñ edîb-i muḥterem-i ercümendidür

2 ^cAllâme-i cihân ki debistân-ı faẓlınuñ
Şâgirdi Bû ^cAli ile pîr H̱ocendîdür

3 Taḥrîr-i kâ'inât ki erbâb-ı dânişüñ
^cİrfân ile faẓîlet ile ser-bülendidür

4 Şeh-bender-i ^culûm ki bâb-ı kemâlinüñ
Her ẕû-fünûn-ı dehr gedâ müstemendidür

5 Eblaḳ-süvâr-ı deşt-i maʿânî ki her ḳadem
Ehl-i ḥikem şikârî-i fitrâk-i bendidür

6 Bercîs-i çarh̲-ı himmet o kim aṭlas-ı felek
Ferş-i muḥaḳḳar-ı süm-i pây-ı ṡemendidür

7 Seyyid Şerîf ṣadr-ı feżâ'il cenâbıdur
Saʿd-ı zemâne z̲ât-ı efâżıl-pesendidür

8 Bend-i kemend-i diḳḳati olsa nola fuḥûl
Nah̲cîrgâh-ı maʿrifetüñ şeh-levendidür

9 Mesmûm-ı ye'se z̲â'iḳa -bah̲ş-ı ümîd olan
Tiryâḳ-ı luṭf-ı ḥarf-i leb-i nûş-h̲andidür

10 Teşrîf idince mesned-i fetvâyı didiler
Ḥaḳḳâ ki Bû Ḥanîfe-i s̲ânî bu kendidür

11 Târîh̲i oldı ṭabʿuma ilhâm ey Nazîm
"Mehdî-i kevn Müftî Meḥemmed Efendidür" (1106)

13

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Ḥamdülillâh vefḳ-ı maḳṣûd üzre devr itdi felek
Geldi açıldı yine bah̲t-ı civân-ı çarh̲-ı pîr

2 Şükrülillâh oldılar rem-h̲urde gürgân-ı fesâd
Bîşezâr-ı devlete baṣdı ḳadem bir nerre şîr

3 Dîde rûşen müjdeler âyîne-i devrân yine
^{c}Âleme ^{c}arż eyledi bir tâze şekl-i dil-peẕîr

4 Mesned-ârâ-yı ^{c}adâlet oldı ḳadr ü şân ile
Bir vezîr-i ṣâf-meşreb âṣaf-ı rûşen-żamîr

5 Ḥażret-i H̲ân Aḥmed-i S̲âlis̲ o sulṭân-ı cihân
İtdi mühr ile anı hem müsteşâr u hem müşîr

6 O ḫudâvend-i cihân-pîrâ ki ṭâḳ-ı ḳadrine
Sîm ü zer âvîzelerdür mâh ile mihr-i münîr

7 Ol ḫıdîv-i ^{c}âlem-ârâ kim serây-ı câhına
Aṭlas-ı çarḫ-ı felek-güster de bir ferş-i ḥaḳîr

8 H̲âk-rûb-ı bârgâh-ı iḳtidârı Keyḳubâd
Cebhe-sây-ı dergeh-i ^{c}âlem-medârı Erdeşîr

9 Rüstem-i iḳbâlinüñ Sâm u Nerîmân ^{c}âcizi
Nîrem-i iclâli dutmaz Ḳahramânı pençe-gîr

10 ^{c}Aḳl u Ferhengiyle ṣadr-ı ma^{c}deletde bî-^{c}adîl
Rây-ı tedbîriyle emr-i meşveretde bî-naẓîr

11 Ṭûl-i ^{c}ömr ile olup mesned-nişîn-i dâveri
Düşmenân-ı câh-ı iclâli ola h^{v}âr u faḳîr

12 Ṣadrı teşrîf eyledükde ol ḫıdîv-i dâd-ger
Didüm el-ḥaḳ mühr ile oldı Ḥasan Pâşâ vezîr

13 Düşdi bir târîḫ-i zîbâ biñ yüz on beşde Naẓîm
"Oldı mühr-i yümn ile ḥâlâ Ḥasan Pâşâ vezîr" (1115)

14

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Hüsrev-i rûy-ı zemîn Hażret-i Sulṭân Aḥmed
Ki odur şâh-ı cihânbân-ı ᶜadâlet-güster

2 Mihr-i gerdûn-ı ẓafer mâh-ı sipihr-i nuṣret
Müşterî-rây-ı felek taht-ı kevâkib-leşker

3 Şeh-i Dâra-ḥaşem İskender-i iḳlîm-güşâ
Âsmân-pâye hümâ-sâye hümâyûn-efser

4 Sârbân-ı şütür-i ᶜizzet ü iḳbâli felek
Maḥmil-i câh-ı celâlinde ceres şems ü ḳamer

5 Ḥaḳ Teᶜalâ aña bir hayr- halef itdi ᶜaṭâ
Neyyir-i burc-ı şeref mâh-ı saᶜâdet-ahter

6 Yaᶜnî şehzâde Süleymân-ı Süleymân-fer kim
ᶜÂlemi zîr-i nigîn itse revâ ser-tâ-ser

7 Mesned-i nâz ü naᶜîm üzre olup ᶜömri füzûn
Dest-gîri ola Ḥaḳ râh-beri Peyġamber

8 Dürr-i dendânı olup ḥoḳḳa dehânında bedîd
Gûş-vârı oldı yine ᶜâleme bu tâze haber

9 Virmeğe sübḥa-i evṣâf-ı cemîlinde niẓâm
ᶜIḳd-ı lü'lü'-veş olup bir yire cemᶜ ehl-i hüner

10 Rişte-i naẓma çeküp vaṣf-ı dürr-i dendânın
Silk-i târîhini hep eylediler pür-cevher

11 Çıkarup kilk-i güher-rîz Nazîm-i hoş-dem
Bahr-ı endîşeden ol demde nice gevher-i ter

12 Olıcak lü'lü'-i dendânı nümâyân dili
"Dürr-i dürc-i fem-i şehzâde-i pâkîze-güher" (1123)

15

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Vezîr-i dâd-güster Hazret-i ᶜOsmân Pâşâ kim
Hıdîv-i nükte-perver pür-hüner düstûr-ı dânâdur

2 Müşîr ü mü'temen düstûr-ı rûşen-rây u ᶜâlî-câh
Nizâmü'l-mülk-i devlet müsteşâr-ı dîn ü dünyâdur

3 Sikender-şevket ü Dârâ-haşem dâdâr-ı devrân kim
Makâm-ı maᶜdeletde mekrümetle kâr-fermâdur

4 Tırâz-ı mesned-i ikbâl o zî-şân-ı mükerrem kim
Gubâr-ı âsitânı çeşm-i câna kuhl-i zîbâdur

5 Hudâvend-i felek-pâye hıdîv-i mihr-kevkeb kim
Semend-i kadrinün naᶜli Kamer mîhı Süreyyâdur

6 Vezîr-i pâk-gevher kim gulâmân-ı der-i cûdı
Misâl-i sübha-i lü'lü' biri birinden aᶜlâdur

7 Şihâb altun kalem laᶜli şafakdur mâh zîr-meşk
Berât-ı câhına hurşîd-i ᶜâlem-tâb tuğrâdur

8 Nola ref^c eylese rûy-ı cihândan zulmet-i zulmi
Fürûğ-ı ^{c}adl ü dâdı şeb-çerâğ-ı ^{c}âlem-ârâdur

9 Hıred hemvâre vasf-ı cevher-i zât u sıfâtında
Nola izhâr-ı ^{c}acz itse tasavvurdan müberrâdur

10 ^{c}Aceb mi devr-i ^{c}adlinde cihân âsûde-hâl olsa
Ki dâ'im dest-gîri her husûs-ı ^{c}avn-i Mevlâdur

11 Geyürdi halk-ı İstanbûla üç kat hil^{c}at-i ^{c}adli
Üçünci def^{c}adur kâ'im-makâm-ı dâd-pîrâdur

12 Benüm gibi nice dil-mürde-i bîdâd ^{c}ahdinde
Zihî ^{c}Îsâ-nefes kim nutk-ı cân-bahşıyla ihyâdur

13 Bilür keyfiyyet-i ahvâlümi takrîre hâcet yok
Żamîr-i enverinde râz-ı pinhânum hüveydâdur

14 Nazîmâ cevheri harf ile târîhin o zî-şânuñ
"Didüm kâ'im-makâm-ı nâm-ver ^{c}Osmân Pâşâdur" (1112)

16

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Olur tedbîri takdîre muvâfık her işe kâdir
Zahîr ü dest-gîri bir kuluñ kim Hak Te^{c}âlâdur

2 Husûsâ Hażret-i ^{c}Osmân Pâşâ-yı celî-kevkeb
Ki re'y-i enveri mihr-i münîr-i ^{c}âlem-ârâdur

3 Felâtûn-ı hikem-pîşe Aristo-rüşd ü endîşe
Kemâlâtıyla hâlâ ta^{c}ne-dâd-ı İbn-i Sînâdur

4 Zekâda ezkiyâ-yı dehrden mümtâz ü müstesnâ
Sehâda eshiyâ-yı ^c^asrdan bî-misl ü yektâdur

5 Kapûdân eyledi devletle Sultân Ahmed-i Sâlis
Yegâne âsaf-ı sânî vezîr-i kâr-fermâdur

6 Hudâvend-i kerem-güster hıdîv-i cûd-perverdür
Müşîr-i mülk ü millet müşteşâr-ı dîn ü dünyâdur

7 O deryâ-yı nevâlün ol yem-i ikbâl ü iclâlün
Sadef-keştî vücûd-ı bî-nazîri dürr-i yektâdur

8 Müşerref oldı ol fülk-i felek-lenger kudûmiyle
Süleymâna buluşdı gûyiyâ Sîmurg-ı ^c^Ankâdur

9 O düstûr-ı güzînün mansıb-ı iclâline el-hak
Bu mısra^c^ cevherî harfiyle bir târîh-i zîbâdur

10 Nazîmâ böyle târîh-i müsellem binde bir olmaz
"Kapûdân-ı mükerrem hak bu kim ^c^Osmân Pâşâdur" (1115)

17

Müs tef i lün / Müs tef i lün / Müs tef i lün / Müs tef i lün

1 Virdi şeref bir zû-fünûn sadr-ı Stanbûla yine
Hâlâ efâzıl şevk ile tebrîkine âmâdedür

2 Ol yekketâz-ı dânişün ehl-i kemâl ü ma^c^rifet
Pây-ı semend-i fazlına yüz sürmege üftâdedür

3 Ol fâżıl-ı dâniş-verün ol seyyid-i saᶜd-ahterün
Pîş-i kemâlinde fuḥûl cümle be-pâ istâdedür

4 Hem ḳâmet-i ᶜirfânına dâniş ḳabâ-yı bî-bahâ
Hem ḫalvet-i taḳvâsına zühd ü veraᶜ seccâdedür

5 Bûy-ı nesîm-i ḫulḳına ḫalḳ-ı cihân âşüfte-ḥâl
Ḥüsn-i beyân-ı nuṭḳına dünyâ bütün dildâdedür

6 Kâşâne-i taḥḳîḳına ilhâm-ı Rabbânî nedîm
Peymâne-i tedḳîḳına feyż-i ilâhî bâdedür

7 Ḥaḳ üzre ᶜadl ü dâd ile icrâ-yı emr-i şerᶜ idüp
Bürhân-ı ḥükm-i ṣâ'ibi ḫaṭṭ-ı ḫaṭâdan sâdedür

8 Ḫâk-derinde ḳul olan şâh-ı cihâne nâz ider
Ḫalḳa-be-gûş-ı dergehi her ḳayddan âzâdedür

9 Pây-ı edeble ᶜazm idüp târîḫini didüm Naẓîm
"Ḥâlâ Stanbûla eḥaḳḳ Ḥâmid Efendi-zâdedür"

10 Gerçi efâżılda sezâ târîḫe çoḳdur ey Naẓîm
"Ammâ Sitanbûla eḥaḳḳ Ḥâmid Efendi-zâdedür" (1123)

18

Mef û lü / Fâ i lâ tü/ Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Sûk-ı sipâhiyân yapılup oldı üstüvâr
Ârâyiş ü metânet ile buldı zîb ü fer

2 Ustâdına bu ṭarḥ-ı muᶜallânuñ âferîn
Kim görmemiş naẓîrin anuñ dîde-i beşer

3 Ümmîd odur tezelzül-i âfât-ı rûzgâr
Bir ṭâḳına ḳıyâmete dek virmeye żarar

4 Vaṣfın bu sûḳ-ı bî-bedelüñ eyleyüp edâ
Naḳş eylesün ṣaḥîfe-i devrâne kilk-i ter

5 Seyr eyleyüp esâsını itmâmına Naẓîm
Didüm bu vech ile iki târîḫ-i muᶜteber

6 "Ṭarḥ-ı güzîn binâ-yı metîn ey revâc-geh"
"Sûḳ-ı bülend ü çâr-sû-yı nev-kemer kemer" (1114)

19

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Dirîğâ Naḳşî Ibrâhîm Efendi göçdi dünyâdan
Ilâhî ol ᶜazîze cennet ü Kevs̱erle kıl iᶜzâz

2 Çemenzâr-ı cinâna ᶜazm idüp rûḥı revân oldı
Ola bâğ-ı İremde ḥûr ile ğılmân ile dem-sâz

3 Ḳonup murğ-ı revânı şâḫsâr-ı naḫl-i Ṭûbâya
Ḳadîmî lânesi üzre süzüldi gûyiyâ şehbâz

4 Çekildi bezm-i gülzâr-ı beḳâya seyr-i dîdâre
Maḳâmın Kürsî-i ᶜArş eyledi ol mürşid-i mümtâz

5 İdüp gülbâng-i tevḥîd ile rıḥlet mülk-i lâhûta
Fenâ dünyâda ol ṣâḥib-kerâmet bulmadı hem-râz

6 Żiyâfet-ḫâne-i dâru'n-na^cîme rû-be-râh oldı
Ola aña nesîm-i mağfiretle bâb-ı cennet bâz

7 Nażîmâ evc-i lâhûta ^curûc itdükde târîḫin
"Didüm Ḥaḳḳa hümâ-yı rûḥ-ı Naḳşî eyledi pervâz" (1114)

20

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Ḥażret-i Râmî Efendi müjde ey ehl-i ḳalem
Oldı eyvân-ı riyâsetde şerefle hem-celîs

2 Ḫ^vâce-i müşkil-güşâ münşî-i yektâ kim anuñ
Rûḥ-ı Vaṣṣâf olsa lâyıḳ bezm-i vaṣfında enîs

3 ^cÎsî-i çarḫ-ı ma^cânî vü beyân kim dembedem
Feyż-i enfâsıyla iḥyâ olmada şi^cr-i nefîs

4 Kilk-i siḥr-iṣârına vâbeste inşâ-yı laṭîf
Ḫâṭır-ı feyyâżına şâyeste eş^câr-ı selîs

5 Çarḫ ḥoḳḳa dûde şeb levḥa ḳamer ḫâme şihâb
Pîş-i ḥükminde ^cUṭârid kâtib-i fermân-nüvîs

6 Luṭf-ı dest ü ṭab^cına nisbetle şâyândur disem
Baḥr u ber cerrâr-ı sâ'il kân-ı pür-mümsik ḫasîs

7 Çeşme-i iḥsânına iki kedüdür mihr ü mâh
Sofra-i in^câmına çarḫ-ı dü-tâ bir kâse-lîs

8 Tehniyet-gûyân didüm târîḫ-i câhın ey Nażîm
"Ḳadrle Râmî Efendi ḥâliyâ oldı re'îs" (1106)

21

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Dîde rûşen müjdeler ey nâvek-endâzân-ı ye's
Sîne-i ümmîd oldı tîr-i maksûda hedef

2 Dîde rûşen ey garîbân-ı şeb-i târîk-i gam
Zulmet-i cevr ü sitem ᶜâlemden oldı ber-taraf

3 Dîde rûşen ey esîrân-ı bün-i çâh-ı ᶜanâ
Geçdi taht-ı ᶜadle bir şeh-zâde-i hayru'l-halef

4 Oldı bir şâh-ı cihângîr-i serîr-i saltanat
Kim derinde kul olurdı görse şâhân-ı selef

5 Genc-i lutf ü mekrümet Sultân Ahmed kim anuñ
Dergehinde şeb-çerâğ ile berâberdür hazef

6 Pâdişâh-ı rubᶜ-ı meskûn hüsrev-i ᶜâlem-penâh
Kim revâdur hidmetinde şâhlar bağlarsa saf

7 Rüstemâne çekmeden şemşîr-i bürrânın olur
Bîm-i tîğından dil-i aᶜdâda sad şûr u şeğaf

8 ᶜÜmr ü ikbâlin ide efzûn Hudâ-yı zü'l-minen
Düşmen-i câhı ola zindânî-i çâh-ı esef

9 Tahta geçdükde huzûr-ı ᶜizzetinde eyledi
Nev-be-nev tabᶜum bu üç târîh ile ᶜarz-ı tuhef

10 "Eyledi yümn ile iclâl ile Ahmed Hân cülûs"
Oldı bu târîh-i müstesnâ dür-i maᶜnâ-sadef

11 "Müjde Sultân Ahmed itdi dehre gün gibi cülûs"
İtdi bu târîh-i sâni hâsidi pür-tâb ü tef

12 Hâtif-i kudsî didi târîh-i sâlis ey Nazîm
"Buldı Sultân Ahmedüñ dünyâ kudûmiyle şeref" (1115)

22

Fâ i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Yıkdı ber-i nihâl-i bâd-ı ecel
İtdi hâk-i fenâya müstağrak

2 Cismi âlûde-i ğubâr oldı
Pisteri yâ Rab ola istebrak

3 Duluninca o mâh-ı mihr-efrûz
Yine kan ağladı felekde şafak

4 Gerçi yirden çıkar çiçek ammâ
Hâke defn oldı ol çiçek ancak

5 Didi târîhini Nazîm ahbâb
"Mustafâ huld ide mekânuñ Hak" (1123)

23

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Hvâce-i dânâ-yı cālem müftî-i dünyâ vü dîn
Hazret-i Sâdık Efendi ol hudâvend-i ecel

2 Fâzıl-ı müşkil-güşâ sadr-ı fuhûl-i kâ'inât
Müctehid callâme-i devrân edîb-i bî-bedel

3 Zû-fünûn niḥrîr-i kâmil kim anuñ teslîmidür
Diḳḳat-i taḥrîrine hâlâ efâżıl bî-cedel

4 Mekteb-i fażl u kemâlinde kemâl ü fażl ile
Müşkilât-ı Seyyid ü Sa'di iderdi gelse ḥal

5 ᶜAyn-ı ḥikmet menbaᶜ-ı taḳvâ vücûd-ı kâmili
Münderic ẕâtında hem ᶜirfân u hem ᶜilm ü ᶜamel

6 Fażl u dânişde nola olsa ferîd-i rûzgâr
Eylemiş bî-mis̱l ü hemtâ anı H̱allâḳ-ı Ezel

7 H̱âk-i dergâh-ı kemâli sürme-i ᶜaynü'l-ḳużât
İbn-i Ḥâcib bâb-ı ᶜirfânında çârûb-der-baġal

8 Manṣıb-ı ḳadr ü kemâli müstedâm-ı bî-nizâᶜ
Kişver-i ᶜizz ü celâli ber-devâm u bî-ḫalel

9 Kiştzâr-ı ᶜarṣa-i cûdında vezn olsa gelür
Dâne-i her ẖûşe-i iḥsânı hem-seng-i cebel

10 Bezm-i cûdında müdâm âmâde esbâb-ı murâd
Meclis-i luṭfında memlû dembedem câm-ı emel

11 Rûy-ı ẖandânıyla ḥüsn ü ẖulḳla her vechle
Ẕâtına şâyestedür dirsem güzellerden güzel

12 Keyf-i maᶜcûn-ı s̱enâsı şevḳ-baẖş-ı ġam kesel
Neşve-i ṣahbâ-yı vaṣfı dâfiᶜ-i ḥüzn ü kesel

13 Ḥükmini taḳvîm-i şerᶜüñ eyledi icrâ yine
Vefḳ-ı ᶜadli oldı ḥırz-ı bâzû-yı dîn ü düvel

14 Devr-i ḥıfẓında cihân ḳayd-ı eşirrâdan emîn
Sâye-i ᶜadlinde der-zîr-i emân mülk ü milel

15 Me ned-i fetvâ a tekrâr eyledi ᶜarż-ı emâl
Âftâba celve-gâh oldı yine burc-ı ḥamel

16 Ṣadr-ı fetvâya yine pîrâye virdi maḳdemi
Ṭûl-i ᶜömr ile muᶜammer ide Ḥayy-ı lem-yezel

17 ᶜİzzet ü iḳbâl ile bulduḳca adr ü iḥtirâm
Ḥâsid-i câhı ola çâhî-i idbâr u ᶜilel

18 Gûş idüp teşrîfini târîḫini didüm Naẓîm
"Meclis-i fetvâ yine Ṣâdıḳ Efendiye maḥal" (1118)

24

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Bu ser-âmed çâr-sûnuñ âferîn üstâdına
Kim aña endâze-i himmetle ṭutdurmış temel

2 Ol ḳadar bulmış metânet kim zamân-ı ḥaşre dek
Ṣarṣar-ı âsîbden bir ṭâḳına gelmez ḫalel

3 Böyle ṭarḥ-ı dil-güşâ vü cân-fezânuñ Ḥaḳ budur
Çeşm-i devrân miṡlini görmiş değüldür mâ-ḥaṣal

4 Her kemer ḳavs-i ḳuzeḥ her ṭâḳı çarḫ-ı nüh-revâḳ
Kim sipihr-i lâciverdüñ hem-seri olsa maḥal

5 Ṭarḥına itmâmına taḥsîn idüp ben de Naẓîm
İki târîḫ eyledüm biri birisinden güzel

6 "Ey müzeyyen çâr-sû ey bî-bedel sûḳ-ı metîn"
"Çâr-sû-yı muḥkem ü sûḳ-ı metîn u bî-bedel" (1114)

25

Müs tef i lün / Müs tef i lün / Müs tef i lün / Müs tef i lün

1 Ġâzî vü Ḥâcî Ḫân Selîm ol ḫüsrev-i dervîş-ḫû
Kim mâder-i dehri Ḫudâ itmiş naẓîrinde ᶜaḳîm

2 Miᶜmâr-ı ṭabᶜ-ı kâmili ḥâlâ yine ṭarḥ eyledi
Çeşm-i beşer görmiş degül bir böyle bünyâd-ı ᶜaẓîm

3 Âvîze-i bâmı ḳamer zer-şemse-i eyvânı şems
Pîr-i ġelek olsa revâ bâb-ı refîᶜinde muḳîm

4 Gülzâr-ı ḫulḳından olup ol pâdişâhuñ feyż-yâb
Bâd-ı nesîmi olmada müşgîn-dem ü ᶜanber-şemîm

5 Her câmı bir âyîne-i ᶜibret-nümâdur ġösterür
Aᶜdâyı giryân u ḥazîn aḥbâbı ḫandân u besîm

6 Ezhâr-ı bî-ḫâr u ḫazân bir ravża-i nüzhet-ᶜıyân
Şâyestedür aña disem mânend-i gülzâr-ı naᶜîm

7 Seyr eyleyüp târîḫini taḥsîn ile didüm Naẓîm
"Zîbâ mülûkî-menzil-i bâlâ-yı Ḥâcî Ḫân Selîm" (1110)

26

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Ṣad bâreka'llâh ey es̱e[illegible]-i ẖân-ı kâmrân
Kim Ḥaḳ binâ-yı ḳadrini ṭarḥ eylemiş ^{c}aẓîm

2 Müşgîn-türâb-ı bârgehi reşk-i nâf-ı Çîn
Her rîzesinüñ dergehi bir gevher-i yetîm

3 İzzet hemîşe sofra-i iclâline ṭufeyl
Devlet hemîşe meclis-i iḳbâline nedîm

4 Ca^{c}fer gedâ-yı ẖarmen-i in^{c}âmı ez-derûn
H̱âtem faḳîr-i mezra^c-ı iḥsânı ^{c}an-ṣamîm

5 Feyż-i bahâr-ı cûdı o ġâyetde kim ider
Bâġ-ı ümîdi ẖâṣiyeti bî-ẖazân-ı bîm

6 Bânî-i ṭab^c-ı kâmili bünyâd idüp yine
Bir dil-güşâ maḳâm-ı laṭîf-i İrem-ḥarîm

7 H̱âk-i siyâhı kuḥl-i cilâ târı nûr-ı maḥż
Âbı laṭîf bâdınuñ âşüftesi nesîm

8 Ceyb-i meşâme nefẖa-nis̱âr olmış eyleyen
Bâd-ı nesîm revzenini ^{c}anberîn-şemîm

9 Câm-ı bilûrı nûr-dih-i çeşm-i ^{c}âşıḳân
Her bir sütûnı ḳadd-i bütân gibi müstaḳîm

10 Yoḳdur bu ḳaṣra ṭâḳ-ı H̱avernaḳ gibi naẓîr
Olmış mis̱âli kâẖ-ı Muḳarnas gibi ^{c}adîm

11 Nakş olmağa kitâbesine tehniyet-künân
Girdi biri birine bu târîhler Nazîm

12 "Şâhâne tarhı menzil-i Hâcî Selîm Girây"
"El-hak mekân-ı bî-bedel-i Hâcî Hân Selîm" (1110)

27

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Müctehid ᶜallâme İsmâᶜîl Efendi kim odur
Sadr-ı Rûma yümn ile hâlâ şeref-bahş-ı kudûm

2 Fâżıl-ı nihrîr-i devrân zû-fünûn-ı rûzgâr
Kulzüm-i esrâr u ᶜirfân bahr-ı zehhâr-ı ᶜulûm

3 Devr-i insâfında âzâde demâdem her diyâr
ᶜAhd-i ᶜadlinde müdâm âsûdedür her merz-i bûm

4 Âsitân-ı kadrine rûmâl içün bir birini
Devlet ü ᶜizzet teᶜâkub eyleyüp eyler hücûm

5 Gülşen-i hulkında enfâs-ı Mesîhâdur nesîm
Külhen-i kahrında ednâ şîmedür bâd-ı semûm

6 Dôstân-ı devleti oldukca handân gül gibi
Düşmen-i câhı ola çâhî-i zindân-ı ğumûm

7 Tehniyet-gûyân didüm târîh-i câhın ey Nazîm
"Oldı bu İshâk İsmâᶜîl Efendi sadr-ı Rûm" (1124)

28

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

Söyledi târîhini hâtif-i kudsî Nazîm
"Hâcî Sefer eyledi gülşen-i ᶜAdni makâm" (1122)

29

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Zû-fünûn-ı pür-hüner Fetvâ Emîni-zâdenün
Geldi bir ferzendi kevne ᶜâlem oldı şâdmân

2 Olsa Belkîs Züleyhâ mehd-cünbânı sezâ
Mehdidür taht-ı Süleymân hüsni Yûsufdan nişân

3 Dâyesi Şîrîn ü lâlâ Hüsrev-i Pervîzdür
Hidmet-i gehvâresinde Leylî dâmen-der-miyân

4 Mesned-i ᶜizz ü saᶜâdetde olup ᶜömri füzûn
Tâliᶜ-i ferhunde yâri yâveri baht-ı civân

5 Oldı târîhi Nazîm ol mevlid-i pâkîzenün
"Geldi Sadre'd-dîn Muhammed tâze cân buldı cihân" (1123)

30

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Hazret-i şehzâde Sultân Ahmed-i sâhib-hüner
Dikdi menzil taşını tîrin atup yasdı kemân

2 ᶜAvn-i Ḥaḳ olsun ẓahîr ü dest-gîri ol şehüñ
Salṭanatla ᶜömrin efzûn ide Ḥayy Müsteᶜân

3 Bir ḳażâ peykân kemân-keş pâdişehdür kim olur
Tîr-i rûy-ı terkeşi sehm-i ḳaderle hem-ᶜinân

4 Bir ḫadeng-endâz-ı ṣâḥib-ḳabżadur kim ibtidâ
Şaṣt tîrden dîde-i düşmende eyler imtiḥân

5 Rüstem-i destân kemân-ı saḫtınuñ ham-geştesi
Pençe-i pür-zûrınuñ zinhâr-ḫᵛâhı Ḳahramân

6 Nîzesi cevşen-güẕâr u ḫançeri Zühre-şikâf
Nevk-i tîri sîne-dûz u tîğ-ı tîzi cân-sitân

7 Râst-gû olmazsa yolında ᶜadû-yı kec-revi
Tîri mecrûḥ eyleyüp şemşîri eyler bî-zebân

8 İtse âmâc-ı icâbetde nola yir ey Naẓîm
Eyledüm tîr-i duᶜâ-yı devletin ben de revân

9 Didüm atduḳda ṭoḳuz yüz ḳırḳ kez târîḫini
"Menzil-i şehzâde Sulṭân Aḥmede oldı nişân" (1109)

31

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Mekrümet-pîşe s̱evâb-endîşe ṣâḥib- ḫayr u cûd
ᶜÂṭıfet-güster seḫâ-perver kerîm ü kâmrân

2 Ya^{c}nî ağa-yı Meḥemmed-nâm memdûḥu'l-ḫıṣâl
Sâbıḳâ gencûr-ı ṣadr-ı a^{c}ẓam-ı devr-i zamân

3 Tekyede bu kâr-ı ḫayrı itdi icrâ ecrini
İki ^{c}âlemde vire aña Ḫudâ-yı Müste^{c}ân

4 Âb-ı ṣâfı ḫoş-güvâr u rûḥ-baḫş u dil-güşâ
Ḥavż-ı mâlâlâlinüñ leb-teşnesi pîr ü civân

5 Lûlesi ^{c}ayn-ı zülâl-i zindegânidür anuñ
Dembedem nûş eyleyen aḥbâba olsun nûş-ı cân

6 Oldı bu fevvâre-i dil-cûya târîḫ ey Naẓîm
"Aḳdı rûḥ-ı pâk-i Mevlânâ içün şâdırvân" (1112)

32

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Oldılar ^{c}âzim-i Firdevs iki ehl-i ^{c}irfân
"İrci^{c}î"(.) emri gelince ṭaraf-ı Mevlâdan

2 Gitdiler âḫirete rûḥları şâd olsun
Geçdiler ġuṣṣa-i imrûz u ġam-ı ferdâdan

3 Şi^{c}r-i cân-baḫş u dil-efrûzla vâlâ-ter idi
Pâyesi her birinüñ mertebe-i şi^{c}râdan

4 Ḫaber-i mûḥiş ile mużṭaribü'l-ḥâl oldı
Zümre-i ehl-i beyân ḫavf ile bu ma^{c}nâdan

(.) "İrci^{c}î" ارجعی الی ربك راضية مرضية "İrci^{c}î ilâ Rabbîki râżıyeten merżiyyeten" "Rabbine, sen Rabbinden, Rabbin de senden hoşnud olarak dön." (Fecr/24)

5 Oldı târîḫi Naẓîm ol iki ehl-i hünerüñ
"Geçdi Sırrî gibi Rüşdî bu fenâ dünyâdan" (1111)

33

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Ḥaḳ ḳarındaşum Ḥüseynüñ ḳabrini pür-nûr ide
Eyleyüp ârâmgâh-ı rûḥını ḫuld-i Berîn

2 ^{c}Azm-i ^{c}uḳbâ eyledükde didi târîḫin Naẓîm
"Bezm-i cennetde ola hem-dem Ḥüseyne ḥûr-ı ^{c}ıyn"(1119)

34

Mef û lü / Fâ i lâ tü / Me fâ î lü / Fâ i lün

1 Ḥâcî Selîm Girây vefât eyledi dirîġ
Lebrîz-i nûr-ı raḥmet ide ḳabrini ilâh

2 Aña behişt-i ^{c}Adn olup Bâġçe-sarây
^{c}Azm eyledi cinâne o ḫân-ı cihân-penâh

3 Rûḥ-ı revânı oldı revân-ı ḳaṣr-ı cennet
Îmân refîḳ-ı râh ola Ḳur'ân delîl-i râh

4 Gencîne gibi oldı nihân ḫâk-i tîrede
Bir gevher-i kemâl idi ḥaḳḳâ o pâdişâh

5 Târîḫ-i fevtini didi ṣad ḥüzn ile Naẓîm
"Ḥâcî Selîm Girâya ola ḫuld cây-gâh" (1114)

35

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Dîde rûşen pâdişâh-ı heft kişverdür bugün
Bir h̲udâvend-i cihân-bân h̲üsrev-i ᶜâlem-penâh

2 Müjde ey dil bir Süleymân-salṭanat itdi cülûs
Kim cihân zîr-i nigîn-i ḥükmidür bî-iştibâh

3 Dîde rûşen ey ṭalebkârân-ı eyyâm-ı neşâṭ
Geldi devr-i râḥat-ı endûh-sûz u ġuṣṣagâh

4 Müjde ey miḥnet-keşân-ı künc-i ᶜahd-i bî-kesî
Oldı ḥâl-i rûzgâr-ı nâ-be-sâmânî tebâh

5 Dîde rûşen ey dil-efgârân-ı bîdâr-ı felek
Düşdi çarh̲-ı kîne-cûya nevbet-i ᶜöz̲r-i günâh

6 Müjde ey h̲alḳ-ı cihân nüh ḳubbe-i eflâkden
Ṣanmanuz tâbân olan ṣubḥ u mesâda mihr ü mâh

7 Ḳâṣıd-ı devrân ḳudûm-i pâkini tebşîr idüp
Ṭâliᶜ ü baht âsmâna itdi pertâb-ı külâh

8 Mâh-ı tâbân-ı kerem mihr-i dırah̲şân-ı himem
H̲üsrev-i encüm-ḥaşem sulṭân-ı gerdûn-bârgâh

9 Ḳayṣer-i Kisrâ-es̲er Kisrâ-yı dehr ü tâc-ver
Dâver-i dârü'z-ẓafer Dârâ-yı İskender-sipâh

10 Ḳahramân-ı bî-amân ṣâḥib-ḳırân-ı kâmrân
Rüstem-i devr-i zamân Keyh̲üsrev-i Cemşîd-câh

11 H̱üsrev-i bâlâ-nişîn şâhenşeh-i vâlâ-nişân
Mehdî-i rûy-ı zemîn ṣâḥib-zemân ẓıll-ı ilâh

12 Cân-ı ᶜâlem ᶜâlem-i cân şâh bin şâh-ı cihân
Pâdişâh-ı dehr Sulṭân Muṣṭafâ "ṭâle be-ḳâh"(•)

13 Şehsüvâr-ı ᶜarṣa-i himmet ki itmez iltifât
Olsa pây-ı mevkibinde çarḫ-ı aṭlas ferş-i râh

14 Âsmân-ḳadr ü ḳader-ḳudret ki rûz-ı rezm olur
Mihribân-ı saṭveti reh-bend-i ṣad Hûşeng şâh

15 Seyf-i [illegible]slûl-i H̱udâ kim ẕât-ı vâlâ-gevheri
Olmaz is̱bât-ı cihângîrîde muḥtâc-ı güvâh

16 Râyet-efrâz-ı ẓafer kim gerd-i raḫş-ı nuṣreti
Çeşm-i ḫaṣma eyledi âyîne-i çarhı siyâh

17 Cûybâr-ı ᶜizzetinden heft yem kem-ḳaṭre âb
Sebzezâr-ı rifᶜatinden çarḫ-ı aḫżar berg-gâh

18 Tekyegâh-ı salṭanatda mürşid-i ᶜizzet-mürîd
Merkez-i iclâlde ḳuṭb-ı saᶜâdet-ḫân-ḳâh

19 Minber-i ᶜirfân u taḳvâda ḫaṭîb-i bî-mis̱âl
Câmiᶜ-i zühde imâm-ı ᶜârif-i bâ-intibâh

20 Bezm-i iḳbâlinde iclâl ü saᶜâdet hem-nişîn
Meclis-i ḳadrinde ᶜizz ü şân nedîm-i ḫayr-ḫᵛâh

21 H̱âk-i eyvân-ı refîᶜu'ş-şânı iksîr-i murâd
Ḳıblegâh-ı âsitânı secde-fermâ-yı cibâh

22 Dôstân-ı kadrinün leyl ü nehârı Kadr ü ᶜıyd
Düşmenân-ı câhınun cây-ı karârı kaᶜr-ı çâh

23 İtmede fermân-ı ikbâli çeh-i idbârda
Hâsid-i câh-ı celâlin der-kemend-i dûd-ı âh

24 Mihr ü mâhı kâse cerr idüp olmış subh u şâm
Âsitân-ı rifᶜatinde bir gedâ çarh-ı dü-tâh

25 Çarha çekse tîğ-ı ᶜâlem-gîrini eyler dü-nîm
Ne temennâ-yı fesân ne minnet-i seng-i ferâh

26 Dehşet-i emvâc-ı hayret sâhilin göstermiye
Haşre dek itse hıred deryâ-yı vasfında şinâh

27 Olsa târ-ı mıstarı lâyık kitâb-ı medhinün
Rişte-i gîsû-yı hûrü'l-ᶜıyn ile nûr-ı nigâh

28 Seyr idüp vech-i sabîhin hâcetüm oldı revâ
Hak bu kim makbûl olur lâ-büd duᶜâ-yı subhgâh

29 Bahr u berde düşmen-i nâ-pâydârı her kadem
İntizâm ile olur râyet-güşâ-yı âh u vâh

30 Mesned-ârâ-yı cülûs oldukda târîh eyleyüp
Bâğ-ı maᶜnâdan kopardum ben de bir sebzîn giyâh

31 Tahta geçdükde saᶜâdetle Nazîm-âsâ didüm
"Dehre Sultân Mustafâ ᶜadliyle oldı pâdişâh" (1106)

36

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Vezîr-i dâd-güster Ḥażret-i ^{c}Os̲mân Pâşâ kim
Mu^{c}allâ dergehi kehf-i emândur h̲alḳ-ı dünyâya

2 Müşîr-i kâr-fermâ müsteşâr-ı ^{c}âlem-ârâ kim
Cihâna virdi ^{c}adl ü dâd u inṣâf ile pîrâye

3 Melek-sîret felek-rif^{c}at ḳamer-dîdâr u mihr-âs̲âr
H̲udâvend-i hümâ-sâye h̲ıdîv-i âsmân-pâye

4 Felâṭûn-ı ḥikem-pîşe Sikender ^{c}aḳl ü endîşe
Ki virdi kesr-i şân dârât-ı ^{c}izz ü şânı Dârâya

5 O kân-ı mekrümet kim dembedem hemyân-ı cûdından
İder lebrîz-i naḳd-i h̲^{v}âhişi dest-i temennâya

6 Biter her nâ-murâduñ ḥâceti ednâ işâretle
Eger ruh̲ṣat virürse kûşe-i ebrûsı îmâya

7 Yine mi^{c}mâr-ı ṭab^{c}ı eyledi bir nev-binâ ṭarḥın
Ki çarh̲-ı aṭlasa bâm-ı refî^{c}inden düşer sâye

8 O deñli mürtefi^{c}dür kim meh-i nevden idüp ^{c}aynuñ
İder neẓẓâre pîr-i âsmân ol ṭarḥ-ı vâlâya

9 Muṣaffâ her bilûrîn câm-ı tâb-endâzı ġâlibdür
Żiyâda âftâba nûrda mâh-ı şeb-ârâya

10 Bahâr-ı bî-h̲azândur naḳş-ı gûnâgûn-ı ezhârı
Ser-âmed her sütûnı beñzedi bir nah̲l-i zibâya

11 Beşâret-şemse zerrîn-şemsedür ṭâḳ-ı bülendinde
Kenâr-ı saḳfına âvîzedür müjde S̱üreyyâya

12 Göreydi bânî-i ṭâḳ-ı H̱avernaḳ bu ṭarabgâhı
İderdi kendüye ṣad şerm ile pertâb-ı deryâya

13 Ne meşkûdür ne Ḳaṣr-ı Ḳayṣer ü ne Ṭâḳ-ı Kisrâdur
Bulınmaz ḥaḳ bu kim s̱ânî bu bünyâd-ı muᶜallâya

14 Olup tâ rûz-ı ferdâ ḥâṣılı maᶜmûr u âbâdân
Demâdem ṣâḥibi maẓhar ola elṭâf-ı Mevlâya

15 Bu ḳaṣr-ı bî-ḳuṣûruñ beyt-i târîḫin Naẓîm-âsâ
Didi hâtif "zihî me'vâ-serâ ᶜOs̱mân Pâşâya" (1118)

37

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Göçdi ᶜuḳbâya cenâb-ı ḥażret-i şeyḫu'ş-şüyûḫ
Yaᶜnî Sîvâsî Efendi-zâde ṣad feryâd u âh

2 Murġ-ı rûḥı ᶜâlem-i nâsûtdan pervâz idüp
Âşiyân-ı ᶜâlem-i lâhûta oldı rû-be-râh

3 Ḳuṭb-ı ᶜâlem ġavs̱-ı aᶜẓam mürşid-i ehl-i ṭarîḳ
ᶜÂrif-i ᶜilm-i ledün pîr-i kerâmet-ḫânḳâh

4 Firḳatinde ol ᶜazîz-i kâmilüñ ṣanma şafaḳ
Rûz ü şeb ḳan aġlamakda dîde-i ḫurşîd ü mâh

5 Gitdi bâḳî menzile târîḫini didüm Naẓîm
"Kürsî-i ᶜArşı ide Sîvâsî-zâde cilvegâh" (1122)

38

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Baṭburun-zâde o pîr-i fânî
Başına olmış iken âzâde

2 İtdiler töhmet-i ilḥâd aña
Bir nice müfsid olup âmâde

3 Virmedi müftî-i devrân fetvâ
Kimse râżî mı olur bî-dâde

4 Ḥüccet ile anı ḳatl eylediler
Çoḳ nizâ^c oldı velî fetvâde

5 İtdiler kişt-i ḥayâtın ber-bâd
Virdiler h̲armen-i ^cömrin bâde

6 Dem-i ḳatlinde o pîrüñ ḥaḳḳâ
Merḥamet geldi dil-i cellâde

7 Oldı şâhidlerinüñ ek̲seri ḳatl
Ḳarada kimi kimi deryâde

8 Nîk ü bed eyledüği ẓâhir olur
Herkesüñ bârgeh-i Mevlâde

9 ^cAfv ide ma^cṣiyetin Rabb-ı Ġafûr
Rûḥını şâd ḳıla ^cuḳbâde

10 Gûş idicek bu muṣîbet h̲aberin
Ḳodı aḥbâbını vâveylâde

11 Rûḥı pervâz idicek didi Nazîm
"Baṭı uçurdı Beyâżî-zâde" (1091)

39

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 ^{c}Azm-i gülzâr-ı beḳâ eyledi bir z̲ât-ı şerîf
Nâmı yâd olmadadur şimdi fenâ dünyâde

2 Per açup oldı revân murġ-ı revân-ı pâḳi
Ḳondı cevlân iderek lânesine Ṭûbâda

3 Ârzû-yı vaṭan-ı aṣlî ile itdi rücû^{c}
"İrci^{c}î"(•) emrine cânıyla olup âmâde

4 ^{c}İlm ü ^{c}irfân ile bir z̲ât-ı ḥikem-perver idi
Şeyh̲-i murtâẓ idi ḥattâ vera^{c} u taḳvâda

5 Didi târîh̲-i vefâtın ġam u ḥüzn ile Naẓîm
"Hû diyüp gitdi meded Himmet Efendi-zâde" (1122)

40

Müs tef i lün / Fe û lün / Müs tef i lün / Fe û lün

1 Ḳuṭb-ı sipihr-i ^{c}irfân ġavs̲-ı zemân Mıṣrî
Riḥlet idüp fenâdan mülk-i beḳâya göçdi

2 Ayaḳ çeküp yüridi bu meclis-i fenâdan
Cennetde Kevs̲er içdi ḥûr-ı cinânı ḳoçdı

3 Pervâz idince ^{c}Adne didi Naẓîm târîh̲
"Cân-ı ^{c}azîz-i Mıṣrî bir ḳumrı gibi uçdı" (1106)

(•) "İrci^{c}î" bkz. s.519

41

Müs tef i lün / Fe û lün / Müs tef i lün / Fe û lün

1 Seyyid ^{c}Alî Efendi ṣadr-ı efâżıl ol kim
Dem-beste-i kemâli cân u dil-i H̱ocendî

2 ^{c}Allâme-i zemâne niḥrîr-i kâmil-i dehr
Kim Sa^{c}d ü Seyyid anuñ şâgird-i müstemendi

3 Derbân-ı bâb-ı ^{c}ilmi cân ile İbn-i Ḥâcib
Ferrâş-ı bezm-i fażlı Ḳāżî Şüreyḥ-i Kindî

4 Deşt-i fażîletinde mecnûn İmr''ü'l-Ḳays
Kûhsâr-ı dânişinde Ferhâd-ı Ṭaşkendî

5 Kuḥl-i dü-çeşm-i bîniş müşgîn sevâd-ı kilki
Mengûş-i ehl-i dâniş taḳrîr-i dil-pesendi

6 Hep Fârisân-ı ^{c}ilmüñ ol ẕû-fünûn-ı yektâ
Esb-i hünerle olmış her fende şeh-levendi

7 Tekrâr ṣadr-ı rûmı teşrîf idüp ḳudûmi
Çarḫ ile itdi hem-ser ol pâye-i bülendi

8 Târîḫ-i ^{c}izz ü câhın didi Nażîm-i dâ^{c}î
"Ṣadr-ı Fuḥûl ^{c}aṣra Seyyid ^{c}Alî Efendi" (1112)

42

Mef û lü / Fâ i lâ tün/ Mef û lü / Fâ i lâ tün

1 Seyyid ^{c}Alî Efendi s̱ânî-i Bû Ḥanîfe
Ḥâlâ fuḥûlüñ oldur mümtâz u ser-bülendi

2 Leb-teşne-i nevâli eşrâf ile ahâlî
Dem-beste-i kemâli cân u dil-i H̲ocendî

3 Ruh̲sâr-ı mâh u h̲urşîd ferş-i reh-i celâli
Ḳuḥl-i cilâ-yı nâhîd gerd-i süm-i semendi

4 Ḥâżır gerekse ġâ'ib h̲âkderinde ṭâlib
Ol derde İbn-i Ḥâcib derbân-ı derdmendi

5 Olmışdı ṣadr-ı fetvâ ḥasretkeş-i ḳudûmi
Ol mesnede şerefle bi'ẓ-ẓât geçdi kendi

6 ^{c}Ömr ü kemâli bî-ḥad ḳadr ü celâli mümted
Dâ'im ola mü'eyyed câh-ı felek-pesendi

7 Devrân murâdum üzre döndi didüm Naẓîmâ
"Müftî güzîde-i dehr Seyyid ^{c}Alî Efendi" (1115)

43

Mef û lü / Fâ i lâ tün / Mef û lü / Fâ i la tün

1 Ṣadr-ı efâżıl-ı dehr ^{c}Ârif Efendi ol kim
Ṣît-i kemâli ṭutdı bu çarh̲-ı nüh-revâḳı

2 S̲ânî-i Bû Ḥanîfe ^{c}allâme-i müdaḳḳıḳ
Budur fuḥûl-i ^{c}aṣruñ bi'l-cümle ittifâḳı

3 Dil-beste-i kemâli rûḥ-ı revân-ı Câmî
Şermende-i maḳâli cân u dil-i ^{c}Irâḳî

4 İtse beyân-ı esrâr ṭûṭî-i nuṭḳı eyler
Ḳand-i nebât-ı ma^{c}nâ şîrîn-i her meẕâḳı

5 Virmiş raḥîḳ-ı şi^{c}ri mestân-ı naẓma ḥâlet
Ṣunmış an̄a ezelde ṣahbâ-yı feyżi sâḳî

6 Geçdükde Ṣadr-ı Rûma tebrîk idüp efâżıl
Dergâh-ı ^{c}izzetinde hep oldılar mülâḳî

7 Târîḫi düşdi yektâ ẕâtı gibi Naẓîmâ
"Rûm ili mesnedinde ^{c}Ârif Efendi bâḳî" (1118)

44

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe û lün

1 Faḫrü'l-^{c}ulemâ Ârif Efendi o ki lâyıḳ
Dergâh-ı kemâlinde gedâ olsa Ḫocendi

2 ^{c}Allâme-i devrân ki ola Sa^{c}d ile Seyyid
Pûyân u devân ġâşiye-berdûş-ı semendi

3 Bir ḥarf ile bin̄ ^{c}uḳde-i pîçîde ider ḥall
Taḥrîrde her diḳḳat-i niḥrîr-pesendi

4 Olsa yiridür şehper-i ṭâvûs-ı sa^{c}âdet
Çârûbkeş-i bârgeh-i ḳadr-i bülendi

5 Geldi yirine cânı ḳużâtun̄ yine şimdi
Teşrîf idicek Ṣadr-ı Anaṭolıyı kendi

6 Mıṣr-ı süḫeni itdi şekerzâr-ı feṣâḥat
Minḳâr-ı ser-i ḫâmesinün̄ rîziş-i ḳandi

7 Didi fużalâ câhına târîḫ Naẓîmâ
"Ṣadr-ı Anaṭolıda revâ ^{c}Ârif Efendi" (1113)

45

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Riyâż-ı ḥüsnini zeyn itdi bir nigû-kâruñ
Yitişdi sebze-i ẖaṭṭ-ı ruẖıyla ẖaṭṭ-ı lebi

2 Döküldi berg-i gül üzre benefşe sandı gören
Ruẖında sebze-i ẖaṭla o gülşen-i edebi

3 Meger ki bâġ-ı cemâlüñ idişdi nevrûzı
^{c}Aceb mi olsa berâber henûz rûz ü şebi

4 Beyâż-ı defter-i ḥüsni sevâd ile doldı
Ḫaṭ-âver olduġınuñ vechi var budur sebebi

5 Didüm Naẓîm görince o liḥye-i pâki
"Sa^{c}îd ola ẖaṭ-ı dil-cû-yı Muṣṭafâ Çelebi" (1122)

46

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Ḥażret-i Fetvâ Emîni-zâde-i sa^{c}d-aẖterüñ
Geldi mehd-i kevne bir ferzend-i rûşen-ṭal^{c}ati

2 Gevher-i âvîze-i gehvâresi ^{c}ıḳd-ı perin
Mehd-cünbân Müşterî Zühre keniz-i ẖidmeti

3 Pister-i zer-târı mihr ü bâliş-i zer-kârı mâh
Seb^{c}a-i seyyâre ser-gerdân-ı hüsn-i behceti

4 Pâsbân-ı mehdi Behrâm aña bir ẖâdim Zuẖal
Âl-i dîbâ-yı şafaḳ gehvâre-pûş-ı rif^{c}ati

5 Nüsḫa-i ta^{c}vîẕinün kilk-i ^{c}Uṭârid kâtibi
Ḥaḳ ser-efrâz ide ol nev-naḫl-i bâğ-ı ^{c}izzeti

6 Ḫ^{v}âb-ı nâz itdükce lâyıḳdur meges-rân eylese
Devr-i mehdinde felek bâl-i hümâ-yı devleti

7 Gûş idince mevlid-i târîḫini didüm Naẓîm
"Oldı Ṣadre'd-dîn Muḥammed mehd-i dünyâ zîneti" (1123)

47

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün

1 Revâdur secde-i şükr itse erbâb-ı ḳalem şimdi
Bi-ḥamdi'llâh ki miḥrâb-ı riyâset ṣâḥibin buldı

2 Yine teşrîf idince ṣadrın ol maḫdûm-ı ^{c}âlî-ḳadr
Lebâleb şevḳ olup diller feraḥla sîneler doldı

3 Nüvîd-i maḳdemiyle her ṭaraf sûr itdiler aḥbâb
^{c}Adûnuñ çeng-i mâtem rîş-i baḫt-ı ṭâli^{c}in buldı

4 Riyâż-ı ^{c}izzetin mîzâb-ı iḳbâl eyledi ser-sebz
Dıraḫt-ı baḫtı ḥussâdun ḫazân-ı ḥüzn ile ṣoldı

5 Naẓîm-âsâ didüm târîḫ-i câh-ı ^{c}izz ü iclâlin
"Yine Râmî Efendi müjdeler ḥâlâ re'îs oldı" (1109)

48

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ i lün / Fa^c

1 Ey dil Ramażân Efendi ol ^{c}âlî-ḳadr
Meşhûr-ı cihân u bî-bedeldi geçdi

2 Meftûn idi ḥüsn ü ḫulḳına ins ü perî
Aḫlâḳ-ı ḥüsnde bir güzeldi geçdi

3 Gerçi oḳın atdı yâyıyı yaşdı velî
Peykân-ı firâḳı cânı deldi geçdi

4 Bu cisr-i fenâda görmeyüp resm-i beḳâ
Sû-yı Ḥaḳḳa cân ile yöneldi geçdi

5 Aḥbâbını itdi mâtem-i fevti melûl
ᶜİbret alacaḳ ᶜaceb maḥaldi geçdi

6 Çevgân-ı hünerle kûy-ı maḳṣûdı Nazîm
Aḳrânını ḥaḳ budur ki çeldi geçdi

7 Târîḫini cevherî ḥurûf ile didüm
"Ḥayfâ Ramażân Efendi geldi geçdi" (1103)

49

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Meded meded pederüm riḥlet itdi dünyâdan
Ḥayât-ı cismüme bâdî vücûdumuñ sebebi

2 Beni ġarîb ḳodı bu serây-ı fânîde
Beḳâda Kevs̱er ü ḥûr-ı cinân olup ṭalebi

3 Baña ḥayâtı ile Ḳadr ü ᶜıyd idi şeb ü rûz
Dilüñ cemâli idi mihr-i rûzı mâh-ı şebi

4 Cihânda kimseyi âzürde-ḫâṭır eylemedi
Dem-i tehevvür anuñ ḥilm ü rıfḳ idi ġażabı

5 Ḫayâl- bâz-ı ecel çeşm-i câna gösterdi
Verâ-yı perdeden âḫir bu şekl-i bü'l-ᶜacebi

6 Nice yanup cigerüm câna düşmesün âteş
Ḥarâretiyle olup dil-figâr u ḫuşk lebi

7 Devâ-yı şerbet ü maᶜcûnla o merḥûmuñ
İzâle olmadı feryâd u ḥayf tâb u tebi

8 Nāẓîm girye-künân fevtine didüm târîḫ
"Cinânda Kevs̱er içe dembedem ᶜAlî Çelebi" (1103)

50

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Fe û lün

1 Meded Sulṭân Meḥemmed Ḫân-ı Ġâzî
O evc-i ᶜadl ü dâduñ şâhbâzı

2 Hümâ-yı rûḥ-ı pâki itdi pervâz
Ola Ṭûbâda yâ Rab âşiyân-sâz

3 Beḳâya göçdi ḳaldı mülk-i fânî
Nedîmi ḥûr ola cennet mekânı

4 İdüp çâk-ı girîbân ḫalḳ-ı ᶜâlem
Feleklerde melekler ṭutdı mâtem

5 İki târîḫ idüp ben de Naẓîmâ
Didüm "ṣad ḥüznle derdâ dirîġâ"

6 Ṭarabgâh-ı behişte çekdi maḥmil
"Meḥemmed Ḫân-ı râbiᶜ göçdi ey dil" (1104)

DÂSTÂN-I HİCR Ü VİṢÂL

Fâ i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Ey mu^cîn ü ẓahîr olan Allâh
^cÂcize dest-gîr olan Allâh

2 Sen mu^cîn ü ẓahîrüm ol yâ Rab
^cÂcizüm dest-gîrüm ol yâ Rab

3 Şeref-i Ḥażret-i muḥammed içün
Ṣaḥb u evlâd u âl-i Aḥmed içün

4 O ḥabîbüñ cemâli ḥürmetine
Saña ḳurb ü viṣâli ḥürmetine

5 O resûlüñ cihâr yâri içün
Bezm-i h̲âṣında yâr-ı ġârı içün

6 Ḥasan ile Ḥüseyn ḥürmetine
Veled ü vâlideyn ḥürmetine

7 Baña luṭf it murâd u maḳṣûdum
Ey Kerîm ü Raḥîm ma^cbudum

8 Ṣâdmân it beni ḥabûbüm ile
H̲astesi olduġum ṭabîbüm ile

9 Cânı cânânuma mülâḳî ḳıl
Beni sermest anı sâḳî ḳıl

10 Nâ'il eyle viṣâl-i Aḥmedüme
Serv-i âzâduma sehî-ḳadüme

11 Yine bir kez cemâlini göreyüm
Yüzümi h̲âk-i pâyine süreyüm

12 Gelsün âğûş-ı câna cânânum
Yirine ᶜavdet eylesün cânum

13 Beni böyle ğarîb ü âvâre
Ḳomasun firḳatiyle bî-çâre

14 Yoldadur çeşm-i ḥasretüm yâ Rab
Ḳalmadı ṣabra ṭâḳatum yâ Rab

15 Bir zamân ben de bâğ-ı dünyâda
Her ṭaraf geşt iderdüm âzâde

16 Pây-ı ᶜaḳlumda yoğ idi ḳaydum
Şâhbâzân-ı nâz idi ṣaydum

17 Ṣubḥum olmışdı gün gibi tâbân
Şebüm eylerdi meh-veşân rah̲şân

18 H̲ûblar ṭâlib idi ülfetüme
Dilberân râğıb idi ṣoḥbetüme

19 Ḳande bir ğonçe ola bülbül idüm
Nağme-perdâz-ı meclis-i gül idüm

20 Leb-i dilber ṣunardı meᶜcûnum
Ḥabbe-i h̲âl-i rûyı afyonum

21 Germ-bâzâr idüm şerâb gibi
H̲âne-ber-dûş idüm kebâb gibi

22 Dembedem mecma^c-ı hüner-mendân
Baña olmışdı mekteb-i ^cirfân

23 Hâsılı bî-niyâz idüm meselâ
Nâz-ı dehre iderdüm istiğnâ

24 Bî-ğam-ı rûzgâr idi nâmum
Kâmrâne geçerdi eyyâmum

25 Çarh yanumda berg-i tere idi
Gözüme âftâb zerre idi

26 Nazarumda felek degüldi kelek
^cAynuma gelmez idi hûr ü melek

27 Cebel-i Kâf idi hemân kef-i has
Baña ^cAnkâ gelürdi per-i meges

28 Ğamden olmışdı cân ü dil ^cârî
Germ idi zevk u şevk bâzârı

29 Pür-neşât idi meclis-i tarabum
^cÎyd ü Kadr olmış idi rûz ü şebüm

30 Meskenüm bâğ u râğ idi evvel
Baña tağ üsti bâğ idi evvel

31 Çarh-ı kec-rev değüldi nâ-hemvâr
Tâli^cüm yâver idi bahtum yâr

32 ^cÎyş ü ^cişretde şâd u hurrem iken
Bezm-i ^câlemde böyle bî-ğam iken

33 Nâgehân bir belâya dûş oldum
Yem-i pür-cûş iken hamûş oldum

34 Dil-i zârı belâya uğratdum
Ne belâya kazâya uğratdum

35 Şâh-ı ᶜaşka dil oldı dest-âvîz
Mihre-gûyâ ki zerre-i naçîz

36 Zerreden de hakîr iken dil-i zâr
Tağlarca henûz gussası var

37 Mülk-i cân u dil oldı pür-teşvîr
Fitne-i ᶜaşk itdi şûr-pezîr

38 Sipeh-i ᶜaşka pâymâl oldum
Kevkeb-i mevkibiyle lâl oldum

39 Câna kâr itdi derd-i mihnet-i ᶜaşk
Beni dem-beste kıldı heybet-i ᶜaşk.

40 Âh ey derd-i ᶜaşk-ı ᶜâlem-gîr
Ki ider şîri kürbe kürbeyi şîr

41 Gönlüme derd-i ᶜaşk mahremdür
Gözüme hûn-ı eşk hem-demdür

42 Der-i dilberde derde düşdi tenüm
Düşmenüm düşmeye o derde benüm

43 Bir şeh-i hüsne mübtelâ oldum
Dergeh-i ᶜaşkına gedâ oldum

44 Mihr-i enver hacil cemâlinden
Mâh şermende rây-ı âlinden

45 Ġam-ı zülfiyle Leylî bir miskîn
Hicr-i la^cliyle teşne-leb Şîrîn

46 Lebi ^cayniyle çeşme-i hayvân
Bir içim sudur ol şeh-i hûbân

47 Deheninde gören o dendânı
Sadefinde güher sanur anı

48 Süheni tercümân-ı rûh-ı revân
Cân bağışlar ne söylese o zebân

49 Deheni çeşmesâr-ı ^câlem-i ġayb
Mû miyânında kıl kadar yok ^cayb

50 Zülfi sünbül hatı benefşe-i ter
Lâle-had gül-^cizâr u nesrîn-ber

51 Cebhesi mâh-ı bedr-i şâm-ı ümîd
^cÂrızı âftâb-ı subh-ı sa^cîd

52 Zekanı gûyiyâ çeh-i Zemzem
Kisve zülfi cemâli Beyt-i Harem

53 Ebruvânı keşîde iki kemân
Nâvek-i çeşmine hedef dil ü cân

54 Hâl-i müşgîni habbetü's-sevdâ
Ġayret-i âhuvân-ı Çîn ü Hıtâ

55 Kef-i desti ile o beş barmaḳ
Pençe-i âftâbdur el-ḥaḳ

56 Ḳaddi serv-i cinân-ı hüsn ü bahâ
Sâcidi şâḫ-ı Sidre vü Ṭûbâ

57 Şemc-i kâfûra nâz ider bedeni
Aña fânûs-ı cişve pîreheni

58 Deyr-i ḥüsn-i melâḥat içre müdâm
Kâfir-i zülfi düşmen-i İslâm

59 Pîşesi nâz ü cişve-endîşe
Hem cefâkâr u hem vefâ-pîşe

60 Gerçi maḥbûb-ı şûḫ u şengüldür
Âşinâsı hezâr bir güldür

61 Çekilür yâr içün ġam-ı aġyâr
Ḫârsız gül bulınmaz ey dil-i zâr

62 Böyledür rûzgâruñ aḥvâli
Ki degül nûş nîşden ḫâlî

63 Evvel eylerken iltifât baña
Ḥased eylerdi kâ'inât baña

64 Girye itsem teraḥḥum eylerdi
Her nigehde tebessüm eylerdi

65 Ḥüsn ile ḫulḳ ile olup meşhûr
Beni itmişdi luṭfına maġrûr

66 Bilmiş iken o şûh-ı mekkârı
Cânumuñ cânı ᶜömrümüñ varı

67 Ruḳebâ ḥayf ittifâk itmiş
Ḫaberüm yoġ iken nifâḳ itmiş

68 İçlerinde o demde bir bî-dîn
Yoġ iken beynümüzde kibr ile kîn

69 Yir içerken anuñla şâm u seḥer
Baña dirken peder ben aña püser

70 Sebeb oldı firâḳ-ı cânâne
Dil ü cânumda dâġ-ı hicrâne

71 O melekden beni ayırdı ḥasûd
Ola İblîs-i ġûl-veş merdûd

72 ᶜÖmri nâḳıṣ ġamı ziyâd olsun
İki ᶜâlemde nâ-murâd olsun

73 Yârden ᶜâḳıbet cüdâ düşdüm
Derd-i hicrâne mübtelâ düşdüm

74 Cânuma geçdi firḳat-ı cânân
Baġrumı yaḳdı âteş-i hicrân

75 Derd-i devri esîr-i künc itdi
Beni ᶜâlemlere gülünc itdi

76 Ḥasretiyle gözüm döker ḳan yaş
Görmeyeydüm bu demleri ey kâş

77 ᶜAksine ḳâ'il oldum âb içre
Yâri görseydim nola hᵛâb içre

78 El-amân ey muḥabbet-i cânân
El-amân ey meşaḳḳat-i hicrân

79 Ḥasret-i yâre ġâyet olmaz imiş
Bu firâḳa nihâyet olmaz imiş

80 Bilmezem neyleyüm nice ideyüm
Nireye başumı alup gideyüm

81 Nice günler ġarîb ü âvâre
Bî-dil ü bî-ḳarâr u bî-çâre

82 Künc-i ġamde demâdem ağlar iken
Nâr-ı ḥasretle sîne dağlar iken

83 Var idi bir habîr-i aḥvâlüm
Aña maᶜlûm idi benüm ḥâlüm

84 Maḥrem-i râz u yâr-i ġârum idi
Kûşe-i ġamde ġam-güsârum idi

85 Varup aḥvâlümi dimiş yâre
O cefâ-cûya ol sitem-kâre

86 Saña bir mübtelâ selâm eyler
ᶜArż-ı ḥâl ile iḥtirâm eyler

87 Cân u dilden muḥibb ü ṣâdıḳdur
Maẓhar-ı luṭfuñ olsa lâyıḳdur

88 Ṣadme-i âhı ᶜâlemi yıkdı
Nâlesi çâḳ feleklere çıḳdı

89 Saña inṣâf virsün Allâhum
Ġarażuñ cevr ise yiter şâhum

90 Gûş idüp sözlerin ṣûret-i çîn
Gösterüp nâzikâne çîn-i cebîn

91 Dimiş aña tecâhülâne o dem
Baña ne virdi âlümüz bilsem

92 İtmesün ᶜâşıḳum diyü beni yâd
Ḳulum olursa eyledüm âzâd

93 Böyle söyle dimiş o hem-râze
Başlamış nice şîve vü nâze

94 Gâh nâz u gehî niyâz olmış
Arada çoḳ niyâz u nâz olmış

95 Ḳaṣd-ı cevr ile çoḳ kelâm itmiş
Âḫirinde velî selâm itmiş

96 Dimiş ol ġuṣṣamendi şâd ideyüm
Yine vaṣlumda ber-murâd ideyüm

97 Ḳalbini ġamden eyleyüp âzâd
İdeyüm ḫâṭır-ı ḥazînini şâd

98 Nicedür ol ġarîbüñ ḥâli
ᶜAceb ol derdmendüñ aḥvâli

99 İntiẓârı irişdi pâyâne
Eylesün el-vedâʿ hicrâne

100 Bu haberle o dilber-i ṭannâz
Eylemiş bendeşin yine mümtâz

101 Ḳâmeti serv-i ser-efrâz olsun
ʿÖmri zülfi gibi dırâz olsun

102 Luṭf-ı yâre olınca erzânî
Eyledüm şevḳle ġazel-h̲vânî

103 Gözlerüm yaşını sil Aḥmed Muḥammed ʿaşḳına (•)
Ḳadrümi bir kerre bil Aḥmed Muḥammed ʿaşḳına

104 Bâde-i âl olmasun ruh̲sâruña reng-i ḥayâ
Kendüñi itme h̲acil Aḥmed Muḥammed ʿaşḳına

105 Serv-i dâmen-çîde ol seyl-i ʿalâyıḳdan ḥaẕer
Cûy-ı ṣâfî-veş çekil Aḥmed Muḥammed ʿaşḳına

106 El-ḥaẕer şemşîr-i cân-te's̱îr-i âhumdan benüm
Ġayr bezminden kesil Aḥmed Muḥammed ʿaşḳına

107 Olmasun âlûde-i çirkâb-ı töhmet dâmenüñ
Pâk-rû ol muttaṣıl Aḥmed Muḥammed ʿaşḳına

108 Maḥfil-i vaṣluñda yansun tünd-bâd-ı hecrle
Sönmesün ḳandîl-i dil Aḥmed Muḥammed ʿaşḳına

109 Merḥamet eyle Naẓîm-i zâre aḥvâl-i dilin
Söylemek lâzım degil Aḥmed Muḥammed ʿaşḳına

(•) Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

110 Ka^cbe-i kûy-ı yâre ṭâlib idüm
Görmege ol maḳâmı râġıb idüm

111 Cûy-veş sû-be-sû revân oldum
Cüst ü cû eyleyüp anı buldum

112 Nerede olduġın maḥalle-i yâr
Bu rubâ^cîyle eyledüm işcâr

113 Ḥayretde iken firḳatle dîde-i cân (.)
^cArż itdi yine ^cizâr-ı pâkin cânân
114 ^cAks eyleyeli cemâli ^caynıyle Naẓîm
Âyîneli çeşme oldı çeşm-i giryân

115 Ey meh-i bedr-i şâm-ı âmâlüm
Mihr-i raḫşân-ı ṣubḥ-ı iḳbâlüm

116 Ey behişt-i melâḥat içre müdâm
Ḳadd-i Ṭûbâ-ḳıyâm u Sidre-ḫırâm

117 Ey cinân-ı cemâle ḥûr-ı siriṣt
Lebi Kevs̱er-nümûn-ı bâġ-ı behişt

118 Ruḫlaruñ verd-i bî-ḫazânumdur
Ḳâmetüñ naḫl-i bâġ-ı cânumdur

119 Burc-ı baḫtumda kevkebüm sensin
Mihr-i rûzum meh-i şebüm sensin

120 Gel gel ey bezm-i şevḳime sâḳî
Cândan var iken ramaḳ bâḳî

(.) Mef û lü / Me fâ î lün / Me fâ î lü / Fa

121 Bâde-i vuṣlatun̄la mest eyle
Bu ḫumâr-ı ġamı şikest eyle

122 Keyf-i câm-ı lebün̄le cûş ideyüm
Ṭolun̄ı ᶜâşıḳâne nûş ideyüm

123 Beni rüsvâ-yı ᶜaşḳ iden sensin
Mest-i ṣahbâ-yı ᶜaşḳ iden sensin

124 Ḳandesin ḳande ey gözüm nûrı
Cigerüm yaḳdı âteş-i dûrı

125 Firḳatün̄ cânı derd-nâk itdi
İntiẓârun̄ dili helâk itdi

126 Şâdmân it beni ḳudûmün̄le
Maḳdem-i meymenet-lüzûmun̄la

127 Ṭaġ ṭaġa ḳavuşmaz mes̱elâ
Ḳavuşur âdem âdem cânâ

128 Nice bir firḳatün̄le zâr olayum
Nice bir zâr u bî-ḳarâr olayum

129 Beni ḳıldı nizâr o mûy miyân
Ḳılca ḳaldı tenümde hicr ile cân

130 Çeşmüme sensiz oldı ḫᵛâb ḥarâm
"ᶜAcebâ li'l-muḥibbi keyfe yenâm" (.)

(.) "Seven nasıl uyur şaşarım." (Arapça bir ibâredir.)

131 Gözümüñ yaşına nigâh eyle
Bağrumuñ başına nigâh eyle

132 Cân u dilden Nazîm-i ᶜâşıkuñam
Bî-riyâ bir muḥibb-i ṣâdıkuñam

133 Mâ'ilüm çeşm-i ᶜişve-bâzuña ben
Ḳâ'ilüm bir nigâh-ı nâzuña ben

134 Ḥâlüme çeşm-i ᶜişve-bâzuñ içün
Naẓar eyle nigâh-ı nâzuñ içün

135 Neyyir-i ḥüsn-i bî-miṡâlüñ içün
Mâh-ı tâbân gibi cemâlüñ içün

136 Serv-i bâlâ gibi ḳıyâmuñ içün
O ṣanevber-reviş ḫırâmuñ içün

137 Baña bildür günâhumı bileyüm
ᶜÖẕrümi biñ ḥicâb ile diyeyüm

138 Bilürüm ey civân-ı sîm-berüm
Cürmüm oldur hemân seni severüm

139 Bu güneh besdür ol dil-figâre
Ki saña ᶜâşıḳum diye yâre

140 Ey büt-i deyr-i ᶜişve el-ḥâṣıl
Seni sevdiyse kâfir olmadı dil

141 Ehl-i buġż u ġaraẓda dîn olmaz
Ḳalb-i mü'minde kibr ü kîn olmaz

142 Nola ᶜafv eyleseñ benüm günehüm
Ḳul ḫaṭâsız olur mı pâdişehüm

143 Saña lâyıḳ mı ey şeh-i ḫûbân
Ḫaṣm-ı dûn eyleye baña bühtân

144 İᶜtimâd eyleyüp anuñ sözine
Baḳmaz olduñ bu bendenüñ yüzine

145 Ṣoḥbetüñden senüñ olam maḥrûm
Saña ẓâlim dine baña maẓlûm

146 Yiter Aḥmed bu cevrle ḥarekât
Rûḥ-ı pâk-i Muḥammede ṣalavât

147 Ḥamdülillâh ki ey naẓîr-i melek
Gözlerüm var imiş seni görecek

148 Şükrülillâh cemâlüñi gördüm
Dezt ü dâmânuña yüzüm sürdüm

149 Bulmış idi kemâl-ı ẕevḳ-ı viṣâl
Ġam-ı hicrâne de irişdi zevâl

150 Beni refᶜ itdi ḫâkden keremüñ
Yiridür başma dîdeme ḳademüñ

151 Cilve-i nâzuña ḳumâş-ı niyâz
Olsun ey naḫl-i ᶜişve pây-endâz

152 Ben niyâz eyledükce n az eyle
Gâh gâh eyle az az eyle

153 Beni senden ayırmış idi ᶜadû
Başına geldi âhir ey meh-rû

154 Nice dem gerçi nâ-murâd oldum
Sıdk u kizbüm bilindi şâd oldum

155 Oldılar rû-siyâh ehl-i nifâk
Oldı alnum açık benüm yüzüm ak

156 Hâl-i hasm-ı denî tebâh oldı
Bahtı ber-geşte kârı âh oldı

157 Baña itmişdi itdigin buldı
Şimdi benden o beş bed-ter oldı

158 Baña Hak ᶜâkıbet o na-merdi
Nice istersem öyle gösterdi

159 Yolına geldi uğradı âha
Kendisi düşdi kazduğı çâha

160 ᶜÂleme hasb-i hâl olup bu makâl
Didiler dâstân-ı hicr ü visâl

ŞARḲI

I

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Fe û lün

Yine ṣahbâ-yı vuṣlat nûş iderler
Ḫumâr-ı câm-ı firḳat böyle ḳalmaz
O ḥâletle olur sermest-i ḳanzil
Ḫumâr-ı câm-ı firḳat böyle ḳalmaz

Oil-i zâr itmesün ferdâ ḫayâlin
Bugün yârın görür lâ-büd cemâlin
Çeker peymâne-i bezm-i viṣâlin
Ḫumâr-ı câm-ı fiḳrat böyle ḳalmaz

Bulur bir gün güşâyiş kâr-ı beste
Olur eyyâm-ı ğam ᶜiyd-i ḫuceste
İder bir sâğar-ı vuṣlat şikeste
Ḫumâr-ı câm-ı firḳat böyle ḳalmaz

İder endûh u ğam encâma âğâz
Olur râmişger-i şâdî ṭaraḫ-sâz
Mey-i laᶜlin ṣunar ol sâḳî-i nâz
Ḫumâr-ı câm-ı firḳat böyle ḳalmaz

Bu firḳatla bu ḥasretle olup dûr
Dil-i maḥzûn olur elbette mebrûr
Ḳomaz sâḳî Naẓîm-i zârı maḫmûr
Ḫumâr-ı câm-ı firḳat böyle ḳalmaz

II

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

Yine mânend-i süveydâ-yı derûn
Bir siyeh-çerdeye düşdi gönlüm
Buldı Leylâsını gûyâ Mecnûn
Bir siyeh-çerdeye düşdi gönlüm

Hâl-i ağyâr tebâh oldı yine
Kârı hep nâle vü âh oldı yine
Mazhar-ı nûr-ı siyâh oldı yine
Bir siyeh-çerdeye düşdi gönlüm

Zerresi ṭal^c atinüñ mihr ile mâh
Ḥüsninüñ sûhtesi nûr-ı nigâh
Çeşm-i âhû-veşi bî-sürme siyâh
Bir siyeh-çerdeye düşdi gönlüm

Mâ'il oldum o sehî bâlâya
Raḥm idüp üstüme ṣaldı sâye
Zülfi uğratdı beni sevdâya
Bir siyeh-çerdeye düşdi gönlüm

Cennet-âbâd-ı ruhı bâğ-ı na^c îm
Şerbet-i la^c li zülâl-i Tesnîm
Merdüm-i dîde gibi şimdi Naẓîm
Bir siyeh-çerdeye düşdi gönlüm

L Ü Ğ A Z L A R

I

Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fa' lün

1 Nedür ol şahs-ı lâğar u cerrâr
Bir ağaç üstine ider reftâr

2 İkidür gerçi ayağı ammâ
Bir ayağında ağzı var hâlâ

3 Ak hisar üzre cem^c olup leşker
Leşkere hep o sîm ü zer harcar

4 Kaddini bükse mihnet-i devrân
Bir hisârı penâh ider ol ân

5 Bu lüğaz ey Nazîm ra^cnâdur
Hak budur kim bilürse dânâdur

II

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Nedür ol vefk-ı müselles üslûb
Bî-^caded hânesi var cümlesi hûb

2 Çözdi bes vefk-ı müselles pergâr
Lîk her hânesinün sâhibi var

3 Şekli bir pîr-i żaᶜîfe beñzer
Üstüḫvânı görinür ser-tâ-ser

4 Bir yire gelse iderler icrâ
Ṣanᶜatın biri birinden aᶜlâ

5 Anı cân gibi ehli ṣaḳlar
Ele alduḳca gehî mızraḳlar

6 Ḳalᶜa bâzûsına beñzer dem-i ceng
Her biri ḫaṣma atar ṭôp u tüfeng

7 Gûş iden kimse bilür bu lüġazı
Boş bulunursa Nażîmüñ boġazı

III

Fâ i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Nedür ol ejdehâ-yı merdüm-ḫvâr
Yidügin cümle ḳayy ider tekrâr

2 Aġzı vardur başı ayaġı yoḳ
Giceler ḳarnı aç gündüz ṭoḳ

3 Bir degirmi ridâsı var el-ḥaḳ
Dişleri var ridâsına mülḥaḳ

4 Birisini aṣarsa ol bîdâd
Dişlerini ḳırar anuñ üstâd

5 Nola mâh-ı nev olsa aña ḳarîn
Dâ'imâ oldı yıldızı Pervîn

6 Ne ḳadar rind olur ol câdû-fen
Gördügüni geçürmede yaḳadan

7 Ne ḳadar olsa da ḳavî-endâm
ᶜÖmri olur Naẓîm üç ayda temâm

IV

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Fe û lün

1 Nedür vefḳ olur o kim şekl-i müseddes
Yidi h̲âne ṣayar ammâ ki herkes

2 Egerçi ṣûretâ ber-vefḳ-ı ẓâhir
Yidi gencine üzre ḥükmi nâẓır

3 O gencüñ her biri bir mâra mesken
Velî gerdenlerinde ṭavḳ-ı âhen

4 Ṭutarken her biri bir pâd-ı zehri
Vücûdın eyler ifnâ zehr-i ḳahrı

5 İçinde çâr ᶜunṣurdan üçü var
Yidi gencüñ türâb ü âb ile nâr

6 Eger itse derûnından güẕer bâd
Ola taḫt-ı Süleymân gibi berbâd

7 O gencüñ her biri gevher yatağı
Naẓîmâ fetḥ idüp ol şeb-çerâğı

V

Fâ i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Nedür ol serv gibi âzâde
Ṣûretâ doğru egri ma^{c}nâda

2 Balṭacı keth̲udâsına beñzer
Gâh şâṭır olur belinde kemer

3 Gerçi dâ'im dilinde z̲ikr-i H̲udâ
Yüzi aḳdur velîk ḳalbi ḳara

4 Bir ayağ üzre ^{c}arż idüp hünerin
Ṭutamaz kimseler cihânda yerin

5 Zûr-ı bâzûsına anuñ taḥsîn
Bir ḳolı var ḳolında beş şâhîn

6 Ne dir ise o h̲^{v}âce-i dânâ
İşiden dir Nâẓîm âmennâ

VI

Me fâ i lün / Fe i lâ tün / Me fâ i lün / Fe i lün

1 Bir anadan iki ḳardaş doğdı dünyâda
Ḥelâl-zâde birisi biri ḥarâm-zâde

2 İki birâderüñ amma budur cevâb-ı ṣaḥîḥ
Ḥarâm-zâdeye nisbet ḥelâl-zâde ḳabîḥ

3 Nazîm baña su'âl itseler anı bî-şek
Helâl-zâdeden evvel harâm-zâde gerek

VII

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Fe û lün

1 Nedür ol sîne-çâk u râst-kâmet
Ki zâhir kâmetinden istikâmet

2 Dilinde dâ'imâ tefsîr ü Kur'ân
Derûnında velî zünnâr pinhân

3 Olur her bir lisânın tercümânı
Serin kat^c itseler söyler zebânı

4 Açup kara haberlerle dehânın
O dem bir mû gelüp bağlar zebânın

5 Geh ağlar geh güler mânende-i şem^c
Gülerken dîdesinden akıdır dem^c

6 Başı üzre yürür oldukca mâşî
Başı ayağıdur ayağı başı

7 Nazîmâ bu lügaz medhe sezâdur
Anı yazup okuyana salâdur

VIII

Fâ i lâ tün / Fâ i lâ tün / Fâ i lün

1 Ol nedür kim yüz vakiyye kuvveti
Kendi gelmez yüz direm yinmez eti

2 Yimez içmez üstühvânı görinür
Başını açup vücûdın bürinür

3 İki başı iki ağzı var müdâm
Iki ağzında birer dâne licâm

4 Pehlevân olmış miyânında kemer
Pîr iken Rüstemlere bulur zafer

5 Bu lügazden tâ bulunca bir nişân
Çok çile çekdi Nazîm-i nâtüvân

IX

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 On kızı var bir ananuñ nedür ol turfe lügaz
Onu da olmadadur mâderine cândan e^c azz

2 Beşi bir rahşa binüp itmededür seyr-i sefer
Beşi gâhîce licâmın uzadup gâh çeker

3 On kızuñ işleri bir her birisi âmâde
Şaçak altında beşi lîk beşi sahrâda

4 Onu da kârına meşğûl iken olsa bârân
Bu ne sırdur ki ider herkesi lâ-büd ḥayrân

5 Ṣaçını anasınuñ yolar üşüp on duḫter
Ne ḳadar yolsalar ammâ yine oldemde biter

6 Bu lüğaz ḥaḳ bu ki bir ḳal^c^a gibi oldı metîn
Anı fetḥ eyleyen iḫvâne Naẓîmâ taḥsîn

X

Fe i lâ tün / Fe i lâ tün / Fe i lün

1 Nedür ol hindî-i żaᶜîf-endâm
Âlet-i ḥarbesi ḳılıfda müdâm

2 Görmemiş yoḳ cihânda âletini
Bilmemiş yoḳ henûz lez̠z̠etini

3 Hindidür kendi ᶜavreti ammâ
Hem ᶜArap hem ᶜAcem dimiş ḥukemâ

4 Kendi ᶜüryân gezer anuñ eks̠er
ᶜAvreti giydügi zer ü zîver

5 Nîze alsa ele ider her gâh
Gözine ᶜâlemüñ cihânı siyâh

6 Kim iderse aña naẓar el-ḥaḳ
Ola nûr-ı siyâha müstağraḳ

7 Her kişide bulunması ḥâlâ
Farż-ı ᶜayn oldı Naẓîm ammâ

8 Olmış iken bu mertebe merġûb
İkisi de anuñ olur maṣlûb

XI

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Fe û lün

1 Nedür ol sîm-ten maḥbûb-ı maṣlûb
Yine maṣlûb iken reftâr ider ḫûb

2 Zer ü sîm ile pür-zîver şeb ü rûz
Serâser câmesi zer-beft ü zer-dûz

3 Ya bir gencînedür olmış be-dîdâr
Muṭavvaḳ sînesinde bir siyeh mâr

4 Dili yoḳ aġzı var ammâ ki her gâh
Hemân söyler yürür şâm u seḥergâh

5 Dönüp bir ḫaste-ḥâl-i bî-ḳarâre
Götinde cânı cismi pâre pâre

6 Ne ḥâletdür bu kim bulmaz selâmet
Götir barmaḳlamazlarsa o sâᶜat

7 Naẓîmâ bu lüġaz bir ter güzeldür
Anı ḳoynuñda ṣaḳlarsañ maḥaḳdür

XII

Me fâ î lün / Me fâ î lün / Fe û lün

1 Nedür ol ef^cî-i pür-şûr ü teşvîr
Miyân-ı gerdeninde bend-i zencîr

2 Nazarda gerçi ef^cîdür likâsı
Olur bir ejderüñ ammâ ġıdâsı

3 Anı bir aç arık şahs-ı müsellem
Alur ol ejder aġzından demâdem

4 Görinür şûreti zâhirde sâkin
Dili birdür iki yüzli velâkin

5 Çıkınca hânesinden taşra ey dil
Olur bî-câm u mey sermest-i kanzil

6 Gehî âb-ı revâna nâv-dândur
Gehî belden çıkar âb-ı revândur

7 Nazîmâ dillerde söylenür nâmı
Yalıñ yüzlü deli kanlu harâmî

N A[c] T - I Ş E R Î F

Mef û lü / Me fâ î lü / Me fâ î lü / Fe û lün

1 Ey ṣadr-nişîn-i ḥarem-i ḳurb-ı ilâhî
Teşrîfine "levlâk"(.) serâ-perde-i şâhî

2 Maḥbûb-ı H̱udâ Aḥmed-i Muḫtâr ki olmış
Bîn cânla fermân-beri tâ-mâh zi-mâhî

3 Maḥkûm şeh-i emrine maḫlûḳ-ı dü-[c]âlem
Dergâhı [c]uṣât-ı ümemüñ cây-ı penâhı

4 Sulṭân-ı risâlet şeh-i eyvân-ı nübüvvet
Kim olmış ezel her dü-cihân mülḥaḳ-ı câhı

5 Miṣbâḥ-ı fürûzân-ı hidâyet ki Ḥaḳ itmiş
Pervâne-i mişkât-ı ruḫı mihr ile mâhı

6 Ol seyyid-i [c]âlem sened-i [c]alemiyânuñ
Derbân-ı der-i [c]izzetinüñ çarḫ ola râhı

7 Ol neyyir-i raḥmet o meh-i burc-ı yaḳînüñ
Şerh eyleyemez vaṣfını cibrîl kemâhî

8 Ḳılmış o şehüñ micmere-gerdân-ı ṭarâvet
Gîsûlarınuñ her ḫamı bir nûr-ı siyâhı

9 Bostân-ı ledün gülşen-i [c]irfân u ḥaḳîḳat
Kim oldı yenâbî[c]-i füyûżât-ı miyâhı

10 Cibrîl-i Emîn peyk-i cenîbetkeş-i [c]azmi
Ervâḥ-ı muḳaddes ṣaf-ı rezminde sipâhî

(.)"Levlâk" bakınız s.105

11 Yektâ idügin eyledi işbât vücûdı
Olsa dü-cihânda nola kevneyn güvâhı

12 Aḥkâm-ı şerîᶜat ile her ṭâᶜati âmir
Fermân-ı nübüvvet ile her münkeri nâhî

13 Ḫâk-derinüñ sâ'ili ṣâḥib-ser ü sâmân
Red-kerde-i dergâhı dü-ᶜâlemde tebâhı

14 Geldükce ṭavâfa ḥarem-i kûyını ervâḥ
Hemvâre çeker sürme ġubâr-ı ser-i râhı

15 Şemşîr-i şerîᶜatle ider ḥükmini icrâ
Bilmez ne fesân ne meded-i seng-i ferâhı

16 Cân atsa demâdem yiridür kûyına ümmet
Elbette çeker kâhrübâ kendüye kâhı

17 Dergâhına rûmâle varan ehl-i kemâlüñ
Ḫurşîd ola şermende-i envâr-ı cibâhı

18 Tefsîr idemez muṣḥaf-ı evṣâf-ı cemâlin
Cân u dil-i ṣad ḳâżî vü keşşâf ola sâhî

19 Bî-cân olanuñ bâdiye-i meḥmedetinde
Bir dâl ola ḳabrindeki her sebz-i giyâhı

20 Deryâ-yı s̠enâsında bulınmaz bün ü sâḥil
Ġavvâṣ-ı ḫıred eyleyemez anda şinâhı

21 Şefḳatle ᶜuṣât-ı ümemi ᶜafv idüp eyler
Maḥşerde de ġarḳ-ı niᶜam-ı nâ-mütenâhî

22 Elbette anuñ bedreḳa-i ᶜafvine muḥtâc
Her ġaflet ile güm-şüde-i râh-ı menâhî

23 Tâb-ı teb-i mihriyle derûn-sûhteganuñ
Kandîl-i ser-i hâki ola şuᶜle-i âhı

24 Sînemde ᶜıyân dâğ-ı ğam-ı ğuşşa-güdâzı
Cânumda nihân şevk-ı ruh-ı havsalagâhı

25 Tek lâyık olaydum yitişür iki cihânda
İksîr-i saᶜâdet baña bir nîm-nigâhı

26 Şâhâ belini bâr-ı hatâ bükdi Nazîmüñ
Bî-tâkat olup ham-zededür kadd-i dü-tâhı

27 Şermende-i ᶜafv eyle yine merhametüñden
Gerçi yitişür şerm ü hayâ aña günâhı

28 Redd itme meded sâ'il-i bâb-ı keremüñdür
Kıl muğtenem-i cûduñ o nâdîde-refâhı

29 Hâk-der-i cûduñda işin eyleyen altun
Nâz eyleye tâc-ı ser-i hurşîde külâhı

30 ᶜArż itdi yine hâlini bu naᶜt ile şimdi
Lutf ü keremüñden nola itse şıla-hᵛâhî

31 Hûn-girye ᶜacz ile ider çâk-ı girîbân
Vaşf-ı sıfatuñda kalem alsa ele gâhî

32 Tâ ehl-i dilüñ midhat-i zât u sıfatuñda
Teslîm ü tahiyyâtuñ ola zîb-i şifâhı

33 Zencîr-i meşâ'ible ola bend ü giriftâr
Hak düşmenüñi sicn-i ᶜademde ide çâhî

NA^c T-I MURABBA^c

Mef û lü / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Fa ul

Ey bâ^c is-i hilkat-i semâvâtla arż
Vey sâha-i ^c izzetinde ne ṭûl ü ne ^c arż
Ḳıl nokṭa-i ^c afvla benüm ^c aybumı ġayb
Aḥvâlümi eyledükce sulṭânuma ^c arż

D Î G E R

Mef û lü / Me fâ i lün / Me fâ î lü / Fa ul

Ey âyînedâr-ı ru'yet-i Rabb-i cemîl
Bî-vâsıta maḥrem-i ḥaregâh-ı celîl
Kâşâne-i kibriyâsı huddâmı sürûş
Çârûbkeş-i bezmi şehper-i Cebrâ'îl

D Î G E R

Mef û lü / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Fa ul

Ey mûnis-i bezmi çâr yârân-ı ^c iẓâm
Vey ṣafâ-nişîn-i cûdı aṣḥâb-ı kirâm
Döndükce felek nisâr ola ravżasına
Tâ-ḥaşr ṭabaḳ ṭabaḳ ṣalât ile selâm